7.
2

PVBLII

OVIDII NASONIS

In quo

FASTORVM LIB. VI.

TRISTIVM V.

DE PONTO IV.

VENETIIS, M·DC LXIV.

Typis Io: Mariæ Turrini.

SVPERIORVM AVCTORITATE

BIBLIO NAPOLI

IVL. CÆSAR SCALIGER
DE FASTIS,
Libro poet. VI.

F*Aſtorum ſtylus, facilis, candidus: eruditio priſca, & multa. Ac tametſi materia non ſemper admittat cultum, ingenium autem viri non ſæpe; multis tamen in locis ſeipſo limatior atque terſior eſt.* Reliqua de auctore judicia, Tomo I. habes.

XIII. KALEND. APRILIS II *Quinquatrium, proximus ab eo quo Minerva nata eſt*, P. OVIDII NASONIS SVLMONENSIS *Natalis, ortusque eius, Calendario Romano. ſive Faſtis, à Daniele Heinſio additus. prout ipſa dies infra in Calēdario exprimitur, ac ſuo loco ponitur.*

ANte duos, fulvi vectorem velleris, ortus,
Sol adiit. medio nata Minerva fuit.
Altera lux oritur feſtis de quinque Minervæ,
Et Divæ auſpicium bella colentis habet.
Quæ licet, uberius Pelignis ſavit aquoſis,
Romanos tamen eſt inter habenda, dies.
Illa dies terris Naſonem contulit: illa
Sydus io occiduum perpetuumque dedit.
Protinus excepit naſcentem Aneja mater,
Et pueri curas ducere juſſus Amor.
Nec lucis memor ipſa ſuæ, Tritonia virgo
Adfuit, & Phœbus Pierideſque Deæ.
E quibus una ſoror jam motam ſuſtulit urnam:
Altera ſic monitis illius orſa loqui,
Vive puer, dixit: ſeptemque aſſurgite montes.
Infelix Helicon, gloria prima, jaces.
Ingenio vincat Tyberinus, vincit ut armis.
Non alium Grajis fata dedere parem,
Tranſtulit Aeneas huc Veſtæ numen, & ignes:
Tranſtulit ille ignes huc, Cytherea, tuos.
Alme puer, puerique parens, aſſurgite nato,
Addat & ad feſtos hunc quoque Roma diem.
Ille verecundis dictabit verba puellis,
Quæ ſcribat domino quæque relicta ſuo:
Aut gemet in foribus non exauditus amator:
Aut dominæ promptam ſollicitabit opem.
Et modo præcipiet, tenerum modo tollet amorem,
Et medici partes conciliator aget.
Nunc ſpecies formaſque alias inducet. & Annum
Lapſaque ſub terras ortaque ſigna canet.
Et nuſquam deerit facundæ copia linguæ,
Grataque ſimplicitas, mobilitaſque viri,

Nec dulcis quanquam in minimis ſapientia rebus,
  Quæ vim non rigide præcipientis habet;
Et quidquid longis vix ſuadet Græcia chartis,
  Non alio Delphis Delius ore canit.
Quod ſupereſt, fortuna fave. ſed fata minantur,
  Et pluviam cœli diſcolor arcus agit.
Eloquar an ſileam? lacrimæ ſuæ verba morantur;
  (Verbaque cum lacrymis mixta fuiſſe ferunt.)
Nec magis aut Cremeræ, Ticini aut cæſa juventus,
  Aut clades ſuperis ulla pudenda fuit:
Nec magis infauſtum Romæ fuit Allia nomen.
  (Inter Cæſareas atra ſit illa dies!)
Finibus in Scythicis ultraque binominis Iſtri,
  Ille tuos quondam, perfide, doctor erit.
Non Venus hoc natos de ſe ſperare jubebat;
  Ardorum genitrix, Aeneadumque parens.
Triſtibus hic elegis patriam plorabit ademptam,
  Nec ponti gelidam diſſimulabit humum.
Qualia deſerta Philomela ſub arbore, natis
  Orba repente ſuis, aut viduata, gemit.
Qualia Mæandri toties redeuntis in undis,
  Aut canit, aut fertur, jam moriturus olor.
Hic fati immemorem diſtringet carmen in Ibin.
  Archilochi diris dignior ille fuit.
Dixerat: ingemuit. vocem tenuere ſorores
  Flet Venus admonitu, flet male gratus Amor.
Indoluit Phœbus. ſublectaque verba ſorori
  Retulit, ante oculos viſus adeſſe, mihi.
Dicta dies aderat, primaſque Aurora tenebras
  Purpureis nondum tota premebat equis:
Ipſe Deum vidi. ſeu tactæ mentis imago,
  Seu ſomnus fuerit; nec puto ſomnus erat.
Læva Dei myrtum, dilectaque ſerta gerebat:
  Compoſitum fidibus dextra tenebat ebur.
Littoreaque premens leviter mea tempora myrto,
  Sacra dies hæc eſt, & celebranda tibi,
Sacra dies, inquit; quæ primum lucis in auras
  Naſonem populis, & tibi Roma, tulit.
Hanc ego. ſeu Lyciam maternaque littora calco,
  Seu Boreæ ſedes tequaque . lætus ego. (vatem
Nec pudet; & referam, quamquam pudet (omnia
  Scire decet; cœlum vatibus omne patet.)
Nos quoque læſit Amor, volucriſque potentia Divi,
  Et ſatis in cœlo fabula nota ſumus.
Nec loquor aut Chiones, pulchræque Coronidis
  ignem,

Aut veterem Daphnes, aut Hyacinthe tuum,
Et quemcunque ſuo deducit carmine noſter,
Cum facies verſas nobile cantat opus:
Pelignis memini vixiſſe ſalubribus olim.
Cauſa fuit. facies grataque forma Deæ.
Nympha fuit, vultu, ſi quicquam credis amanti,
Digna Deo natis cœlicoliſque coli.
Clara, genus Solymi, Solymo cognominis: à quo
Sulmonem patriam ſcis habuiſſe ſuum.
Vlteriora ſequor. ſtudiis non illa Minervæ
Dubita, nec ſylvis arboribuſque, fuit.
Non illi juvenes, non illi ſtamina curæ:
Non radio docte, non bene pingit acu.
Carmen amat tantum, noſtraſque amplectitur artes:
Carmen amat tantum, noſtraſque ſacra colit.
Negligit & formam. facies ſine cultibus ullis,
Et magis hoc ipſo, cultibus orba, placet.
Hoc quoque jam (quis enim propria non tangitur arte?)
Materies noſtri magna furoris era.
Sæpe canit vultuque ipſum commendat Homerum,
Quique ſuas Aſcræ gram'ne pavit oves:
Sæpe lyræ dulcem digitis accommodat artem,
Alcæique animos, Steſichorique modos.
Nondum hæc Auſoniæ celebrabant numina Nymphæ:
Vix Muſas Latii tum coluere viri.
Cura viro litius, clypeuſque, & caſſis, & haſta:
Pars propriam, poſitus rure, colebat humum.
Matre ſub immiti ducebant penſa puellæ:
Aut plus aut ſolitum quæque trahebat opus.
Incalui fatear: nec ſpes affulſit amanti.
Hæc quoq; quo minor eſt hoc magis urget amor.
Deſerui cœlum, Pelignaque ſaucius arva
Ingredior; forma diſſimulante Deum.
Et modo cantantem ſequor, & modo plectra moventem.
Nunc plectrum moveo, nunc prior ipſe cano.
Et placui ſenſi: niſi ſi placuiſſe putavi.
Scis quam de facili cornua ſumat amans.
Nil tamen obtinui, vixque oſcula frigida carpſi.
Hæc quoque luctando, nec, niſi victa, dedit.
Atque aliquid volui ſed enim probitaſque, pudorque
Ingenuus tenuit, ſimplicitaſque Deæ.
Feſta dies aderat, Phrygiis qua vectus ab oris
Conſtituit Solymus mœnia prima ſuis.

Conveniunt matres ex ordine: virque paterque
Quilibet, & quævis ſeſta celebrat anus.
Nec pudor hic poſitis in vino ludere menſis:
Nec pudor inſtabiles nocte referre pedes,
Nympha petit latebras, prætentaque fontibus antra.
Forte illi in manibus docta Corinna fuit:
Aut aliquid Sapphus. nec enim ſuus ardor amanti
Singula noſcendi tempora longa dabat.
Collis humo ſurgit, quem cingunt undique rivi:
Sylva tegit collem, frigore grata ſuo.
Hortus ineſt ſylvæ lætiſſimus. altera pendet,
Altera pars plana eſt. utraque juncta ſibi.
Omnis ab arbitrio locus eſt ſecluſus. ab omni
(Halantes Zephyros excipe) ventus abeſt.
Sol quoque abeſt omnis: niſi cum jam cedit, & auro
Illudit foliis arboribuſque ſuo.
Fons ſtrepit in medio, lapſuſque è culmine ſummo,
Per flores trepidat, quos ſuus humor alit.
Denſa ſalix fontem, fontem viridiſſima myrtus,
Roſque maris cingit: nec mea laurus abeſt.
Nympha petit fontem: ſiccaque in margine veſtem
Ponit. humi veſtem: cætera tingit aquis.
Membra nivem vincunt, quæ nondum Sole tepeſcit.
Impuri nondum quam tetigere pedes:
Quæque ſuperfuſo commendant omnia rore,
Commendant ſpeciem ſponte nitentis aquæ.
Subſequor ignaram, vulgoque remotus ab omni,
Solvor in amplexus, Nympha Latina, tuos.
Sumque Deum faſſus. faſſo negat. ultima reſtant:
Nec niſi ceſſiſſet viribus illa meis.
Victa pudore gemit, patriamque relinquit & urbes,
Errat & in ſolis incomitata locis.
Luna latet novies, totieſque recolligit ignem:
Et Solyme pretium virginitatis habet.
Mota meis favit precibus Lucina puellæ.
Sponte, ſuo blandum tempore ſolvit onus.
Negligit infantem, gelidaque ſub arbore ponit:
Et potuit quemvis ille movere Deum.
Venit ovis, juſſuque meo lac præbuit illi,
Multaque mel flenti ſuppeditavit apis.
Indolui læſus: puerumque altricis egentem,
Lactanti, patrio tactus amore, dedi.
Forte illic Phrygiæ matrona è ſanguine gentis
Enixa eſt: una quæ fuit orba die.
Strix puerum rapuit: nutrixque doloribus ægræ
Suppoſuit fœtum, matre juvante, meum.

Deſerui Nympham. viſa eſt indigna parentis
Nomine: viſa meo non ſatis apta choro.
Calliope ſacra genitum circumtulit unda,
Et quæ de tenero nomen amore gerit.
Nec ſemel ad cunas cecinit Cythereja mater,
Et puero ſomnos conciliavit Amor.
Vix ſeptem addiderat bis denis menſibus annos,
Cum patrio cœpit dulcius ore loqui.
Sponte ſua verſus tenero decurrit ab ore,
Ad numeros veniunt verba ligata ſuos.
Et calet, & quovis primævus tangitur igne.
Vno hoc diſſimilis, cætera matris habet.
Plus patriæ tamen artis habet. Vigor ille paternus
Lætaque vis fandi, non habitura parem,
Multaque quæ vulgo non prævidere poetæ.
Non niſi cœleſtes impetus ille capit.
Deſine jam faciles mirari in carmine motus,
Et dulce eloquium, plenaque verba Deo,
Ingeniumque viri, quo nil fœcundius uſquam eſt.
Pars cœli, & noſtri ſanguinis ille fuit.
Sola Venus nocuit, nec amici Cæſaris ira.
Debuerat vati mitior eſſe ſuo.
Debuit & nobis. (niſi ſi diverſa movemus:
Et puto jam cœpi non bona verba loqui.)
Scilicet hoc merui; cum de cœleſtibus unus
Imperio lauros auſpiciumque dedi.
Scilicet hoc merui, cum tela emiſſa per auras
Actia, victrices conſtituere rates.
Cum quibus edomitum Rectori ceſſimus orbem,
Et rerum moles Cæſariana fuit.
Quod potui feci, nihil ut mortale teneret,
Et propriam lucem conſpicuamque dedi.
Altera lux Divam genuit, lux altera vatem.
Artifici meruit proximus eſſe Deæ.
Illa dedit puppim, Scythicas qua finderet undas,
Auxilium miſeræ præſtitit illa viæ.
Hæc tibi, quam pictus fas eſt adjungere Faſtis,
Hæc tibi, quæ ſacros inter habenda, dies.
Dixerat. obſtupui, cœlumque albeſcere ſenſi.
Luxque ſimul nata eſt, & celebrata mihi.

ANGELI POLITIANI
ELEGIA DE EXILIO ET MORTE OVIDII.

ET jacet Euxinis vates Romanus in oris;
Romanum vatem barbara terra tegit.
Terra tegit vatem teneros qui luſit amores,
Barbara: quam gelidis alluit Iſter aquis.
Nec te Roma pudet, quæ, tanto immitis alumno,
Pectora habes ipſis barbariora Getis:
Ecquis, Io muſæ, Scythicis in finibus ægro
Tædia qui morbi demeret, ullus erat?
Ecquis frigidulos qui lecto imponerat artus,
Aut qui dulciloquo falleret ore diem?
Aut qui tentaret ſallentis tempora venæ,
Aut fomenta manu qui properata daret:
Conderet aut oculos media jam morte natantes,
Aut legeret ſummam qui pius ore animam.(
Nullus erat; nullus. veteres, tu dura, ſodales
Heu procul à Ponto, Martia Roma, tenes!
Nullus erat. procul an conjux, parvique nepotes:
Nec fuerat profugum nata ſequuta patrem.
Scilicet immanes Beſſi, flavique Coralli,
Aut vos pelliti ſaxea corda Getæ,
Scilicet horribili dederit ſolamina vultu
Sarmata, ab epoto ſæpe vehendus equo:
Sarmata, cui rigidam demiſſo in lumine frontem
Mota pruinoſo temſtora criue ſonant.
Sed tamen & Beſſi extinctam, & flevere Coralli,
Sarmataque: & durus contudit ora Getes.
Extinctum & montes flebant, & ſylva, feræque,
Et fleſſe in mediis dicitus Iſter aquis.
Quin etiam pigro concretum frigore Pontum
Nereidum lacrymis intepuiſſe ferunt.
Accurrere leves Paphia cum matre volucres,
Arſuroque faces ſuppoſuere rogo.
Quem ſimul abſumpſit rapidæ violentia flammæ,
Relliquias tecto compoſuere cado.
Impoſitumque brevi ſignarunt carmine ſaxum:
Qui jacet hic, teneri doctor amoris erat.
Ipſa locum late ſancto Cytherea liquore
Irrorat nivea t rque quaterque manu.
Vos quoque Pierides vati libaſtis adempto
Carmina, ſed noſtro non referenda ſono.

DE

DE EODEM CARMEN IVL. CÆSARIS SCALIGERI.

Loquitur ipſe Ovidius ad Auguſtum.

A Me utinam inciperes ferus eſſe, cruente: nec atras
  Per cædes faceres ad mea fata gradum.
Si mea te movit tetricum laſciva juventus,
  Te juvenem damnas perditus: exſul abi.
Impia flagitiis ſqualent penetralia diris:
  Damnati ſuperant nomina fœda rei.
Non te divinum ingenium, non candida tangunt
  Pectora, non Clario lingua ſecunda deo.
Lactea mollivit veteres mea vena poetas;
  Et rerum docuit pondera certa novos.
Cum te laudarem, tunc ſum mentitus: ob unum hoc
  Exilii fuerat debita pœna mihi.

P. OVIDII NASONIS
FASTORVM
LIBER I.

Tempora cum cauſis Latium digeſta per annum,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna canam.
Excipe pacato, Cæſar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige navis iter:
Officiique levem non averſatus honorem;
En tibi devoto numere dexter ades.
Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis,
Et quo ſit merito quæque ornata dies.
Invenies illic & feſta domeſtica vobis.
Sæpe tibi pater eſt, ſæpe legendus avus.
Quæque ferunt illi pictos ſignantia faſtos,
Tu quoque cum Druſo præmia fratre feres.
Cæſaris arma canant alii: nos Cæſaris aras,
Et quoſcunque ſacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmina vires,
Ingenium vultu ſtatque caditque tuo.
Pagina judicium docti ſubitura movetur
Principis, ut Clario miſſa legenda deo.
Quæ ſit enim culti facundia ſenſimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus & ad noſtras cum ſe tulit impetus artes,
Ingenii currant flumina quanta tui.
Scilicet, & fas eſt, vates rege vatis habenas:
Auſpice te felix totus ut annus eat.
Tempora digereret cum conditor vrbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Scilicet arma magis, quam ſidera, Romule noras:
Curaque finitimos vincere major erat.
Eſt tamen & ratio, Cæſar, quæ moverit illum,
Erroremque ſuum quo tueatur, habet.
Quod ſatis eſt, utero matris dum prodeat infans;
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes à funere conjugis uxor

Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cum rudibus populis annua jura daret.
Martis erat primus menſis, Veneriſque ſecundus.
Hæc generis princeps; ipſius ille pater.
Tertius à ſenibus, juvenum de nomine quartus:
Quæ ſequitur, numero turba notata ſuo.
At Numa nec Ianum, nec avitas præterit umbras
Menſibus antiquis addidit ille duos.

NE tamen ignores variorum jura dierum:
Non habet officii lucifer omnis idem.
Ille Nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur:
Faſtus erit, per quem lege licebit agi.
Nec toto perſtare die ſua jura putaris:
Qui jam faſtus erit, mane nefaſtus erat.
Nam ſimul exta deo data ſunt, licet omnia fari,
Verbaque honoratus libera prætor habet.
Eſt quoque quo populum jus eſt includere ſeptis:
Eſt quoque qui nono ſemper ab orbe redit.
Vindicat Auſonias Iunonis cura Kalendas:
Idibus alba Iovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela deo caret, omnibus iſtis
(Ne fallare) dies proximus Ater erit.
Omen ab eventu eſt: illis nam Roma diebus
Damna ſub adverſo triſtia Marte tulit
Hæc mihi dicta ſemel, totis hærentia Faſtis,
Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.

ECce tibi fauſtum, Germanice, nuntiat annum;
Inque meo primus carmine Ianus adeſt.
Iane biceps, anni tacitè labentis origo,
Solus de ſuperis, qui tua terga vides;
Dexter ades Ducibus: quorum ſecura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades, Patribuſque tuis, Populoque Quirini:
Et reſera nutu candida templa tuo.
Poſtera lux oritur. linguiſque animiſque favete.
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
Lite vacent aures, inſanaque protinus abſint
Iurgia. differ opus livida lingua tuum.
Cernis odoratis ut luceat ignibus æther,
Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum,
Et tremulum ſumma ſpargit in æde iubar.
Veſtibus intactis Tarpejas itur in arces:
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.
Iamque novi præeunt faſces, nova purpura fulget,

Et nova conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Iupiter, arce ſua cum totum ſpectet in orbem;
Nil niſi Romanum, quod tueatur, habet.
Salve læta dies: meliorque revertere ſemper;
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen eſſe deum te dicam Iane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede ſimul cauſſam; cur de cœleſtibus unus,
Sitque quod à tergo ſitque quod ante, vides.
Hæc ego cum ſumptis agitarem mente tabellis;
Lucidior viſa eſt, quam fuit ante, domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Ianus
Bina repens oculis obtulit Ora meis
Obſtupui, ſenſique metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.
Ille tenens dextra baculum, clavemque ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos.
Diſce metu poſito vates operoſe dierum
Quod petis: & voces percipe mente meas.
Me chaos antiqui (nam res ſum priſca) vocabant.
Adſpice quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer, &, quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aquæ, tellus unus acervus erant.
Vt ſemel hæc rerum ſucceſſit lite ſuarum.
Inque novas abiit maſſa ſoluta domos;
Flamma petit altum; propior locus aera cepit:
Sederunt medio terra fretumque ſolo.
Tunc ego qui fueram globus, & ſine imagine moles;
In faciem redii dignaque membra deo.
Nunc quoque confuſæ quondam nota parua figuræ;
Ante quod eſt in me, poſtque videtur idem.
Accipe quæſitæ quæ cauſſa ſit altera formæ:
Hanc ſimul ut noris, officiumque meum:
Quidquid ubique vides, cœlum, mare, nubila, terras;
Omnia ſunt noſtra clauſa patentque manu.
Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi:
Et jus vertendi cardinis omne meum eſt.
Cum libuit pacem placibus emittere tectis;
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miſcebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella feræ.
Præſideo foribus cœli cum mitibus Horis,
It redit officio Iupiter ipſe meo.
Inde vocor Ianus. cui cum Cereale ſacerdos

Imponit libum, mixtaque ferra ſali;
Nomina ridebis. modo namque Patulcius idem,
Et modo ſacrifico Cluſius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetuſtas
Nomine diverſas ſignificare vices.
Vis mea narrata eſt: cauſſam nunc diſce figuræ
Iam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frõtes:
E quibus hæc populum ſpectat; at illa Larem.
Vtque ſedens veſter primi prope limina tecti
Ianitor, egreſſus introituſque videt;
Sic ego perſpicio cœleſtis janitor aulæ
Eoas partes, Heſperiaſque ſimul.
Ora vides Hecates in treis vergentia partes,
Servet ut in ternas compita ſecta vias.
Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam:
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & vultu, ſi plura requirere vellem,
Difficilem mihi ſe non fore faſſus erat.
Sumpſi animum, grateſque Deo non territus egi:
Verbaque ſum ſpectans pauca locutus humum.
Dic age frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc eſt nova temporis ætas,
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis amicitur vitibus arbos,
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum:
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
Tum blandi ſoles, ignotaque prodis hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, & renovatur aratro.
Hæc anni novitas jure vocanda fuit.
Quæſieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in verſus ſic ſua verba duos.
Bruma novi prima eſt veteriſque noviſſima Solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Poſt ea mirabar, cur non ſine litibus eſſet
Prima dies. Cauſſam percipe Ianus ait.
Tempora commiſi naſcentia rebus agendis;
Totus ab auſpicio ne foret annus iners
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam ſolitum teſtificatur opus.
Mox ego, Cur, quamvis aliorum numina placem,
Iane, tibi primo thura merumque fero?
Vt poſſis aditum per me, qui limina ſervo,

Ad quoſcunque voles, inquit, habere deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis,
Et damus alternas accipimuſque preces?
Tum deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
Omina principiis, inquit, ineſſe ſolent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures,
Et viſam primum conſulit augur avem.
Templa patent aureſque deum: nec lingua caducas
Concipit ulla preces, dictaque pondus habent.
Deſierat Ianus: nec longa ſilentia feci,
Sed tetigi verbis ultima verba meis:
Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica, dixi,
Et data ſub vineo candida mella cado?
Omen, ait, cauſſa eſt, ut res ſapor ille ſequatur,
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video: ſtipis adjice cauſſam,
Pars mihi de feſto ne labet ulla tuo.
Riſit, & O quam te fallunt tua ſæcula, dixit,
Qui ſtipe mel ſumpta dulcius eſſe putes.
Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc eſt ſummus habendi.
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet,
Pluris opes nunc ſunt, quam priſci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.
Dum caſa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Iupiter anguſta vix ſtabat totus in æde,
Inque Iovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Paſcebatque ſuas ipſe ſenator oves.
Nec pudor, in ſtipula placidam cepiſſe quietem,
Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe ſuo.
Iura dabat populis poſito modo conſul aratro,
Et levis argenti lamina crimen erat.
At poſtquam Fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit ſummos vertice Roma deos;
Creverunt & opes, & opum furioſa cupido:
Et, cum poſſideant plurima, plura volunt.
Quærere ut abſumant, abſumpta requirere certant:
Atque ipſæ vitiis ſunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit ſuffuſa venter ab unda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc eſt: dat cenſus honores,
Cenſus amicitias: pauper ubique jacet.
Tu tamen auſpicium ſi ſit ſtipis utile quæris,

Curque juvent noſtras æra vetuſta manus.
Aera dabant olim: melius nunc omen in auro,
Victaque concedit priſca moneta novæ.
Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probemus
Aurea. majeſtas convenit iſta deo.
Laudamus veteres: ſed noſtris utimur annis.
Mos tamen eſt æque dignus uterque coli.
Finierat monitus: placidis ita rurſus, ut ante,
Clavigerum verbis alloquor ipſe deum:
Multa quidem didici. ſed cur navalis in ære
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine, dixit;
Ni vetus ipſa dies extenuaret opus.
Cauſſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cœlitibus regnis ab Iove pulſus erat.
Inde diu genti manſit Saturnia nomen:
Dicta quoque eſt Latium terra, latente deo.
At bona poſteritas puppim formavit in ære,
Hoſpitis adventum teſtificata dei.
Ipſe ſolum colui, cujus placidiſſima lævum
Radit arenoſi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma eſt, incædua ſylva virebat:
Tantaque res, paucis paſcua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem vulgus nomine noſtro
Nuncupat, hæc ætas Ianiculumque vocat.
Tunc ego regnabam; patiens cum terra deorum
Eſſet, & humanis numina miſta locis
Nondum Iuſtitiam facinus mortale fugarat.
Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proque metu populum ſine vi pudor ipſe regebat.
Nullus erat, juſtis reddere jura, labor.
Nil mihi cum bello: pacem poſteſque tuebar:
Et clavem oſtendens, Hæc, ait, arma gero.
Preſſerat ora deus. tunc ſic ego noſtra reſolvi,
Voce mea voces eliciente deo.
Cum tot ſint Iani; cur ſtas ſacratus in uno,
Hic, ubi juncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalii retulit arma Titi
Vtque levis cuſtos armillis capta, Sabinis
Ad ſummæ Tatium duxerit arcis iter.
Inde, velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit,
Arduus in valles ad fora clives erat.
Et jam contigerat portam, Saturnia cuſtos

Dempſerat oppoſitas inſidioſa ſeras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipſe meæ novi callidus artis opem.
Oraque, qua pollens ope ſum, fontana recluſi,
Sumque repentinas ejaculatus aquas.
Ante tamen calidis ſubjeci ſulfura venis:
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.
Cujus ut utilitas pulſis percepta Sabinis;
Quæque fuit, tuto reddita forma loco;
Ara mihi poſita eſt parvo conjuncta ſacello:
Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates, motiſque recluderis armis?
Nec mora, quæſiti reddita cauſſa mihi.
Vt populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet dempta janua noſtra ſera.
Pace fores obdo; ne qua diſcedere poſſit:
Cæſareoque diu nomine clauſus ero.
Dixit: & attollens oculos diverſa tuentes,
Adſpexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat, & veſtri, Germanice, cauſſa triumphi
Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.
Iane face æternos, pacem, paciſque miniſtros:
Neve ſuum præſta deſerat autor opus.
Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere faſtis;
Sacravere patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphaque Coronide natum
Inſula, dividua quam premit amnis aqua.
Iupiter in parte eſt. cepit locus unus utrunque,
Iunctaque ſunt magno templa nepotis avo.

QVid vetat & ſtellas, ut quæq; oriturq; caditque,
Dicere? promiſſi pars ſit & iſta mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primis,
Inque domos ſuperas ſcandere, cura fuit.
Credibile eſt, illas pariter vitiiſque lociſque
Altius humanis exſeruiſſe caput.
Non Venus, & vinum ſublmia pectora fregit,
Officiumve fori, militiæve labor.
Nec levis ambitio, perfuſaque gloria fuco,
Magnarumve fames ſollicitavit opum.
Admonere oculis diſtantia ſidera noſtris,
Aetheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cœlum; non, ut ferat Oſſan Olympus,
Summaque Peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoque ſub ducibus cœlum metabimur illis,
Ponemuſque ſuos ad ſtata ſigna dies.

ERgo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,

Sparſaque cœleſti rore madebit humus;
Octipedis fruſtra quærentur brachia Cancri:
Præceps occiduas ille ſubibit aquas.
INſtiterint Nonæ: miſſi tibi nubibus atris
Signa dabunt imbres exoriente Lyra.
QVattuor adde dies ductis ex ordine Nonis,
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſſa miniſter,
Hoſtia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros,
Semper (Agone, rogans, nec, niſi juſſus, ait.
Pars, quia non veniant pecudes, ſed agantur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc feſtum priſcis Agnalia dictum;
Vna ſit ut proprio littera dempta loco.
An, quia prævijos in aqua timet hoſtia cultros;
A pecoris lux eſt ipſa notata metu?
Pars etiam, fieri ſolitis ætate priorum
Nomina de ludis Graja tuliſſe diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia ſermo,
Veraque judicio eſt ultima cauſſa meo.
Vtque ea nunc certa eſt; ita rex placare ſacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ cecidit dextra victrice, vocatur.
Hoſtibus à domitis hoſtia nomen habet.
Ante, deos homini quod conciliare valeret;
Far erat, & puri lucida mica ſalis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hoſpita navis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miſerat India coſtum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus aduſta ſono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui poſſet violas addere; dives erat.
Hic, qui nunc aperit percuſſi viſcera tauri,
In ſacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gaviſa eſt ſanguine porcæ,
Vlta ſuas merita cæde nocentis opes.
Nam ſata vere novo teneris lactentia ſulcis
Eruta ſetigeræ comperit ore ſuis.
Sus dederat pœnas. exemplo territus hujus
Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode caper vitem: tamen hinc, cum ſtabis ad aram,

In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.
Verba fides ſequitur: noxæ tibi deditus hoſtis
Spargitur affuſo cornua, Bacche, mero.
Culpa ſui nocuit: nocuit quoque culpa capellæ.
Quid bos? quid placidæ commeruiſtis oves?
Flebat Ariſtæus, quod apes cum ſtirpe necatas
Viderat inceptos deſtituiſſe favos.
Cærula quem genitrix ægre ſolata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima verba ſuis:
Siſte puer lacrymas: Proteus tua damna levabit,
Quoque modo repares quæ periere dabit.
Decipiat ne te verſis tamen ille figuris;
Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis: reſolutaque ſomno
Alligat æquorei brachia capta ſenis.
Ille ſua faciem transformis adulterat arte:
Mox domitus vinclis in ſua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba,
Qua, dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure juvenci:
Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Iuſſa facit paſtor. fervent examina putri
De bove. mille animas una necata dedit.
Poſcit ovem fatum: verbenas improba carpſit;
Quas pia Dis ruris ferre ſolebat anus.
Quid tuti ſupereſt? animam cum ponat in aris
Lanigerumque pecus, ruricolæque boves?
Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda deo.
Quod ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ,
Nunc quoque, pro nulla virgine, cerva cadit.
Exta canum Triviæ vidi libare Sapæos,
Et quicumque tuas accolit Hæme nives.
Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſellus.
Cauſſa pudenda quidem, ſed tamen apta, deo.
Feſta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ ſolito tempore bruma refert.
Di quoque cultores in idem venere Lyæi,
Et quicumque jocis non alienus erat:
Panes, & in Venerem Satyrorum prona juventus,
Quæque colunt amnes ſolaque rura deæ.
Venerat & ſenior pando Silenus aſello,
Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti,
Gramine veſtitis accubuere toris.
Vina dabat Liber: tulerat ſibi quiſque coronam

Miſcendas parce rivus agebat aquas.
Naides, effuſis aliæ ſine pectinis uſu,
Pars aderant poſitis arte manuque comis.
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat:
Altera diſſuto pectus aperta ſinu.
Exſerit hæc humerũ: veſtem trahit illa per herbas.
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque, inexſtinctæ Silene libidinis, urunt.
Nequitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum decus & tutela Priapus,
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupis, hanc optat, ſola ſuſpirat in illa:
Signaque dat nutu, ſollicitatque notis.
Faſtus ineſt pulchris, ſequiturque ſuperbia formã.
Irriſum vultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat: & vino ſomnum faciente, jacebant
Corpora diverſis victa ſopore locis.
Lotis in herboſa ſub acernis ultima ramis,
Sicut erat luſu feſſa, quievit humo.
Surgit amans: animamque tenens, veſtigia furtim
Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niveæ ſecreta cubilia Nymphæ,
Ipſa ſui flatus ne ſonet aura, cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena ſoporis erat.
Gaudet: & à pedibus tracto velamine, vota
Ad ſua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector aſellus
Intempeſtivos edidit ore ſonos.
Territa conſurgit Nymphe: manibuſque Priapum
Rejicit: & fugiens concitat omne nemus.
At deus obſcœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad lunæ lumina riſus erat.
Morte dedit pœnas autor clamoris: & hæc eſt
Helleſpontiaco victima grata deo.
Intactæ fueratis aves ſolatia ruris,
Aſſuetum ſylvis, innocuumque genus;
Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
Et faciles dulces editis ore modos.
Sed nihil iſta juvant: quia linguæ crimen habetis,
Diique putant mentes vos aperire ſuas.
Nec tamen id falſum. nam dis, ut proxima quæque,
Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum ...

Iuveruntque deos indicis exta ſui.
Ergo ſæpe ſuo coniux abducta marito
Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defenſa juvant Capitolia, quo minus anſer
Det jecur in lances, Inachi lauta, tuas.
Noctæ deæ Nocti criſtatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocat ore diem.
Interea Delphin clarum ſuper æquora ſidus
Tollitur: & patriis exſerit ora vadis.
POſtera lux hyemem medio diſcrimine ſignat:
Aequaque præteritæ, quæ ſuperabit, erit.
PRoxima proſpiciet Tithono nupta relicto
Arcadiæ ſacrum pontificale deæ.
Te quoque lux eadem, Turni ſoror, æde recepit,
Hic ubi virginea campus obitur aqua.
Vnde petam cauſſas horum, moremque ſacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipſa mone, quæ nomen habes à carmine ductum,
Propoſitoque faue, ne tuus erret honor.
Orta prior Luna (de ſe ſi creditur ipſi)
A magno Tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Evander: qui, quamquam clarus utroq;
Nobilior ſacræ ſanguine matris erat.
Quæ, ſimul æthereos animo conceperat ignes;
Ore dabat pleno carmina vera dei.
Dixerat hæc nato motus inſtare, ſibique,
Multaque præterea tempore nacta fidem.
Nam juvenis, nimium vera cum matre, fugatus
Deſerit Arcadiam, Parrhaſiumque larem.
Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
Siſte precor lacrymas, iſta ferenda tibi.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit;
Sed Deus. offenſo pulſus es urbe Deo.
Non meriti pœnam pateris, ſed Numinis iram.
Eſt aliquid magnis crimen abeſſe malis.
Conſcia mens ut cuique ſua eſt, ita concipit intra
Pectora pro facto ſpemque metumque ſuo.
Nec tamen, ut primus, mœre mala talia paſſus.
Obruit ingentes iſta procella viros.
Paſſus idem Tyriis qui quondam pulſus ab oris
Cadmus, in Aonia conſtitit exſul humo.
Paſſus idem Tydeus, & idem Pagaſeus Iaſon,
Et quos præterea longa referre mora eſt.
Omne ſolum forti patria eſt, vt piſcibus æquor,
Vt volucri, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempeſtas toto tamen horret in anno:

Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
Vocibus Evander, firmata mente parentis,
Nave ſecat fluctus, Heſperiamque tenet.
Iamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat, & Tuſcis obvius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui ſunt vada juncta Terenti,
Adſpicit, & ſparſas per loca ſola caſas.
Vtque erat, immiſſis puppim ſtetit ante capillis,
Continuitque manum torva regentis iter.
Et procul in dextram tendens ſua brachia ripam,
Pinea non ſano ter pede texta ferit.
Neve daret ſaltum properans inſiſtere terræ,
Vix eſt Euandri vixque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, ſalvete locorum,
Tuque novos cœlo terra datura deos:
Fluminaque, & fontes, quibus utitur hoſpita tellus,
Et nemorum Nymphæ, Naiadumque chori;
Eſte bonis avibus viſi natoque mihique:
Ripaque felici tacta ſit iſta pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraque ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et jam Dardaniæ tangent hæc littora pinus.
Hic quoque cauſſa novi fœmina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funeſta quid induis arma?
Indue. non humili vindice cæſus eris.
Victa tamen vinces, everſaque Troja reſurges.
Obruet hoſtiles iſta ruina domos.
Vrite victrices Neptunia Pergama flammæ:
Non minus hic toto eſt altior orbe cinis.
Iam pius Aeneas ſacra, & ſacra altera, patrem
Afferet. Iliacos excipe Veſta deos.
Tempus erit, quum vos, orbemque tuebitur idem,
Et fient ipſo ſacra colente deo,
Et penes Auguſtos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperii fræna tenere domum.
Inde nepos, natuſque dei, licet ipſe recuſet,
Pondera cœleſti mente paterna feret.
Vtque ego perpetuis olim ſacrabor in Aris;
Sic Auguſta novum Iulia numen erit.
Talibus auſpiciis noſtros deſcendit ad agros;
Subſtitit in medios præſcia lingua ſonos.
Puppibus egreſſus

Montibus Auſoniis Arcade major erat.
Ecce boves illuc Erytheidas applicat heros,
Emenſus longi claviger orbis iter.
Dumq;huic hoſpitium domus eſt Tegeæa, vagantur,
Incuſtoditæ læta per arva boves.
Mane erat: excuſſus ſomno Tirynthius hoſpes,
De numero tauros ſentit abeſſe duos.
Nulla videt quærens taciti veſtigia furti:
Traxerat averſos Cacus in antra ferox;
Cacus Aventinæ timor atque infamia ſylvæ,
Non leve finitimis hoſpitibuſque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
Grande: pater monſtri Mulciber hujus erat.
Proque domo, longis ſpelunca receſſibus ingens
Obdita; vix ipſis invenienda feris.
Ora ſuper poſtes affixaque brachia pendent,
Squallidaque humanis oſſibus albet humus.
Servata male parte boum Iove natus abibat:
Mugitum rauco furta dedere ſono.
Accipio reuocamen, ait: vocemque ſecutus
Impia per ſylvas ultor ad antra venit.
Ille aditum fracti præſtruxerat objice montis:
Vix juga moviſſent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris, (cœlum quoque ſederat illis)
Et vaſtum motu collabefactat onus.
Quod ſimul evulsũ eſt; fragor æthera terruit ipſum,
Ictaque ſubſedit pondere molis humus.
Prima movet Cacus collata prœlia dextra,
Remque ferox ſaxis ſtipitibuſque gerit.
Quis ubi nil agitur; patrias male fortis ad artes
Confugit & flammas ore ſonante vomit.
Quas quoties proflat, ſpirare Typhoëa credas,
Et rapidum Aethnæo fulgur ab igne jaci.
Occupat Alcides: adductaque clava trinodis
Ter quater adverſi ſedit in ore viri.
Ille cadit, mixtoſque vomit cum ſanguine fumos,
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Iupiter unum
Victor, & Evandrum ruricolaſque vocat.
Conſtituitque ſibi, quæ maxima dicitur, aram,
Hic ubi pars urbis de bove nomen habet.
Nec tacet Evandri mater, prope tempus adeſſe,
Hercule quod tellus ſit ſatis uſa ſuo.
At felix vates, ut dies gratiſſima vixit,
Poſſidet hunc Iani ſic dea menſe diem.
Idibus in magni caſtus Iovis æde ſacerdos

Semi

Semimaris flammis viſcera libet ovis:
Redditaque eſt omnis populo provincia noſtro,
Et tuus Auguſto nomine dictus avus.
Perlege diſpoſitas generoſa per atria ceras;
Contigerunt nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de ſe vocat: alter Iſauras
Aut Cretum domitas teſtificatur opes:
Hunc Numidæ faciunt, illum Meſſana ſuperbum;
Ille Numantina traxit ab urbe notam:
Et mortem, & nomen Druſo Germania fecit.
Me miſerum, virtus quam brevis illa fuit?
Si petat à victis; tot ſumet nomina Cæſar,
Quo numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno quidam celebres aut torquis ademptæ,
Aut Corvi titulos auxiliaris habet.
Magne, tuum nomen rerum menſura tuarum:
Sed qui te vicit, te quoque major erat.
Nec gradus eſt ultra Fabios cognominis ullus.
Illa domus meritis maxima dicta ſuis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
Hic ſocium ſummo cum Iove nomen habet.
Sancta vocant auguſta patres: auguſta vocantur
Templa ſacerdotum ritè dicata manu.
Hujus & augurium dependet origine verbi,
Et quodcunque ſua Iupiter auget ope.
Augeat imperium noſtri ducis, augeat annos:
Protegat & veſtras querna corona fores.
Auſpicibuſque deis tanti cognominis hæres
Omne ſuſcipiat, quo pater, orbis onus.
RESCIPIET Titan actas ubi tertius idus;
Fient Parrhaſiæ ſacra relata deæ.
Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant:
(Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.)
Mox honor eripitur, matronaque deſtinat omnis
Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus; ictu temeraria cæco
Viſceribus creſcens excutiebat onus.
Corripuiſſe patres auſas immitia nuptas,
Ius tamen exemptum reſtituiſſe, ferunt.
Binaque nunc pariter Tegeææ ſacra parenti
Pro pueris fieri virginibuſque jubent.
Scortea non illi fas eſt inferre ſacello,
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas veteres ritus, aſſiſte precanti:
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placantur, Poſtuertaque, ſive ſorores,

Sive fugæ comites, Mænali diva, tuæ.
Altera quod porro fuerat, ceciniſſe putatur:
Altera ventūrum poſtmodo quidquid erat.
CAndida te niveo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes alta Moneta gradus.
Nunc bene proſpicies Latiam, Concordia, turbam:
Nunc te ſacratæ reſtituere manus.
Furius antiquam populi ſuperator Etruſci
Voverat: & voti ſolverat ante fidem.
Cauſſa, quod à patribus ſumptis ſeceſſerat armis
Vulgus:& ipſa ſuas Roma timebat opes.
Cauſſa recens melior, paſſos Germania crines
Porrigit auſpiciis, dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libaſti munera gentis,
Templaque feciſti, quam colis ipſe, deæ.
Hæc tua conſtituit genitrix, & rebus & ara
Sola toro magni digna reperta Iovis.
HAec ubi tranſierint; Capricorno Phœbe relicto,
Per juvenis curres ſigna gerentis aquam.
SEptimus hinc Oriens cum ſe demerſerit vndis;
Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.
SIdere ab hoc,ignis, venienti nocte, Leonis
Qui micat in medio pectore, merſus erit.
TER quater evolvi ſignantes tempora faſtos;
Nec ſementiva eſt ulla reperta dies:
Cum mihi (ſenſit enim) lux hæc indicitur,inquit,
Muſa quid à faſtis non ſtata ſacra petis?
Vtque dies incerta ſacris, ſic tempora certa
Seminibus jactis eſt ubi fœtus ager;
State coronati plenum ad præſepe juvenci,
Dum tepido veſtrum vere redibit opus.
Villicus emeritum palo ſuſpendat aratrum:
Omne reformidat frigida vulnus humus.
Villice da requiem terræ, ſemente peracta:
Da requiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat feſtum: pagum luſtrate coloni;
Et date paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres Tellusque Cereſque
Farre ſuo, gravidæ viſceribuſque ſuis.
Officium commune Ceres & Tertia tuentur.
Hæc præbet cauſam frugibus; illa locum.
Conſortes operum, per quas correcta vetuſtas,
Quernaque glans victa eſt utiliore cibo;
Frugibus immenſis avidos ſatiate colonos,
Vt capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus:

Nec novia per gelidas uſta ſit herba nives.
Cum ſerimus; cœlum ventis aperire ſerenis:
Cum latet; ætherea ſpargite ſemen aqua.
Neve graves cultis, Cerealia dona, cavete,
Agmine læturo depopulentur aves.
Vos quoque ſubjectis formicæ parcite granis:
Poſt meſſem prædę copia major erit.
Interea creſcat ſcabræ rubiginis expers,
Nec vitio cœli palleat ægra ſeges.
Et neque deficiat macie: neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxurioſa ſuis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec ſterilis culto ſurgat avena ſolo.
Triticeos fœtus, paſſuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro vobis, hæc vos optate coloni:
Efficiatque ratas utraque diva preces.
Bella diu tenuere viros. erat aptior enſis
Vomere: cedebant taurus arator equo,
Sarcula ceſſabant, verſique in pila ligones,
Factaque de raſtri pondere caſſis erat.
Gratia dis, domuique tuæ: religata catenis
Iam pridem noſtro ſub pede bella jacent.
Sub juga bos veniat: ſub terras ſemen aratas.
Pax Cererem nutrix. pacis alumna Ceres.

AT quæ venturas præcedet ſexta kalendas,
Hac ſunt Ledæis templa dicata deis.
Fratribus illa deis, fratres de gente deorum
Circa Iuturnæ compoſuere lacus.

IPſum nos carmen deduxit Pacis ad aram.
Hæc erit à menſis fine ſecunda dies.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades: & toto magis in orbe mane.
Dum deſint hoſtes, deſit quoque cauſſa triumphi.
Tu ducibus bello gloria major eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
Canteturque fera, nil niſi pompa, tuba.
Horreat Aeneadas & primus & ultimus orbis:
Si qua parum Romam terra timebit; amet.
Thura, ſacerdotes pacalibus addite flammis,
Albaque percuſſa victima fronte cadat.
Vtq; domus, quæ præſtat eum, cum pace perennet,
Ad pia propenſos vota rogate deos.
Sed jam prima mei pars eſt exacta laboris,
Cumque ſuo finem menſe libellus habet.

FASTORVM
LIBER II.

Ianus habet finem, cum carmine creſcat & annus.
  Alter ut it menſis; ſic liber alter erat.
Nunu primum velis, elegi, majoribus itis:
  Exiguum memini nuper eratis opus.
Ipſe ego vos habni faciles in amore miniſtros,
  Cum luſit numeris prima juventa ſuis.
Idem ſacra eano: ſignatque tempora faſtis.
  Ecquis ad hæc illinc crederet eſſe viam?
Hæc mea militia eſt: ferimus, quæ poſſumus, arma,
  Dextraque non omni munere noſtra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto,
  Nec bellatoris terga premuntur equi,
Nec galea tegimur, nec acuto cingimur enſe;
  (His habilis telis quilibet eſſe poteſt.)
At tua proſequimur ſtudioſo pectore Cæſar
  Nomina: per titulos ingredimurque tuos:
Ergo ades, & placido paulum mea munera vultu
  Reſpice: pacando ſiquid ab hoſte vacas.
Februa Romani dixere piamina patres:
  Huic quoq; dant verbo plurima ſigna fidem.
Pontifices ab Rege petunt & flamine lanas,
  Quis veteri lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina acernis,
  Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui cæſus ab arbore pura,
  Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.
Ipſe ego Flaminicam poſcentem februa vidi:
  Februa poſcenti pinea virga data eſt.
Denique quodcumq; eſt, quo pectora noſtra piamur,
  Hoc apud intonſos nomen habebat avos.
Menſis ab his dictus: ſecta quia pelle Luperci
  Omne ſolum luſtrant; idque piamen habent.
Aut quia placatis ſunt tempora pura ſepulchris,
  Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas omnemque mali purgamina cauſſam
  Crepebant noſtri tollere poſſe ſenes.
Græcia principium moris dedit. illa nocentes
  Impia luſtratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipſum quoque Pelea Phoci
  Cæde per Hæmonias ſolvit Acaſtus aquas.
Vectam frænatis per inane draconibus Aegeus
  Credulus, immerita Phaſida juvit ope.

Amphia-

Amphiaraides Naupactoo Acheloo
  Solve nefas dixit. ſolvit & ille nefas.
Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis
  Fluminea tolli poſſe putatis aqua!
Sed tamen (antiqui ne neſcius ordinis erres)
  Primus, ut eſt, Iani menſis,& an e fuit.
Qui ſequitur Ianum, veteris fuit ultimis anni.
  Tu quoque ſacrorum, Tecmine, finis eras.
Primus enim Iani menſis, quia janua prima eſt.
  Qui ſacer eſt im s manibus; imus erat.
Poſt modo creduntur ſpatio diſtantia longo
  Tempora bis quini continuaſſe viri.

PRincipio menſis Phrygiæ contermina matri
  Soſpita delubris di itur aucta novis.
Nunc ubi ſunt, illis quæ ſunt ſacrata Kalendis,
  Templa Deæ? longa procubuere die.
Cætera ne ſimili caderent labefacta ruina,
  Cavit ſacrati provida cura Ducis:
Sub quo delubris ſentitur nulla ſenectus.
  Nec ſatis eſt homines; obligat ille deos.
Templorum poſitor, templorum ſancte repoſtor,
  Sit ſuperis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cœleſtes, quos tu cœleſtibus, annos,
  Proque tua maneant in ſtatione domo.
Tunc quoque vicini lucus celebratur Averni;
  Qua petit æquoreus advena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumque tonantem,
  Inque Iovis ſumma cæditur arce bidens.
Sæpe graves pluvias adopertus nubibus Auſter
  Concitat, aut poſita ſub nive terra latet.

PRoximus Heſperias Titan abiturus in vndas,
  Gemmea purpurei cum juga demet equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad ſidera vultum,
  Dicet, Vbi eſt hodie, quæ Lyra fulſit heri?
Dumq; Lyram quæret; medii quoque terga Leonis,
  In liquidas ſubita merſa natabit aquas.

QVem modo cælatum ſtellis Delphina videbas,
  Is fugiet viſus nocte ſequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
  Lesbida cum domino ſeu tulit ille lyram
Quod mare non novit, quæ neſcit Ariona tellus?
  Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe, Sequens agnam, lupus eſt à voce retentus,
  Sæpe avidum fugiens reſtitit agna lupum:
Sæpe canes, leporeſque, umbra cubuere ſub una.
  Et ſtetit infeſtæ proxima cerva leæ.

Et ſine lite, loquax, cum Palladis alite, corvus
  Sedit: & accipitri juncta columba fuit.
Dynthia ſæpe tuis fertur, vocalis Arion,
  Tanquam fraternis obſtupuiſſe modis.
Nomen Arionum Siculas impleverat urbes,
  Captaque erat lyricis Auſonis ora ſonis.
Inde domum repetens puppin conſcendit Arion,
  Atque ita quæſitas arte ferebat opes.
Forſitan, infelix, ventos undaſque timebas.
  At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator diſtricto conſtitit enſe,
  Cæteraque armata conſcia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege navita pinum.
  Non hæc ſunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit:
  Sed liceat ſumpta pauca referre lyra.
Dant veniam ridentque moram. capit ille coronam;
  Quæ poſſit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
  Reddidit icta ſuos pollice chorda ſonos.
Flebilibus numeris veluti, canentia dura
  Trajectus penna tempora, cantat olor.
Protinus in medias ornatus deſilit undas.
  Spargitur impulſa cærulea puppis aqua.
Inde (fide majus) tergo delphina recurvo
  Se, memorant, oneri ſuppoſuiſſe novo.
Ille ſedens citharamq; tenens, pretiumque vehendi
  Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident. aſtris delphina recepit
  Iupiter, & ſtellas juſſit habere novem.
NVnc mihi mille ſonos, quoq; eſt memoratus
  Vellē, Mæonide, pectus ineſſe tuū (Achilles,
Dum canimus ſacras alterno pectine Nonas:
  Maximus his Faſtis accumulator honos.
Deficit ingenium, majoraque viribus urgent.
  Hæc mihi præcipuo eſt ore canenda dies.
Quid volui demens elegis imponere tantum
  Ponderis? heroi res erat iſta pedis.
Sancte Pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
  Hoc dedit. hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit. ſero quoque vera tuliſti
  Nomina: jam pridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Iupiter alto,
  Nomen habes. hominum tu pater, ille deum,
Romule concedas. facit hic tua magna tuendo
  Mœnia: tu dederas tranſilienda Remo.

Te Tatius, parvique Cures, Cæninaque ſenſit.
Hoc duce Romanum eſt ſolis utrumque latus.
Tu breve neſcio quid victæ telluris habebas:
Quodcumque eſt alto ſub Iove, Cæſar habet.
Tu rapis, hic caſtas duce ſe jubet eſſe maritas.
Tu recipis luco; ſubmovet ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent ſub Cæſare leges.
Tu Domini nomen; Principis ille tenet.
Te Remus incuſat. veniam dedit hoſtibus ille.
Cœleſtem fecit te pater; ille patrem.

IAM puer Idæus media tenus eminet alto,
Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
En etiam, ſi quis Borean horrere ſolebat;
Gaudeat. à Zephyris mollior aura venit.

QVintus ab æquoreis nitidū jubar extulit vndis
Lucifer, & primi tempora veris erunt.
Ne ta llare tamen: reſtant tibi frigora, reſtant;
Magnaque diſcedens ſigna reliquit hyems,

TErtia nox veniat: cuſtodem protinus Vrſæ
Ad ſpecies geminos exſeruiſſe pedes.
Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam
Caliſto ſacri pars fuit una chori.
Illa deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
Eſte meæ teſtes virginitatis, ait.
Cynthia laudavit, Promiſſaque fœdera ſerva,
Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera ſeruaſſet, ſi non formoſa fuiſſet.
Cavit mortales: de Iove crimen habet.
Mille feras Phœbe ſylvis venata redibat;
Aut plus, aut medium ſole tenente diem.
Vt tetigit lucum(denſa niger ilice lucus,
In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hac, ait,in ſylva,virgo Tegeea, lavemur.
Erubuit falſo virginis illa ſono.
Dixerat & Nymphis: Nymphæ velamina ponunt.
Hanc pudet, & tardæ dat mala ſigna moræ.
Exuerat tunicas: uteri manifeſta tumore,
Proditur indicio ponderis ipſa ſui.
Cui Dea, Virgineos perjura Lycaoni cœtus
Deſere, nec caſtas polle, dixit, aquas.
Luna novum decies implerat cornibus orbem:
Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læſa furet Iuno, formam mutatque puellæ.
Quid facis? invito pectore paſſa Iovem.
Vtque feræ vidit turpes in pellice vultus;
Hujus in amplexus Iupiter, inquit, eat:

Vrſa per incultos errabat ſquallida montes,
  Quæ fuerat ſummo nuper amanda Iovi.
Iam tria luſtra puer furto conceptus agebat;
  Cum mater nato eſt obvia facta ſuo.
Illa quidem, tanquam cognoſceret, adſtitit amens,
  Et gemuit: gemitus verba parentis erant.
Hanc puer ignarus jaculo fixiſſet acuto,
  Ni foret in ſuperas raptus uterq; domos.
Signa propinqua micant Prior eſt, quā dicimus Arcton:
  Arctophylax formam terga ſequentis habet.
Sævit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
  Mænaliam tactis ne lavet Arcton aquis.
IDibus agreſtis fumant altaria Pauni,
  Hic, ubi diſcretas inſula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Vejentibus arvis
  Ter centum Fabii, ter cecidere duo.
Vna domus vires & onus ſuſceperat urbis:
  Sumunt gentiles arma profeſſa manus.
Egreditur caſtris miles generoſus ab iiſdem,
  E quis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextro eſt via proxima Iano:
  Ire per hanc noli, quiſquis es: omen habet.
Illa fama refert Fabios exiſſe trecentos,
  Porta vacat culpa: ſed tamen omen habet.
Vt celeri paſſu Cremeram tetigere rapacem:
  (Turbidus hibernis ille fluebat aquis.)
Caſtra loco ponunt: diſtrictis enſibus ipſi
  Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
  Invadunt ſparſos lata per arva greges:
Diffugiunt hoſtes, inhoneſtaque vulnera tergo
  Accipiunt: Thuſco ſanguine terra rubet.
Sic iterum ſic ſæpe cadunt. ubi vincere aperte
  Non datur, inſidias armaque tecta parant.
Campus erat: campi claudebant ultima colles,
  Sylvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos armentaque rara relinquunt:
  Cætera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens undis pluvialibus auctus,
  Aut nive, quæ Zephyro victa tepente fluit,
Per ſata, perque vias fertur, nec, ut ante ſolebat,
  Riparum clauſas margine finit aquas:
Sic Fabii latis vallem diſcurſibus implent,
  Quoſque vident ſpernunt: nec metus alter ineſt.
Quo ruitis generoſa domus? malè creditur hoſti.
  Simplex nobilitas perfidia tela cave.

Fraude perit virtus. in apertos undique campos
Proſiliunt hoſtes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidve, quod in miſero tempore reſtet, habent?
Sicut aper ſylvis longe latrantibus actus
Fulmineo celeres diſſipat ore canes;
Mox tamen ipſe perit: ſic non moriuntur inulti,
Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Vna dies Fabios ad bellum miſerat omnes:
Ad bellum miſſos perdidit una dies.
Vt tamen Herculeæ ſupereſſent ſemina gentis;
Credibile eſt ipſos conſuluiſſe deos.
Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis,
Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut poſſes olim, tu Maxime, naſci;
Cui res cunctando reſtituenda foret.

CОntinuata loco tria ſidera, Corvus, & Anguis,
Et medius Crater inter utrumque jacet.
Idibus illa latent: oriuntur nocte ſequenti:
Quæ ſibi cur tria ſint tam ſociata canam.
Forte Iovi feſtum Phœbos ſolemne parabat:
(Non faciet longas fabula noſtra moras)
I mea, dixit, avis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem vixis fontibus affer aquam.
Corvus inauratum pedibus cratera recurvis
Tollit, & aereum pervolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus dentiſſima pomis.
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperii, ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur, nigris longum rapit unguibus hydrum,
Ad dominumque redit, fictaque verba refert:
Hic mihi cauſſa more vivarum obſeſſor aquarum:
Hic tenuit fontes, officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit; & antiqui monumenta perennia facti
Anguis, avis, crater, ſidera juncta micant.

TErtia poſt Idus nudos aurora Lupercos
Addicit: & Fauni ſacra bicornis eunt.
Dicite Pierides ſacrorum quæ ſit origo:
Attigerint Latias unde petita domos.
Pana deum pecoris veteres coluiſſe feruntur
Arcades. Arcadiis plurimus ille jugis.

Teſtis erit Pholoe, teſtes Stymphalides undæ,
Quique citis Ladon in mare currit aquis;
Cinctaque pinetis nemoris juga Nonagrini,
Altaque Trœzene, Parrhaſiæque nives.
Pan erat armenti cuſtos, Pan numen equarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oves.
Tranſtulit Euander ſylveſtria numina ſecum:
Hic, ubi nunc urbs eſt, tunc locus urbis erat.
Inde deum colimus, devectaque ſacra Pelaſgis.
Flamen ad hæc priſco more dialis erat:
Cur igitur currant; & cur (ſic currere mos eſt)
Nuda ferant poſita corpora veſte, rogas?
Ipſe Deus velox diſcurrere gaudet in altis
Montibus, & ſubitas concipit ipſe fugas.
Ipſe Deus nudus nudos jubet ire miniſtros:
Nec ſatis ad curſum commoda veſtis erat.
Ante Iovem genitum terras habuiſſe feruntur
Arcades: & Luna gens prior illa fuit.
Vita feris ſimilis nullos agitata per uſus,
Artis adhuc expers, & rude vulgus erat.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hauſta duabus aqua.
Nullus anhelabat ſub adunco vomere taurus,
Nulla ſub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat uſus equi ſe quiſque ferebat.
Ibat ovis lana corpus amicta ſua.
Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graves imbres & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetuſti
Moris, & antiquas teſtificantur opes.
Sed, cur præcipipue fugiat velamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena joci.
Forte comes dominæ juvenis Tirynthius ibat:
Vidit ab excelſo Faunus utrumque jugo.
Vidit, & incaluit, Montanaque numina dixit,
Nil mihi vobiſcum eſt: hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis
Mæonis, aurato conſpiciends ſinu.
Aurea pellebant rapidos umbracula ſoles,
Quæ tamen Herculeæ ſuſtinuere manus.
Iamque nemus Bacchi Tmoli vineta tenebant:
Heſperus & fuſco roſcidus ibat equo.
Antra ſubit tofis laqueataque pumice vivo.
Garrulus in primo limine rivus erat.
Dunque purant epulas porandaque vina miniſtri;
Cultibus Alciden inſtruit illa ſuis.

Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas,
Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona eſt: tunicarum vincla relaxat,
Vt poſſit magnas exſeruiſſe manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
Stringebant magnos vincula parva pedes.
Ipſa capit clavamque gravem, ſpoliumque leonis,
Conditaque in pharetra tela minora ſua.
Sic epulis functi, ſic dant ſua corpora ſomno,
Et poſitis juxta ſecubuere toris.
Cauſſa, repertori vitis pia ſacra parabant,
Quæ facerent purè, cum foret orta dies.
Noctis erat mediū (quid nō amor improbus audet?)
Roſcida per tenebras Faunus ad antra venit.
Vtque videt comites ſomno vinoque ſolutos;
Spem cadit in dominis eſſe ſoporis idem.
Intrat: & huc illuc temerarius errat adulter,
Et præfert cautas, ſubſequiturque, manus.
Venerat ad ſtrati captata cubilia lecti,
Et prima felix ſorte futurus erat.
Vt tetigit fulvi ſetis hirſuta leonis
Vellera; pertimuit, ſuſtinuitque manum.
Attonituſque metu rediit; ut ſepe viator
Turbatum viſo rettulit angue pedem.
Inde tori, qui junctus erat, velamina tangit
Mollia, mendaci decipiturque nota.
Adſcendit: ſpondaque ſibi propiore recumbit:
(Et rigidum cornu durius inguens erat.)
Interea tunicas ora ſubducit ab ima:
(Horrebant denſis aſpera crura pilis.)
Cætera tentantem cubito Tirynthius heros
Reppulit. è ſummo decidit ille toro.
Fit ſonus. inclamant comites, & lumina poſcit
Mæonis. illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
Membraque de dura vix ſua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui videre jacentem:
Ridet amatorem Lyda puella ſuum.
Veſte dues luſus, fallentes lumina veſtes
Non amat, & nudos ad ſua ſacra vocat.
Adde peregrinis cauſſas, mea Muſa, Latinas;
Inque ſuo noſter pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæſa de more capella
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque ſacerdotes verubus tranſuta ſalignis
Exta parant, medias ſole tenente vias;

Romulus, & frater, paſtoraliſque juventus,
  Solibus, & campo corpora nuda dabant:
Cæſtibus, & jaculis, & miſſi pondere ſaxi
  Brachia per luſus experienda dabant.
Paſtor ab excelſo, per devia rura juvencos,
  Romule prædones, eripe, dixit, agunt.
Longum erat armari. diverſis exit uterque
  Partibus occurſu præda recepta Remi.
Vt rediit, verubus ſtridentia detrahit exta:
  Atque ait, Hæc certe non niſi victor edet.
Dicta facit, Fabiique ſimul. venit irritus illuc
  Romulus, & menſas, oſſaque nuda videt.
Riſit, & indoluit, Fabios potuiſſe Remumque
  Vincere: Quintilios non potuiſſe ſuos.
Fama manet facti. poſito velamine currunt.
  Et memorem famam, cui bene ceſſit, habet.
Forſitan & quæras cur ſit locus ille Lupercal,
  Quæve diem tali nomine cauſſa notet.
Ilia Veſtalis cœleſti ſemina partu
  Ediderat, patruo regna tenente ſuo.
Is jubet auferri parvos & in amne necari.
  Quid facis? ex iſtis Romulus alter erit.
Iuſſa recuſantes peragunt lacrymoſa miniſtri.
  Flent tamen & geminos in loca juſſa ferunt.
Albula, quem Tyberin merſus Tyberinus in undis
  Reddidit; hybernis fortè tumebat aquis.
Hic, ubi nunc fora ſunt, lintres errare videres,
  Quaque jacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Huc ubi venerunt (neque enim procedere poſſunt
  Longius) ex illis unus an alter ait:
At quam ſunt ſimiles! at quam formoſus uterque!
  Plus tamen ex illis iſte vigoris habet.
Si genus arguitur vultu; niſi fallit imago,
  Neſcio quem in vobis ſuſpicer eſſe deum.
At ſi quis veſtræ deus eſſet originis auctor;
  In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè, ſi non ope mater egeret:
  Quæ facta eſt uno mater & orba die.
Nata ſimul, moritura ſimul, ſimul ite ſub undas
  Corpora. deſierat: depoſuitque ſinu.
Vagierunt clamore pari: ſentire putares.
  Hi redeunt udis in ſua tecta genis.
Suſtinet impoſitos ſumma cavus alveus unda.
  Heu quantum fati parva tabella tulit!
Alveus in limo ſylvis appulſus opacis,
  Paulatim fluvio deficiente ſedet.

Arbor erat: remanent veſtigia; quæque vocatur
Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
Venit ad expoſitos (mirum) lupa fœta gemellos.
Quis credat pueris non nocuiſſe feram?
Non nocuiſſe parum eſt: prodeſt quoque. quos lupa nutrit,
Perdere cognatæ ſuſtinuere manus.
Conſtitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
Et fingit lingua corpora bina ſua.
Marte ſatos ſcires: timor abfuit. ubera ducunt,
Et ſibi permiſſi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit: locus ille Lupercis.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta quid exſpectas? non tu pollentibus herbis,
Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ:
Iam ſocer optati nomen habebit avi.
Nam fuit illa dies, dura cum ſorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara ſui.
Quid mihi, clamabat, prodeſt rapuiſſe Sabinas,
Romulus (hoc illo ſceptra tenente fuit:)
Si mea non vires, ſed bellum injuria fecit;
Vtilius fuerat non habuiſſe nurus.
Monte ſub Eſquilio multis inciduus annis
Iunonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi venerunt; pariter nuptæque virique
Suppliciter poſito procubuere genu.
Cum ſubito motæ tremuere cacumina ſylvæ,
Et Dea per lucos mira locuta ſuos.
Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.
Obſtupuit dubio territa turba ſono.
Augur erat (nomen longis intercidit annis)
Nuper ab Etruſca venerat exſul humo.
Ille caprum mactat. juſſæ ſua terga maritæ
Pellibus exſectis percutienda dabant.
Luna reſumebat decimo nova cornua motu,
Virque pater ſubito, nuptaque mater erat.
Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus:
Aut quia principium tu Dea lucis habes.
Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis:
Maturumque utero molliter aufer onus.
ORta dies fuerit; tu deſine credere ventis:
Prodidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant: & ſex reſerata diebus

Carceris Aeolii janua lata patet.

IAm levis obliqua ſubſedit Aquarius urna.
Proximus æthereos excipe, Piſcis equos.
Te memorant fratremq; tuum (nam juncta micatis
Signa) duos tergo ſuſtinuiſſe deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione
Tunc, cum pro cœlo Iupiter arma tulit;
Venit ad Euphraten comitata Cupidine parvo,
Inque Palæſtinæ margine ſedit aquæ.
Populus, & cannæ riparum ſumma tenebant,
Spemque dabant ſalices, hos quoque poſſe tegi.
Dum latet; intonuit vento nemus. illa timore
Pallet: & hoſtiles credit adeſſe manus.
Vtque ſinu natum tenuit, Succurrite Nymphæ,
Et Dis auxilium ferte duobus, ait.
Nec mora, proſiluit: piſces ſubiere gemelli.
Pro quo nunc dignum ſidera munus habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere menſis,
Nec violant timidi piſcibus ora, Syri.

PRoxima lux vacua eſt. At tertia dicta Quirino.
Qui tenet hoc nomen Romulus ante fuit.
Sive quod haſta curis priſcis eſt dicta Sabinis:
(Bellicus à telo venit in aſtra deus.)
Sive ſuum regi nomen poſuere Quirites;
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.
Nam pater armipotens poſtquam nova mœnia vidit,
Multaque Romulea bella peracta manu;
Iupiter, inquit, habet Romana potentia vires:
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamvis intercidit alter,
Pro ſe, proque Remo, qui mihi reſtat, erit.
Vnus erit, quem tu tolles in cærula cœli,
Tu mihi dixiſti: ſint rata dicta Iovis.
Iupiter annuerat nutu tremefactus uterque
Eſt polus: & cœli pondera movit Atlas.
Eſt locus: antiqui Capreæ dixere paludem:
Forte viris illic, Romule, jura dabas.
Sol fugit & removent ſubeuntia nubila cœlum,
Et gravis effuſis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc miſſis abrumpitur ignibus æther.
Fit fuga: Rex patriis aſtra petebat equis.
Luctus erat, falſæque patres in crimine cædis,
Hæſiſſetque animis forſitan illa fides.
Sed proculus Longa veniebat Iulius Alba:
Lunaque fulgebat: nec facis uſus erat.
Cum ſubito motu ſepes crepuere ſiniſtræ.

Retru-

Retulit ille gradus: horrueruntque comæ.
Pulcher, & humano major, trabeaque decorus
Romulus, in media viſus adeſſe via:
Et dixiſſe ſimul, Prohibe lugere Quirites,
Ne violent lacrymis numina noſtra ſuis.
Thura ferant, placentq; novum pia turba Quirinũ,
Et patrias artes militiamque colant
Iuſſit: & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic patres: juſſaque verba refert.
Templa Deo fiunt; collis quoque dictus ab illo,
Et referunt certi ſacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Stultorum feſta vocetur,
Accipe: parva quidem cauſſæ, ſed apta ſubeſt.
Non habuit tellus doctos antiqua colonos:
Laſſabant agiles aſpera bella viros.
Plus erat in gladio quam curvo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant,
Primitias Cereri farra reſecta dabant.
Vſibus admoniti flammis torrenda dedere,
Multaque peccato damna tulere ſuo.
Nam modo verrebant nigras pro farre favillas,
Nunc ipſas igni corripuere caſas.
Facta dea eſt Fornax: læti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec ſtata ſacra facit.
Inque foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quæque nota.
Stultaque pars populi quæ ſit ſua curia neſcit:
Sed facit extrema ſacra relata die.

EST honor & tumulis animas placare paternas,
Parvaque in extructas munera ferre pyras.
Parva petunt manes, pietas pro divite grata eſt
Munere. non avidos Styx habet ima deos.
Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis,
Et ſparſæ fruges, parcaque mica ſalis:
Inque mero mollita Ceres, violæque ſolutæ.
Hæc habeat media teſta relicta via.
Nec majora veto: ſed & his placabilis umbra eſt.
Adde preces, poſitis & ſua verba focis.
Hunc morem Aeneas pietatis idoneus autor
Attulit in terras, juſte Latine, tuas.
Ille patris Genio ſolemnia dona ferebat:
Hinc populi ritus edidicere pios.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis

Bella ; parentales deſeruere dies.
Non impune fuit. nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo : buſtis exiſſe feruntur,
Et tacitæ queſti tempore noctis avi,
Perque vias urbis, Latioſque ululaſſe per agros
Deformes animas vulgus inane, ferunt.
Poſtea præteriti tumulis redduntur honores,
Prodigiiſque venit funeribuſque modus.
Dum tamen hæc fiunt, viduæ ceſſate puellæ :
Exſpectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videberi matri;
Comat virgineas haſta recurva comas.
Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris
Aufer. habent alias mœſta ſepulcra faces.
Di quoque templorum foribus cælentur opertis:
Thure vacent aræ : ſtentque ſine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa ſepulcris
Errant : nunc poſito paſcitur umbra cibo.
Nec tamen hoc ultra, quam tot de menſe ſuperſint
Luciferi, quot habent carmina noſtra pedes.
Hanc, quia juſta ferunt, dixere Feralia lucem.
Vltima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis reſidens annoſa puellis,
Sacra facit Tacitæ. vix tamen ipſa tacet.
Et digitis tria thura tribus ſub limine ponit,
Qua brevis occultum mus ſibi fecit iter.
Tunc cantata ligat cum fuſco licia rombo,
Et ſeptem nigras verſat in ore fabas.
Quodque pice adſtrinxit, quod acu trajecit ahena,
Obſutum menta torret in igne caput :
Vina quoque inſtillat vini quodcumque relictū eſt,
Aut ipſa, aut comites, plus tamen ipſa bibit.
Hoſtiles linguas, inimicaque vinximus ora,
Dicit diſcedens : ebriaque exit anus.
Protinus a nobis, quæ ſit dea Muta, requires.
Diſce, per antiquos quæ mihi nota ſenes.
Iupiter indomito Iuturnæ captus amore
Multa tulit, tanto non patienda deo.
Illa modo in ſylvis inter coryleta latebat :
Nunc in cognatas deſiliebat aquas.
Convocat hic Nymphas Latium quotcunque tenebant,
Et jacet in medio talia verba choro :
Invidet ipſa ſibi, vitatque quod expedit illi,
Veſtra ſoror ; ſummo jungere membra deo.
Conſulite ambobus; nam quæ mea magna voluptas,

Vti-

Vtilitas veſtræ prima ſororis erit.
Vos illi in prima fugienti obſiſtite ripa,
Ne ſua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerunt omnes Tyberinides undæ,
Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos
Forte fuit Nais, Lara nomine: prima ſed illi
Dicta his, antiquum ſyllaba nomen erat.
Ex vitio poſitum. ſæpe illi dixerat Almo,
Nata tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ, ſimul ac tetigit Iuturnæ ſtagna ſororis;
Effuge, ait, ripas, dicta refertque Iovis
Illa etiam Iunonem adiit; miſerataque nuptam,
Naida Iuturnam vir tuus, inquit, amat.
Iupiter intumuit: quaque eſt non uſa modeſte,
Eripuit linguam: Mercuriumque monet.
Duc hanc ad Manes: locus ille ſilentibus aptus.
Nympha, ſed infernæ Nympha paludis, erit.
Iuſſa Iovis fiunt. accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tunc placuiſſe Deo.
Vim parat hic. vultu pro verbis illa precatur,
Et fruſtra muto nititur ore loqui.
Fitque gravis, geminoſq; parit, qui compita ſervant.
Et vigilant noſtra ſemper in urbe, Lares.
PRoxima cognati dixere Chariſtia cari,
Et venit ad ſocios turba propinqua deos.
Scilicet à tumulis, &, qui periere propinquis,
Protinus ad vivos ora referre juvat;
Poſtque tot amiſſos, quidque de ſanguine reſtat,
Adſpicere, & generis dinumerare gradus,
Innocui veniant; procul hinc procul impius eſto
Frater, & in partus mater acerba ſuus;
Cui pater eſt vivax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inviſam ſocrus iniqua nurum.
Tantálidæ fratres abſint, & Iaſonis uxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit,
Et ſoror, & Progne, Tereuſque duabus iniquus;
Et quicumque ſuas per ſcelus auget opes.
Dis generis date thura boni; concordia fertur
Illa præcipue mitis adeſſe die.
Et libare dapes, & grati pignus honoris
Nutriat intinctos miſſa patella cibos.
Iamque ubi ſuadebit placidos nox humida ſomnos,
Larga precatura ſumite vina manu.
Et, bene nos, bene te patriæ pater optime Cæſar,
Dicite ſuffuſo ſint bona verba mero.
NOx ubi tranſierit, ſolito celebretur honore

Separat judicio qui deus arva ſuo.
Termine, ſive lapis ſive es defoſſus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque numen habes.
Te duo diverſa domini de parte coronant,
Binaque ſerta tibi, binaque liba ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert ruſtica teſtu
Sumptum de tepidis ipſa colona focis.
Ligna ſenex minuit: conciſaque conſtruit altè;
Et ſolida ramos figere pugnat homo.
Tum ſicco primas irritat cortice flammas.
Stat puer, & manibus lata caniſtra tenet.
Inde, ubi ter fruges medios immiſit in ignes;
Porrigit inciſos filia parva favos.
Vina tenent alii: libantur ſingula flammis.
Spectant, & linguis candida turba favent.
Spargitur & cæſo communis Terminus agno;
Nec queritur, lactens cum ſibi porca datur.
Conveniunt, celebrantque dapes vicinia ſimplex,
Et cantant laudes, Termine ſancte, tuas.
Tu populos urbeſque, & regna ingentia, finis:
Omnis erit ſine te litigioſus ager.
Nulla tibi ambitio eſt, nullo corrumperis auro:
Legitima ſervas credita rura fide.
Si tu ſignaſſes olim Thyreatida terram;
Corpora non letho miſſa trecenta forent:
Nec foret Othryades congeſtis tectus in armis.
O quantum patriæ ſanguinis ille dedit!
Quid nova cum fierent Capitolia? nempe deorum
Cuncta Iovi ceſſit turba locumque dedit.
Terminus (ut veteres memorant) conventus in æde
Reſtitit: & magno cum Iove templa tenet.
Nunc quoque, ſe ſupra nequid niſi ſidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine poſt illud levitas tibi libera non eſt.
Qua poſitus fueris in ſtatione, mane:
Nec tu vicino quicquam concede roganti,
Ne videare hominem præpoſuiſſe Iovi.
Et ſeu vomeribus, ſeu tu pulſabere raſtris;
Clamato, Tuus eſt hic ager, ille tuus.
Eſt via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illa lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri ſextus ab urbe lapis.
Gentibus eſt aliis tellus data limite certo;
Romanæ ſpatium eſt urbis & orbis idem.

Nunc

NVnc dicenda mihi Regis fuga. traxit ab illa
  Quintus ab extremo nomina menſe dies.
Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
  Regna: vir injuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes,
  Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Namque trium minimus, proles manifeſta Superbi,
  In medios hoſtes nocte ſilente venit.
Nudarant gladios, Occidite, dixit, inermem:
  Hoc cupiant fratres, Tarquiniuſque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga,
  (Dicere ut hoc poſſet, verbera paſſus erat.)
Luna fuit, ſpectant juvenem, gladioſque recondunt:
  Tergaque deducta veſte notata vident
Flent quoque, & ut ſecum tueatur bella precantur:
  Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamque potens, miſſo genitorem appellat amico,
  Prodendi Gabios quo ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuberat cultiſſimus herbis,
  Sectus humum rivo lene ſonantis aquæ.
Illic Tarquinius ma data latentia nati
  Accipit, & virga lilia ſumma metit.
Nuntius ut reddit, decuſſaque lilia dixit;
  Filius, Agnoſco juſſa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæſis ex urbe Gabina,
  Traduntur ducibus mœnia nuda ſuis.
Ecce (nefas viſu) mediis altaribus anguis
  Exit, & extinctis ignibus exta rapit.
Conſulitur Phœbus. ſors eſt ita reddita: Matri
  Qui dederit princeps oſcula: victor erit.
Oſcula quiſque ſuæ matri properata tulere,
  Non intellecto credula turba deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet
  Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oſcula Terræ;
  Creditus offenſo procubuiſſe pede.
Cingitur interea Romanis Ardea ſignis,
  Et patitur lentas obſidione moras.
Dum vacat, & metuunt hoſtes committere pugnam;
  Luditur in caſtris: otia miles agit.
Tarquinius juvenis ſocios dapibuſque meroque
  Accipit. ex illis rege creatus ait.
Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
  Nec ſinit ad patrios arma referre deos;
Ecquid in officio torus eſt ſocialis? & ecquid
  Conjugibus noſtris mutua cura ſumus?
Quiſque ſuam laudat. ſtudiis certamina creſcunt,

Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit cui clarum dederat Collatia nomen;
Non opus eſt verbis, credite rebus, ait.
Nox ſupereſt: tollamur equis, urbemque petamus.
Dicta placent; frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. regalia protinus illi
Tecta petunt: cuſtos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fuſis per colla coronis
Inveniunt poſito pervigilare mero.
Inde cito paſſu petitur Lucretia: nebat:
Ante torum calathi, lanaque mollis erant.
Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebant:
Inter quas tenui ſic ait illa ſono:
Mittenda eſt domino (nunc nunc properate puellæ)
Quamprimum noſtra facta lacerna manu.
Quid tamen audiſtis? (nam plura audire ſoletis)
Quantum de bello dicitur eſſe ſuper?
Poſtmodo victa cades: melioribus Ardea reſtas;
Improba; quæ noſtros cogis abeſſe viros.
Sint tantum reduces. ſed enim temerarius ille
Eſt meus, & ſtricto quolibet enſe ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me ſubit: & gelidum pectora frigus habet.
Definit in lacrymas: intentaque fila remittit,
In gremio vultum depoſuitque ſuum.
Hoc ipſum decuit: lacrymæ decuere pudicæ,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, veni, conjux ait. illa revixit,
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea juvenis furiatos regius ignes
Concipit, & cœco raptu, amore furit.
Forma placet, niveuſque color, flavique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quam corrumpere non eſt:
Quoque minor ſpes eſt, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantum lucis prænuntius ales,
Cum referunt juvenes in ſua caſtra pedem.
Carpitur attonitos abſentis imagine ſenſus.
Ille: recordanti plura magiſque placent.
Sic ſedit: ſic culta fuit: ſic ſtamina nevit:
Neglectæ collo ſic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.
Vt ſolet à magno fluctus langueſcere flatu;
Sed tamen à vento, qui fuit ante, tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præſentia formæ,
Quem dederat præſens forma; manebat amor.

Ardet & injuſti ſtimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque dolumque toro.
Exitus in dubio eſt. Audebimus ultima dixit.
Viderit: audentes Forſne Deuſne juvet.
Cepimus audendo Gabios quoque; talia fatus
Enſe latus cinxit: tergaque preſſit equi.
Accipit ærata juvenem Collatia porta;
Condere jam vultus ſole parante ſuos.
Hoſtis ut hoſpes init penetralia Collatini:
Comiter excipitur: ſanguine junctus erat.
Quantum animis erroris ineſt! parat inſcia rerum
Infelix epulas hoſtibus illa ſuis.
Functus erat dapibus: poſcunt ſua tempora ſomni.
Nox erat; & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum vagina liberat enſem,
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Utque torum preſſit; Ferrum Lucretia mecum eſt,
Natus, ait, Regis, Tarquiniuſque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem viruſque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam ſtabulis deprenſa relictis,
Parva ſub infeſto cum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugna.
Clamet? at in dextra qui necet enſis adeſt.
Effugiat? poſitis urgentur pectora palmis;
Nunc primum externa pectora tacta manu.
Inſtat amans hoſtis, precibus, pretioque miniſque.
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis, Eripiam, dixit, per crimina vitam:
Falſus adulterii teſtis adulter ero.
Interimam famulum; cum quo deprenſa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid victor gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nex ſtetit una tuis!
Iamque erat orta dies. paſſis ſedet illa capillis,
Ut ſolet ad nati mater itura rogum
Grandævumque patrem fido cum conjuge caſtris
Evocat: & poſita venit uterque mora.
Utque vident habitum; quæ luctus cauſa requirunt:
Cui paret exſequias, quove ſit icta malo.
Illa diu reticet, pudibundaque cælat amictu
Ora fluunt lacrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc conjux lacrymas ſolantur, & orant,
Indicet: & cæco flentque paventque metu.
Ter conata loqui; ter deſtitit: auſaque quarto:

Hoc quoq; Tarquinio debe imus; Eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipſa meum.
Quæque poteſt narrat. reſtabant ultima; flevit,
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor conjuxque coacto.
Quam, dixit, veniam vos datis, ipſa nego.
Nec mora, cælato figit ſua pectora cultro,
Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.
Tunc quoq; jam moriens, ne non procũbat honeſtè,
Reſpicit. hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce ſuper corpus communia damna gementes
Obliti decoris virque paterque jacent.
Brutus adeſt tandemque animo ſua nomina fallit,
Fixaque ſemianimi corpore tela rapit.
Stillantemque tenens generoſo ſanguine cultrum,
Edid t impavidos ore minante ſonos:
Per tibi ego nunc juro fortem caſtumque cruorem,
Perque tuos manes; qui mihi numen erunt:
Tarquinium profuga pœnas cum ſtirpe daturum.
Iam ſatis eſt virtus diſſimulata diu.
Illa jacens ad verba oculos ſine lumine movit,
Viſaque concuſſa dicta probare coma.
Fertur in exſequias animi matrona virilis,
Et ſecum lacrymas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, & regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit: capit annua conſul
Iura. dies regnis illa ſuprema fuit.
FAllimur? an veris prænuntia venit hirundo,
Et metuit, ne qua verſa recurrat hyems?
Sæpe tamen, Progne, nimium properaſſe quereris;
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.
IAmque duæ reſtant noctes de menſe ſecundo,
Marſque citos junctis curribus urget equos:
Ex vero poſitum permanſit Equiria nomen:
Quæ deus in campo proſpicit ipſe ſuo.
Iure venis Gradive: locum tua tempora poſcunt,
Signatuſque tuo nomine menſis adeſt.
Venimus in portum, libro cum menſe peracto.
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

FASTORVM
LIBER III.

BEllice depoſitis clypeo pauliſper & haſta
Mars ades, & nitidas caſſide ſolve comas.

Forſitan ipſe rogas, quid ſit cum Marte poetæ:
    A te; qui canitur, nomina menſis habet.
Ipſe vides manibus peragi fera bella Minervæ.
    Num minus ingenuis actibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora ſume
    Cuſpidis invenies & quod inermis agas.
Tum quoque inermis eras, cum te Romana ſacerdos
    Cepit; ut huic urbi ſemina digna dares.
Sylvia Veſtalis (quid enim vetat inde moveri?)
    Sacra lavaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
    Ponitur è ſumma fictilis urna coma.
Feſſa reſedit humi, ventoſque accepit aperto
    Pectore, turbatas reſtituitque comas.
Dum ſedet; umbroſæ ſalices, volucreſque canoræ
    Fecerunt ſomnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis obrepſit ocellis,
    Et cadit à mento languida facta manus.
Mars videt hanc, viſamque cupit, potiturque cupita:
    Et ſua divina furta fefellit ope.
Somnus abit; jacet illa gravis. jam ſcilicet intra
    Viſcera Romanæ conditor urbis eras.
Languida conſurgit: nec ſcit cur languida ſurgat,
    Et peragit tales arbore nixa ſonos:
Vtile ſit fauſtumque, precor, quod imagine ſomni
    Vidimus: an ſomno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam, collapſa capillis
    Decidit ante ſacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (viſu mirabile) palmæ
    Surgunt. ex illis altera major erat:
Et gravibus ramis totum protexerat orbem,
    Contigeratque nova ſidera ſumma coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
    Terreor admonitu: corque timore micat.
Martia Picus avis gemino pro ſtipite pugnant
    Et lupa. tuta per hos utraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam
    Suſtulit implerat, dum ſuá viſa refert.
Intereà creſcente Remo, creſcente Quirino,
    Cœleſti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret curſibus annus,
    Reſtabant nitido jam duo ſigna Deo.
Sylvia fit mater: Veſtæ ſimulachra feruntur
    Virgineas oculis oppoſuiſſe manus.
Ara deæ certe tremuit, parente miniſtra,
    Et ſubiit cineres territa flamma ſuos.

Hoc

Hoc ubi cognovit contemptor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne jubet mergi geminos. ſcelus unda refugit.
In ſicca pueri deſtituuntur humo.
Lacte quis infantes neſcit creviſſe ferino,
Et picum expoſitis ſæpe tuliſſe cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam veſtras Fauſtule pauper opes.
Veſter honos veniet, cum Laurentalia dicam:
Acceptus geniis illa December habet.
Martia ter ſenos proles adoleverat annos,
Et ſuberat flavæ jam nova barba comæ,
Omnibus agricolis, armentorumque magiſtris
Iliadæ fratres jura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum ſanguine læti,
Et redigunt actos in ſua rura boves.
Vt genus audierunt; animos pater agnitus auget,
Et pudet in paucis nomen habere caſis,
Romuleoque cadit trajectus Amulius enſe,
Regnaque longævo reſtituuntur avo.
Mœnia conduntur: quæ, quamvis parva fuerunt;
Non tamen expediit tranſiluiſſe Remo.
Jam, modo quę fuerant ſylvæ, pecorumq; receſſus,
Vrbs erat æternæ cum pater urbis ait:
Arbiter armorum, de cujus ſanguine natus
Credor (& ut credar pignora multa dabo)
A te principium Romano ducimus anno:
Primus de patrio nomine menſis eat.
Vox rata ſit: patrioque vocat de nomine menſem.
Dicitur hæc pietas grata fuiſſe Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat ſtudiis bellica turba ſuis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypſipylea colit:
Iunonem Sparte, Pelopeiadeſque Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat; quia præſidet armis;
Arma feræ genti remque decuſque dabant.
Quod ſi forte vacat, peregrinos inſpice faſtos:
Menſis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis; quintus fuit ille Faliſcis:
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaque tempora conſtant
Factaque Telegoni mœnia celſa manu.
Quintum Laurentes, bis quinum Aequicolus aſper,
A tribus hunc primum turba Curenſis habet.

Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Conuenit. hic genti quartus utrique Deus.
Romulus hos omnia ut vinceret ordine ſaltem,
Sanguinis autori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres. quot nunc habuere Kalendas.
Ille minor geminis menſibus annus erat.
Nondum tradiderat victas victoribus artes
Græcia, facundum ſed male forte genus.
Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem:
Mittere qui poterat pila; diſertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlanteas
Senſerat? aut geminos eſſe ſub axe Polos?
Eſſe duas Arctos? quarum Cynoſura petatur
Sidoniis: Helicen Graja carina notet?
Signaque quæ longo frater percenſeat anno,
Ire per hæc uno menſe ſororis equos?
Libera currebant, & inobſervata per annum
Sidera. conſtabat ſed tamen eſſe deos.
Non illi cœlo labentia ſigna movebant;
Sed ſua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illaque de fœno: ſed erat reverentia fœno,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos,
Vnde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
Menſibus egerunt luſtra minora decem.
Annus erat: decimum cum luna repleverat orbem.
Hic noſtris magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare ſolemus,
Seu quia bis quinto fœmina menſe parit,
Seu quod adusq; decem numero creſcente venitur;
Principium ſpatiis ſumitur inde novis.
Inde pares centum denos ſecrevit in orbes
Romulus: haſtatos inſtituitque decem.
Et totidem princeps totidum pilanus habebat
Corpora: legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Titienſibus ille,
Quoſque vocant Ramnes, Luceribuſque dedit.
Aſſuetos igitur numeros ſervavit in anno.
Hoc luget ſpatio fœmina mœſta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ,
Martis; ad hæc animum ſigna referre potes.
Laurea flaminibus, quæ tot perſtitit anno;
Tollitur: & frondes ſunt in honore novæ.
Ianua tunc regis poſita viret arbore Phœbi:
Ante tuas fit idem curia priſca fores.

Veſta quoque ut folio niteat velata recenti;
Cedit ab Iliaci laurea cana focis.
Adde quod arcana fieri novus ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parva fides annos hinc iſte priores,
Anna quod hoc cœpta eſt menſe Perenna coli,
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad ſpatium belli, perfide Pœne, tui.
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
Incipit, à numero nomina quiſquis habet.
Primus oliviferis Romam deductus ab arvis
Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos;
Sive hoc à Samio doctus, qui poſſe renaſci
Nos putat; Egeria ſive monente ſua.
Sed tamen errabant etiam nunc tempora; donec
Cæſaris ut multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille deus tantæque propaginis autor
Credidit officiis eſſe minora ſuis:
Promiſſumque ſibi voluit prænoſcere cœlum:
Nec deus ignotas hoſpes inire domos.
Ille moras ſolis, quibus in ſua regna rediret,
Traditur exactis diſpoſuiſſe notis.
Is decies ſenos trecentum & quinque diebus
Iunxit, & è pleno tempora quinta die.
Hic anni modus eſt in luſtrum accedere debet,
Quæ conſummatur partibus, una dies.
SI licet occultos monitus audire deorum
Vatibus; ut certe fama licere putat;
Cum ſis officiis, Gravide, virilibus aptus;
Dic mihi matronæ cur tua feſta colant.
Sic ego. ſic poſita dixit mihi cuſpide Mavors:
(Sed tamen in dextra miſſilis haſta fuit)
Nunc primum ſtudiis pacis, Deus utilis armis,
Advocor: & greſſus in nova caſtra fero.
Nec piget incepti juvat hac quoque parte morari:
Hoc ſolam ne ſe poſſe Minerva putet.
Diſce Latinorum vates operoſe dierum
Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parva fuit, ſi prima velis elementa referre,
Roma: ſed in parva ſpes tamen huius erat.
Mœnia iam ſtabant populis anguſta futuris:
Credita ſed turbæ tunc nimis ampla ſuæ.
Quæ fuerit noſtri ſi quæris regia nati;
Adſpice de canna ſtraminibuſque domum.
In ſtipula placidi capiebat munera ſomni.
Et tamen ex illo venit in aſtra toro.

Iamque loco majus nomen Romanus habebat:
Nec conjux illi, nec ſocer ullus erat.
Spernebant generos inopes vicinia dives:
Et male credebar ſanguinis autor ego.
In ſtabulis habitaſſe, & oves paviſſe, nocebat,
Iugeraque inculti pauca tenere ſoli.
Cum pare quæque ſuo coeunt volucreſque feræque,
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Extremis dantur connubia gentibus. at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui: patriamque dedi tibi, Romule, mentem;
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
Feſta para Conſo: Conſus tibi cætera dicet;
Illo feſta die dum ſua ſacra canes.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem.
Tum primum generis intulit arma ſocer.
Iamque fere raptę matrum quoq; nomen habebant,
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem;
Quas inter mea ſic eſt nurus orſa loqui;
O pariter raptæ, quoniam hoc commune tenemus,
Non ultra lente poſſumus eſſe piæ.
Stant acies: ſed utra di ſint pro parte rogandi;
Eligite. hinc conjux, hinc pater arma tenet.
Quærendum, viduæ fieri malimus an orbæ;
Conſilium nobis forte piumque dabo.
Conſilium dederat. parent; crineſque reſolvunt,
Mœſtaque funerea corpora veſte tegunt.
Iam ſteterant acies ferro Martique paratæ;
Iam lituus pugnæ ſigna daturus erat;
Cum raptæ veniunt inter patreſque viroſque,
Inque ſinu natos pignora cara ferunt.
Vt medium campi paſſis tetigere capillis;
In terram poſito procubuere genu.
Et, quaſi ſentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva ſuos.
Qui poterat, clamabat avum tum denique viſum;
Et qui vix poterat, poſſe coactus erat.
Tela viris animuſque cadunt: gladiiſque remotis
Dant ſoceri generis accipiuntque manus.
Laudataſque tenent natas, ſcutoque nepotem
Fert avus: hic ſcutis dulcior uſus erat.
Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
Oebaliæ matres non leve munus habent.
An quia commiſſi ſtrictis mucronibus auſæ
Finierant lacrymis Martia bella ſuis:

Vel quod erat de me feliciter Ilia mater ;
  Ritè colunt matres ſacra, diemque meum.
Quid ? quod hyems adoperta gelu tum deniq; cedit,
  Et pereunt lapſæ ſole tepente nives.
Arboribus redeunt detonſæ frigore frondes,
  Vividaque è tenero palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc ſe qua tollat in auras.
  Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fœcundus ager : pecoris nunc hora creandi ;
  Nunc avis in ramo tecta laremque parat :
Tempora jure colunt Latiæ fœcunda parentes ;
  Quarum militiam votaque partus habet.
Adde, quod excubias regi Romanus agebat ;
  Qui nunc Eſqilias nomina collis habet ;
Illic à nuribus Iunoni templa Latinis
  Hac ſunt, ſi memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora cauſſis ?
  Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas : matrum me turba frequentat,
  Hæc vos præcipuè tam pia cauſſa decet.
Ferte Deæ flores : gaudet florentibus herbis
  Hæc dea. de tenero cingite flore caput.
Dicite, tu nobis lucem, Lucina, dediſti ;
  Dicite, tu voto parturientis ades.
Si qua tamen gravida eſt ; reſoluto crine precetur,
  Vt ſoldat partus molliter illa ſuos.
QVis mihi nunc dicat quare cœleſtia Martis
  Arma ferant Salii, Mamuriumque canant ?
Nympha mone, nemori ſtagnoque operata Dianæ ;
  Nympha Numæ conjux ad tua feſta veni.
Vallis Aricinæ ſylva præcinctus opaca
  Eſt lacus, antiqua religione ſacer.
Hic jacet Hippolytus furiis direptus equorum ;
  Vnde nemus nullis illud initur equis.
Licia dependent longas velantia ſepes,
  Et poſita eſt meritæ multa tabella deæ.
Sæpe potens voti frontem redimita coronis
  Fœmina lucentes portat ab urbe faces.
Regna tenent forteſque manu pedibuſque fugaces,
  Et perit exemplo poſtmodò quiſque ſuo.
Defluit incerto lapidoſus murmure rivus ;
  Sæpe, ſed exiguis hauſtibus inde bibit.
Egeria eſt, quæ præbet aquas, dea grata Camœnis.
  Illa Numæ conjux conſiliumque fuit.
Principio nimium promptos ad bella Quirites
  Molliri placuit jure, deumque metu.

Inde

Inde datæ leges; ne firmior omnia poſſet:
Cœptaque ſunt merito tradita ſacra coli.
Exuitur feritas, armiſque potentius æquum eſt,
Et cum ſive pudet conſeruiſſe manus.
Atque aliquis modo trux viſa jam vertitur ara,
Vinaque dat tepidis ſalſaque farra focis.
Ecce deum genitor rutilas per nubila flammas.
Spargit, & effuſis æthera ſiccat aquis.
Non alias miſſi cecidere frequentius ignes.
Rex pavet: & vulgi pectora terror habet.
Cui dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen
Eſt ait: & ſævi flectitur ira Iovis.
Sed poterunt ritum Picus Faunuſque piandi
Prodere: Romani numen uterque ſoli.
Nec ſine vi tradent. adhibeto vincula captis.
Atque ita, qua poſſint, erudit arte, capi.
Lucus Aventino ſuberat nigir illicis umbra,
Quo poſſis viſo dicere, numen ineſt.
In medio gramen, muſcoque adoperta virenti
Manabat ſaxo vena perennis aquæ.
Inde fere ſoli, Faunus Picuſque bibebant.
Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ovem,
Plenaque odorati diſponit pocula Bacchi,
Cumque ſuis antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitos veniunt ſylveſtria numina fontes,
Et relevant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequitur. gelido Numa prodit ab antro,
Vinclaque ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abſceſſit; pugnando vincula tentant
Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tum Numa, Di nemorum factis ignoſcite noſtris,
Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo:
Quoque modo poſſit fulmen, monſtrate, piari.
Sic Numa: Sic quatiens cornua Faunus ait.
Magna petis: nec quæ monitu tibi diſcere noſtro
Fas ſit. habent fines numina noſtra ſuos.
Di ſumus agreſtes, & qui dominemur in altis
Montibus. arbitrium eſt in ſua tela Iovi.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo:
At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici.
Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Iupiter huc veniet valida deductus ab arte
Nubila promiſſi Styx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
Quaque trahant ſuperis ſedibus arte Iovem;

Scire nefas homini. nobis conceſſa canentur,
Quæque pio dici vatis ab ore licet.
Eliciunt cœlo te Iupiter. Vnde minores
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Conſtat Aventinæ tremuiſſe cacumina ſylvæ,
Terraque ſubſedit pondere preſſa Iovis.
Corda micant Regis, totoque è pectore ſanguis
Fugit, & hirſutæ diriguere comæ.
Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum rexque paterque deum:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoque, quod petitur, ſi pia lingua rogat.
Annuit oranti: ſed verum ambage remota
Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput dixit. cui rex, Parebimus, inquit:
Cædenda eſt hortis eruta cepa meis.
Addidit hic, Hominis ſumes; ait ille capillos.
Poſtulat hic animam: cui Numa, Piſcis, ait.
Riſit: & his, inquit, Facito mea tela procures
O vir colloquio non abigende meo.
Sed tibi, protulerit cum totum caſtrinus orbem
Cynthius; imperii pignora certa dabo.
Dixit, & ingenti tonitru ſuper æthera motum
Fertur, adorantem deſeruitque Numam.
Ille redit lætus, memoratque Quiribus acta.
Tarda venit dictis difficiliſque fides.
At certe credemur, ait, ſi verba ſequatur
Exitus: en. audi craſtina, quiſquis ades.
Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
Iupiter imperii pignora certa dabit.
Diſcedunt dubii, promiſſaque tarda videntur,
Dependetque fides à veniente die.
Mollis erat tellus rorata mane pruina;
Ante ſui populus limina regis adeſt,
Prodit, & in ſolio medius conſedit eburno,
Innumeri circa ſtantque ſedentque viri.
Ortus erat ſummo tantummodo margine Phœbus:
Sollicitæ mentes ſpeque metuque pavent.
Conſtitit, atque caput niveo velatus amictu
Iam bene dis notas ſuſtulit ille manus,
Atque ita, Tempus adeſt promiſſi muneris, inquit:
Pollicitam dictis Iupiter adde fidem.
Dum loquitur, totum jam Sol emoverat orbem,
Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit ſine nube deus, tria fulgura miſit:
Credite dicenti; mira, ſed acta loquor.

A media cœlum regione dehiſcere cœpit:
Summiſere oculos cum duce turba ſuos.
Ecce levi ſcutum verſatum leniter aura.
Decidit. a populo clamor ad aſtra venit.
Tollit humo munus cæſa prius ille juvenca,
Quæ dederat nulli colla premenda jugo.
Idque ancile vocat; quod ab omni parte reciſum eſt
Quemque notes oculis, angulus omnis abeſt.
Tum, memor imperii ſortem conſiſtere in illo,
Conſilium multæ calliditatis init.
Plura jubet fieri ſimili cælata figura,
Error ut ante oculos inſidiantis eat,
Mamurius morum, fabræne exactior artis,
Difficile eſt, illud dicere, clauſit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit;
Si mea nota fides; irrita nulla petes.
Iam dederat Saliis (à ſaltu nomina ducunt)
Armaque, & ad certos verba canenda modos.
Tum ſic Mamurius, Merces mihi gloria detur,
Nominaque extremo carmine noſtra ſonent.
Inde ſacerdotes operi promiſſa vetuſto
Præmia perſolvunt, Mamuriumque vocant.
Nubere ſiqua voles, quamvis properabitis ambo;
Differ: habent parvæ commoda magna moræ.
Arma movent pugnam, pugna eſt aliena maritis.
Condita cum fuerint; aptius omen erit.
His etiam conjux apicem diſcincta dialis
Lucibus impexas debet habere comas.
TErtia nox emerſa ſuos ubi moverit ignes:
Conditus è geminis piſcibus alter erit.
Nam duo ſunt: auſtris hic eſt; aquilonibus ille
Proximus. à vento nomen uterque tenet.
CVm croceis rorare genis Tithonia conjux
Cœperit, & quintæ tempora lucis aget;
Sive eſt Arctophylax, ſive eſt piger ille Bootes;
Mergetur, viſus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor. hoc quoque cauſſam
Vnde trahat ſidus parva referre mora eſt.
Ampelon intonſum Satyro nymphaque creatum
Fertur in Iſmariis Bacchus amaſſe jugis.
Tradidit huic vitem pendentem frondibus ulmi;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uvas;
Decidit. amiſſum Liber in aſtra tulit.
SExtus ubi Oceano clivoſum ſcandit Olympum
Phœbus, & alatis æthera carpit equis;

Quiſquis ades, caſtæque colis penetralia Veſtæ ;
  Cratera, Iliacis thuraque pone focis.
Cæſaris innumeris, quos maluit ipſe mereri,
  Acceſſit titulis pontificalis honos.
Ignibus æternis æterni numina præſunt
  Cæſaris imperii pignora juncta vides,
Di veteris Trojæ, digniſſima præda ferenti,
  Qua gravis Aeneas tutus ab hoſte fuit.
Ortus ab Aenea tangit cognata ſacerdos
  Numina. cognatum, Veſta, tuere caput.
Quos ſancta fovet ille manu, bene vivitis ignes.
  Vivite inexſtincti, flammaque duxque precor.
VNa nota eſt Marti : Nonis ſacrata quod illi
  Templa patet lucos, Vejovis, ante tuos.
Romulus ut ſaxo lucum circumdedit alto ;
  Cuilibet, huc, inquit, confuge : tutus eris.
O quam de tenui Romanus origine crevit !
  Turba vetus quam non invidioſa fuit!
Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obſtet;
  Diſce quis iſte deus, curve vocetur ita.
Iupiter eſt juvenis ; juveniles adſpice vultus.
  Adſpice deinde manum : fulmina nulla tenet.
Fulmina poſt auſos cœlum affectare Gigantas
  Sumpta Iovi : primo tempore inermis erat.
Ignibus Oſſa novis, & Pelion altius Oſſa
  Arſit, & in ſolida fixus Olympus humo.
Stat quoque capra ſimul : Nymphæ paviſſe feruntur
  Cretides. infanti lac dedit illa Iovi.
Nunc vocor ad nomen. Vegrandia farra colonæ,
  Quæ male creverunt, veſcaque parva vocant.
Vis ea ſi verbi eſt ; cur non ego Vejovis ædem,
  Aedem non magni ſuſpicer eſſe Iovis ?
Iamque ubi cœruleum variabant ſidera cœlum ;
  Suſpice : Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæſæ gravida cervice Meduſæ
  Sanguine reſperſis proſiluiſſe jubis.
Huic ſupra nubes, & ſubter ſidera lapſo,
  Cœlum pro terra, pro pede penna fuit.
Iamque indignanti nova fræna receperat ore,
  Cum levis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo, quod pennis ante petebat :
  Et nitidus ſtellis quinque decemque micas.
PRotinus adſpicies venienti nocte Coronam
  Gnoſſida. Theſeo crimine facta dea eſt.
Iam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,
  Quæ dedit ingrato fila legenda viro.

Sorte

Sorte tori gaudens, Quid flebam ruſtica, dixit?
Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
Interea Liber depexos crinibus Indos.
Vincit, & Eoo dives ab orbe venit
Inter captivas facie præſtante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat,
Flebat amans conjux, ſpatiataque litore curvo
Edidit incultis talia verba comis:
En iterum ſimiles fluctus audite querelas:
En iterum lacrymas accipe, arena, meas.
Dicebam (memini) perjure, & perfide Theſeu. ?
Ille abiit. eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoque nulla viro, clamabo, fœmina credat.
Nomine mutato cauſſa relata mea eſt.
O utinam mea ſors, qua primum cœperat, iſſet,
Iamque ego præſenti tempore nulla forem!
Quid me deſertis perituram, Liber, arenis
Servabas? potui dedoluiſſe ſemel.
Bacche levis, leviorque tuis, quæ tempora cingunt,
Frondibus, in lacrymas cognite Bacche meas;
Auſus es ante oculos adducta pellice noſtros
Tam bene compoſitum ſollicitare torum?
Heu ubi pacta fides? ubi, quæ jurare ſolebas?
(Me miſeram, quoties hæc ego verba loquor!)
Theſea culpabas, fallacemque ipſe vocabas:
Iudicio peccas turpius ipſe tuo.
Neſciat hoc quiſquam, tacitiſque doloribus urar:
Ne toties falli digna fuiſſe puter.
Præcipuè cupiam cælari Theſea: ne te
Conſortem culpæ gaudeat eſſe ſuæ.
At, puto, præpoſita eſt fuſcæ mihi candida pellex.
Eveniat noſtris hoſtibus ille color.
Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipſo eſt.
Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche fidem præſta, nec præfer amoribus ullam
Conjugis aſſuetæ ſemper amare virum.
Ceperunt matrem formoſi cornua tauri;
Me tua: ſed lædit ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: nec enim tibi Bacche nocebat,
Quod flammas nobis faſſus es ipſe tuas.
Nec quod nos uris, mirum facis. ortus in igne
Diceris, & patria raptus ab igne manu.
Illa ego ſum, cui tu ſolitus promittere cœlum.
Hei mihi, pro cœlo qualia dona fero!
Dixerat; audibat jamdudum verba querentis
Liber, ut a tergo fortè ſecutus erat.

Occupat amplexu, lacrymaſque per oſcula ſiccat,
Et, Pariter cœli ſumma petamus, ait.
Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula ſumes:
Nam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;
Vulcanus Veneri quam dedit: illa tibi.
Dicta facit: gemmaſq; novem transformat in ignes,
Aurea per ſtellas nunc micat illa novem.
SEx ubi ſuſtulerit totidem demerſerit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem;
Altera gramineo ſpectabis equiria campo,
Quem Tyberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejecta ſi forte tenebitur unda;
Cœlius accipiat pulverulentus equos.
IDibus eſt Annæ feſtum geniale Perennæ,
Haud procul à ripis, advena Tybri, tuis.
Plebs venit, ac viridis paſſim disjecta per herbas
Potat, & accumbit cum pare quiſque ſua.
Sub Iove pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus è ramis frondea facta caſa eſt:
Pars ibi pro rigidis calamos ſtatuere columnis:
Deſuper extentas impoſuere togas.
Sole tamen vinoque calent: annoſque precantur,
Quot ſumant cyathos, ad numerumque bibunt.
Invenies illic, qui Neſtoris ebibat annos:
Quæ ſit per calices facta Sibylla ſuos.
Illic & cantant, quidquid didicere theatris,
Et jactant faciles ad ſua verba manus:
Et ducunt poſito duras cratere choreas,
Cultaque diffuſis ſaltat amica comis.
Cum redeunt, titubant, & ſunt ſpectacula vulgi:
Et fortunatos obvia turba vocat.
Occurrit nuper (viſa eſt mihi digna relatu)
Pompa: ſenem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc dea ſit quoniam rumoribus errant;
Fabula propoſito nulla tegenda meo.
Arſerat Aeneæ Dido miſerabilis igne:
Arſerat extructis in ſua fata rogis.
Compoſituſque cinis, tumuliq; im marmore carmen
Hoc breve, quod moriens ipſa reliquit, erat:
Præbuit Aeneas & cauſſam mortis & enſem:
Ipſa ſua Dido concidit uſa manu.
Protinus invadunt Numidæ ſine vindice regnum,
Et potitur capta Maurus Iarba domo:
Seq; memor ſpretum, Thalamis tamen, inquit, Eliſſæ
En ego, quem toties reppulit illa, fruor.

Diffugiunt Tyrii quo quemque agit error, ut olim
Amiſſo dubiæ rege vagantur apes.
Tertia mandatas acceperat area meſſes,
Inque cavos ierant tertia muſta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrymanſque ſororia linquit
Mœnia. germanæ juſta dat ante ſuæ.
Mixta bibunt molles lachrymis unguenta favillæ;
Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque vale dixit: cineris ter ad ora relatos
Preſſit. & eſt illis viſa ſubeſſe ſoror.
Nacta ratem comitemque fugæ, pede labitur æquo;
Mœnia reſpiciens, dulce ſororis opus.
Fertilis eſt Melitæ ſterili vicina Coſyre
Inſula; quam Libyci verberat unda freti:
Hanc petit hoſpitio regis confiſa vetuſto.
Hoſpes opum dives rex ibi Battus erat.
Qui poſtquam didicit caſus utriuſque ſororis;
Hæc, inquit, tellus quantulacunque tua eſt.
Et tamen hoſpitii ſervaſſet ad ultima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recenſuerat bis Sol ſua. Tertius ibat
Annus: & exſilio terra paranda nova eſt.
Frater adeſt, belloque petit. Rex arma peroſus,
Nos ſumus imbelles, tu fuge ſoſpes, ait.
Iuſſa fugit, ventoque ratem committit, & undis.
Aſperior quovis æquore frater erat.
Eſt prope piſcoſos lapidoſi Crathidis amnes
Parvus ager: Cameren incola turba vocant.
Illic curſus erat. nec longius abfuit inde,
Quam quantum novies mittere funda poteſt.
Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura.
Findite remigio, navita dixit, aquas.
Dumque parant torto ſubducere carbaſa lino,
Percutitur rapido puppis adunca Noto:
Inque patens æquor fruſtra pugnante magiſtro
Fertur, & ex oculis viſa refugit humus.
Aſſiliunt fluctus, imoque à gurgite pontus
Vertitur, & canas alveus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec jam moderator habenis
Vtitur: at votis is quoque poſcit opem.
Iactatur tumidas exſul Phœniſſa per undas,
Humidaque oppoſita lumina veſte tegit.
Tum primum Dido felix eſt dicta ſorori,
Et quæcunque aliquam corpore preſſit humum.
Figitur ad Laurens ingenti flamine litus
Puppis: & expoſitis omnibus, hauſta perit.

Iam pius Aeneas regno nataque Latini
  Auctus erat: populos miſcueratque duos.
Littore dotali ſolo comitatus Achate,
  Secretum nudo dum pede capit iter;
Adſpicit errantem: nec credere ſuſtinet Annam
  Eſſe (quid in Latios illa veniret agros?)
Dum ſecum Aeneas; Anna eſt, exclamat Achates.
  Ad nomen vultus ſuſtulit illa ſuos.
Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus!
  Ante oculos miſeræ fata ſororis erant.
Senſit, & alloquitur trepidam Cytherejus heros;
  Flet tamen admonitu mortis, Eliſa, tuæ.
Anna, per hanc juro, quam quondam audire ſolebas
  Tellurem fato proſperiore dari;
Perque deos comites, hac nuper ſede locatos;
  Sæpe meas illos increpuiſſe moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iſte.
  Hei mihi, credibili fortior illa fuit!
Ne refer. adſpexi non illo pectore digna
  Vulnera, Tartareas auſus adire domos.
At tu, ſeu ratio te noſtris appulit oris,
  Sive deus; regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores, nil non debemus Eliſæ.
  Nomine grata tuo, grata ſororis eris.
Talia dicenti (neque enim ſpes altera reſtat)
  Credidit: errores expoſuitque ſuos.
Vtque domum intravit Tyrios induta paratus;
  Incipit Aeneas: cætera turba ſilet.
Hanc tibi cur tradam, pia cauſſa, Lavinia conjux,
  Eſt mihi. conſumpſi naufragus hujus opes.
Orta Tyro: regnum Libyca poſſedit in ora:
  Quam precor ut caræ more ſororis ames.
Omnia promittit, falſumque Lavinia vulnus
  Mente premit tacita, diſſimulatque fremens.
Donaque cum videat præter ſua lumina ferri
  Multa palam, mitti clam quoque multa putat.
Non tamen exactum quid agat. furialiter odit
  Præparat inſidias, & cupit ulta mori.
Nox erat. ante torum viſa eſt adſtare ſorori
  Squallenti Dido ſanguinolenta coma.
Et fuge, ne dubita, mœſtum, fuge, dicere, tectum.
  Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exſilit: & velox humili ſuper arva feneſtra
  Se jacit. audacem fecerat ipſe timor.
Quaque metu rapitur. tunica velata recincta
  Currit, ut auditis territa dama lupis.

Corniger hanc cupidis rapuiſſe Numicius undis
Creditur, & ſtagnis occuluiſſe ſuis.
Sidonis interea magno clamore per agros
Quæritur. apparent ſigna notæque pedum.
Ventum erat ad ripas. inerant veſtigia ripis.
Suſtinuit tacitas conſcius amnis aquas.
Ipſa loqui viſa eſt, Placidi ſum Nympha Numici:
Amne perenne latens, Anna Perenna vocor.
Protinus erratis læti veſcuntur in agris,
Et celebrant largo ſeque diemque mero.
Sunt quibus hæc Luna eſt, quia menſibus impleat annum:
Pars Themin, Inachiam pars putat eſſe bovem.
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant;
Teque Iovi primos, Anna, dediſſe cibos.
Hæc quoq; quam referam, noſtras pervenit ad aures
Fama: nec à vera diſſidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiam ſat tuta tribunis,
Fugit: & in ſacri vertice montis abit.
Iam quoque, quem ſecum tulerant, defecerat illos
Victus, & humanis uſibus apta Ceres.
Orta ſuburbanis quædam fuit Anna Bovillis
Pauper, ſed mundæ ſedulitatis, anus.
Illa, levi mitra canos redimita capillos,
Fingebat tremula ruſtica liba manu.
Atque ita per populum fumantia mane ſolebat
Dividere. hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta, ſignum poſuere Perennæ,
Quod ſibi defectis illa tuliſſet opem.
Nunc mihi, cur cantent, ſupereſt, obſcœna puellæ,
Dicere. nam coeunt, certaque probra canunt.
Nuper erat dea facta. venit Gradivus ad Annam:
Et cum ſeducta talia verba facit.
Menſe meo coleris: junxi mea tempora tecum:
Pendet ab officio ſpes mihi magna tuo.
Armifer armiferæ correptus amore Minervæ
Vror: & hoc longo tempore vulnus alo.
Effice, Di ſtudio ſimiles coeamus in unum.
Conveniunt partes hæ tibi, comis anus.
Dixerat illa deum promiſſo ludit inani.
Et ſtultam dubia ſpem trahit uſque mora.
Sæpius inſtanti; Mandata peregimus, inquit:
Evictas precibus: vix dedit illa manus.
Gaudet amans, thalamoſque parat. deducitur illuc
Anna tegens vultus, ut nova nupta, ſuos.
Oſcula ſumpturus ſubito Mars adſpicit Annam,

Nunc

  Nunc pudor eluſum, nunc ſubit ira deum.
Ludis amatorem caræ, nova diva, Minervæ.
  Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
Inde joci veteres obſcœnaque dicta canuntur;
  Et juvat hanc magno verba dediſſe deo.
Præteriturus, eram gladios in principe fixos;
  Cum ſic à caſtis Veſta locuta focis:
Ne dubita meminiſſe: meus fuit ille ſacerdos:
  Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipſa virum rapui, ſimulacraque nuda reliqui.
  Quæ cecidit ferro, Cæſaris umbra fuit.
Ille quidem cœlo poſitus Iovis atria ſervat:
  Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicunque nefas auſi prohibente deorum
  Numme, polluerant pontificale caput;
Morte jacent merita. teſtes eſtote Philippi,
  Et quorum ſparſis oſſibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuere
  Cæſaris; ulciſci juſta per arma patrem.
POſtera cum teneras Aurora refecerit herbas;
  Scorpios à prima parte videndus erit.
TErtia poſt Idus lux eſt celeberrima Baccho.
  Bacche fave vati, dum tua feſta cano.
Nec referam Semelen; ad quam niſi fulmina ſecum
  Iupiter afferret; parvus inermis eras;
Nec puer ut poſſes maturo tempore naſci,
  Expletum patrio corpore matris onus.
Sithonas & Scythicos longum narrare triumphos,
  Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
Tu quoque Thebanæ male præda tacebere matris,
  Inque tuum furiis acte Lycurge genu.
Ecce libet ſubitos piſces, Tyrrhenaque monſtra
  Dicere. ſed non eſt carminis hujus opus.
Carminis hujus opus, cauſſas exprimere; quare
  Vitiſator populos ad ſua liba vocet.
Ante tuos ortus aræ ſine honore fuere,
  Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoque Oriente ſubacto,
  Primitias magno ſepoſuiſſe Iovi.
Cinnama tu primus captivaque thura dediſti,
  Deque triumphato viſcera toſta bove.
Nomine ab autoris ducunt Libamina nomen,
  Libaque: quod ſacris pars datur inde focis,
Liba deo fiunt: ſuccis quia dulcibus ille
  Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
Ibat arenoſo Satyris comitatus ab Hebro.

(Non

(Non habet ingratos fabula noſtra jocos)
Iamq; erat ad Rhodopen, Pangæaque florida vent
Aeriferæ comitum cum crepuere manus.
Ecce novæ coeunt volucres tinnitibus actæ,
Quaque movent ſonitus æra, ſequuntur apes,
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
Liber: & inventi præmia mellis habet.
Vt Satyri lævisque ſenex tetigere ſaporem;
Quærebant flavos per nemus omne favos.
Audit in exeſa ſtridorem examinis ulmo:
Adſpicit & ceras, diſſimulatque ſenex.
Vtque piger pandi tergo reſidebat aſelli;
Applicat hunc ulmo corticibuſque cavis.
Conſtitit ipſe ſuper ramoſo ſtipite nixus:
Atque avide trunco condita mella petit.
Millia crabronum coeunt, & vertice nudo
Spicula defigunt oraque ſumma notant.
Ille cadit præceps, & calce feritur aſelli:
Inclamatque ſuos auxiliumque rogat.
Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
Rident. percuſſo claudicat ipſe genu.
Ridet & ipſe deus: limumque inducere monſtrat.
Hic paret monitis, & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboque infuſa calenti
Iure repertori candida mella damus.
Fœmina cur præſiet, non eſt rationis opertæ.
Fœmineos thyrſo concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat quæris? vinoſior ætas
Hæc erat, & gravidæ munera vitis amans.
Cur hedera cincta eſt? hedera eſt gratiſſima Baccho.
Hoc quoque cur ita ſit, dicere nulla mora eſt.
Nyſiades Nymphæ, puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis oppoſuere novis.
Reſtat ut inveniam; quare toga libera detur
Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
Sive, quod ipſe puer ſemper, juveniſque videris;
Et media eſt ætas inter utramque tibi;
Seu quia tu pater es, patres ſua pignora natos
Commendant curæ numinibuſque tuis.
Sive, quod es Liber, veſtis quoque libera per te
Sumitur, & vitæ liberioris iter.
An quia, cum colerent priſci ſtudioſius agros,
Et patrio faceret rure ſenator opus,
Et caperet faſces à curvo conſul aratro,
Nec crimen duras eſſet habere manus,

Sed dis, non ſtudiis ille dabatur honor.
Luce ſua ludos uvæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ipſe dea.
Ergo ut tironum celebrare frequentia poſſit;
Viſa dies dandæ non aliena togæ.
Mite caput pater huc placataque cornua vertas,
Et des ingenio vela ſecunda meo.
Itur ad Argeos, (qui ſint, ſua pagina dicet)
Hac, ſi quid memini: præteritaque die.
Stella Lycaoniam vergit declinis ad Arcton
Miluus. hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, ſi vis cognoſcere, cœlum:
Saturnus regnis ab Iove pulſus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
Quæque fuit fatis debita, poſcit opem.
Matre ſatus Terra monſtrum mirabile, taurus
Parte ſui ſerpens poſteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluſerat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viſcera qui tauri flammis adolenda dediſſet,
Sors erat, æternos vincere poſſe deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante ſecuri:
Et jam jam flammis exta daturus erat.
Iupiter alitibus rapere imperat. attulit illi
Miluus: & meritis venit in aſtra ſuis.
VNa dies media eſt: & fiunt ſacra Minervæ,
Nominaque a junctis quinque diebus habent,
Sanguine prima vacat. nec fas concurrere ferro.
Cauſſa, quod eſt illa nata Minerva die.
Altera, treſque ſuper ſtrata celebrantur arena:
Enſibus exſertis bellica læta dea eſt.
Pallada nunc pueri teneræque ornate puellæ.
Qui bene placarit Pallada; doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire puellæ
Diſcite, jam plenas exonerare colos.
Illa etiam ſtantes radio percurrere telas
Erudit, & rarum pectine denſet opus.
Hanc cole, qui maculas læſis de veſtibus aufers:
Hanc cole, velleribus quiſquis ahena paras.
Nec quiſquam invita faciet bene vincula plantæ
Pallade; ſit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior; invita Pallade, mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte;
Munera de veſtris pauca referte deæ.
Nec vos turba feri cenſu fraudata magiſtri

Spernite. diſcipulos attrahet illa novos.
Quique moves cœlum, tabulamque coloribus eris,
Quique facis docta mollia ſaxa manu.
Mille dea eſt operum: certe dea carminis illa eſt.
Si mereor, ſtudiis adſit amica meis.
Cælius ex alto qua mons deſcendit in æquum;
Hic ubi non plana eſt, ſed prope plana via;
Parva licet videas captæ delubra Minervæ,
Quæ dea natali cœpit habere ſuo.
Nominis in dubio cauſa eſt. capitale vocamus
Ingenium ſollers: ingenioſa dea eſt.
An, quia de capitis fertur ſine matre paterni
Vertice cum clypeo proſiliiſſe ſuo?
An, quia pardomitis ad nos captiva Faliſcis
Venit: & hoc ipſum littera priſca docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnis
Ex illo jubeat furta reperta loco?
A quacunque trahas ratione vocabula Pallas;
Pro ducibus noſtris ægida ſemper habe.
Summa dies è quinque tubas luſtrare canoras.
Admonet, & forti ſacrificare deæ.
Nunc potes ad Solem ſublato dicere vultu,
Hic here Phryxeæ vellera preſſit ovis
Seminibus toſtis ſceleratæ fraude novercæ
Suſtulerat nullas, ut ſolet, herba comas.
Mittitur ad Tripodas, certa qui ſorte reportet,
Quam ſterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum ſemine nuntiat Helles
Et juvenis Phryxi funera ſorte peti.
Vtque recuſantem cives, & tempus, & Ino
Compulerunt regem juſſa nefanda pati.
Et ſoror, & phryxus velati tempora ramis,
Stant ſimul ante aras: junctaque fata gemunt.
Adſpicit hos, ut forte pependerat æthere mater,
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem
Deſilit: & natos eripit inde ſuos:
Vtque fugam capiant aries nitidiſſimus auro
Traditur. ille vehit per freta longa duos,
Dicitur infirma cornu tenuiſſe ſiniſtra
Fœmina; cum de ſe nomina fecit aquæ.
Pæne ſimul periit, dum vult ſuccurrere lapſæ
Frater: & extentas porrigit uſque manus.
Flebat, ut amiſſa gemini conſorte pericli,
Cœruleo junctam neſcius eſſe deo.
Littoribus tactis aries fit ſidus. at hujus

Pervenit in Colchas aurea lana domos.
TRes ubi luciferos veniens præmiſerit Eos;
Tempora nocturnis æqua diurna ferens;
INde quater paſtor ſaturos ubi clauſerit hœdos,
Canuerint herbæ rore recente quater;
Ianus adorandus, quo cum Concordia mitis,
Et Romana Salus, araque Pacis erit.
LVna regit menſes. hujus quoque tempora menſis
Finit Aventino Luna colenda jugo.

FASTORVM

LIBER IV.

ALma fave, dixi, geminorum mater Amorum.
Ad vatem vultus rettulit illa ſuos.
Quid tibi, ait, mecum? certè majora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis dea, reſpondi, de vulnere. riſit & æther
Protinus ex illa parte ſerenus erat.
Saucius, an ſanus, numquid tua ſigna reliqui?
Tu mihi propoſitum, tu mihi ſemper opus.
Qua decuit primis ſine crimine luſimus annis;
Nunc teritur noſtris area major equis.
Tempora cum cauſſis annalibus eruta priſcis,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, menſem.
Et vatem, & menſem ſcis Venus eſſe tuos.
Mota Cytherea leviter mea tempora myrto
Contigit: &, Cœptum perfice, dixit, opus.
Senſimus: & ſubito cauſſæ paruere dierum.
Dum licet, & ſpirant flamina; navis eat.
Si qua tamen pars te de faſtis tangere debet,
Cæſar, in Aprili, quo tenearis, habes,
Hic ad te magna deſcendit imagine menſis:
Et fit adoptiva nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum ſcriberet annum,
Vidit: & autores rettulit ipſe ſuos.
Vtque fero Marti primam dedit ordine ſortem,
Quod ſibi naſcenti proxima cauſſa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente repertam
Alterius voluit menſis habere locum.
Principiumque ſui generis, revolutaque quærens
Sæcula, cognatos venit aduſque deos.
Dardanon Electra neſciret Atlantide natum
Scilicet; Electran concubuiſſe Iovi.

His...

Hujus Ericlthonius: Tros eſt generatus ab illo:
Aſſaracon creat hic: Aſſaracu'que Capyn.
Proximus Anchiſen: cum quo commune parentis
Non dedignata eſt nomen habere Venus.
Hinc ſatus Aeneas (pietas ſpectata per ignes)
Sacra, patremque humeris, altera ſacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:
Vnde domus Teucros Iulia tangit avos.
Poſthumus huic, qui, quod ſylvis fuit ortus in altis,
Sylvius in Latia gente vocatus erat.
Iſque, Latine. tibi pater eſt: ſubit Alba Latinum:
Proximus eſt titulus Epitus, Alba, tuis.
Ille dedit captæ recidiva vocabula Trojæ,
Et tuus eſt idem, Calpete, factus avus.
Cumq; patris regnum poſt hunc Tiberinus haberet;
Dicitur in Thuſcæ gurgite merſus aquæ:
Iam tamen Agrippan natum, Remulumq; nepotem
Viderat. in Remulum fulmina miſſa ferunt.
Venit Aventinus poſt hos; locus unde vocatur,
Mons quoque poſt illum tradita regna Procæ:
Quem ſequitur diri Numitor germanus Amuli.
Ilia cum Lauſo de Numitore ſati.
Enſe cadit patrui Lauſus: placet Ilia Marti:
Teque parit gemino juncte Quirine Remo.
Ille ſuos ſemper Venerem Martemque parentes
Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
Neve ſecuturi poſſent neſcire nepotes;
Tempora dis generis continuata dedit.
Sed Veneris menſem Graju ſermone notatum
Auguror. à ſpumis eſt dea dicta maris.
Nec tibi ſit mirum Graio rem nomine dici
Itala nam tellus Græcis major erat.
Venerat Evander plena cum claſſe ſuorum:
Venerat Alcides; Grajus uterque genus.
Hoſpes Aventinis armentum pavit in herbis
Claviger: & tanto eſt Albula pota deo.
Dux quoque Neritius: teſtes Læſtrygones extant:
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et jam Telegoni, jam mœnia Tiburis udi
Stabant: Argolicæ quod poſuere manus.
Venerat Attrides fatis agitatus Haleſus;
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.
Adjice Trojanæ ſuaſorem Antenora pacis,
Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & poſt Antenora, flammis
Attulit Aeneas in loca noſtra deos.

Hujus erat Solymus Phrygia comas exul ab Ida :
A qno Sulmouis mœuia nomen habent :
Sulmonis gelidi, patriæ, Germanice, noſtræ,
Me miſerum, Scythico quam procul illa ſolo !
Ergo age; tam longas & ſupprime, Muſa, querelas:
Non tibi ſunt mœſta ſacra canenda lyra
Quo non livor adit ? ſunt qui tibi menſis honorem
Eripuiſſe velint, invideantque Venus.
Nam, quia ver aperit tunc omnia, denſaque cedit
Frigoris aſperitas, fœtaque terra patet ;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum :
Quem Venus injecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum digniſſima temperat orbem :
Illa tenet nullo regna minora deo :
Iuraque dat cœlo, terræ, natalibus undis ;
Perque ſuos initus continet omne genus.
Illa deos omnes (longum numerare) creavit :
Illa ſatis cauſſas arboribuſque dedit :
Illa rudes animos hominum contraxit in unum :
Et docuit jungi cum pare quemque ſua. (ptas ?
Quid genus omne creat volucrum, niſi blanda volu-
Nec coeant pecudes, ſi levis abſit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat : at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ovis.
Depoſita ſequitur taurus feritate juvencam,
Quem toti ſaltus, quem nemus omne tremunt.
Vis eadem, lato quodcunque ſub æquore vivit,
Servat, & innumeris piſcibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit : ab illa
Venerunt cultus mundaque cura ſui.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clauſas concinuiſſe fores :
Eloquiumque fuit duram exorare puellam :
Proque ſua cauſſa quiſque diſertus erat.
Mille per hanc artes motæ : ſtudioque placendi,
Quæ latuere prius multa reperta ferunt.
Hanc quiſquam titulo menſis ſpoliare ſecundi
Audeat ? à nobis ſit furor iſte procul. (aucta,
Quid, quod ubique potens, templiſque frequentibus
V be tamen noſtra jus dea majus habet :
Pro Troja, Romane, tua Venus arma ferebat :
Cum gemuit teneram cuſpide læſa manum,
Cœleſteſque duas Trojano judice vicit.
(Ah nolim victas hoc meminiſſe deas !)
Aſſaracique nurus dicta eſt : ut ſcilicet olim
Magnus Iuleos Cæſar haberet avos.

Nec

Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius ullum.
Vere nitent terræ: vere remiſſus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt,
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formoſa Venus formoſo tempore digna eſt:
Vtque ſolet, Marti continuata ſuo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes
Ire: nec hibernas jam meminiſſe minas.
Rite deam Latiæ colitis matreſque nuruſque,
Et vos, quis vittæ longaque veſtis abeſt.
Aurea marmoreo redimicula ſolvite collo;
Demite divitias: tota lavanda Dea eſt.
Aurea ſiccato redimicula reddite collo;
Nunc alii flores, nunc nova danda roſa eſt.
Vos quoque ſub viridi myrto jubet illa lavari:
Cauſſaque, cur jubeat, (diſcite) certa ſubeſt,
Littore ſiccabat rorantes nuda capillos.
Viderunt Satyri, turba proterva, deam.
Senſit, & oppoſita texit ſua corpora myrto.
Tuta fuit facto: voſque referre jubet.
Diſcite nunc quare Fortunæ thura virili
Detis eo, calida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus poſito velamine cunctas,
Et vitium nudi corporis omne videt.
Vt tegat hoc, cælerque viros Fortuna virilis
Præſtat: & hoc parvo thure rogata facit.
Nec pigeat niveo tritum cum lacte papaver
Sumere, & expreſſis mella liquata favis.
Cum primum cupido Venus eſt deducta marito;
Hoc bibit. ex illo tempore nupta fuit.
Supplicibus verbis illam placata: ſub illa
Et forma, & mores, & bona fama manent.
Roma pudicitia proavorum tempore lapſa eſt:
Cumeam, veteres, conſuluiſtis anum.
Templa jubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
Inde Venus verſo nomina corde tenet.
Semper ad Aeneadas placido pulcherrima vultu
Reſpice: totque tuas diva tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
Scorpios in virides præcipitatur aquas.

NOx ubi tranſierit, cœlumque rubeſcere primò
Cœperit, & tactæ rore querentur aves,
Semuſtamque facem vigilata nocte viator
Ponet, & ad ſolitum ruſticus ibit opus;
Plejades incipiunt humeros relevare paternos:
Quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent.

Seu quod in amplexus ſex hinc venere deorum :
Nam Steropen Marti concubuiſſe ferunt :
Neptuno Halcyonen, & te formoſa Celæno :
Majan : & Electran, Taygetenque Iovi :
Septima mortali Merope tibi, Siſyphe, nupſit.
Pœnitet : & facti ſola pudore latet.
Sive quod Electra Trojæ ſpectare ruinas
Non tulit : ante oculos oppoſuitque manum.

TEr ſine perpetuo cœlum verſetur in axe,
Ter jungat Titan, terque reſolvat equos ;
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, & Idææ feſta parentis erunt.
Ibunt ſemimares, & inania tympana tundent,
Aeraque tinnitus ære repulſa dabunt.
Ipſa ſedens molli comitum cervice feretur
Vrbis per medias exululata vias.
Scena ſonat, ludique vocant : ſpectate Quirites,
Et fora Marte ſuo litigioſa vacent.
Quærere multa libet. ſed me ſonus æris acuti
Terret, & horrendo lotos adunca ſono.
Da dea quas ſciter. doctas Cybeleja neptes
Audit : & has curæ juſſit adeſſe meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ
Gaudeat aſſiduo cur Dea magna ſono.
Sic ego, ſic Erato (menſis Cytherejus illi
Ceſſit ; quod teneri nomen amoris habet)
Reddita Saturno ſors hæc erat. Optime regum
A non ſceptris excutiere tuis.
Ille ſuam metuens, ut quæque erat edita prolem
Devorat : immerſam viſceribuſque tenet.
Sæpe Rhea queſta eſt toties fœcunda, nec unquam
Mater ; & indoluit fertilitate ſua.
Iupiter ortus erat. pro magna teſte vetuſtas
Creditur. acceptam parce movere fidem.
Veſte latens ſaxum cœleſti gutture ſedit.
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua jam dudum reſonat tinnitibus Ide ;
Tutus ut infanti vagiat ore puer.
Pars clypeos ſudibus, galeas pars tundit inanes :
Hoc Cureres habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem, priſcique imitamina facti
Aera deæ comites raucaque terga movent.
Cymbala pro galeis, pro ſcutis tympana pulſant :
Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
Deſierat. cœpi : Cur huic genus acre leones
Præbent inſolitas ad juga curva jubas :

Deſieram. cœpit; Feritas mollita per illam
Creditur. id curru teſtificata ſuo eſt.
At cur turrifera caput eſt ornata corona?
An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
Annuit. Vnde venit, dixi, ſua membra ſecandi
Impetus? ut tacui, Pieris orſa loqui.
Phryx puer in ſilvis facie ſpectabilis altis.
Turrigeram caſto vinxit amore deam.
Hunc ſibi ſervari voluit, ſua templa tueri:
Et dixit, Semper fac puer eſſe velis.
Ille fidem juſſis dedit, &, Si mentiar, inquit,
Vltima, quam fallam, ſit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sagaritide deſinit eſſe,
Quod fuit. huic pœnas exigit ira deæ.
Naida vulneribus ſuccidit in arbore factis.
Illa perit. fatum Naidos arbor erat.
Hic furit: &, credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & curſu Dindyma ſumma petit.
Et modo. Tolle faces; Remove, modo, verbera, cla-(mat:
Sæpe Palæſtinas jurat adeſſe deas.
Ille etiam ſaxo corpus laniavit acuto,
Longaque in immundo pulvere tracta coma eſt.
Voxque fuit, Merui: meritas do ſanguine pœnas.
Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc onus inguinis aufert,
Nullaque ſunt ſubito ſigna relicta viri,
Venit in exemplum furor hinc, molleſque miniſtri
Cædunt jactatis vilia membra comis?
Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
Reddita quæſiti cauſſa furoris erat.
Hoc quoque dux operis moneas precor; unde petita
Venerit. an noſtra ſemper in urbe fuit?
Dindymon, & ybelen, & amœnam fontibus Iden
Semper, & Iliacas Mater amavit opes.
Cum Trojam Aeneas Italos portaret in agros;
Eſt dea ſacriferas pene ſecuta rates.
Sed nondum fatis Latio ſua numina poſci
Senſerat: aſſuetis ſubſtiterat que locis.
Poſt, ubi Roma potens opibus jam ſæcula quinque
Vidit, & è domito ſuſtulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba ſacerdos
Inſpicit. inſpectum tale fuiſſe ferunt.
Mater abeſt: matrem jubeo Romane requiras.
Cum veniet caſta eſt accipienda manu.
Obſcuræ ſortis patres ambagibus errant.
Quæve parens abſit, quove petenda loco.

Conſulitur Pæan, Divumque arceſſite matrem,
Inquit: in Idæo eſt invenienda jugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tum ſceptra tenebat
Attalus: Auſoniis rem negat ille viris.
Mira canam. longa tremuit cum murmure tellus,
Et ſic eſt adytis diva locuta ſuis:
Ipſa peti volui: nec ſit mora: mitte volentem.
Dignus Roma locus, quo Deus omnis eat.
Ille ſoni terrore pavens, Proficiſcere, dixit:
Noſtra eris. in Phrygios Roma refertur avos.
Protinus innumeræ cædunt pineta ſecures
Illa, quibus fugiens Phryx pius uſus erat.
Mille manus coeunt. & picta coloribus uſtis
Cœleſtum matrem concava puppis habet.
Illa ſui per aquas fertur tutiſſima nati,
Longaque Phryxeæ ſtagna ſororis adit:
Rhœteumque capax, Sigeaque littora tranſit,
Et Tenedon veteres Eetionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo poſt terga relicta,
Quaque Cariſtois frangitur unda vadis.
Tranſit & Icarium, lapſas ubi perdidit alas
Icarus, & vaſtæ nomina fecit aquæ.
Tum læva Creten, dextra Pelopeidas undas
Deſerit: & Veneri ſacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi fingere ferrum
Brontes, & Steropes, Acmonideſque ſolent:
Aequoraque Afra legit, Sardoaque regna ſiniſtris
Reſpicit à remis, Auſoniamque tenet.
Oſtia contigerat: qua ſe Tiberinus in altum
Dividit, & campo liberiore natat.
Omnis eques, miſtaque gravis cum plebe ſenatus,
Obvius ad Tuſci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, natæque, nuruſque,
Quæque colunt ſanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia laſſant.
Vix ſubit adverſas hoſpita nauis aquas.
Sicca diu fuerat tellus: ſitis uſſerat herbas:
Sedit limoſo preſſa carina vado:
Quiſquis adeſt operi, plus quam pro parte laborat,
Adjuvat & fortes voce ſonante manus.
Illa velut medio ſtabilis ſedet inſula ponto.
Attoniti monſtro ſtantque paventque viri.
Claudia Quinta genus Clauſo referebat ab alto:
Nec facies impar nobilitate fuit.
Caſta quidam: ſed non & credita. rumor iniquus
Læſerat, & falſi criminis acta rea eſt.

Cultus,

Cultus, & ornatos varie prodiſſe capillos,
Obfuit: ad rigidos promptaque lingua ſenes.
Conſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba ſumus.
Hæc ubi caſtarum proceſſit ab agmine matrum,
Et manibus puram fluminis hauſit aquam;
Ter caput irrorat, ter tollit in æthera palmas.
Quicunque aſpiciunt, mente carere putant.
Summiſſoque genu, vultus imagine divæ
Figit, & hos edit crine jacente ſonos:
Supplicis alma tuæ genitrix, fœcunda deorum
Accipe ſub certa conditione preces.
Caſta negor. ſi tu damnas; meruiſſe fatebor.
Morte luam pœnas judice victa dea.
Sed ſi crimen abeſt; tu noſtræ pignora vitæ
Redabis, & caſtas caſta ſequere manus.
Dixit: & exiguo funem conamine traxit:
(Mira, ſed in ſcena teſtificata loquor)
Mota dea eſt, ſequiturq; ducem, laudatq; ſequendo,
Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
Oſtia dixerunt, vnde ſiniſter abit.
Nox aderat: querno religant à ſtipite funem,
Dantque levi ſomno corpora functa cibo.
Lux aderat. querno ſolvunt à ſtipite funem:
Ante tamen poſito thura dedere foco.
Ante coronata puppi ſine labe juvencam
Mactarunt, operum, conjugiique rudem.
Eſt locus, in Tyberim qua lubricus influit Almo,
Et nomen magno perdit ab amne minor.
Illic purpurea canus cum veſte ſacerdos
Almonis, dominam ſacraque lavit aquis.
Exulbant comites, furioſaque tibia flatur,
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima vultu;
Credita vix tandem teſte pudica dea.
Ipſa ſedens plauſtro porta eſt invecta Capena:
Sparguntur junctæ flore recente boves.
Naſica accepit: templi non perſtitit autor.
Auguſtus nunc eſt: ante Metellus erat.
Subſtitit hic Erato. mora fit, ſi cætera quæram:
Dic, inquam, parva cur ſtipe quærat opes?
Contulit æs populus, de quo delubra Metellus
Fecit, ait, dandæ mos ſtipis inde manet.
Cur vicibus factis ineunt convivia, quæro,
Tunc magis, indictas concelebrantque dapes.

Quod bene mutarit ſedem Berecynthia, dixi :
Captant mutatis ſedibus omen idem.
Inſtiteram, quare primi Megaleſia ludi
Vrbe forent noſtrâ : cum dea (ſenſit enim)
Illa deos, inquit, peperit. ceſſere parenti,
Principiumque dati mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui ſe excidere, vocamus ?
Cum tanto Phrygia Gallica diſtet humus ?
Inter, ait, viridem Cybelen altaſque Celenas,
Amnis it inſana, nomine Gall. s, aqua.
Qui bibit inde, furit. procul hinc diſcedite, quis eſt
Cura bonæ mentis. qui bibit inde, furit.
Non pudet herboſum, dixi, poſuiſſe moretum
In dominæ menſis? an ſua cauſſa ſubeſt ?
Lacte mero veteres uſi memorantur, & herbis ;
Sponte ſua ſi quas terra ferebat, ait.
Candidus eliſæ miſcetur caſeus herbæ ;
Cognoſcat priſcos ut dea priſca cibos.
POſtera cum cœlo motis Pallantias aſtris
Fulſerit, & niveos Luna levarit equos ;
Qui dicet, Quondam ſacrata eſt colle Quirini
Hac fortuna die Publica ; verus erit.
TErtia lux (memini) ludus erit: hac mihi quidam
Spectanti ſenior, contiguuſque loco,
Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæſar in oris
Perfida magnamini contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæſar erat, ſub quo meruiſſe tribunus
Glorior. officio præfuit ille meo.
Hanc ego militia ſedem, tu pace paraſti,
Inter bis quinos uſus honore viros.
Plura locuturi ſubito ſeducimur imbre.
Pendula cœleſtes Libra movebat aquas.
Ante tamen, quam ſumma dies ſpectacula ſiſtat ;
Enſifer Orion æquore merſus erit
PRoxima victricem cum Romam inſpexerit Eos,
Et dederit Phœbo ſtella fugata locum ;
Circus erit pompa celeber numeroque deorum :
Primaque ventoſis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi : non eſt opus indice cauſſa.
Sponte deæ munus, promeritumque patet.
Panis erant primis virides mortalibus herbæ ;
Quas tellus nullo ſollicitante dabat.
Et modo carpebant vivaci ceſpite gramen ;
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant. (ta :
Poſtmodo glans nata eſt. bene erat, jâ glande reper-
Doraque magnificas quercus habebat opes.

Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato
Mutavit glandes utiliore cibo.
Illa jugo tauros collum præbere coegit:
Tunc primum ſoles eruta vidit humus.
Aes erat in pretio: chalybeja maſſa latebat.
Heu quam perpetuo debuit illa tegi!
Pace Ceres læta eſt. at vos optate coloni
Perpetuam pacem, perpetuumque ducem.
Farra deæ, micæque licet ſalientis honorem
Detis, & in veteres thurea grana focos.
Et ſi thura aberunt; unctas accendite tædas.
Parva bonæ Cereri, ſint modo caſta, placent
A bove ſuccincti cultros removete miniſtri:
Bos aret: ignavam ſacrificate ſuem.
Apta jugo cervix non eſt ferienda ſecuri.
Vivat, & in dura ſæpe laboret humo.
Exigit ipſe locus, raptus ut virginis edam.
Plura recognoſces: pauca docendus eris.
Terra tribus ſcopulis vaſtum procurrit in æquor
Trinacris; à poſitu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri, multas ea poſſidet urbes,
In quibus eſt culto fertilis Henna ſolo.
Frigida cœleſtum matres Arethuſa vocarat,
Venerat ad ſacras, & dea flava dapes,
Filia, conſuetis ut erat comitata puellis,
Errabat nudo per ſua prata pede.
Valle ſub umbroſa locus eſt, adſpergine multa
Vvidus ex alto deſilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores,
Pictaque diſſimili flore nitebat humus.
Quam ſimul adſpexit; Comites accedite, dixit,
Et mecum plenos flore referte ſinus.
Præda puellares animos prolectat inanis,
Et non ſentitur ſedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è vimine textos:
Hæc gremium, laxos degravat illa ſinus.
Illa legit calthas; huic ſunt violaria curæ:
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.
Has Hyacinthe tenes, illas Amarante moraris?
Pars thyma, pars caſiam, pars meliloton amant.
Plurima lecta roſa eſt, ſunt & ſine nomine flores:
Ipſa crocos tenues, liljaque alba legit.
Carpendi ſtudio paulatim longius itur,
Et dominam caſa nulla ſecuta comes.
Hanc videt, & viſam patruus velociter aufert:
Regnaque cæruleis in ſua portat equis.

Illa quidem clamabat, Io cariſſima mater
Auferor, ipſa ſuos abſciderat que ſinus.
Panditur interea Diti via: namque diurnum
Lumen inaſſueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulatis flore caniſtris,
Perſephone, clamant, ad tua dona veni.
Vt clamata ſilet, montes ululatibus implent,
Et feriunt mœſta pectora nuda manu.
Attonita eſt plangore Ceres (modo venerat Hennā)
Nec mora, Me miſeram, filia, dixit, ubi es?
Mentis inops rapitur. quales audire ſolemus
Threicias paſſis Mœnadas ire comis.
Vt vitulo mugit ſua mater ab ubere rapto,
Et quærit ſœtus per nemus omne ſuos;
Sic dea, nec retinet gemitus, & concita curſu
Fertur, & è campis incipit Henna tuis.
Inde puellaris nacta eſt veſtigia plantæ,
Et preſſam noto pondere vidit humum.
Forſitan illa dies erroris ſumma fuiſſet,
Si non turbaſſent ſigna reperta ſues.
Iamque Leontinos Aniſenaque flumina curſu
Præterit & ripas herbiſes Aci tuas;
Præterit & Cyanen, & fontes lenis Anapi,
Et te vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque,
Quæque Simethæas accipit æquor aquas,
Antraque Cyclopum poſitis exuſta caminis,
Quique locus curvæ nomina falcis habet:
Himeraq;, & Didymen, Agrigentaq; Tauromenonq;
Sacrorumque Melan paſcua læta boum.
Hinc Camarinan adit, Thapſonq; & Heloria tempe,
Quaque patet Zephyro ſemper apertus Eryx.
Iamque Peloriaden, Lilybeaque, jamque Pachynon
Luſtrarat; terræ cornua prima ſuæ.
Quacunque ingreditur, miſeris loca cuncta querelis
Implet: ut amiſſum cum gemit ales Ityn.
Perque vices, modo Perſephone, modo Filia clamat.
Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Perſephone Cererem, neque filia matrem
Audit: & alternis nomen utrumque perit.
Vnaque, paſtorem vidiſſet an arva colentem,
Vox erat, Hac greſſus ecqua puella tulit?
Iam color unus ineſt rebus, tenebriſque teguntur
Omnia. jam vigiles conticuere canes.
Alta jacet vaſti ſuper ora Typhoeos Aetne,
Cuius anhelatis ignibus ardet humus:

Illic accendit geminas pro lampade pinus:
  Hinc Cereris ſacris nunc quoque tæda datur.
Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper;
  Non homini regio, non adeunda feræ:
Quo ſimul advenit, frænatos curribus angues
  Iungit, & æquoreas ſicca pererrat aquas.
Effugit & Syrteis, & te Zanclæa Charybdis.
  Et vos Niſæi naufraga monſtra canes,
Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon,
  Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum ſedit gelido mœſtiſſima ſaxo.
  Illud Cecropidæ nunc quoque triſte vocant.
Sub Iove duravit multis immota diebus,
  Et lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
Fors ſua cuiq; loco eſt. quod nunc Cerealis Eleuſin
  Dicitur, hic Celei rura fuere ſenis.
Ille domum glandes excuſſaque mora rubetis
  Portat, & arſuris arida ligna focis.
Filia parva duas redigebat rupe capellas,
  Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota eſt dea nomine matris)
  Quid facis in ſolis incomitata jugis?
Reſtitit & ſenior, quamvis onus urget: & orat
  Tecta ſuæ ſubeat quantulacunque caſæ.
Ille negat (ſimularat anum, mitraque capillos
  Preſſerat) inſtanti talia dicta refert:
Soſpes eas, ſemperque parens: mihi filia rapta eſt.
  Heu melior quanto ſors tua ſorte mea!
Dixit:&,ut lacrymæ (neq;enim lacrymare deorum)
  Decidit in tepidos lucida gutta ſinus;
Flent pariter, molles animi virgoque ſenexque.
  E quibus hæc juſti verba fuere ſenis;
Sic tibi, quam raptam quereris, ſit filia ſoſpes;
  Surge: nec exiguæ deſpice tecta caſæ.
Cui dea, Duc, inquit: ſciſti, qua cogere poſſes.
  Seque levat ſaxo, ſubſequiturque ſenem.
Dux comiti narrat, quam ſit ſibi filius æger,
  Nec capiat ſomnos, invigiletque malis.
Illa ſoporiferum, parvos initura Penates,
  Colligit agreſti lene papaver humo.
Dum legit; oblito fertur guſtaſſe palato,
  Longamque imprudens exſolviſſe famem.
Quæ quia principio poſuit jejunia noctis;
  Tempus habent myſtæ ſidera viſa cibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena.
  Iam ſpes in puero nulla ſalutis erat.

Matre ſalutata (mater Melanira vocatur)
Iungere dignata eſt os puerile ſuo.
Palorabit, ſubitaſque vident in corpore vires.
Dantus cœleſti venit ab ore vigor
Tota domus læta eſt. hoc eſt, materque paterque;
Nataque: tres illi tota fuere domus,
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lactis,
Pomaque, & in teneris aurea mella favis.
Abſtinet alma Ceres, ſomnique papavem cauſſas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium, placidique ſilentia ſomni:
Tripolemum gemio ſuſtulit illa ſuo:
Terque manu permulſit eum: tria carmina dixit;
Carmina mortali non referenda ſono:
Inque foco corpus pueri vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur ſomno ſtulte pia mater: & amens,
Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
Cui dea, Dum non es, dixit, ſcelerata, fuiſti:
Irrita materno ſunt mea dona metu.
Iſte quidem mortalis erit: ſed primus arabit,
Et ſeret, & culta præmia tollet humo.
Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones
Tranſit &, alifero tollitur axe Ceres.
Sunion expoſitum, Piræaque tuta receſſu
Linquit, & in dextrum quæ jacet ora latus.
Hinc init Aegæum; quo Cycladas adſpicit omnes,
Ioniumque rapax, Icariumque legit:
Perque urbes Aſiæ longum petit Helleſpontum:
Diverſumque locis alta pererrat iter.
Nam modo thurilegos Arabas, modo deſpicit Indos:
Hinc Libs, hinc Meroe, ſiccaque terra ſubeſt.
Nunc adit Heſperios, Rhenū, Rhodanūq;, Padumque,
Teque future parens Tibri potentis aquæ.
Quo feror? immenſum eſt erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cœlo: liquidaque immunia ponti
Alloquitur gelido proxima ſigna polo.
Parrhaſides ſtellæ (namque omnia noſſe poteſtis,
Aequoreas numquam cum ſubeatis aquas)
Perſephonen natam miſeræ monſtrate parenti.
Dixerat. huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua eſt. Solem de virgine rapta
Conſule: qui late facta diurna videt.
Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
Nupta Iovis fratri tertia regna tenet.

Queſta

Queſta diu ſecum, ſic eſt affata Tonantem;
(Maximaque in vultu ſigna dolentis erant)
Si memor es, de quo mihi ſit Proſerpina nata;
Dimidiem curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, ſola eſt injuria facti
Cognita: commiſſi præmia raptor habet.
At neque Perſephone digna eſt prædone marito,
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid gravius victore Gige captiua tuliſſem;
Quam nunc te cœli ſceptra tenente tuli?
Verum impune ferat: nos hæc patiamur inultæ,
Reddat, & emendet facta priori nouis.
Iupiter hanc lenit, factumque excuſat amore,
Nec gener eſt nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior. poſita eſt mihi regia cœlo.
Poſſidet alter aquas: alter inane Chaos.
Sed ſi forte tibi non eſt mutabile pectus;
Statque ſemel juncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus, ſiquidem jejunia remanſit;
Sin minus: Inferni conjugis uxor erit.
Tartara juſſus adit ſumptis Caducifer alis:
Speque redit citius, viſaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, ſoluit jejunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Haud ſecus indoluit, quam ſi modo rapta fuiſſet,
Mœſta parens, longa vixque refecta mora eſt.
Atque, ita nec nobis cœlum eſt habitabile, dixit:
Tænarea recipi ne quoque valle jube.
Et factura fuit; pactus niſi Iupiter eſſet,
Bis tribus ut cœlo menſibus illa foret.
Tum demum vultumque Ceres animumq; recepit
Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ;
Largaque prouenit ceſſatis meſſis in arvis,
Et uix congeſtas area cepit opes.
Alba decet Cererem veſtis. Cerealibus albam
Sumite, nunc pulli uelleris uſus abeſt.

Occupat Aprileis Idus cognomine Victor
Iupiter: hac illi ſunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo digniſſima noſtro
Atria Libertas cœpit habere ſua.

Luce ſecutura tutos pete, navita, portus
Ventus ab occaſu grandine mixtus erit,
Scilicet ut fuerit: tamen hæc Mutinenſia Cæſar
Grandine militia contulit arma ſua.

Tertia poſt Veneris cum lux ſurrexerit Idus.
Pontifices forda ſacra litate boue.

Forda ferens bos eſt fœcundaque dicta ferendo :
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc gravidum pecus eſt; gravidę nũc ſemine terrę.
Telluri plenæ victima plena datur,
Pars cadit arce Iovis : ter denas curia vaccas
Accipit ; & largo ſparſa cruore madet.
Aſt ubi viſceribus vitulos rapuere miniſtri
Sectaque fumoſis exta dedere focis ;
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo :
Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa, fructu non reſpondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modo ſiccus erat gelidis aquilonibus annus,
Nunc ager Aſſidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis,
Et levis obſeſſo ſtabat avena ſolo :
Et pecus ante diem partus edebat acerbos :
Agnaque naſcendo ſæpe necabat ovem.
Silva vetus nullaque diu violata ſecuri
Stabat ; Mænalio ſacra relicta deo.
Ille dabat tacitis animo reſponſa quieto
Noctibus. huic geminas rex Numa mactat oves.
Prima cadit Fauno : leni cadit altera Somno.
Sternitur in duro vellus utrumque ſolo.
Bis caput intonſum fontana ſpargitur unda,
Bis ſua faginea tempora fronde premit.
Vſus abeſt Veneris : nec fas animalia menſis
Ponere : nec digitis anulus ullus ineſt.
Veſte rudi tectus ſupra nova vellera corpus
Põnit, adorato per ſua verba deo.
Interea placidam redimita papavere frontem
Nox venit, & ſecum ſomnia nigra trahit
Faunus adeſt:oviumque premens pede vellera duro,
Edidit à dextro talia dicta toro :
Morte boum tibi, rex, tellus placanda duarum :
Det ſacris animas una necata duas.
Excutitur terrore quies : Numa viſa revolvit :
Et ſecum ambages cœcaque juſſa refert.
Expedit errantem nemori gratiſſima conjux,
Et dixit, Gravidæ poſceris exta bovis.
Exta bovis gravidæ dantur. fœcundior annus
Provenit, & fructus terra pecuſque ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
Iuſſit, & admiſſos præcipitavit equos ;
Vt titulum imperii tum primum luce ſequenti
Auguſto juveni proſpera bella darent.

SEd jam prȩteritas ubi quartus Lucifer Idus
Reſpicit ; hac Hyades Dorida nocte petunt.
TErtia poſt Hyadas cum lux erit orta remotas ;
Carcere partitos circus habebit equos.
Cur igitur miſſæ vinctus ardentia tædis
Terga ferant vulpes ; cauſſa docenda mihi
Frigida Carſeolis nec olivis apta ferendis
Terra, ſed ad ſegetes ingenioſus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam,
Parva, ſed aſſiduis obvia ſemper aquis.
Hoſpitis antiqui ſolitas intravimus ædes :
Dempſerat emeritis jam juga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem, ſed & hæc narrare ſolebat ;
Vnde meum præſens inſtrueretur opus :
Hoc, ait, in campo (campumque oſtendit) habebat
Rus breve cum duro parca colona viro.
Ille ſuam peragebat humum : ſive uſus aratri,
Sive cavæ falcis, ſive bidentis erat.
Hæc modo verrebat ſtantem tibicine villam :
Nunc matris plumis ova fovenda dabat.
Aut virides malvas, aut fungos colligit albos,
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen aſſiduis exercet brachia telis,
Adverſuſque minas frigoris arma parat.
Filius hujus erat primo laſcivus in ævo,
Addideratque annos ad duo luſtra duos.
Is capit extremi vulpem ſub valle ſalicti :
Abſtulerat multas illa cohortis aves.
Captivam ſtipula fœnoque involvit, & ignes
Admovet. urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit veſtitos meſſibus agros :
Damnoſis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit: monumenta manent, nam vivere cap(tam
Nuuc quoque lex vulpem Carſeolana vetat.
Vtque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet :
Quoque modo ſegetes perdidit, ipſa perit.
POſtera cum veniet terras viſura patentes
Memnonis in roſeis lutea mater equis;
De duce lanigeri pecoris qui prodidit Hellen
Sole bis egreſſo victima major adeſt.
Vacca ſit an taurus, non eſt cognoſcere promptum :
Pars prior apparet : poſteriora latent.
Seu tamen eſt taurus, ſive eſt hoc fœmina ſignum ;
Iunone invita munus amoris habet
NOx abiit, oriturque aurora. Palilia poſcor.
Non poſcor fruſtra ; ſi favet alma Pales.

Alma Pales faveas paſtoria ſacra canenti;
Proſequor officio ſi tua facta pio.
Certè ego de vitulo cinerem ſtipulaſque fabales
Sæpe tuli plena, februa caſta, manu.
Certè ego tranſiluī poſitas ter in ordine flammas
Virgaque roratas laurea miſit aquas.
Mota dea eſt; operique favet: navalibus exit
Puppis. habent ventos jam mea vela ſuos.
I, pete virginea populus ſuffimen ab ara;
Veſta dabit. Veſtæ munere purus eris.
Sanguis equi ſuffimen erit, vituliqve favilla.
Tertia res duræ culmen inane fabæ.
Paſtor oves ſaturas ad prima crepuſcula luſtra.
Vda prius ſpargat, virgaque verrat humum.
Frondibus, & fixis decorentur ovilia ramis;
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulia fiant viuo de ſulfure fumi,
Tactaque fumanti ſulfure balet ovis.
Vre mares oleas, tedamque, herbaſque Sabinas
Et crepet in mediis laurus aduſta focis.
Libaque de milio milii fiſcella ſequatur;
Ruſtica præcipue eſt hoc dea leta cibo.
Adde dapes mulctamque ſuas; dapibuſque reſectis
Sylvicolam tepido lacte precare Palen.
Conſule, dic, pecori pariter, pecoriſque magiſtris:
Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Sive ſacra pavi, ſedi ve ſub arbore ſacra,
Pabulaque è buſtis inſcia carpſit ovis,
Seu nemus intraui vetitum, noſtriſve fugatæ
Sunt oculis Nymphæ, ſemicaperve deus,
Seu mea falx ramo lucum ſpoliavit opaco,
Vnde data eſt ægræ fiſcina frondis ovi;
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obſit
Agreſti fano ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſe lacus, ignoſcite Nymphæ;
Mota quod obſcuras ungula fecit aquas.
Tu dea pro nobis fontes fontanaque placa
Numina, tu ſparſos per nemus omne deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ,
Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos. valeant hominesque gregeſq;
Et valeant vigiles, provida turba, canes.
Neve minus multos redigam, quam mane fuerunt,
Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames herbæ, frondeſque ſuperſint,
Quæque lavent artus, quæque bibantur, aquæ,

Vbera plena premam. referat mihi caſcus æra,
Dentque viam liquido vimina rara ſero.
Sitque ſalax aries, conceptaque ſemina conjux
Reddat, & in ſtabulo multa ſit agna meo.
Lanaque proveniat nullas læſura puellas,
Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ præcor eveniant: & nos faciamus ad annum
Paſtorum dominæ grandia liba Pali.
His dea placanda eſt: hæc tu converſus ad ortus
Dic quater: & vivo perlue rore manus.
Tum licet, appoſita veluti cratere camella
Lac niveum potes, purpureamque ſapam.
Moxque per ardentes ſtipulæ crepitantis acervos
Trajicias celeri ſtrenua membra pede.
Expoſitus mos eſt. moris mihi reſtat origo.
Turba facil dubium: cœptaque noſtra tenet.
Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis
Excoquit. idci reo cum duce purgat oues.
An quia cunctarum contraria ſemina rerum
Sunt duo, diſcordes ignis & unda dei;
Iunxerunt elementa patres; aptumque putarunt
Ignibus & ſparſa tangere corpus aqua?
An, quod in his vitæ cauſa eſt; hæc perdidit exul:
His noua fit conjux: hæc duo magna putant.
(Vix equidem credo) ſunt qui Phaethonat referri
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque, cum ſaxis paſtores ſaxa ferirent:
Scintillam ſubito proſiluiſſe ferunt.
Prima quidem periit: ſtipulis excepta ſecunda eſt:
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Hoc tamen eſt vero propius; cum condita Roma eſt,
Transferri juſſos in no va tecta lares:
Mutanteſque domum tectis agreſtibus ignem,
Et ceſſaturæ ſuppoſuiſſe caſæ:
Per flammas ſaluiſſe pecus, ſaluiſſe colonos;
Quod fit natali nunc quoqueo, Roma, tuo.
Ipſe locus cauſas vati facit. urbis origo
Venit ades factis magne Quirine tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
Paſtorum gemino ſub duce vulgus erat.
Contrahere agreſtes, & mœnia p onere utrique
Conuenit. ambiguitur nomina ponat uter.
Nil opus eſt, dixit, certamine, Romulus, ullo,
Magna fides avium eſt: experiamur aves.

Res placet. alter init nemoroſi ſaxa Palati:
  Alter Aventinum mane cacumen init.
Sex Remus, hic volucres bis ſex videt ordine: pacto
  Statur: & arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia ſignet aratro.
  Sacra Palis ſuberant: inde movetur opus.
Foſſa fit ad ſolitum: fruges jaciuntur in ima,
  Et de vicino terra petita ſolo.
Foſſa repletur humo, plenæque imponitur ara,
  Et novus accenſo funditur igne focus.
Inde premens ſtivam deſignat mœnia ſulco:
  Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc regis, Condenti Iupiter urbem,
  Et genitor Mavors, Veſtaque mater ades:
Quoſque pium eſt adhibere deos, advertite cuncti:
  Auſpicibus vobis hoc mihi ſurgat opus.
Longa ſit huic ætas, dominæque potentia terræ:
  Sitque ſub hac oriens occiduuſque dies.
Ille precabatur. tonitru dedit omina lævo
  Iupiter: & lævo fulmina miſſa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives,
  Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipſe vocarat;
  Sintque Celer curæ dixerat iſta tuæ.
Neve quis aut muros, aut tactam vomere terram
  Tranſeat; audentem talia dedi neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
  Cœpit: &, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora tranſiluit: rutro Celer occupat auſum.
  Ille premit duram ſanguinolentus humum.
Hæc ubi rex didicit; lacrymas introrſus obortas
  Devorat, & clauſum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia ſervat,
  Sicque meos muros tranſeat hoſtis, ait.
Dat tamen exſequias: nec jam ſuſpendere fletum
  Suſtinet; & pietas diſſimulanda patet:
Oſculaque applicuit poſito ſuprema feretro:
  Atque ait, Invito frater adempte vale.
Arſuroſque artus unxit: fecere quod ille
  Fauſtulus, & mœſtas Acca ſoluta comas.
Tum juvenem nondum facti flevere Quirites:
  Vltima plorato ſubdita flamma rogo eſt.
Vrbs oritur (quis tunc hoc ulli credere poſſet?)
  Victorem terris impoſitura pedem.
Cuncta regas: & ſis magno ſub Cæſare ſemper:
  Sæpe etiam plures nominis hujus habe.

Et

Et quoties ſteteris domito ſublimis in orbe;
Omnia ſint humeris inferiora tuis.
DIcta Pales nobis. idem Vinalia dicam.
Vna tamen media eſt inter utramque dies.
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.
Multa profeſſarum quæſtibus apta Venus.
Poſcite thure dato formam, populique favorem:
Poſcite blanditias, dignaque verba joco.
Cumque ſua dominæ date grata ſiſymbria myrto,
Textaque compoſita juncea vincla roſa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet: à Siculo nomina colle tenet.
Vtque Syracuſas Arethuſidas abſtulit armis
Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx;
Carmine vivacis Venus eſt tranſlata Sybillæ,
Inque ſuæ ſtirpis maluit urbe coli.
Cur igitur Veneris feſtum Vinalia dicant;
Quæritis, & quare ſit Iovis iſta dies.
Turnus, an Aeneas Latiæ gener eſſet Amatæ
Bellum erat: Hetruſcas Turnus adorat opes.
Clarus erat, ſumptiſque ferox Mezentius armis,
Et vel equo magnus, vel pede major eras.
Quem Rutuli Turnuſque ſuis adſciſcere tentant
Partibus. hæc contra dux ita Tuſcus ait:
Stat mihi non parvo virtus mea. vulnera teſtes,
Armaque, quæ ſparſi ſanguine ſæpe meo.
Qui petis auxilium, non grandia divide mecum
Præmia, de lacubus proxima muſta tuis.
Nulla mora eſt operæ: veſtrum dare; vincere noſtrũ.
Quam velit Aeneas iſta negata mihi!
Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma.
Induit Aeneas: alloquiturque Iovem:
Hoſtica Tyrrheno vota eſt vindemia regi.
Iupiter e Latio palmite muſta feres.
Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens,
Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis ſordidus uvis:
Redduntur merito debita vina Iovi
Dicta dies hinc eſt Vinalia. Iupiter illam
Vendicat: & feſtis gaudet ineſſe ſuis.
SEx ubi, quæ reſtant, luces Aprilis habebit;
In medio curſu tempora veris erunt.
Et fruſtra pecudem quæres Athamantidos Helles:
Signaque dant imbres; exoriturque Canis.
Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem,
Obſtitit in media candida pompa via.

Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
 Exta canis flammis, exta daturus ouis.
Protinus acceſſi: ritus ac neſcius eſſem,
 Edidit hæc flamen verba. Quirine, tuus:
Aſpera Rubigo parcas Cerealibus herbis,
 Et tremat in ſumma læve cacumen humo.
Tu ſata ſideribus cœli nutrita ſecundis
 Creſcere, dum fiant falcibus apta, ſinas.
Vis tua non leuis eſt: quæ tu frumenta notaſti,
 Mœſtus in amiſſis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres:
 Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu,
Quantum, ſi culmos Titan incalfacit udos.
 Tum locus eſt ira diva timenda tuæ.
Parce precor, ſcabraſque manus à meſſibus aufer,
 Neve noce cultis: poſſe nocere ſat eſt.
Nec teneras ſegetes, ſed durum contere ferrum:
 Quodque poteſt alios perdere, perde prior.
Vtilius gladios, & tela nocentia carpes:
 Nil opus eſt illis: otia mundus agit.
Sarcula nunc, duruſque bidens, & vomer aduncus
 Ruris opes niteant, inquinet arma ſitus.
Conatuſque aliquis vagina ducere ferrum,
 Adſtrictum longa ſentiat eſſe mora.
At tu ne viola Cererem: ſemperque colonus
 Abſenti poſſit ſolvere vota tibi.
Dixerat, a dextra villis mantile ſolutis
 Cumque meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis vinumque dedit fibraſque bidentis:
 Turpiaque obſcœnæ vidimus exta canis.
Tum mihi, cur detur ſacris noua victima quæris:
 (Quæſieram) Cauſſam percipe flamen ait;
Eſt Canis (Icarium dicunt) quo ſidere moto
 Toſta ſitis tellus, præcipiturque ſeges.
Pro cane ſidereo canis hic imponitur aræ:
 Et, quare pereat, nil niſi nomen habet.
Cum Phrygis Aſſaraci Tithonia fratre relicto
 Suſtulit emerſo ter jubar orbe ſuum;
Mille venit varijs florum dea nexa coronis:
 Scena joci morem liberioris habet.
Exit & in Maias ſacrum Florale Kalendas.
 Tunc repetam; nunc me grandius urget opus.
Aufert Veſta diem: cognato Veſta recepta eſt
 Limine. ſic juſti conſtituere patres.
Phœbus habet partem; Veſtæ pars altera ceſſit:
 Quod ſupereſt illis, tertius ipſe tenet.

State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
Stet domus. æternos tres habet una deos.

FASTORVM

LIBER V.

QVæritis unde putem Majo data nomina menſi.
Non ſatis eſt liquido cognita cauſſa mihi.
Vt ſtat, & incertus qua ſit ſibi neſcit eundum:
Cum videt ex omni parte viator iter;
Sic, quia poſſe datur diverſas reddere cauſſas;
Qua ferar ignoro: copiaque ipſa nocet.
Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Meduſæi ſigna tenetis equi.
Diſſenſere deę. quarum Polyhymnia cœpit
Prima, ſilent aliæ dictaque mente notant.
Poſt chaos, ut primũ data ſunt tria corpora mundo,
Inque novas ſpecies omne receſſit opus,
Pondere terra ſuo ſubſedit, & æquora traxit;
At cœlum levitas in loca ſumma tulit.
Sol quoque cum ſtellis nulla gravitate retentis,
Et vos lunares exſiluiſtis equi.
Sed neque terra diu cœlo, neque cœtera Phœbo
Sidera cedebant: par erat omnia honos.
Sæpe aliquis ſolius, quod tu Saturne tenebas;
Auſus de media plebe ſedere deus.
Et latus Oceano quiſquam deus advena junxit:
Tethys, & extremo ſæpe recepta loco
Donec Honor, placidoque decens Reverentia vultu
Corpora legitimis impoſuere toris.
Hinc ſata Maieſtas; quæ mũdum temperat omnem:
Quaque die partu eſt edita; magna fuit.
Nec mora: conſedit medio ſublimes olympo,
Aurea purpurea conſpicienda ſinu.
Conſedere ſimul Pudor & Metus omne videres
Numen ad hanc cultus compoſuiſſe ſuos.
Protinus intravit mentes ſuſpectus honorum.
Fit pretium dignis: nec ſibi quiſque placet.
Hic ſtatus in cœlo multos permanſit in annos:
Dum ſenior fatis excidit arce deus.
Terra feros partus immania monſtra Gigantas
Edidit: auſuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues?
Atque ait, In magnos arma mouere deos.

Exſtruere hi montes ad ſidera ſumma parabant,
  Et magnum bello ſollicitare Iovem.
Fulmina de cœli jaculatus Iupiter arce
  Vertit in autores pondera vaſta ſuos.
His bene Majeſtas armis defenſa deorum
  Reſtat; & ex illo tempore firma manet,
Aſſidet illa Iovi: Iovis eſt fidiſſima cuſtos:
  Et præſtat ſine vi ſceptra tremenda Iovi.
Venit & in terras; coluerunt Romulus illam
  Et Numa: mox alii, tempore quiſque ſuo.
Illa patres in honore pie matreſque tuetur;
  Illa comes pueris viriginibuſque venit.
Illa datos faſces commendat, eburque curule;
  Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia. dicta probarunt
  Clioque, & curvæ ſcita Thalia lyræ.
Excipit Vranie; fecere ſilentia cunctæ;
  Et vox audiri nulla, niſi illa, poteſt.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
  Inque ſuo pretio ruga ſeniles erat.
Martis opus juvenes animoſaque bella gerebant:
  Et pro dis aderant in ſtatione ſuis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis
  Conſilio patriæ ſæpe ferebat opem.
Nec niſi poſt annos patuit tunc curia ſeros:
  Nomen & ætatis mite ſenatus erat.
Iura dabat populo ſenior; finitaque certis
  Legibus eſt ætas; unde petatur honos.
Et medius juvenum, non indignantibus ipſis,
  Ibat: & interior, ſi comes unus erat.
Verba quis auderet coram ſene digna rubore
  Dicere; cenſuram longa ſenecta dabat.
Romulus hoc vidit; ſelectaque pectora patres
  Dixit. ad hos urbis ſumma relata novæ.
Hinc ſua majores poſuiſſe vocabula Majo
  Tangor, & ætati conſuluiſſe ſuæ.
Et Numitor dixiſſe poteſt, Da Romule menſem
  Hunc ſenibus; nec avo ſuſtinuiſſe nepos.
Nec leve præpoſito pignus ſucceſſor honori:
  Iunius à juvenum nomine dictus habet.
Tum ſic neglectos hedera redimita capillos,
  Prima ſui cœpit Calliopea chori,
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
  Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc ſata Plejone cum cœlifero Atlante
  Iungitur, ut fama eſt; Plejadaſque parit.

Quarum Maja ſuas forma ſuperaſſe ſorores
Traditur, & ſummo concubuiſſe Iovi.
Hæc enixa jugo cupreſſiferæ Cyllenes
Aetherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalon ingens
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exſul ab Arcadiis Latios Evander in agros
Venerat: impoſitos attuleratque deos
Hic, ubi nunc Roma eſt, orbis caput; arbor, & herbę,
Et paucæ pecudes, & caſa rara fuit.
Quo poſtquam ventum; Conſiſtite prę ſcia mater,
Nam locus imperii rus erit iſtud, ait.
Et matri, & vati paret Nonacrius heros,
Inque peregrina conſiſtit hoſpes humo.
Sacraque multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipediſque dei.
Semicaper coleris cinctutis Faune Lupercis.
Cum luſtrant celebres vellera ſecta vias.
At tu materno donaſti nomine menſem
Inventor curvæ, furibus apte, fidis.
Nec pietas hæc prima tua eſt: ſeptena putaris
Plejadum numerum fila dediſſe lyræ.
Hæc quoque deſierat: laudataque voce ſororum.
Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adſit,
Nullaque laudetur pluſve minuſve mihi.

AB Iove ſurgat opus: prima mihi nocte videnda
Stella eſt in cunas officioſa Iovis.
Naſcitur Oleniæ ſignum pluviale Capellæ:
Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in ſylvis occuluiſſe Iovem.
Huic fuit hædorum mater formoſa duorum
Inter dictæos conſpicienda greges;
Cornibus aereis, atque in ſua terga recurvis:
Vbere, quod nutrix poſſet habere Iovis.
Lac daba illa deo. ſed fregit in arbore cornu,
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc Nymphe: cinxitque recentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iovis ora tulit.
Ille ubi res cœli tenuit, ſolioque paterno
Sedit, & invicto nil Iove majus erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit. quod dominæ nunc quoque nomen habet.
Præſtitibus Majæ Laribus videre Kalendæ
Aram conſtitui, parvaque ſigna deum.

Voverat illa quidem Curius: ſed longa vetuſtas
 Deſtruit, & ſaxo multa ſenecta nocet.
Cauſſa tamen poſiti fuerat cognominis illis.
 Quod præſtant oculis omnia tuta ſuis.
Stant quoque pro nobis,& præſunt mœnibus urbis,
 Et ſunt præſentes, auxili umque ferunt.
At canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem
 Stabat. Quæ ſtandi cum Lare cauſſa fuit?
Seruat uterq; domũ: domino quoq; fidus vterque.
 Compita grata deo: compita grata cani:
Exagitant & Lar, & turba Diania fures:
 Pervigilantque Lares; peruigilantque canes.
Bina gemellorum quærebam ſigna deorum
 Viribus annoſæ facta caduca moræ:
Mille Lares geniumque ducis. qui tradidit illos,
 Vrbs habet,& vici numina trina colunt.
Quo feror? Auguſtus menſis mihi carminis hujus
 Ius dabit: interea diva canenda Bona eſt.
Eſt molles nativa loco res nomina fecit
 Appellunt ſaxum: pars bona montis ea eſt.
Huic Remus inſtiterat fruſtra, quo tempore fratri
 Prima Palatinæ ſigna dediſtis aves.
Templa patres illic oculos exoſa viriles
 Leniter acclivi conſtituere jugo.
Dedicat hæc veteris Clauſorum nominis hæres
 Virgineo nullum corpore paſſa virum.
Livia reſtituit;ne non imitata maritum
 Eſſet,ut eſt omni parte ſecura virum.
Poſtera cum roſeam pulſis Hyperionis aſtris
 In matutinis lampada tollit equis;
Frigidus Argeſtes ſummas mulcebit ariſtas,
 Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.
At ſimul inducunt obſcura crepuſcula noctem;
 Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant Tauri ſeptem radiantia,flammis,
 Navita quas Hyadas Grajas ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutriſſe putant;pars credidit eſſe
 Tethyos has neptes,Oceanique ſenis.
Nondum ſtabat Atlas humeros oneratus Olympo:
 Cum ſatus eſt forma conſpiciendus Hyas.
Hunc ſtirps Oceani maturis niſibus Aethra
 Edidit,& Nymphas:ſed prior ortus Hyas.
Dum nova languo pavidos formidine cervos
 Terret,& eſt illa præda benigna lepus.
At poſtquam virtus annis adolevit,in apros
 Audet,& hirſutas cominus ire leas.

Dumque petit latebras fœtu catu loſque leænæ;
Ipſe fuit Libicæ præda cruenta feræ.
Mater Hyan,& Hyan mœſtæ flevere ſorores,
Cervicemque polo ſuppoſiturus Atlas.
Victus uterque parens tamen eſt pietate ſororum.
Illa dedit cœlum: nomina fecit Hyas.]
Mater ades florum ludis celebranda jocoſis:
Diſtuleram partes menſe priore tuas.
Incipis Aprilis;tranſit in tempora Maji.
Alter te fugiens,cum venit alter,habet.
Cum tua ſint,cedantque tibi confinia menſum;
Convenit in laudes ille vel iſte tuas.
Circus in hunc exit,clamataque palma theatris:
Hoc quoque cum circi munere carmen eat.
Ipſa doce quæ ſis. hominum ſententia fallax.
Optima tu proprii nominis autor eris.
Sit ego,ſic noſtris reſpondit diva rogatis:
Dum loquitur, vernas efflat ab ore roſas.
Chloris eram,quæ Flora vocor. corrupta Latino
Nominis eſt noſtri littera Græca ſono.
Chloris eram Nymphe campi felicis,ubi audis
Rem fortunatis ante fuiſſe viris.
Quæ fuerit mihi forma,grave eſt narrare modeſtæ
Sed generum matri repperit illa deum.
Ver erat: errabam. Zephyrus conſpexit: abibam.
Inſequitur: fugio. fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ,
Auſus Erichthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ:
Inque meo non eſt ulla querela toro.
Vere fruor ſemper; ſemper nitidiſſimus annus.
Arbor habet frondes,pabula ſemper humus.
Eſt mihi fœcundus dotalibus hortus in agris,
Aura fovet: liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus implevit generoſo flore maritus;
Atque ait, Arbitrium tu dea floris habe.
Sæpe ego digeſtus volui numerare colores:
Nec potui. numero copia major erat.
Roſcida cum primum foliis excuſſa pruina eſt,
Et variæ radiis intepuere comæ:
Conveniunt pictis incinctæ veſtibus Horæ,
Inque leves calathos munera noſtra legunt.
Protinus accedunt Charites,nectuntque coronas,
Sertaque cœleſtes implicitura comas.
Prima per immenſas ſparſi noua ſemina gentes.
Unius tellus ante coloris erat.

Prima Therapnæo feci de ſanguine florem:
Et manet in folio ſcripta querela ſuo.
Tu quoq; nomen habes cultos Narciſſe per hortos:
Infelix, quod non alter, & alter eras!
Quid Crocon, aut Acin referam, Cinyraq; creatum,
De quorum per me vulnere ſurgit honor (
Mars quoque, ſi neſcis, per noſtras editus artes.
Iupiter hoc ut adhuc neſciat, uſque precor.
Sancta Iovem Iuno, nata ſine matre Minerva,
Officio doluit non eguiſſe ſuo.
Ibat ut Oceano quęreretur facta mariti:
Reſtitit ad noſtras feſſa labore fores.
Quam ſimul adſpexi; Quid te Saturnia, dixi,
Attulit? exponit quem petat illa locum.
Addidit & cauſſam. verbis ſolabar amicis:
Non, inquit, verbis cura levanda mea eſt.
Si pater eſt auſus neglecto conjugis uſu
Iupiter, & ſolus nomen utrumque tenet;
Cur ego deſperem fieri ſine conjuge mater,
Et parere intacto, dummodo caſta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris,
Et freta, Tartareos excutiamque ſinus,
Vox erat in curſu: vultum dubitantis habebam.
Neſcio quid Nymphe poſſe videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter linguam retenta eſt:
Ira Iovis magni cauſſa timoris erat.
Fer precor auxilium dixit: cælabitur autor,
Et Stygiæ numen teſtificatur aquæ.
Quod petis Oleniis, inquam, mihi miſſus ab arvis
Flos dabit, eſt hortus unicas ille meis.
Qui dabat, Hoc, dixit, ſterilem quoq; tange juvencã:
Mater erit. tetigi: nec mora, mater erat.
Protinus hærentem, decerpſi pollice florem.
Tangitur: & tacto concipit illa ſinu.
Iamq; gravis Thracen & læva Propontidos intrat.
Fitque potens voti: Marſque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in urbe locum.
Forſitan in teneris tantum mea regna coronis
Eſſe putes. tangit numen & arva meum.
Si bene floruerint ſegetes; erit area dives.
Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ; nitiſſimus annus:
Pomaque proventum temporis hujus habent.
Flore ſemel læſo pereunt viciæque fabæque;
Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ:

Vina

Vina quoque in magnis operoſe condita cellis
 Florent: & nebulæ dolia ſumma tegunt.
Mella meum munus: volucres ego mella d. t ras
 Ad violam, & cythiſos, & thyma cana voco.
Nos quoq; idem facimus: tunc juvenilibus annis
 Luxuriant animi, corporaque ipſa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar, at illa
 Ius tibi diſcendi eſt, ſiqua requiris, ait.
Dic dea, ludorum reſpondi, quæ ſit origo,
 Vix bene deſieram; rettulit illa mihi.
Cætera luxuriæ nondum inſtrumenta vigebant:
 Aut pecus, aut latam dives habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipſa pecunia dicta eſt.
 Sed jam de vetito quiſque parabat opes.
Venerat in morem populi dep a'cere ſaltus:
 Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
Vindice ſervabant nullo ſua publica vulgus,
 Iamque in privato paſcere inertis erat.
Plebis ad ædiles perducta licentia talis
 Publicios: animus defuit a n te viris
Rem populus recipit: multam ſubiere nocentes:
 Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data eſt ex parte mihi: magnoque favore
 Victores ludos inſtituere novos.
Parte locant clivum, qui tunc erat ardua rupes:
 Vtile nunc iter eſt: Publiciumque vocant.
Annua credideram ſpectacula facta; negavit:
 Addidit & dictis altera verba ſuis.
Nos quoque tangit honos: feſtis gaudemus, & aris:
 Turbaque cœleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos:
 Et pro delictis hoſtia blanda fuit.
Sæpe Iovem vidi, cum jam ſua mittere vellet
 Fulmina; thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligimur; magnis injuria pœnis
 Solvitur: & juſtum præterit ira modum.
Reſpice Theſtiaden: flammis abſentibus arſit:
 Cauſſa eſt: quod Phœbes ara ſine igne fuit.
Reſpice Tantaliden; eadem dea vela tenebat.
 Virgo eſt: & ſpretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix velle coluiſſe Dionen,
 Cum conſternatis diripereris equis.
Longa referre mora eſt collecta oblivia damnis.
 Me quoque Romani præteriere patres.
Quid facerem, per quod fierem manifeſta doloris?
 Exigerem noſtræ qualia damna notæ?

ꝛidit officium triſti mihi:nulla tuebar
uraſ;nec in pretio fertiles hortus erat.
ia deciderant:violas arere videres,
Filaque punicei languida facta croci.
pe mihi Zephyrus,Dotes corrumpere noli
Ipſa tuas,dixit;dos mihi vilis erat.
orebant oleæ : venti nocuere protervi.
Florebant ſegetes grandine læſa ſeges.
ſpe vitis erat:cœlum nigreſcit ab auſtris,
Et ſubita frondes decutiuntur aqua.
ec volui fieri,nec ſum crudelis in ira:
Cura repellendi ſed mihi nulla fuit.
onvenere patres &,ſi bene floreat annus:
Numinibus noſtri annua feſta vovent.
nnuimus voto. conſul cum conſule ludos
Poſthumio Lænas perſoluere mihi.
uærere conabar,quare laſcivia major
His foret in ludis,liberiorque jocus:
ed mihi ſuccurrit:numen non eſſe ſeverum,
Aptaque delicijs munere ferre deam.
Tempora ſutilibus pinguntur tota coronis,
Et latet injecta ſplendida menſa roſa.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat,& imprudens utitur arte meri,
Ebrius ad durum formoſæ limen amicæ
Cantat. habent unctæ mollia ſerta comæ.
Nulla coronata peraguntur ſeria fronte,
Nec liquidæ vinctis flore bibuntur aquæ.
Donec eras miſtus nullis Acheloe racemis;
Gratia ſumendæ non erat ulla roſæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuiſſe coronam
Ex Ariadnæo ſidere noſſe potes.
Scena levis decet hanc non eſt,mihi credite,non eſt
Illa cothurnatas inter habenda deas.
Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos.
Non ex difficili cauſſa petenda ſubeſt.
Non eſt de tetricis,non eſt de magna profeſſis:
Vult ſua plebejo ſacra patere choro.
Et monet ætatis ſpecie,dum floreat,uti:
Contemni ſpinam,cum cecidere roſæ.
Cur tamen,ut dantur veſtes Cerealibus albæ,
Sic hæc eſt cultu verſicolore decens?
An quia maturis albeſcit meſſis ariſtis,
Et color & ſpecies floribus omnis ineſt?
Annuit:& motis flores cecidere capillis;
Accidere in menſas ut roſa miſſa ſolet.

Lumina reſtabant: quorum me cauſſa latebat.
Cum ſic errores abſtulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri;
Lumina ſunt noſtros viſa decere dies:
Vel quia nec flos eſt hebeti nec flamma colore,
Atque oculos in ſe ſplendor uterque trahit
Vel quia delicijs nocturna licentia noſtris
Convenit a vero tertia cauſſa venit.
Eſt breue præterea, de quo mihi quærere reſtat,
Si liceat, dixi: dixit & illa, Licet
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ, ſollicituſque lepus?
Non ſibi, reſpondit, ſylvas ceſſiſſe; ſed hortos,
Arvaque pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat; tenues ſeceſſit in auras.
Manſit odor. poſſes ſcire fuiſſe deam.
Floreat ut in toto carmen Naſonis in ævo:
Sparge precor donis pectora noſtra tuis.

NOcte minus quarta promet ſua ſidera Chiron
Semivir, & flavi corpore miſtus equi.
Pelion Hæmoniæ mons eſt obverſus in auſtros:
Summa virent pinu; cætera quercus habet.
Phillyrides tenuit: ſaxo ſtant antra vetuſto,
Quæ juſtum memorant incoluiſſe ſenem.
Ille manus olim miſſuras Hectora letho
Credi ut in lyricis detinuiſſe modis.
Venerat Alcides exhauſta parte laborum,
Iuſſaque reſtabant ultima pæne viro.
Stare ſimul caſu Trojæ duo fata videres:
Hinc puer Aeacides, hinc Iove natus erat.
Excipit hoſpitio juvenem Philyreius heros;
Et cauſſam adventus hic rogat; ille docet.
Reſpicit interea clavam ſpoliumque leonis:
Virque ait his armis, armaque digna viro.
Nec ſe, quin horrens auderent tangere ſetis
Vellus, Acchileæ continuere manus.
Dumque ſenex tractat ſquallentia tela venenis;
Excidit, & lævo fixa ſagitta pede eſt.
Ingemuit Chiron, traxitque è corpore ferrum:
Et gemuit Alcides, Hæmoniuſque puer.
Ipſe tamen lectas Pagaſæis collibus herbas
Temperat & varia vulnera mulcet ope.
Virus edax, & ſuperabat opem: penituſque recepta
Oſſibus, & toto

Stabat ut ante patrem lacrymas perfuſus Achilles:
  Sic flendus Peleus; ſi moreretur, erat.
Sæpe manus ægras manibus fingebat amicis:
  Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oſcula ſæpe dedit; dixit quoque ſæpe jacenti;
  Vive precor: nec me quare relinque pater.
Nona dies aderat, cum tu juſtiſſime Chiron
  Bis ſeptem ſtellis tempora cinctus eras.
HVnc lyra curva ſequi cuperet; ſed idonea nondũ
  Eſt via nox aptum tertia tempus erit.
SCorpius in cœlo, cum cras luceſcere Nonas
  Dicimus, à media parte notandus erit.
HInc ubi protulerit formoſa ter Heſperus ora,
  Ter dederint Phœbo ſidera victa locum:
Ritus erit veteris nocturna Lemuria ſacri:
  Inferias tacitus manibus illa dabunt.
Annus erat brevior; nec adhuc pia Februa norant,
  Nec tu dux menſum Iane biformis eras.
Iam tamen exſtincto cineri ſua dona ferebant,
  Compoſitique nepos buſta piabat avi.
Menſis erat Majus majorem nomine dictus;
  Qui partem priſci nunc quoque moris habet.
Nox vbi jam media eſt, ſomnoque ſilentia præbet,
  Et canis & variæ conticuiſtis aves;
Ille memor veteris ritus, timiduſque deorum
  Surgit. habent gemini vincula nulla pedes;
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis;
  Occurrat tacito ne levis vmbra ſibi.
Terque manus puras fontana perluit unda;
  Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Averſuſque jacit: ſed dum jacit, Hæc ego mitto,
  His, inquit, redimo neque meoſque fabis.
Hoc novies dicit, nec reſpicit umbra putatur
  Colligere, & nullo terga vidente ſequi.
Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat ære,
  Et rogat vt tectis exeat umbra ſuis.
Cum dixit novies, Manes exite paterni;
  Reſpicit, & pure ſacra peracta putat.
Dicta ſit unde dies, quæ nominis exſtet origo;
  Me fugit ex aliquo eſt inuenienda deo.
Plejade nate mone virga venerande potenti;
  Sæpe tibi Stygij regia viſa Iovis.
Venit adoratus Caducifer, Accipe cauſſam
  Nominis ex ipſo cognita cauſa deo.
Romulus vt tumulo fraternas condidit umbras,
  Et male veloci juſta ſoluta Remo:

Fauſtulus infelix & paſſis Acca capillis
Spargebant lacrymis oſſa peruſta ſuis.
Inde domum redeunt, ſub prima crepuſcula mœſti,
Vtque erat in duro procubuere toro.
Vmbra cruenta Remi viſa eſt aſſiſtere lecto.
Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
En ego dimidium veſtri parſque altera voti
Cernite ſim qualis: qui modo qualis eram;
Quin modo ſi volucres habuiſſem regna jubentes:
In populo potui maximus eſſe meo:
Nunc elapſa rogi flammis, & inanis imago.
Hæc eſt ex illo forma relicto Remo.
Heu ubi Mars pater eſt? ſi vos modo vera locuti,
Vberaque expoſitis ille ferina dedit,
Quem lupa ſervavit, manus hunc temeraria civis
Perdidit. ò quanto mitior illa fuit!
Sæve Celer crudelem animam per vulnera reddas;
Vtque ego, ſub terras ſanguinolentus eas.
Noluit hoc frater. pietas æqualis in illo eſt.
Quod potuit, lacrymas in mea fata dedit.
Hunc vos per lacrymas, per veſtra alimenta rogate,
Vt celebrem noſtro ſignet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.
Lubrica prenſantes effugit umbra manus.
Vt ſecum fugiens ſomnos abduxit imago;
Ad regem voces fratris uterque ferunt.
Romulus obſequitur, lucemque Remuria dixit
Illam, qua poſitis juſta feruntur avis.
Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere ſilentum:
Is ſenſus verbi: vis ea vocis erat
Fana tamen veteres illis clauſere diebus.
Vt nunc ferali tempore operta vides,
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
Tempora quæ nupſit, non diuturna fuit.
Hac quoque de cauſſa, ſi te proverbia tangunt,
Menſe malas Majo nubere vulgus ait.
Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodem tempora feſta,
Inter ſe nulla continuata die.
QVorum ſi medijs Bœoton Oriona quæres;
Falſus eris. ſigni cauſſa canenda mihi.
Iupiter, & lato qui regnat in æquore frater,
Carpebant ſocias Mercuriuſque vias.
Tempus erat, quo verſa jugo referuntur aratra,
Et pronus ſaturæ lac bibit agnus ovis.

Forte ſenex Hyrieus anguſti cultor agelli
Hos videt, exiguam ſtabat vt ante caſam.
Atque ita, longa via eſt, nec tempora lōga ſuperſunt,
Dixit; & hoſpitibus janua noſtra patet.
Addidit & vultum verbis: iterumque rogavit.
Parent promiſſis: diſſimulantque deos.
Tecta ſenis ſubeunt nigro deformia fumo;
Ignis in heſterno ſtipite parvus erat.
Ipſe genu poſito flammas exſuſcitat aura,
Et promit quaſſas comminuitque faces.
Stant calices. minor inde fabas, olus alter habebat:
Et fumant teſtu preſſus uterque ſuo.
Dumque mora eſt, tremula dat vina rubētia dextra.
Accipit æquoreus pocula prima deus.
Quæ ſimul exhauſit; Da nunc bibat ordine, dixit
Iupiter. audito palluit ille Iove.
Vt redijt animus; cultorem pauperis agri
Immolat, & magno torret in igne bovem:
Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
Prodit fumoſo condita vina cado.
Nec mora: flumineam lino celantibus ulvam
Sic quoque non altis incubuere toris.
Nunc dape, nunc poſito menſe nituere Lyæo.
Terra rubens crater, pocula fagus erant.
Verba fuere Iovis, ſi quid fert impetus opta:
Omne feres. placidi verba fuere ſenis:
Cara fuit conjux caræ mihi prima juventa
Cognita: nunc ubi ſit quæritis? vrna tegit.
Huic ego juratus, vobis in verba vocatis,
Conjugio dixi ſola fruere meo.
Et dixi, & ſervo, ſed enim diverſa voluntas
Eſt mihi: nec conjux, ſed pater eſſe volo.
Annuerant omnes; omnes ad terga juuenci
Conſtiterant. pudor eſt ulteriora loqui.
Tum ſuperinjecta texēre madentia terra.
Iamque decem menſes, & puer ortus erat.
Hunc Hyrieus, quia ſic genites, vocat Vriona
Perdidit antiquum littera prima ſonum,
Creverat immenſum. comitem ſibi Delia ſumpſit.
Ille deæ cuſtos, ille ſatelles erat.
Verba mouent iras non circumſpectu deorum:
Quam nequeam, dixit, vincere nulla fera eſt.
Scorpion immiſit Tellus: fuit impetus illi
Curva gemelliparæ ſpicula ferre deæ.
Obſtitit Orion. Latona nitentibus aſtris
Addidit: &, Meriti præmia, dixit, habe.

Sed

Sed quid & Orion, & cetera ſidera mundo
Cedere feſtinant, noxque coarctat iter ?
Quid ſolito citius liquido jubar æquore tollit
Candida Lucifero perveniente dies ? (bant :
Fallor ? an arma ſonant ? non fallimur : arma ſona-
Mars venit : & veniens bellica ſigna dedit :
Vltor ad ipſe ſuos cœlo deſcendit honores,
Templaque in auguſto conſpicienda foro.
Et deus eſt ingens, & opus. debebat in urbe
Non aliter nati Mars habitare ſui.
Digna giganteis hæc ſunt delubra trophæis :
Hinc fera Gradivum bella movere decet :
Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceſſet :
Seu quis ab occiduo Sole domandus erit.
Proſpicit armipotens operis faſtigia ſummi :
Et probat invictas ſumma tenere deas.
Proſpicit in foribus diverſæ tela figuræ,
Armaque terrarum milite victa ſuo.
Hinc videt Aenean oneratum pondere ſacro,
Et tot Iuleæ nobilitatis avos :
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem :
Claraque diſpoſitis acta ſubeſſe viris.
Spectat & Auguſto prætextum nomine templum,
Et viſum lecto Cæſare majus opus.
Voverat hoc juvenis tunc, cum pia ſuſtulit arma.
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens hinc ſtanti milite juſto,
Hinc conjuratis, talia dicta dedit :
Si mihi bellandi pater eſt, Veſtæque ſacerdos
Autor ; & ulciſci nomen utrumque paro ;
Mars ades : & ſatia ſcelerato ſanguine ferrum :
Stetque favor cauſſa pro meliore tuus.
Templa feres, & me victore vocaberis Vltor,
Voverat : & fuſo lætus ab hoſte redit.
Nec ſatis eſt meruiſſe ſemel cognomina Marti :
Perſequitur Parthi ſigna retenta manu.
Gens fuit, & campis, & equis, & tuta ſagittis,
Et circumfuſis invia fluminibus.
Addiderant animos Craſſorum funera genti,
Cum periit miles, ſignaque, duxque ſimul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat,
Romanæque aquilæ ſignifer hoſtis erat.
Iſque pudor manſiſſet adhuc, niſi fortibus armis
Cæſaris Auſoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
Suſtulit. agnorunt ſigna recepta ſuos.

Quid tibi nunc ſolitæ mitti poſt terga ſagittæ,
  Quid loca quid rapidi, profuit uſus equi?
Parthe, refers aquilas; victos quoque porrigis arcus.
  Pignora jam noſtri nulla pudoris habes.
Rite deo templum que datum, nomenque Biſulto:
  Et meritus voti debita ſolvit honos.
Sollemnes ludos Circum celebrere Quirites:
  Non viſa eſt forrem ſcena decere deum.
PLejadas adſpicies omnes, totumque ſororum
  Agmen; ubi ante Idus nox erit una ſuper.
Tum mihi non dubiis autoribus incipit æſtas,
  Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior ſtellantia tollere taurum
  Indicat: hinc ſigno fabula nota ſubeſt.
Præbuit, ut Tyriæ taurus, ua terga puellę
  Iupiter, & falſa cornua fronte tulit.
Illa jubam dextra, læva retinebat amictus,
  Et t.. mor ipſe novi cauſſa decoris erat.
Aura ſinus implet: flavos movet aura capillos.
  Sidoni ſic fueras apcipienda Iovi.
Sæpe puellares ſubduxit ab æquore plantas,
  Et metuit tactus aſſilientis aquæ:
Sæpe deus prudens tergum dimittit in undas;
  Hæreat ut collo fortius illa ſuo.
Littoribus tactis ſtabat ſine cornibus ullis
  Iupiter: inque deum de bove verſus erat.
Taurus init cœlum: te Sidoni Iupiter implet:
  Parſque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii ſignum Phariam dixere juvencam;
  Quæ bos ex homine eſt, ex bove facta dea.
Tum quoque priſcorum vulgo ſimulacra virorum
  Mitti roboreo ſcirpea ponte ſolent.
Corpora poſt decies ſenos qui credidit annos
  Miſſa neci; ſceleris crimine damnat avos.
Fama vetus, tunc cum Saturnia terra vocata eſt;
  Talia fatidici dicta fuere ſenis:
Falcifero libata ſeni duo corpora gentes
  Mittite, quæ Tuſcis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva; quotannis
  Triſtia Leucadio ſacra peracta modo.
Illum ſtramineos in aquam miſiſſe Quirites.
  Herculis exemplo corpora falſa jaci
Pars putat, ut ferrent juvenes ſuffragia ſoli,
  Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.
Tybri doce verum: tua ripa vetuſtior urbe;
  Principium ritus tu bene noſſe potes.

Ty-

Tybris arundiferum medio caput extulit alveo,
 Raucaque dimovit talibus ora ſonis:
Hæc loca deſertas vidi ſine mœnibus herbas:
 Paſcebat ſparſos utraque ripa boves.
Et, quem nunc gentes Tyberim noruntq; timentque;
 Tunc etiam pecori deſpiciendus eram.
Arcadis Evandri nomen tibi ſæpe refertur:
 Ille meas remis advena torſit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiva:
 Albula, ſi memini, tunc mihi nomen erat,
Excipit hoſpitio juvenem Pallantius heros:
 Et tandem Caco debita pœna venit.
Victor abit, ſecumque boves Erytheida prædam
 Abſtrahit. & comites longius ire negant:
Magnaque pars horum deſertis venerat Argis:
 Montibus his ponunt ſpemque Laremque ſuum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore;
 Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus:
Mittite me Tyberi, Tyberinis vectus ut undis
 Litus ad Inachium pulvis inanis eam.
Diſplicet hæredi mandati cura ſepulchri:
 Mortuus Auſonia conditur hoſpes humo.
Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,
 Vt repetat Grajas per freta longa domos.
Hactenus: ut vivo ſubiit rorantia ſaxo
 Antra: leves curſum ſuſtinuiſtis aquæ.
Clare nepos Atlantis ades: quem montibus olim
 Edidit Arcadiis Plejas una Iovi:
Pacis & armorum ſuperis imiſque deorum
 Arbiter, alato qui pede carpis iter.
Læte lyræ pulſu, nitida quoque læte palæſtra,
 Quo didicit culte lingua favente loqui.
Templa tibi poſuere patres ſpectantia circum
 Idibus. ex illo eſt hæc tibi feſta dies.
Te, quicunque ſuas profitentur vendere merces
 Thure dato, tribuas ut ſibi lucra, rogant.
Eſt aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
 Si juvat expertis credere; numen habet.
Huc venit incinctus tunicam mercator; & urna
 Purus ſuffita, quam ferat, haurit aquam.
Vda fit hinc laurus: lauro ſparguntur ab uda
 Omnia, quæ dominos ſunt habitura novos.
Spargit & ipſe ſuos lauro rorante capillos:
 Et peragit ſolita fallere voce preces:
Ablue præteriti perjuria temporis, inquit:
 Ablue præterita perfida verba fide.

Sive ego te feci teſtem, falſove citavi
 Non audituri numina vana Iovis.
Sive deum prudens alium divamve feſelli;
 Abſtulerint celeres improba dicta Noti.
Et pateant veniente die perjuria nobis:
 Nec curent ſuperi, ſi qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro,
 Et face ut emptori verba dediſſe juvet.
Talia Mercurius proſcentem ridet ab alto;
 Se memor Ortygias ſurripuiſſe boves.
AT mihi pande precor tanto meliora petenti
 In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cum totidem de menſe dies ſupereſſe videbis;
 Quot ſunt Herculei facta laboris, ait.
Dic ego reſpondi cauſſam mihi ſideris hujus.
 Cauſſam facundo prodidit ore deus:
Abſtulerant raptas, Phœben Phœbeſque ſororem,
 Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntque ſuas & frater & Idas;
 Leucippo fieri pactus uterque gener.
His amor, ut repetant; illis, ut reddere nolint,
 Suadet: & ex cauſſa pugnat uterque pari.
Effugere Oebalidæ curſu potuere ſequentes;
 Sed viſum celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus eſt, apta area pugnæ.
 Conſtiterant illo nomina fida loco.
Pectora trajectus Lynceo Caſtor ab enſe,
 Non exſpectato vulnere preſſit humum.
Vltor adeſt Pollux: & Lyncea perforat haſta,
 Qua cervix humeros continuata premit.
Ibat in hunc Idas, vixque eſt Iovis igne repulſus:
 Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Iamque tibi Pollux cœlum ſublime patebat,
 Cum, Mea dixiſti percipe verba pater:
Quod mihi das uni cœlum, partire duobus:
 Dimidium toto munere majus erit.
Dixit, & alterna fratrem ſtatione redemit:
 Vtile ſollicitæ ſidus uterque rati.
Ad Ianum redeat, qui quærit Agonia quid ſint:
 Quæ tamen in faſtis hoc quoque tempus habent.
Nocte ſequente diem canis Erigoneius exit.
 Eſt alio ſigni reddita cauſſa loco
PRoximu Vulcani lux eſt; Tubiluſtria dicunt.
 Luſtrantur puræ, quas facit ille, turbæ.
QVattuor inde notis locus eſt; quibus ordine lectis
 Vel mos ſacrorum; vel fuga regis ineſt.

Nec

NEc te prætereo populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce ſequente datum.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;
Grata Iovi fulvæ roſtra videbis avis.
AVferet ex oculis veniens aurora Booten:
Continuaque die ſidus Hyantis erit.

FASTORVM

LIBER VI.

HIc quoque menſis habet dubias in nomine cauſſas:
Quæ placeant, poſitis omnibus, ipſo legas.
Facta canam: ſed erunt qui me finxiſſe loquantur:
Nullaque mortali numina viſa putent.
Eſt deus in nobis: agitante caleſcimus illo.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Fas mihi præcipue vultus vidiſſe deorum:
Vel quia ſum vates; vel quia ſacra cano.
Eſt nemus arboribus denſum; ſecretus ab omni
Voce locus, ſi non obſtreperetur aquis.
Hic ego quærebam cœpti quæ menſis origo
Eſſet, & in cura nominis hujus eram.
Ecce deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat; Aſcræas cum ſequeretur oves.
Nec quas Priamides in aquoſæ vallibus Idæ
Contulit. ex illis ſed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, ſui germana mariti.
Hæc erat (agnovi) quæ ſtat in arce Iovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.
Cum dea quos fecit, ſuſtulit ipſa, metus:
Namque ait, ò vates Romani conditor anni,
Auſe per exiguos magna referre modos,
Ius tibi feciſti numen cœleſti videndi,
Cum placuit numeris condere feſta tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis,
Iunius à noſtro nomine nomen habet.
Eſt aliquid nupſiſſe Iovi, Iovis eſſe ſororem.
Fratre magis dubito glorier, anne viro.
Si genus adſpicitur; Saturnum prima parentem
Feci. Saturni ſors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma eſt,
Hæc illi à cœlo proxima terra fuit.
Si torus in pretio; dicor matrona Tonantis:
Iunctaque Tarpejo ſunt mea templa Iovi

An potuit Majo pellex dare nomina menſi,
Hic honor in nobis invidioſus erit?
Cur igitur regina vocor, princepſque dearum?
Aurea cur dextræ ſceptra dedere meæ?
An faciant menſem luces, Lucinaque ab illis
Dicar, & à nullo nomina menſe traham?
Tum me pœniteat poſuiſſe fideliter iras
In genus Electræ, Dardaniamque domum.
Cauſſa duplex iræ. rapto Ganymede dolebam:
Forma quoque Idæo judice victa mea eſt.
Pœniteat quod non foveo Carthaginis arces;
Cum mea ſint illo currus & arma loco.
Pœniteat Sparten, Argoſque, meaſque Mycenas.
Et veterem Latio ſuppoſuiſſe Samon.
Adde ſenem Tatium, Iunonicolaſque Faliſcos,
Quos ego Romanis ſuccubuiſſe tuli.
Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior ulla:
Hic colar, hic teneam cum Iove templa meo.
Ipſe mihi Mavors, commendo mœnia, dixit
Hæc tibi: tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides ſequitur: centum celebramur in aris,
Nec levior quovis eſt mihi menſis honor. (rem
Nec tamen hunc nobis tantummodo præſtat hono-
Roma: ſuburbani dant mihi munus idem.
Inſpice quos habeat nemoralis Aricia faſtos,
Et populus Laurens, Lanuviumque meum:
Eſt illic menſis Iunonius (inſpice Tibur
Et Præneſtinæ mœnia ſacra deæ.)
Iunonale leges tempus: nec Romulus illas
Condidit: at noſtri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno, reſpeximus. Herculis uxor
Stabat: & in vultu ſigna vigoris erant.
Non ego, ſi toto mater me cedere cœlo
Iuſſerit, invita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus
Blandior; & partes pæne rogantis ago.
Remque mei juris malim tenuiſſe precando,
Et faveas cauſſæ forſitan ipſe meæ,
Aurea poſſedit ſocio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Iove ſumma tenet.
At decus omne mihi contingit origine menſis.
Vnicus eſt, de quo ſollicitemur, honor.
Quid grave, ſi titulum menſis Romane dediſtis
Herculis uxori, poſteritaſque memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Conjugis, huc captas appulit ille boves.

Hic male defenſus flammis & dote paterna
Cacus Aventinam ſanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor: populum digeſſit ab annis
Romulus, in partes diſtribuitque duas:
Hæc dare conſilium, pugnare paratior illa eſt:
Hæc ætas bellum ſuadet, at illa gerit.
Sic ſtatuit, menſeſque nota ſecrevit eadem.
Iunius eſt iuvenum, qui fuit ante ſenum.
Dixit & in litem ſtudio certaminis iſſent,
Atque ira pietas diſſimulata foret;
Venit Appollinea longas Concordia lauro
Nexa coma, placidi numen opuſque ducis.
Hæc ubi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
Binaque cum populis regna coiſſe ſuis,
Et lare communi ſoceros generoſque receptos;
His nomen junctis Iunius, inquit, habet.
Dicta triplex cauſſa eſt. at vos ignoſcite divæ.
Res eſt arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares à me. perierunt judice formæ
Pergama: plus lædunt, quam juvet una, duæ.
PRima dies tibi Carna datur. dea cardinis hæc eſt:
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.
Vnde datas habeat vires, obſcurior ævo
Fama: ſed è noſtro carmine certus eris.
Adjacet antiquus Tiberino lucus Helerni:
Pontifices illuc nunc quoque ſacra ferunt.
Inde ſata eſt Nymphe (Granen dixere priores)
Nequicquam multis ſæpe petita procis.
Rura ſequi, jaculiſque feras agitare ſolebat,
Nodoſaſque cava tendere valle plagas.
Non habuit pharetram: Phœbi tamen eſſe ſororem
Credebant. nec erat Phœbe pudenda tibi.
Huic aliquis juvenum dixiſſet amantia verba;
Reddebat tales protinus illa ſonos:
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris:
Si ſecreta magis ducis in antra, ſequor.
Credulus antra ſubit: frutices hæc nacta reſiſtit:
Et latet, & nullo eſt invenienda modo.
Viderat hanc Ianus: viſæque cupidine captus.
Ad duram verbis mollibus uſus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum:
Vtque comes ſequitur, deſtituitque ducem.
Stulta (videt Ianus quæ poſt ſua terga gerantur)
Nil agis: en latebras reſpicit ille tuas.
Nil agis en, dixit: nam te ſub rupe latentem
Occupat amplexu: ſpeque potitus, ait.

Ius pro concubitu noſtro tibi Cardinis eſto.
Hoc pretium poſitæ virginitatis habe.
Sic fatus, ſpinam, qua triſtes pellere poſſet
A laribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres, non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabant: ſed genus inde trahunt.
Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ:
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte volant, pueroſque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis Strigibus nomen: ſed nominis huius
Cauſſa; quod horrenda ſtridere nocte ſolent.
Sive igitur naſcuntur aves; ſeu carmine fiunt,
Næniaque in volucres Marſa figurat anus;
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat:
Pectoraque exſorbent avidis infantia linguis.
At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce ſui nutrix accurrit alumni,
Et rigido ſectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Eſſe ſolet ſeris, quas nova læſit hyems.
Pervenit ad Granen, & rem docet. illa, Timorem
Pone, tuus, ſoſpes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas. flebant materque paterque.
Siſtite vos lacrymæ, ipſa medebor, ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit
Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, ſed quæ medicamen habebant:
Extaque de porca cruda bimeſtre tenet.
Atque ita, Noctis aves extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde precor, pro fibris ſumite fibras.
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavit, proſecta ſub æthere ponit:
Quique adſint ſacris reſpicere illa vetat.
Virgaque Ianalis de ſpina ſumitur alba:
Qua lumen thalamis parva feneſtra dabat.
Poſt illud nec aves cunas violaſſe feruntur:
Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis guſtentur larda Kalendis,
Miſtaque cum calido ſit faba farre; rogas?
Priſca dea eſt: aliturque cibis, quibus ante ſolebat:
Nec petit adſcitas luxurioſa dapes.

Piſcis adhuc illi populo ſine fraude natabat:
Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis:
Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives:
Nec quæ Pygmæo ſanguine gaudet, avem.
Et præter pennas nihil in pavone placebat:
Nec tellus captas miſerat ante feras.
Sus erat in pretio: cæſa ſue feſta colebant;
Terra fabas tantum, duraque farra dabat,
Quæ duo mixta ſimul ſextis quicunque Kalendis
Ederit; huic lædi viſcera poſſe negant.
Arce quoque in ſumma Iunoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta Camille tuo.
Ante domus Manli fuerant. qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Iove.
Quam bene, di magni, pugna cecidiſſet in illa
Defenſor ſolii Iupiter alte tui.
Vixit, ut occideret damnatus crimine regni.
Hunc illi titulum longa ſenecta dabat.
Lux eadem Marti feſta eſt: quem proſpicit extra
Appoſitum Tectæ porta Capena viæ.
Te quoque, Tempeſtas, meritam delubra fatemur;
Cum pene eſt Corſis obruta claſſis aquis.
Hæc hominum monumenta patent. ſi quæritis aſtra;
Tunc oritur magni præpes adunca Iovis.
POſtera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
Evocat: & multa terra madeſcit aqua.
MAne ubi bis fuerit, Phœbuſque iteraverit ortus;
Factaque erit poſito rore bis uda ſeges;
Hac ſacrata die Tuſco Bellona duello
Dicitur: & Latio proſpera ſemper adeſt.
Appius eſt autor; Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit; lumine caſſus erat.
Proſpicit à tergo ſummum brevis area circum,
Eſt ibi non parvæ parva columna notæ.
Hinc ſolet haſta manu belli prænuntia mitti
In regem & gentes, cum placet arma capi.
ALtera pars circi cuſtode ſub Hercule tuta eſt:
Quod deus Euboico carmine munus habet:
Muneri eſt tempus, qui Nonas Lucifer ante eſt.
Si titulos quæris: Sylla probabit opus.
QVærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi Semo pater; tunc mihi Sancus ait;
Cuicunque ex iſtis dederis; ego munus habebo.
Nomina trina fero. ſic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:
Inque Quirinali conſtituere jugo.

Eſt

EST mihi utque precor noſtris diuturnior annis
  Filia: qua felix ſoſpite ſemper ero.
Hanc ego cum vellem genero dare; tempora tædis
  Apta requirebam, quæque cavenda forent.
Tum mihi poſt ſacras monſtratus Iunius Idus,
  Vtilis & nuptis, utilis eſſe viris.
Primaque pars hujus thalamis aliena reperta eſt.
  Nam mihi ſic conjux ſancta Dialis ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Veſta
  Detulerit flavis in mare Tybris aquis:
Non mihi dentoſa crimen depectere buxo,
  Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet:
Non tetigiſſe virum; quamvis Iovis ille ſacerdos,
  Quamvis perpetua ſit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet:
  Ignea cum pura veſte nitebit humus.
TErtia poſt Nonas removere Lycaona Phœbe
  Fertur: & à tergo non habet urſa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
  Adſpicere; & didici lubrice Tybri tuos.
Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt,
  Quique tegunt parvis æra recurva cibis.
MEns quoq; numẽ habet. Menti delubra videmus
  Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne rebellaras: & letho conſulis omnes
  Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat; cum Menti vota Senatus
  Suſcipit: & melior protinus illa venit.
Adſpicit inſtantes mediis ſex lucibus Idus,
  Illa dies, qua ſunt vota ſoluta Deæ.
VEſta fave: tibi nunc operata reſolvimus ora:
  Ad tua ſi nobis ſacra venire licet.
In prece totus eram. cœleſtia numina ſenſi,
  Lætaque purpurea luce refulſit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
  Te dea: nec fueras adſpicienda viro.
Sed quæ neſcieram, quorumque errore tenebar,
  Cognita ſunt illa præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuiſſe Palilia Romam,
  Cum flammæ cuſtos æde recepta ſua eſt,
Regis opus placidi, quo nec metuentius ullum
  Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære vides, ſtipula tunc tecta videres:
  Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui ſuſtinet atria Veſtæ;
  Tunc erat intonſi regia magna Numæ.

Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuiſſe
Dicitur: & formæ cauſſa probanda ſubeſt.
Veſta eadem eſt, quæ Terra: ſubeſt vigil ignis utriq;
Significant ſedem terra focuſque ſuam.
Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa:
Aere ſubjecto tam grave pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem,
Quique premat partes angulus omnis abeſt.
Cumque ſit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum pluſve minuſve latus;
Ni convexa foret, parti vicinior eſſet:
Nec medium terram mundus haberet onus.
Arce Syracuſia ſuſpenſus in aere clauſo
Stat globus immenſi parva figura poli:
Et quantum à ſummis, tantum ſeceſſit ab imis
Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus: a pluvio vendicat imbre tholus.
Cur ſit virgineis, quæris, dea culta miniſtris?
Inveniam cauſſas hac quoque parte ſuas.
Ex Ope Iunonem memorant Cereremque creatas
Semine Saturni. tertia Veſta fuit.
Vtraque nupſerunt: ambæ peperiſſe feruntur:
De tribus impatiens reſtitit una viri.
Quid mirum, virgo ſi virgine læta miniſtra
Admittit caſtas in ſua ſacra manus?
Nec tu aliud Veſtam quam vivam intellige flammã.
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis habet.
Eſſe diu ſtultus Veſtæ ſimulacra putavi:
Mox didici curvo nulla ſubeſſe tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo.
Effigiem nullam Veſta, nec ignis habent.
Stat vi terra ſua: vi ſtando Veſta vocatur.
Cauſſaque par Graji nominis eſſe poteſt.
At focus a flammis, & quod fovet omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque veſtibulum dici reor: inde precando
Præfamur Veſtæ, quæ loca prima tenes.
Ante focos olim longis conſidere ſcamnis
Mos erat: & menſæ credere adeſſe deos.
Nunc quoque, cum fiunt antiquæ ſacra Vacunæ,
Ante Vacunales ſtantque ſedentque focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetuſto:
Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.

Ecce cornatis panis dependet aſellis,
Et velant ſcabras florida ſerta molas.
Solo prius furnis torrebant farra coloni,
Et fornacali ſunt ſtata ſacra deæ.
Suppoſitum cineri panem focus ipſe parabat,
Strataque erat tepido tegula quaſſa ſolo.
Inde focum ſervat piſtor, dominamque focorum,
Et quæ pumiceas verſat aſella molas.
Præteream? referamne tuum rubicunde Priape
Dedecus? eſt multi fabula parva joci.
Turrigera frontem Cybele redemita corona,
Convocat æternos ad ſua feſta deos.
Convocat & Satyros, & ruſtica numina Nymphas.
Silenus, quamvis nemo vocarat, adeſt.
Nec libet, & longum eſt, epulas narrare deorum:
In multo nox eſt pervigilata mero.
Hi temere errabant. in opacæ vallibus Idæ;
Pars jacet, & molli gramine membra levat;
Hi ludunt, hos ſomnus habet; pars brachia nectit,
Et viridem celeri ter pede pulſat humum.
Veſta jacet, placidamque capit ſecura quietem,
Sicut erat poſitum ceſpite fulta caput.
At ruber hortorum cuſtos, Nymphaſque, deaſque
Captat, & errantes fertque refertque pedes.
Adſpicit & Veſtam. dubium Nymphamne putarit;
An ſcierit Veſtam: ſciſſe ſed ipſe negat.
Spem capit obſcœnam, furtimque accedere tentat,
Et fert ſuſpenſos corde micante gradus.
Forte, ſenex quo vectus erat Silenus, aſellum
Liquerat ad ripas lene ſonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi deus Helleſponti;
Intempeſtivo cum rudit ille ſono.
Territa voce gravi ſurgit dea. convolat omnis
Turba. per infeſtas effugit ille manus.
Lampſacos hoc animal ſolita eſt mactare Priapo:
Apta aſini flammis indicis exta damus:
Quem tu diva memor de pane monilibus ornas.
Ceſſat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam piſtoris quid velit ara Iovis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obſidio jam diuturna famem.
Iupiter ad ſolium ſuperis regale vocatis.
Incipe, ait Marti: protinus ille refert:
Scilicet ignotum eſt, quæ ſit fortuna malorum,
Et dolor hic animi voce querentis eget?

Si tamen ut referam breviter mala juncta pudori
  Exigis: Alpino Roma ſub hoſte jacet
Hæc eſt cui fuerat promiſſa potentia rerum:
  Iupiter hanc terris impoſiturus eras.
Iamque ſuburbanos, Etruſcaque contudit arma:
  Spes erat in curſu: nunc Lare pulſa ſuo eſt.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
  Veſte triumphales occubuiſſe ſenes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Veſtæ
  Sede. putant aliquos ſcilicet eſſe deos.
At ſi reſpicerent, qua vos habitatis in arce:
  Totque domos veſtras obſidione premi;
Nil opus in cura ſcirent ſupereſſe deorum,
  Et data ſollicita thura perire manu
Atque utinam pugnæ pateat locus? arma capeſſant,
  Et ſi non poterint exſuperare; cadant.
Nunc inopes victus ignavaque fata timentes
  Monte ſuo clauſos barbara turba premit.
Tum Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus,
  Veſtaque pro Latio multa locuta ſuo.
Publica, reſpondit, cura eſt pro mœnibus iſtis,
  Iupiter, & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo, quæ deſunt fruges, ſupereſſe putentur,
  Effice: nec ſedes ſedere Veſta tuas.
Quodcunq; eſt Cereris ſolidæ cava machina frangat,
  Mollitamque manu duret in igne focus.
Iuſſerat, & fratris virgo Saturnia juſſis
  Annuit: & mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus ſomnum dederat labor. increpat illos
  Iupiter, & ſacro, quod velit, ore docet:
Surgite, & in medios de ſummis arcibus hoſtes
  Mittite quam minime mittere vultis opem.
Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti,
  Tradere quam nolint, & jubeantur opem.
Ecce Ceres viſa eſt; jaciunt Cerealia dona.
  Iacta ſuper galeas, ſcutaque longa ſonant.
Poſſe fame vinci ſpes excidit. hoſte repulſo
  Candida Piſtori ponitur ara Iovi.
Forte revertebar feſtis Veſtalibus illa,
  Qua nova Romano nunc via juncta foro eſt:
Huc pede matronam vidi deſcendere nudo:
  Obſtupui tacitus ſuſtinuique gradum.
Senſit anus vicina loci: juſſumque ſedere
  Alloquitur quatiens voce tremente caput.
Hoc ubi nunc fora ſunt, udæ tenuere paludes:
  Amne redundanti foſſa madebat aqua.

Cur-

Curtius ille lacus, ſiccas qui ſuſtinet aras,
Nunc ſolida eſt tellus, ſed lacus antè fuit.
Qua Velabra ſolent in circum ducere pompas;
Nil præter ſalices craſſaque canna fuit.
Sæpe ſuburbanas rediens conviva per undas
Cantat, & ad nautas ebria verba jacit.
Nondum conveniens diverſis iſte figuris
Nomen ab averſo ceperat amne deus.
Hic quoque lucus erat juncis & arundine denſus,
Et pede velato non adeunda palus.
Stagna receſſerunt, & aquas ſua ripa coercet:
Siccaque nunc tellus. mos tamen inde manet.
Reddiderat cauſſam: Valeas anus optima, dixi:
Quod ſupereſt ævi molle ſit omne tui.
Cætera jam pridem didici puerilibus annis;
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
(Ilus adhuc Aſiæ dives habebat opes.)
Creditur armiferæ ſignum cœleſte Minervæ
Vrbis in Iliacæ deſiluiſſe juga.
Cura videre fuit. vidi templumque locumque.
Hoc ſupereſt illi: Pallada Roma tenet.
Conſulitur Smintheus: lucoque obſcurus opaco
Hos non mentito reddidit ore ſonos:
Aetheream ſervate deam: ſervabitis urbem:
Imperium ſecum, transferet illa loci.
Servat, & incluſam ſumma tenet Ilus in arce:
Curaque ad hæredem Laomedonta venit,
Sub Priamo ſervata parum. ſic ipſa volebat;
Ex quo judicio forma revicta ſua eſt.
Seu genus Adraſti, ſeu furtis aptus Vlyſſes,
Seu pius Aeneas, eripuiſſe ferunt.
Autor in incerto. res eſt Romana: tuetur
Veſta, quod aſſiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere patres, quo tempore Veſta
Arſit, & eſt adytis obruta pænè ſuis!
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes,
Miſtaque erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demiſſo crine miniſtræ:
Abſtulerat vires corporis ipſe timor.
Provolat in medium, & magna, Succurrite, voce,
Non eſt auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea ſunt voto, ſed rapienda manu.
Me miſerum dubitatis, ait? (dubitare videbat,
Et pavidas poſito procubuiſſe genu.)

Haurit aquas: tollenſque manus, Ignoſcite, dixit,
Sacra. vir intrabo non adeunda viro.
Si ſcelus eſt; in me commiſſi pœna redundet:
Sit capitis damno Roma ſoluta mei.
Dixit, & irrupit: factum dea rapta probavit,
Pontificiſque ſui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis ſacræ ſub Cæſare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, eſtque focis.
Nullaque dicetur vittas temeraſſe ſacerdos
Hoc duce: nec viva defodietur humo.
Sic inceſta perit: quia quam violavit, in illam
Conditur: & Tellus Veſtaque numen idem.
Tum ſibi Callaico Brutus cognomen ab hoſte
Fecit, & Hiſpanam ſanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis,
Ne populum toto pectore feſta juvent.
Craſſus ad Euphraten aquilas, natumque, ſuoſque
Perdidit: & leto eſt ultimus ipſe datus.
Parthe quid exſultas? dixit dea. ſigna remittes:
Quique necem Craſſi vindicet, ultor erit.

AT ſimul auritis violæ demuntur aſellis,
Et Cereris fruges aſpera ſaxa terunt;
Navita puppe ſedens Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulſo nox erit orta die.

IAm Phryx à nupta quereris Tithone relinqui,
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres (veſtrum Matralia feſtum)
Flavaque Thebanæ reddite liba deæ.
Pontibus & magno juncta eſt celeberrima circo
Area; quæ poſito de bove numen habet:
Hac ibi luce ferunt Matutæ ſacra parenti
Sceptriferas Servi templa dediſſe manus.
Quæ dea ſit: quare famulas à limine templi
Arceat (arcet enim) libaque toſta petat:
Bacche racemiferos hedera redimite capillos,
Si domus illa tua eſt, dirige vatis opus.
Arſerat obſequio Semele Iovis. accipit Ino
Te puer: & ſumma ſedula nutrit ope.
Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
Educet. at ſanguis ille ſororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas, & imagine falſa:
Tuque cadis patria parve Learche manu.
Mœſta Learcheas mater tumulaverat umbras,
Et dederat miſeris omnia juſta rogis.
Hæc quoque, funeſtos ut erat laniata capillos,
Prolhit: & cunis te Melicerta rapit.

Eſt ſpatio contracta brevi, freta bina repellit,
Vnaque pulſatur terra duabus aquis.
Huc venit inſanis natum complexa lacertis,
Et ſecum è celſo mittit in alta jugo.
Excipit illæſos Panope centumque ſorores,
Et placido lapſu per ſua regna ferunt.
Nondum Leucothee, nondum puer illa Palæmon
Vorticibus denſi Thybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semele, Stimelene vocetur;
Mænadas Auſonias incoluiſſe ferunt.
Quærit ab his unam, quæ gens foret: Arcadas eſſe
Audit. & Evandrum ſceptra tenere loci:
Diſſimulata deam Latias Saturnia Bacchas
Inſtimulat fictis inſidioſa ſonis;
O nimium faciles, o toto pectore captæ,
Non venit hæc noſtris hoſpes amica choris.
Fraude petit: ſacrique parat cognoſcere ritum,
Quo poſſit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene deſierat. complent ululatibus auras
Thyades effuſis per ſua colla comis:
Injiciuntque manus, puerumque revellere pugnant,
Quos ignorat adhuc, invocat illa deos:
Dique virique loci, miſeræ ſuccurrite matri.
Clamor Aventini ſaxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas:
Audit; & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu, quæ vim modo ferre parabant,
Turpia fœmineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc (cognorat enim) matertera Bacchi?
An numen quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim: partim præſentia nati
Continet; & furiis in ſcelus iſſe pudet.
Rumor, ut eſt velox, agitatis pervolat alis,
Eſtque frequens Ino nomen in ore tuum.
Hoſpita Carmentæ fidos intraſſe penates
Diceris, & longam depoſuiſſe famem.
Liba ſua properata manu Tegeæa ſacerdos
Traditur, in ſubito cocta dediſſe foco,
Nunc quoque liba juvant feſtis Matralibus illam.
Ruſtica ſedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, ò vates venientia fata reſigna,
Qua licet; hoſpitiis hoc precor adde meis.
Parva mora eſt; cœlum vates ac numina ſumit,
Fitque ſui toto pectore plena dei.
Vix illam ſubito poſſes cognoſcere: tanto
Sanctior, & tanto, quam modo, major erat.

Læta canam: gaude defuncta laboribus Ino,
Dixit, & huic populo dextera ſemper ades.
Numen eris pelagi; natum quoque pontus habebit
In veſtris aliud ſumite nomen aquis.
Leucothoe Grajis, Matuta vocabere noſtris:
In portus nato jus erit omne tuo.
Quem nos Portumnum, ſua lingua Palęmona dicet,
Ite precor noſtris equus uterque locis.
Annuerunt: promiſſa fides: poſuere labores.
Nomina mutarunt: hic Deus illa Dea eſt.
Cur vetet ancillas accedere quæritis? odit:
Principiumque odii, ſi ſinat ipſa, canam,
Vna miniſtrarum ſolita eſt, Cadmei, tuarum
Sæpe ſub amplexus conjugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilexit; ab illa
Comperit agricolis ſemina toſta dari.
Ipſa quidem feciſſe negat, ſed fama recepit:
Hoc eſt cur odio ſit tibi ſerva manus.
Non tamen hanc pro ſtirpe ſua pia mater adoret:
Ipſa parum felix viſa fuiſse parens.
Alterius proles melius mandabitis illi.
Vtilior Baccho quam fuit illa ſuis.
Hanc tibi, Quo properas memorāt dixiſſe Rutili:
Luce mea Marſo conſul ab hoſte cades.
Exitus acceſſit verbis: flumenque Thelonum
Purpureum miſtis ſanguine fluxit aquis.
Proximus annus erat: allantide cæſus eadem
Didius hoſtiles ingeminavit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua eſt, autorque locuſque.
Sed ſuperinjectis quis latet æde togis?
Servius eſt (id conſtat enim) ſed cauſſa latendi
Diſcrepat: & dubium me quoque mentis habet.
Dum dea furtivos timidè profitetur amores,
Cœleſtemque homini concubuiſſe pudet,
(Arſit enim magno correpta cupidine regis,
Cœcaque in hoc uno non fuit illa viro:
Nocte domum parva ſolita eſt intrare feneſtra:
Vnde Feneſtellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos,
Oraque ſunt multa regia tecta toga.
An magis eſt verum, poſt Tulli funera plebem
Confuſo placidi morte fuiſſe ducis?
Nec modus ullus erat: creſcebat imagine luctus,
Donec eum poſitis occuluere togis.
Tertia cauſſa mihi ſpatio majore canenda eſt:
Nos tamen adductos intus agemus equos.

Tullia conjugio ſceleris mercede peracto,
His ſolita eſt dictis,extimulare virum;
Quid juvat eſſe pares,te noſtræ cede ſororis
Meque tui fratris, ſi pia vita placet?
Et vere debuerant,& vir meus & tua conjux,
Si nullum auſuri majus eramus opus,
Vi caput,& regnum facito dotale parentis.
Si vir es,indictas exige dotis opes.
Regia res ſcelus eſt. ſocero cape regna necato,
Et noſtras patrio ſanguine tinge manus.
Talibus inſtinctus ſolio privatus in alto
Sederat. attonitum vulgus in arma ruit.
Hinc cruor,hinc cœdes. infirmaque vincitur ætas.
Sceptra gener ſocero rapta Superbus habet.
Ipſe ſub Eſquiliis,vbi erat ſua regia,cæſus;
Concidit in dura ſanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxque vias.
Corpus ut adſpexit,lacrymas auriga profuſis,
Reſtitit. hunc tali corripit illa ſono:
Vadis? an exſpectas pretium pietatis amarum?
Duc,inquam,invitas ipſa per ora rotas.
(Certa fides facti) dictus Sceleratus ab illa
Vicus,& æterna res ea preſſa nota. (rentis
Poſt tamen hoc auſa eſt templum monumenta pa-
Tangere:mira quidem,ſed tamen acta loquor:
Signum erat in ſolio reſidens ſub imagine Tulli:
Dicitur hoc ocu'is oppoſuiſſe manum.
Et vox audita eſt,Vultus abſcondite noſtros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veſte data tegitur:vetat hanc fortuna moveri:
Et ſic è templo eſt ipſa locuta ſuo:
Ore revelato qua primum luce patebit
Servius,hæc poſiti prima pudoris erit,
Parcitæ matronæ vetitas attingere veſtes:
Sollemnes ſatis eſt voce movere preces.
Sitque caput ſemper Romano tectus amictu
Qui rex in noſtra ſeptimus urbe fuit.
Arſerat hoc templum: ſigno tamen ille pepercit
Ignis; opem nato Mulciber ipſe tulit.
Namque pater Tulli Vulcanus,Ocriſia mater
Præſignis facie Corniculana,fuit.
Hanc ſecum Tanaquil ſacris de more peractis
Iuſſit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obſcœni forma virilis
Aut fuit,aut viſa eſt:ſed magis illa fuit.

Iuſſa foco captiva ſedet. conceptus ab illa
Servius a cœlo ſemina gentis habet.
Signa dedit genitor tunc cum caput igne coruſco
Contigit, inque coma flammeus arſit apex.
Te quoque magnifica Concordia dedicat æde
Livia, quam caro præſtitit illa viro.
Diſce tamen veniens ætas: ubi Livia nunc eſt
Porticus immenſa tecta fuiſſe domus.
Vrbis opus domus una fuit: ſpatiumque tenebat,
Quo brevius muris oppida multa tenent,
Hæc æquata ſolo eſt nullo ſub crimine regni,
Sed quia luxuria viſa nocere ſua.
Suſtinuit tantas operum ſubvertere moles
Totque ſuas hæres perdere Cæſar opes.
Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur;
Cum judex, alios quod monet, ipſe facit.
Nulla nota eſt veniente die, quam ducere poſſis.
Idibus invicto ſunt data templa Iovi.
Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
Nunc ades ò cœptis flava Minerva meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in urbe?
Quid ſibi perſonæ, quid ſtola longa, volunt?
Sic ego: ſic poſita Tritonia cuſpide dixit.
Poſſim utinam doctæ verba referre deæ!
Temporibus veterum tibicinis uſus avorum
Magnus, & in magno ſemper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis;
Cantabat mœſtis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempuſque ſecutum,
Quod ſubito gratę frangeret artis opus.
Adde quod Aedilis, pompam qui funeris irent,
Artifices ſolos juſſerit eſſe decem.
Exſilio mutant urbem, Tiburque recedunt:
(Exſilium quodam tempore Tibur erat)
Quæritur in ſcena cava tibia: quæritur aris:
Ducit ſupremos nænia nulla toros.
Servierat quidam quantolibet ordine dignus
Tibure; ſed longo tempore liber erat.
Rure dapes parat ille ſuo, turbamque canoram
Convocat. ad feſtas convenit illa dapes.
Nox erat, & vinis oculique animique natabant;
Cum præcompoſito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid ceſſas convivia ſolvere? dixit.
Autor vindictæ jam venit ecce tuæ.
Nec mora, convivę valido titubantia vino
Membra movent: dubii ſtantque labantq; pedes.

At dominus, Diſcedite, ait, plauſtroque morantes
Suſtulit in plauſtro ſirpea lata fuit.
Alliciunt ſomnos tempus, motuſque merumque,
Potaque ſe Tibur turba redire putant.
Iamque per Eſquilias Romanã intraverat urbem,
Et mane in medio plauſtra fuere foro.
Claudius ut poſſet ſpecie numeroque Senatum
Fallere, perſonis imperat ora tegi.
Admiſcetque alios: & ut hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis veſtibus ire jubet.
Sic reduces bene poſſe tegi: ne forte notentur
Contra collegæ juſſa rediſſe ſui.
Res placuit: cultuque novo juvat Idibus uti,
Et canere ad veteres verba jocoſa modos.
Hæc ubi perdocuit, Supereſt mihi diſcere, dixi,
Cur ſit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit agit tali mea nomine feſta:
Eſtque ſub inventis hæc quoque turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret effeci tibia longa ſonos.
Vox placuit: liquidis faciem referentibus undis
Vidi, virgineas intumuiſſe genas.
Ars mihi non tanti eſt, valeas mea tibia, dixi.
Excipit abjectam ceſpite ripa ſuo.
Inventam Satyrus primum miratur: at uſum
Neſcit, & inflatam ſentit habere ſonum.
Et modo dimittit digitis, modo concipit auras:
Iamque inter Nymphas arte ſuperbus erat.
Provocat & Phœbum; Phœbo ſuperante pependit:
Cæſa receſſerunt à cute membra ſua.
Sunt tamen inventrix autorque ego carminis hujus,
Hoc eſt cur noſtros ars colat iſta dies.
Tertia nox veniet, qua tu Dodoni Thyene
Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc eſt illa dies, qua tu purgamina Veſtæ
Tybri per Etruſcas in mare mittis aquas.
SI qua fides ventis, zephyro datæ carbaſa nautæ;
Cras veniet veſtris ille ſecundus aquis,
AT pater Heliadum, radios ubi tinxerit undis.
Et cinget geminos ſtella ſerena polos;
Toller humo validos proles Hyriea lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volſcos Aequoſque fugatos
Viderat in campis Algida terra tuis.
Vnde ſuburbano clarus Tuberte triumpho,
Vectus es in niveis Poſthume victor equis.

IAm ſex, & totidem luces de menſe ſuperſunt:
Huic unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit à Geminis, & Cancri ſigna rubeſcunt:
Cœpit Aventina Pallas in arce coli.
IAm tua Laomedon oritur nurus: ortaque noctem
Pellit, & e pratis cana pruina fugit.
Reddita, quiſquis is eſt, Summano templa feruntur,
Tum, cum Romanis Pyrrhe timendus eras.
HAnc quoq; cũ patrijs Galatea receperit undis,
Plenaque ſecuræ terra quietis erit:
Surgit humo juvenis telis afflatus avitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota eſt injuria Theſei:
Devovit natum credulus ille ſuum.
(Non impune pius juvenis Trœzena petebat.
Dividit obſtantes pectore taurus aquas.)
Sollicitè terrentur equi fruſtraque retenti
Per ſcopulos dominum duraque ſaxa trahunt:
Exciderat curru, loriſque morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratque animam, multũ indignante Diana
Nulla Coronides cauſa doloris, ait.
Namque pio juveni vitam ſine vulnere reddam,
Et cedent arti triſtia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis:
Profuerant Glauci manibus illa prius:
Tunc, cum obſervatas augur deſcendit in herbas,
Vſus & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba ſalubria dixit:
Depoſitum terra ſuſtulit ille caput.
Lucus eum, nemoriſque ſui Dictynna receſſu
Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Lacheſis Clothoque dolent ſua fila teneri,
Et fieri regni jura minora ſui.
Iupiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimiæ mouerat artis opem.
Phœbe querebaris: Deus eſt. placare parenti:
Propter te, fieri quod vetat, ipſe facit.
NOn ego te, quamvis properabis vincere Cæſar,
Si vetet auſpicium, ſigna movere velim.
Sint tibi Flaminius, Thraſymenaque litora teſtes,
Per volucres æquos multa monere deos.
Tempora ſi veteris quæris temeraria damni;
Quartus ab extremo menſe bis ille dies.
POſtera lux melior ſuperat Maſiniſſa Syphacem,
Et cecidit telis Haſdrubal ipſe ſuis.

TEmpora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores:
Poſt ſeptem luces Iunius actus erit.
Ite, deam læti fortem celebrate Quirites:
In Tiberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba.
Nec pudeat potos inde redire domum.
Fertæ coronatæ juuenum convivia lintres,
Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia qui poſuit, de plebe fuiſſe
Fertur, & ex humili ſceptra tuliſſe loco.
Convenit & ſervis: ſerva quia Tullius ortus
Conſtitit dubiæ templa propinqua deæ.
ECce ſuburbana rediens male ſobrius æde,
Ad ſtellas aliquis talia verba jacit:
Zona latet tua nunc, & cras fortaſſe latebit:
Dehinc erit, Orion, adſpicienda mihi.
At ſi non eſſet potus; dixiſſet eadem
Venturum tempus ſolſtitiale die.
LVcifero ſubeunte, lares delubra tulerunt,
Hic ubi ſit docta multa corona manu,
Tēpus idem Stator ædis habet, quā Romulus olim
Ante Palatini condidit ora jugi.
TOt reſtant de menſe dies, quot nomina Parcis,
Cum data ſunt trabeæ templa Quirinæ tuæ.
TEmpus Iuleis cras eſt natale Kalendis:
Pierides cœptis addite ſumma meis.
Dicite Pierides, quis vos adjunxerit iſti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego: ſic Clio, Clari monumenta Philippi
Adſpicis: unde trahit Marcia caſta genus.
Marcia ſacrifico deductum nomen ab Anco,
In qua par facies nobilitate ſua.
Par animo quoque forma ſuo reſpondet in illa:
Et genus, & facies, ingeniumque ſimul.
Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris.
Laudamus magnas hac quoque parte deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæſaris illi.
O decus, ò ſacro fœmina digna thoro!
Sic cecinit Clio: doctæ aſſenſere ſorores.
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

FINIS.

K A L E N D A R I V M

Ex L. G. Giraldo & aliis compilatum: in quo præter ortum & occaſum ſignorum cœleſtium, quæ in ſex Lib. Faſtorum notantur, ludi item, & templorum dedicationes Romanorum & Græcorum, per ſeriem integri anni habentur.

I A N V A R I V S.

A	1	K. Ian.	*Iani* & *Iunonis*. *Iovi* & *Aeſculap.* in inſ. Tyb. Ovid. Gamelia Iunoni hoc menſe celebrabantur, unde & menſi nomen.
b	2	4	Dies ater.
c	3	3	Cancer occidit. Tertia menſis cujuſque Minervæ ſacra. Pauſan.
d	4	Pr. Non.	*Votum pro ſalute principis.* C. Tacitus.
e	5	Nonæ.	Lyra oritur, tempeſtatem ſignificat.
f	6	8	Iſidis ἄφιξις, id eſt, acceſſus. Plu. O-
g	7	7	ctavus cujuſq. menſis dies Neptuno ſacer eſt apud Athenienſ. Plut.
A	8	6	*Sacrificium Iani*. Vetus Kl.
b	9	5	*Agonalia*. Ovid. Delphinus oritur.
c	10	4	Media hyems.
d	11	3	*Carmentalia*. Internæ ædes dic. in campo Mart.
e	12	Prid. Id.	*Compitalia.* Gell. & Macrob.
f	13	Idus	*Iovi. Octavius Auguſtus dictus.* &
g	14	19 k. F.	provinciæ in formam redactæ. Ovid. & tibicines habitu muliebri urbem luſtrabant. Plut.
A	15	18	*Carmentalia relata.* & *Porrima*, & *Poſtverta.*
b	16	17	*Concordiæ* templum a Camillo poſitum.
c	17	16	Sol in Aquario.
d	18	15	
e	19	14	
f	20	13	
g	21	12	
A	22	11	
b	23	10	Lyra occidit.
c	24	9	Leonis quæ eſt in pectore clara ſtel-
d	25	8	la occidit, *Sementinæ feriæ.* Ovid
e	26	7	Varro Feſt. Macrob. non ſtatæ quidem, ſed indictæ.

f	27		6	Caſtori & Polluci temp ad Iuturnæ
g	28		5	ſtagnum.
A	29		4	*Equiria* in campo Mart. Vet. Kl.
b	30		3	Paci.
c	31	Prid	kl.	*Sacr. deis penat.* Vet. Kl. qui Patrij & Vrbani dicuntur.

FEBRVARIVS.

d	1	K. Febr.		*Soſpita templi dic. Lucaria*, ab Aſyli luco. Ovid. Feſt. Item *Iovi Sacr.* de bidente. Dianæ Sacra fiebãt, à cervis elaphobolia nũcupata.
e	2		4	Lyra & medius Leo occidunt.
f	3		3	Delphinus occidit.
g	4	Pr. Non.		
A	5	Nonis.		*Aug. dictus P. P.* Ovid. Aquarius
b	6		8	oritur. Zephyrus flare incipit.
c	7		7	
d	8		6	
e	9		5	Veris initium.
f	10		4	
g	11		3	Arctophylax oritur.
A	12	Prid		
b	13	Idus.		*Fauni feſtũ & Iouis.* Fabiorũ cædes.
c	14	16 k. M		Corvus, Crater, & Anguis oriũtur.
d	15		15	*Lupercalia.* Plut. Ovid. Varr.
e	16		14	Sol in Piſcibus. Venti per ſex dies
f	17		13	vehementius flant.
g	18		12	*Quirinaliorum ſtultorum feriæ.* Feſt. Ovid. Varro. Et *Fornacalium* indictio deæ Fornacali, quæ & Fornax dicta fuit, à quo indicta. Plin. Ovid. & *D. Manibus ſacra feralia.*
A	19		11	*Dea muta.*
b	20		10	*Chariſtia.* Val. Max Ovid. id eſt, ſacra cognatorum. Vet. Kl.
c	21		9	*Terminalia.* Ovid. Bedas vero VII.
d	22		8	kal. & *Regifugium.* v. kal. Mart. cui convenit locus biſſexti.
e	23		7	*Regifugium.* Ovid. Quidam VI. kal.
f	24		6	
g	25		5	
A	26		4	
b	27		3	*Equiria* in campo Mart. Varr. Feſt. & Ovid.
c	28	Prid	kl.	*Tarquinij ſuperati.* Plut.

MAR-

MARTIUS.

d	1	K. Mart.	*Matronarum dies feſtus.* Feſt. Po
c	2	6	Serv. Ovid. *Matronalia*. Iunoni Lucinæ. Martis. *Ancyliorum f* *ſtum*. nec nubere bonum quou que condantur. Porph. aliam ca ſam adfert. Munychia ſacra D Munychiæ, id eſt, Dianæ.
f	3	5	Al[illegible]r è piſcibus occidit.
g	4	4	
A	5	3	Arctophylax occidit. Vindemiat oritur.
b	6	Pr. Non.	*Auguſt. Pont. Max. Sacr. Veſtæ.* Ovi
c	7	Nonæ.	Pegaſus oritur. Vejovis templum duos lucos Aſyll. Ovid.
d	8	8	Corona oritur.
e	9	7	
f	10	6	
g	11	5	
A	12	4	
b	13	3	
c	14	Prid Id.	*Equiria altera* apud Tyberim, ve ſi aquis increverit; in Cœlio mon te. Ovid. Feſt.
d	15	Idus.	*Anna Perenna*. Parricidium, i eſt, cædes C. Cæſ. Plin. & Suet.
e	16	17 k. A.	Scorpius medius occidit. Lyſande Athenis potitus. Plut.
f	17	16	*Liberalia*. Varro quo die virilem togam pueri ingenui ſumebant. Ovid. *Agonia*. Varro. Milvius oritur
g	18	15	Sol in Ariete.
A	19	14	*Quinquatria*. Minervæ natalis, & Minerval magiſtris ſolvebatur.
b	20	13	*Quinquatria*. al:er Quinquatrium dies: quo natus eſt *P. Ovidius Na-* *ſo*, eloquentiæ & poeſeos idea: cujus natalem ortumque Elegia, ad Faſtorum characterem con ſcripta, quæ initio huius volumi- nis legitur, Kalendario Romano in gratiam poetæ ingenioſiſſimi, adjecit Daniel Heinſius.
c	21	12	*Quinquatr*: Primus dies ſæculi. qui- dam VIII. Bedas.

d	22	11	*Quinquatr.*
e	23	10	*Quinquatr. Tubiluſtrium.* Sacrorum tubæ luſtrantur. Varro.
f	24	9	
g	25	8	Aequinoctium vernum. *Hilaria, Matris Deum feſta.* Lamprid. Macrob.
A	26	7	
b	27	6	*Matris Deum.* Ammian. Marc. Herod.
c	28	5	*Megaleſia.* Varro.
d	29	4	
e	30	3	*Iani, Concordiæ, Salutis, Pacis.*
f	31	Prid.	*Lunæ*; id eſt, *Dianæ in Aventino.* Ovid.

A P R I L I S.

g	1	K. Apr.	Scorpius occidit. *Veneris ſacram* cum floribus, & myrto. Plut. Ovid. Item *Fortunæ virili.* Tergelia ſacra Apollini, & Dianæ. Menſis hic Grecis auſpicatiſſimus.
A	2	4	Pleiades occidunt.
b	3	3	
c	4	Pr. Non.	
d	5	Nonæ.	*Megaleſia matri deum.* K. V. Ovid.
e	6	8	*Fortunæ publicæ primigeniæ.* in colle Quir. Ovid. Varr. *Dianæ nativitas.*
f	7	7	*Apollinis dies natalis*, qui dies quoque Socrat. & Platon. ſunt Laert.
g	8	6	*Ludi ob Victoriam Cæſ.* Libra occidit dies pluvius. Orion occidit.
A	9	5	*Cerealia, ludi Circen.* inſtaurationis dies Circenſibus additus. Macrob.
b	10	4	
c	11	3	
d	12	Prid. Id.	*Magna mater Romam adductæ.* Tit. Liu. xxix.
e	13	Idus.	*Iovi Victori & Libertati.* Ovid.
f	14	18 k. M.	
g	15	17	*Fordicidia* vel *Fordicalia*, de forda bove. Varro. Ouid.
A	16	16	*August. Imp. ſalutatas.* Hyades occidunt.
b	17	15	
c	18	14	*Equiria* in circo max. & *Vulpium combuſtio.* Ovid.
d	19	13	Sol in Tauro.
e	20	12	
f	21	11	*Palilia.* Romæ natalis. Varro, O-

vid. Feſt. Plutarch. alii. Falluntur multi. *Agonia altera*, Ovid. quæ

g 22 10 & *Agenalia* dicuntur.

A 23 9 *Vinalia priora* Iovi, & Veneri, Ovid. Plut. Varr. Plin. Feſt.

b 24 8 Illi deſtructio.

c 25 7 Medium Ver. Aries occidit. tempeſt. ſignif. Canis oritur. *Robigalia*. Plin. Feſt. Ovid. Varro. alij.

d 26 6 *Latinæ feriæ* in ſacro monte. T. Liv.

e 27 5 Apaturia etiam hoc menſe agebantur, à Venere dicta. Tribus diebus celebrabantur; prima δόρπεια, ſecūda ἀνάρρυτ, tertia χεῦρετις, quarta vero ἐπίβδα, Simplicius in Phyſicis. Suidas alii. Quidam Pyanepſione agi dicunt.

f 28 4 *Floralia*. Plin. Kl. v. Ovid.

g 29 3

A 30 Prid. Kl. *Veſta Palatina*. Ovid. Hoc menſe, ut Plut. in Romulo, & Probl. *Larentalia*. & diſtinguit a *Laurentalibus*, quæ menſe Dec. celebrātur.

M A I V S.

b 1 K. Maij. Capella oritur. *Larib. præſtitib.* ara poſita. Ovid. & *Bona dea ſacr* Macr. Plut. Varr. Lactant. Ovid. alii. & *Florales ludi* triduo V. Kl Vmbraculorū feſtum, quæ σκίρα dicuntur Σκιράς Pallas.

c 2 6 Argeſtes flare incipit. Hyades oriūtur

d 3 5 Centaurus oritur.

e 4 4

f 5 3 Lyra oritur.

g 6 Pr. Non. Scorpius medius occidit.

A 7 Nonæ.

b 8 8

c 9 7 *Lemuria*, quæ noctu agebantur; &

d 10 6 triduo. Ovid. Varr. Proph. Malum nubere, & *Luminaria*.

e 11 5 *Lemuria*, Ver. Kl. Orion occidit.

f 12 4 *Martis Vltoris*. Biſultorem ait O-

vid. alij. Poſt. Lem. Vet. kl.
g 13 3 Plejades oriuntur, Aeſtatis initium. *Lemuria*. Vet. kl.
A 14 Prid. Id. Taurus oritur.
b 15 Idus. Argeorum ſimulacra ſcirpea de
c 16 17. k. Iun. ponto in Tyberim deijciebantur.
d 17 16 Dionyſ. Euſeb. Plut. Ovid. Ma-
e 18 15 crob. alij Et *Mercatorum dies feſtus*. Feſt Ovid Mercurium hoc die natum Martialis ait. Aedes dedic. T. L. & Fer. Iovi. Vet. kl.
f 19 14 Sol in Geminis.
g 20 13.
A 21 12 *Agonia* ſeu *Agonalia* Iani Ovid.
b 22 11 Varr. *Veiovi*. Vet. kl alii ſuperioribus diebus. Canis oritur.
c 23 10 *Volcani feria*. Vet kl. Volcanalis flamen rem di Maiæ faciebat. Macr. *Tubiluſtrium*. Varr. Ovid. alij x. kal. Vet. kl. Ovid. alii XIII.
d 24 9 *Regifugium* alterum. Vet. kl. Ovid. alii aliter.
e 25 8 *Templum Fortunæ datum*. Vet. kal. Ovid. Aquila oritur.
f 27 7 Arctophylax occidit.
g 27 6 Hyades oriuntur.
A 28 5
b 29 4
c 30 3
d 31 Prid. k.

IVNIVS.

e 1 K. Iunii. *Iunonis monetæ ædes*. Macrob. Bedas. *Cornæ deæ* in Cœlio monte. *Marti ſacr.* extra port. Capenam. Tempeſtati delubrum. Ovid. Fabariæ kl. Macr. Aquila oritur. Hecatombæ hoc menſe plures. unde & illi nomen. Anni initium apud Athenienſes vel quod Sol Hecatombæus diceretur.
f 2 4 Hyades oriuntur. dies pluvius.
g 3 3 *Bellonæ ſacr.*
A 4 Pr. Non. Herculis ædes in Circo.
b 5 Nonæ. Templum Fidei. *Sponſoris Iovis*. Dion. alii. *Sacrum Fidio Semipatri*. Vet. kal. Ovid.

c	6	8	Veſtæ Templum
d	7	7	*Piſcatorii ludi* in Camp. Mart.
e	8	6	Ovid. Feſt Mentis templum dic. Ovid. Vet. kal. Arctophylax occidit.
f	9	5	*Veſtæ*. Vet. kal. Ovid. Aſini coronantur. Ara Iovis Piſtoris.
g	10	4	Delphin veſperi oritur *Matralia*.
A	11	3	*Fortis Fort.* Concordiæ ædes. *Ma-*
b	12	Prid. Id.	*tris Matutæ.* Vet. k. Ovid.
c	13	Idus.	*Iovis invicti* *Minuſculæ Quinqua-*
d	14	18 k. Iul.	*trus Minervæ*. Varro Feſt. Cenſorinus.
e	15	17	*Stercus ex æde Veſtæ defertur.* Feſt. Varr Ovid Hyades oriuntur.
f	16	16	Zephyrus flat. Orion oritur.
g	17	15	Delphinus totus apparet. Aequi &
A	18	14	Volſci à Poſthumo fugati.
b	19	13	Sol in Cancro *Minerva in Aventino* Vet. kal.
c	20	12	Ophiuchus oritur. *Sumani ſacrum*
d	21	11	ad Circum Max. Vet. kal. Ovid.
e	22	10	
f	23	9	Flaminius victus à Pœnis. Ovid.
g	24	8	*Fortis Fortunæ*. Vet. k. Ovid. Varr.
A	25	7	*Naues coronatæ* per Tyberim convivia docebant.
b	26	6	Orionis zona oritur. Solſtitium.
c	27	5	*Iovis Statoris & Laris*. Ovid
d	29	4	Quirini templum in coll. Quiri. O-
e	29	3	vid. Vet. kl. III. kal.
f	30	Prid. k.	*Herculis & Muſarum*, Ovid Populifugia in Iunio dies. Varro.

IVLIVS.

g	1	K. Iulii.	Hoc die apud Rom. fiebant migra-
A	2	6	tiones ex ædibus in alienas ædes,
b	3	5	ut hoc tempore in feſto D. Mi-
c	4	4	chaelis: id quod ex Cicer. Sueto-
d	5	3	nio, & Mart. colligunt docti.
e	6	Pr. Non.	Capitol. incenſum tempore Sillæ.
f	7	Nonæ.	*Romulus non apparuit*. Lamp. in
g	8	8	Commodo. Plut. *Caprotina*. Iu-
A	9	7	no Caprotina *Ancillarum feſtum*.
b	10	6	Macr. Plut Ovid Varro.
c	11	5	*Ludi Apollinares*. T. Liv. Vet. kl. Var. Livius alio loco tertio Non. ait.

d 12 4 *Iul. Caſ. natalis*, unde menſis, M.
e 13 3 Anton. Conſule legem ferente 5.
f 14 Prid.Id. Macr. *Fortunæ mulieb. dedic.* Dion. Liv.
g 15 Idus. *Caſtoris & Poll. Equites* Rom. ab æde Honoris in equis in Capit.
A 16 17 k. A. Plin. Vet. kal. Dion.
b 17 16 *Allienſis dies atra*. Sera. Plin. Ta-
c 18 15 cit. XVII. Kal. Plut. XVI. kal. in
d 19 14 Camillo.
e 20 13
f 21 12 Mundi natalis. Solinus ex Aegy-
g 22 11 ptiorum ſacerd. ſententia.
A 23 10
b 24 9
c 25 8 Hoc menſe rutilæ canes caniculæ
d 26 7 ſacrificabantur. Vide Feſtum.
e 27 6
f 28 5 *Neptunalia* etiam hoc menſe. Vet.
g 29 4 & Varro.
A 30 3
b 31 Pridie Kl.

AVGVSTVS.

c 1 Kl. Aug. *Spei* ad forum olitorium. Vet. Kal. Conſecratio templi Martis. Dion. in hiſtor. Boedromia celebritas, hoc menſe agebatur, unde & menſis dictus. Apollo etiam Boedromius vocatus. Plut. Pauſ. Harpocr. alii. Xerxes victus. Plut.
d 2 4 *Feriæ* quod Cæſ. Hiſp. citeriorem
e 3 3 vicit. Vet. Kl.
f 4 Pr Non.
g 5 Nonæ. *Saluti* in colle Quirin. Vet. Kl. &
A 6 8 Spei.
b 7 7
c 8 6 *Solis indigetis* in colle Quir. Vet. kl.
d 9 5
e 10 4 *Ara Opis & Cereris in vico Iugario*. Vet. Kl.
f 11 3 *Herculi magno cuſtodi in Circo flam.*
g 12 Prid. Id. Vet. Kal.
A 13 Idus. *Dianæ ſacra*. Martial. Curreban. in
b 14 19 K.S. nemus Aricinum. Item *natalis*
c 15 18 *Auguſti*. Porph. *Dies feſtus ſervo-*
d 16 17 *rum & ancillarum*. Plut. Et *Ver-*

tum-

tumno in Loreto majore. V. Kl.
c 17 16 *Portunalia ad pontem*. Aemyl. Vet. kl. & Varr. Iano ad theat. Marcelli. Vet. Kl.
f 18 15 *Conſualia*. Plut. in Numa. vel ſeq. die Sabinarum raptus.
g 19 14 *Auguſti mors*. Dion. hiſt. Suet.
A 20 13 *Vinalia ſecunda*. Plin.
b 21 12 *Vinalia ruſtica*. Varro. Feſtus vero.
c 22 11 XIV. Kal. idem & Vet. kl. Myſteria magna. Plut. & Liber pater ex urbe in Eleuſinem transferebatur.
d 23 10 *Volcanalia* in Circo Flam. Vet. Kl.
e 24 9
f 25 8 *Opiconſiva* in Capitolio. Vet. Kl.
g 26 7 Varro.
A 27 6 *Volturnalia*. Vet. Kl. Varr. cujus feriæ menſe Octob. *Vortumnalia*.
b 28 5 Harpocratis feſtum hoc menſe fiebat ab Aegyptiis. Plut.
c 29 4 *Volcanalia*. Feſtus.
d 30 3 *Mundus Cereris patet.*
e 31 Prid. kl. *Nat. C. Cæſ. Germanici* Vet. Kl.

SEPTEMBER.

f 1 K. Sept. *Volcani tutela* Septemb. V. k. Mæmactes Iupiter, & inde menſis, Harpocr. & alii.
g 2 4 *Auguſti victoria navalis* ex M. Ant.
A 3 3 & Cleop. Dion.
b 4 Pr. Non.
c 5 Nonæ.
d 6 8
e 7 7
f 8 6 Hieroſolyma a Tito, Veſpaſ. capta
g 9 5 Ioſephus.
A 10 4
b 11 3
c 12 Prid. Id.
d 13 Idus. *Prætor Max. clavum pangit*. T. Liv.
e 14 18 K. O. & Capitolii dedic. ab Horatio. Plut. T. Liv. Iovi. Vet. Kal.
f 15 17 *Ludi*. Vet. K. qui *Romani* & *Magni*. Aſc. Pæd.
g 16 16 *Ludi*. Vet. K. Parentatio eorum, qui contra Perſas pugnando occubuerunt. Plut.

A	17	15	*Ludi.* Vet. Kal.
b	18	14	*Ludi.* Vet. Kal.
c	19	13	Thoth, id eſt, Mercurio Aegyptii ſacrificant. Plut.
d	20	12	*Romuli Natalis.* Plut.
e	21	11	
f	22	10	
g	23	9	*Natalis Auguſti.* Dion hiſt. Suet.
A	24	8	
b	25	7	*Veneri.* Vet. kal.
c	26	6	
d	27	5	
e	28	4	
f	29	3	
g	30	Prid kl.	*Epulum Minervæ.* Vet. kl. *Meditrinalia* hoc menſe celebrabantur, & Metrina dea, quo die primum muſtum bibebant. Feſt. Varr.

OCTOBER.

A	1	Kl. Oct.	*Martis tutela.* Octobr. Vet. kl. Pyanepſia hoc menſe celebrantur.
b	2	6	
c	3	5	
d	4	4	*Mundus Cereris* patet. Feſt.
e	5	3	
f	6	Pr. Non.	
g	7	Nonæ.	
A	8	8	Panopſia Apollini imo Pyanepſia.
b	9	7	Ereſione plectitur.
c	10	6	Oſcophoria, id eſt, Ramalia celebrabantur. Plut. Suid. Comment. in Nicand.
d	11	5	
e	12	4	
f	13	3	
g	14	Prid. Id.	
A	15	Idus.	*Mercatores Mercurio. Virgilii natalis.* Martial October equus Marti immolatur. Feſt. Plut.
b	16	17 k N.	
c	17	16	
d	18	15	
e	19	14	
f	20	13	
g	21	12	
A	22	11	Chalcea Minervæ ſolennitas, vel ut Phanodemus ait, Vulcani. Hyperides. Harpocr.
b	23	10	
c	24	9	
d	25	8	
e	26	7	
f	27	6	

g	28	5	Myſteria minora hoc menſe agebantur. Plutarch. Galenus.
A	29	4	Sacrum hoc menſe Libero fiebat.
b	30	3	Vet. kl. Et *Vertumni feria*. Varr.
c	31	Prid. kl.	
			NOVEMBER.
d	1	K. Nov.	Hoc menſe Iovis epulum celebrabatur. Vet. kal. Antheſteria hoc
e	2	4	menſe agebantur, quæ & Bacchanalia.
f	3	3	Theoph. Suid Harp.
g	4	Pr. Non.	
A	5	Nonæ.	
b	6	8	
c	7	7	*Mundum patere*. Feſt.
d	8	6	
e	9	5	
f	10	4	Limna Baccho. Thucyd
g	11	3	Maria clauduntur. Veget. alii, vſque in VI. Id. Mart.
A	12	Prid. Id.	Choes. Suid.
b	13	Idus.	Pithœgia.
c	14	18 k. D.	Chytra. Alii in Lenæone menſe conſtituunt. Comm. in Heſiod. Harpocr.
d	15	17	Ludi plebei per hos dies. Suet.
e	16	16	
f	17	15	
g	18	14	
A	19	13	
b	20	12	
c	21	11	
d	22	10	
e	23	9	
f	24	8	*Bruma*, quæ & *Brumalia*, feſtum
g	25	7	Romanor. Conſtant. in re ruſt.
A	26	6	
b	27	5	Hic menſis fuit in tutela Dianæ.
c	28	4	Vet. kal. & inferiæ fiebant Gallis
d	29	3	defoſſis & Græcis in foro Boario.
e	30	Prid. kl.	Plut.
			DECEMBER.
f	1	K. Dec.	*Fortunæ Muliebris* feſtum, quoniam hoc die bellum ſublatum. Po-
g	2	4	ſtea tranſlatum prid. Non. Quintil.
A	3	3	Dionyſ. Halicar. in VIII. Poſidonia
b	4	Pr. Non.	à certamine Pallad. & Neptuni.

c	5	Nonæ.	*Faunatia*. Porphyr.
d	6	8	
e	7	7	
f	8	6	
g	9	5	
A	10	4	
b	11	3	Alcyonii dies.
c	12	Prid.	
d	13	Idus.	
e	14	19 k. Ian.	Brumalia feſtum hoc menſe, & Am-
f	15	18	broſia, Proclus in Heſiod.
g	16	17	
A	17	16	*Saturnalia* incipiunt, & per tres
b	18	15	dies durant: quibus adduntur Sigillaria, quæ ſeptem dies complent. Macr.
c	19	14	*Opalia, & Saturnalia*. Macr. Varr.
d	20	13	
e	21	12	*Angeronalia* Angeronæ deæ. Macrob. Herculi, & Cereri de mulſo. Macrob.
f	22	11	*Feria Larib. dicata*. Macrob. *Compitalia Ludi Laribus*. Plin.
g	23	10	*Feria Iovis*. *Larentinalia* vel *Laurentinalia*. Plut. Varr. Ovid.
A	24	9	*Iuvenalis dies* VIII. Saturn. additus.
b	25	8	Suet. unde & *Iuvenales ludi*.
c	26	7	
d	27	6	
e	28	5	
f	29	4	
g	30	3	December *Saturno Sacer*. Macr. *Tu-*
A	31	Prid.	*tela Feſta*. Vet Kl.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIVM
LIBER I.
ELEGIA I.

PArve (nec video) ſine me, Liber, ibis in Vrbem:
(Hei mihi!) quo domino non licet ire tuo.
Vade; ſed incultus, qualem decet exſulis eſſe.
Infelix habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo vellent vaccinia fuco:
Non eſt conveniens luctibus ille color:
Nec titulus nimio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices ornent hæc inſtrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes
Hirſutus paſſis ut videare comis.
Neve liturarum pudeat. qui viderit illas,
De lachrymis factas ſentiet eſſe meis.
Vade, liber, verbiſque meis loca grata ſaluta.
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo noſtri non immemor, illo,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me dices: ſalvum tamen eſſe negabis.
Id quoque quod vivam, munus habere Dei.
Atque ita te tacitus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus eſt, forte loquare cave.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector,
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis.
Cauſſa patrocinio non bona pejor erit.
Invenies aliquem, qui me ſuſpiret ademptum,
Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis:
Et tacitus ſecum, ne quis malus audiat, optet,
Sit mea, lenito Cæſare, pœna minor,
Nos quoq; quiſquis erit, ne ſit miſer ipſe, precamur
Placatos miſero, qui volet eſſe deos.
Quæque volet, rata ſint: ablataque Principis ira
Sedibus in patriis det mihi poſſe mori.
Vt perages mandata, liber, culpabere forſan,
Ingeniique minor laude ferere mei.
Iudicis officium eſt, ut res ita tempora rerum

Quærere. quæſito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſē
Hæſurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque quæ facio, judex mirabitur æquus:
Scriptaque cum venia qualiacunque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circum ſpice caſus;
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique ſecurus famæ, liber, ire memento,
Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor.
Non ita ſe nobis præbet fortuna ſecundam,
Vt tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore,
Quærendique mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc ſi non ſtudiumque, quod obfuit, odi,
Sit ſatis. ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen, & pro me tu, cui licet, adſpice Romam.
Di facerent, poſſem nunc meus eſſe liber!
Nec te, quod venias magnā peregrinus in vrbem,
Ignotum populo poſſe venire puta.
Vt titulo careas, ipſo noſcere colore:
Diſſimulare velis; te liquet eſſe meum.
Clam tamen intrato: ne te mea carmina lædant.
Non ſunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quod ſis meus, eſſe legendum
Non putet, è gremio rejiciatque ſuo;
Inſpice, dic, titulum. Non ſum præceptor Amoris:
Quas meruit pœnas, jam dedit illud opus.
Forſitan exſpectes, an in alta palatia miſſum
Scandere te jubeam Cæſareamque domum.
Ignoſcant Auguſta mihi loca, dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina. ſed timeo qui nocuere deos.
Terretur minimo pennæ ſtridore columba,
Vnguibus, accipiter, ſaucia facta tuis:
Nec procul à ſtabulis audet ſecedere, ſi qua
Excuſſa eſt avidi dentibus agna lupi.
Vitaret coelum Phaethon, ſi viveret; & quos
Optarat ſtulte, tangere nollet equos.
Me quoque quæ ſenſi fateor Iovis arma timere!
Me reor infeſto, cum tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de claſſe Capharea fugit,

Semper

Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
Ergo cave liber, & timida circumſpice mente,
Vt ſatis à media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus; Icariis nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen, hic remis utaris an aura,
Dicere: conſilium reſque locuſque dabunt.
Si poteris vacuo tradi; ſi cuncta videbis
Mitia, ſi vires fregerit ira ſuas.
Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
Luce bona dominoque tuo felicior ipſe
Pervenias illuc: & mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantum ne noceas, dum *vis prodeſſe*, videto.
Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.
Quæque quieſcebat, ne mota reſæviat ira,
Et pœnæ tu ſis altera cauſſa, cave.
Cum tamen in noſtrum fueris penetrale receptus,
Contigeriſque tuam ſcrinia curva domum;
Adſpicies illic poſitos ex ordine fratres,
Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.
Cætera turba palam titulos oſtendit apertos,
Et ſua detecta nomina fronte gerit.
Tres procul obſcura latitantes parte videbis.
Hi quoque, quod nemo neſcit, amare docent.
Hos tu vel fugias: vel, ſi ſatis oris habebis,
Oedipodas facito Telegonoſque voces.
Deque tribus moneo, ſi qua eſt tibi cura parentis,
Ne quemquam, quamvis ipſe docebit, ames.
Sũt quoque mutatæ ter quinque volumina formę,
Nuper ab exſequiis carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunæ vultum corpora poſſe meæ.
Namque ea diſſimilis ſubito eſt effecta priori:
Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, ſi quæris, habebam;
Sed vereor tardæ cauſſa fuiſſe moræ.
Et ſi quæ ſubeunt tecum liber omnia ferres;
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via eſt: propera. nobis habitabitur orbis
Vltimus; à terra terra remota mea.

ELERGIA II.

DI maris & cœli (quid enim niſi vota ſuperſũt?)
Solvere quaſſatæ parcite membra ratis:
Neve precor magni ſubſcribite Cœſaris iræ.
Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.
Mulciber in Trojam, pro Troja ſtabat Apollo:
Aequa Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Aeneam propior Saturnia Turno.
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Vlyſſem:
Eripuit patruo ſæpe Minerva ſuo.
Et nobis aliquod, quamvis diſtamus ab illis,
Quid vetat irato numen adeſſe Deo?
Verba miſer fruſtra non proficientia perdo:
Ipſa graves ſpargunt ora loquentis aquæ:
Terribiliſque Notus jactat mea dicta: preceſque
Ad quos mittuntur non ſinit ire deos.
Ergo iidem venti, ne cauſſa lædar in una,
Velaque neſcio quo, votaque noſtra ferunt.
Me miſerum; quanti montes volvuntur aquarum!
Iam jam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles:
Iam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocunque aſpicio, nihil eſt niſi pontus, & æther.
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti.
Neſcit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt:
Nunc gelidus Scythica Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adverſa prœlia fronte gerit.
Rector in incerto eſt: nec quid fugiatve petatve,
Invenit. ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes eſt ulla ſalutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus; fruſtraque precãti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exſule conjux:
Hoc unum noſtri fletque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora ponto:
Neſcit agi ventis, neſcit adeſſe necem.
Dii bene, quod non ſum mecum cõſcendere paſſus,
Ne mihi mors miſero bis patienda foret.
At nunc, ut peream; quoniam caret illa periclo;
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma;

Quan-

Quantus ab æthereo perſonat axe fragor;
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, undecimoque prior.
Nec lethum timeo: genus eſt miſerabile lethi.
Demite naufragium: mors mihi munus erit.
Eſt aliquid, fatove ſuo, ferrove cadentum
In ſolida moriens ponere corpus humo:
Et mandare ſuis aliqua, & ſperare ſepulchrum,
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego ſolus
Huc vehor. immeritos cur mea pœna trahit?
Prò ſuperi, viridesque Dei; quibus æquora curæ;
Vtraque iam veſtras ſiſtite turba minas:
Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc ſinite infelix in loca juſſa feram
Si, quia commerui pœnam, me perdere vultis;
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar; in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet, ipſe feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læſum,
Contenti noſtris Dii, precor, eſte malis.
Nec tamen ut cuncti miſerum ſervare velitis,
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
Vt mare confidat, ventiſque ferentibus utar;
Vt mihi parcatis; non minus exſul ero.
Non ego divitias avidus ſine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii ſtudioſus, Athenas;
Oppida non Aſiæ, non loca viſa prius:
Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocoſe, tuas.
Quod facile eſt, opto ventos (quis credere poſſit?)
Sarmatis eſt tellus, quam mea vota petunt.
Obligor ut tangam lævi fera littora Ponti,
Quodque ſit à patria jam fuga tarda queror.
Neſcio quo videam poſitos ut in orbe Tomitas,
Exilem facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compeſcite fluctus,
Pronaque ſint noſtræ numina veſtra rati.
Seu magis odiſtis, juſſæ me advertite terræ.
Supplicii pars eſt hac regione mori.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti.

Auſonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæſar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui. nec quæ damnauerit ille
Crimina, defendi faſve pimve puto.
Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt:
A culpa facinus ſcitis abeſſe mea,
Immo ita: vos ſcitis. ſi me meus abſtulit error,
Stultaque non nobis, mens ſcelerata fuit:
Quamlibet è minimis, domui ſi favimus illi,
Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi,
Hoc duce ſi duxi felicia ſæcula, proque
Cæſare jura pius Cæſaribuſque dedi,
Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi,
Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vaneſcere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non caſus, ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

CVm ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in urbe fuit,
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me diſcedere Cæſar
Finibus extreme juſſerat Auſoniæ.
Nec mens nec ſpatium fuerant ſatis apta paranti.
Torpuerant longa pectora noſtra mora.
Non mihi ſeruorum, comitis non cura legendi:
Non aptæ profugo veſtis opiſve fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Iovis ignibus ictus,
Vivit: & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Vt tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,
Et tandem ſenſus convaluere mei:
Alloquor extremum mœſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Vxor amans flentem flens acrius ipſa tenebat;
Imbre per indignas uſque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diuerſa ſub oris,
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocunque adſpiceres, luctus gemituſque ſonabāt:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Fœmina, virque, meo pueri quoque funere mœrēt:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.

Iamque quieſcebant voces hominumque canumque:
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuere Lari;
Numina vicinis habitantia ſedibus, inquam,
Iamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini;
Eſte ſalutati tempus in omne mihi.
Et quamquam ſero clypeum poſt vulnera ſumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam:
Cœleſtique viro, quis me deceperit error,
Dicite: pro culpa ne ſcelus eſſe putet.
Vt quod vos ſcitis, pœnæ quoque ſentiat autor:
Placato poſſim non miſer eſſe deo.
Hac prece adoravi Superos ego: pluribus uxor
Singultu medios præpediente ſonos.
Illa etiam ante Lares paſſis adſtrata capillis
Contigit exſtructos ore tremente focos:
Multaque in averſos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Iamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat,
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Vltima ſed juſſæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?
Vel quo feſtines ire, vel unde, vide
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam; propoſitæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi: ter ſum revocatus; & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rurſus ſum multa locutus,
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: meque ipſe fefelli
Reſpiciens oculis pignora cara meis. (inquam
Denique quid propero? Scythia eſt, quo mittimur
Roma relinquenda eſt: utraque juſta mora.
Vxor in æternum vivo mihi viſta negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quoſque ego fraterno dilexi more ſodales.
O mihi Theſea pectora juncta fide!
Dum licet amplectar: numquam fortaſſe licebit
Amplius. in lucro, quæ datur, hora, mihi.
Nec mora, ſermoni verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus; cœlo nitidiſſimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.

Dividor haud aliter, quam ſi mea membra relinquã:
Et pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt.
Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria verſus
Vltores habuit proditionis equus.
Tum vero exoritur clamor gemituſque meorum:
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærens
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta ſuis.
Non potes avelli. ſimul ah, ſimul ibimus inquit:
Te ſequar, & conjux exſulis exſul ero.
Et mihi facta via eſt: & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ ſarcina parva rati.
Te jubet è patria diſcedere Cæſaris ira:
Me pietas. pietas hæc mihi Cæſar erit.
Talia tentabat: ſic & tentaverat ante:
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior (ſive illud erat ſine *funere ferri*)
Squallidus immiſſis hirta per ora comis.
Illa dolore amens, tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuiſſe domo.
Vtque reſurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, è gelida membra levavit humo;
Se modo, deſertos modo comploraſſe Penates,
Nomen & erepti ſæpe vocaſſe viri:
Nec gemuiſſe minus, quam ſi natæve meumve
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos:
Et voluiſſe mori moriendo ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non valuiſſe mei.
Vivat: & abſentem, quoniam ſic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymanthidos Vrſæ,
Aequoreaſque ſuo ſidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non noſtra findimus æquor
Sponte: ſed audaces cogimur eſſe metu.
Me miſerum, quantis increſcunt æquora ventis,
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
Inſilit, & pictos verberat unda Deos.
Pinea texta ſonant: pulſi ſtridore rudentes,
Aggemit & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelido pallore timorem;
Iam ſequitur victus, non regit arte, ratem.
Vtque parum validus non proficientia vector
Cervicis regidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dediſſe rati.

Quod niſi mutatas emiſerit Aeolus auras,
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis à læva parte relictis;
Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas quæſo contendere terras,
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeoque revelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite cærulei vos parcite numina ponti,
Infeſtumque mihi ſit ſatis eſſe Iovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti,
Si modo qui periit non periiſſe poteſt.

ELEGIA IV.

O Mihi poſt ullos nunquam memorande ſodales,
Et cui præcipue ſors mea viſa ſua eſt,
Attonitum qui me, memini chariſſime, primus
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo,
Qui mihi conſilium vivendi mite dediſti,
Cum foret in miſero pectore mortis amor;
Scis bene cui dicam poſitis pro nomine ſignis,
Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis,
Perpetuuſque animæ debitor hujus ero.
Spiritus hic vacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo;
Quam ſubeant animo meritorum oblivia noſtro,
Et longa pietas excidat iſta die.
Di tibi ſint faciles, & opis nullius egentem
Fortunam præſtent diſſimilemque meæ.
Si tamen hæc navis vento ferretur amico;
Ignoraretur forſitan iſta fides.
Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non infernas vivus adiſſet aquas:
Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt Furiæ triſtis Oreſta tuæ,
Si non Euryalus Rutulos cecidiſſet in hoſtes;
Hyrtacidæ Niſo gloria nulla foret.
Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum;
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna ſereno;
Indelibatas cuncta ſequuntur opes:
At ſimul intonuit; fugiunt: nec noſcitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis.
Vix duo treſve mihi de tot ſuperſtis amici.

Cætera fortunæ, non mea, turba fuit.
Quo magis ò pauci rebus ſuccurrite lapſis,
Et dato naufragio littora tuta meo:
Neve metu falſo nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adverſis etiam laudavit in armis;
Inque ſuis amat hanc Cæſar; in hoſte probat.
Cauſſa mea eſt melior, qui non contraria fovi
Arma; ſed hanc merui ſimplcitate fugam.
Invigiles igitur noſtris pro caſibus oro;
Deminui ſi qua numinis ira poteſt.
Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes;
Plus, quam quod fieri res ſinit, ille petit.
Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent:
Parvaque quot ſiccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora; ratamque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moriatur oportet:
Meque velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox infragilis mihi pectore firmior ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis;
Materia vires exſuperante meas.
Pro duce Naritio docti mala noſtra Poetæ
Scribite: Naritio nam mala plura tuli.
Ille brevi ſpatio multis erravit in annis
Inter Dulichias Iliacaſque domos.
Nos freta ſideribus totis diſtantia menſos
Sors tulit in Geticos Sarmaticoſque ſinus.
Ille habuit fidamque manum, ſocioſque fideles;
Me profugum comites deſeruere mei.
Ille ſuam lætus patriam victorque petebat.
A patria fugio victus & exſul ego.
Nec mihi Dulichium domus eſt, Ithaceve, Sameve:
(Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis)
Sed quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patienſque laborum;
Invalidæ vires ingenuæque mihi.
Ille erat aſſiduè ſævis agitatus in armis;
Aſſuetus ſtudiis mollibus ipſe fui.
Me Deus oppreſſit nullo mala noſtra levante;
Bellatrix illi diva ferebat opem.
Cumque minor Iove ſit tumidis qui regnat in uncia;
Illum Neptuni, me Iovis ira premit.
Adde, quod illius pars maxima ficta laborum;

Poni-

Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Denique quæſitos tetigit tamen ille Penates,
Quæque diu petiit, contigit arva tamen:
At mihi perpetuo patria tellure carendum,
Ni fuerit læſi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

NEc tantum Clario Lyde dilecta Poetæ,
Nec tantum Coo Battis amata ſuo:
Pectoribus quantum tu noſtris uxor inhæres;
Digna minus miſero non meliore viro.
Te mea ſuppoſita veluti trabe fulta ruina;
Siquid adhuc ego ſum, muneris omne tui.
Tu facis, ut ſpolium non ſim, neu nuder ab illis
Naufragii tabulas qui petiere mei:
Utque rapax ſtimulante fame cupiduſque cruoris
Incuſtoditum captat ovile lupus,
Aut ut edax vultur corpus circumſpicit, ecquod
Sub nuda poſitum cernere poſſit humo;
Sic mea neſcio quis rebus male fidus acerbis
In bona venturus, ſi paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſubmovit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quam miſero tam vero teſte probaris;
Hic aliquod pondus ſi modo teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris uxor,
Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu ſi Mæonium vatem ſortita fuiſſes;
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ.
Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magiſtra,
Cumque nova mores ſunt tibi luce dati;
Fœmina ſeu princeps omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ:
Aſſimilemque ſui longa aſſuetudine fecit;
Grandia ſi parvis aſſimilare licet.
Hei mihi non magnas quod habent mea carmina (vires,
Noſtraque ſunt meritis ora minora tuis!
Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris,
Extinctum longis excidit omne malis:
Prima locum ſanctas heroidas inter haberes;
Prima bonis animi conſpicerere tui
Quantumcunque tamen præconia noſtra valebunt;
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

SIquis habes noſtris ſimiles in imagine vultus;
Deme meis hederas Bacchica ſerta comis.
Iſta decent lætos felicia ſigna poetas.

Temporibus non eſt apta corona meis.
Hæc tibi diſſimulas, ſentis tamen optime, dici,
In digito qui me ferſque referſque tuo:
Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati, quo potes, ora vides.
Quæ quoties ſpectas, ſubeat tibi dicere forſan,
Quam procul à nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina major imago
Sunt mea quæ mando qualiacunque legas:
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego diſcedens, ſicut bona multa meorum,
Ipſe mea poſui mœſtus in igne manu.
Vtque cremaſſe ſuum fertur ſub ſtipite natum
Theſtias, & melior matre fuiſſe ſoror;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Impoſui rapidis viſcera noſtra rogis.
Vel quod eram Muſis ut crimina noſtra, peroſus:
Vel quod adhuc creſcens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata, ſed exſtant;
Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.
Ablatum mediis opus eſt incudibus illud:
Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto. laudatus abunde
Non faſtiditus ſi tibi, lector, ero.
Hos quoque ſex verſus, in prima fronte libelli
Si præponendos eſſe putabis, habe:
Orba parente ſuo quicunque volumina tangis;
His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non hæc ſunt edita ab illo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

ELEGIA VII.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina: converſis ſolque recurret equis:
Terra feret ſtellas; cœlum findetur aratro:
Vnda dabit flammas: & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt:
Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam:
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.

Hæc ego vaticinor; quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem,
Tantane te fallax cepere oblivia noſtri,
Afflictumque fuit tantus adire timor,
Vt neque reſpiceres, nec ſolarere jacentem
Dure, neque exſequias proſequerere meas?
Illud amicitiæ ſanctum & venerabile nomen
Re tibi pro vili ſub pedibuſque jacet:
Quid fuit, ingenti proſtratum mole ſodalem,
Viſere, & alloquii parte levare tui?
Inque meos ſi non lacrymam dimittere caſus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
Idque, quod ignoti faciunt, valedicere ſaltem,
Et vocem populi publicaque ora ſequi?
Denique lugubres vultus, numquamque videndos
Cernere ſupremo, dum licuitque, die?
Dicendumque ſemel toto non amplius ævo
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti,
Et lachrymas animi ſigna dedere ſui.
Quid, niſi convictu cauſſiſque valentibus eſſem,
Temporis & longi junctus amore tibi?
Quid, niſi tot luſus & tot mea ſeria noſſes,
Tot noſſem luſus ſeriaque ipſa tua?
Quid, ſi duntaxat Romæ mihi cognitus eſſes,
Adſcitus toties in genus omne loci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane Lethæis merſa feruntur aquis?
Non ego te placida genitum reor urbe Quirini;
Vrbe, meo quæ jam non adeunda pede:
Sed ſcopulis Ponti, quos hæc habet ora, ſiniſtri:
Inque feris Scythiæ Sarmaticiſque jugis.
Et tua ſunt ſilices circum præcordia venæ,
Et rigidem ferri ſemina pectus habet;
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera; tigris erat.
Aut mala noſtra minus quam non aliena putares:
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
Vt careant numeris tempora prima ſuis;
Effice peccati ne ſim memor hujus, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum,

E L E G I A VIII.

Detur inoffenſæ metam tibi tangere vitæ,
Qui legis ...

Quę pro me duros non tetigere Deos!
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila; ſolus eris.
Aſpicis, ut veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aves?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.
Vtque comes radios per Solis euntibus umbra,
Cum latet hic preſſus nubibus, illa fugit;
Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus;
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut ſemper poſſint tibi falſa videri:
Sunt tamen eventu vera fatenda meo
Dum ſtetimus, turbæ quantum ſatis eſſet, habebat
Nota quidem, ſed non ambitioſa domus.
At ſimul impulſa eſt; omnes timuere ruinam,
Cautaque communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt ſi fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque ſolent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet inviſo Cæſar in hoſte probat.
Nec ſolet iraſci (neque enim moderatior alter)
Cum quis in adverſis, ſi quid amavit, amat.
De comite Argolico poſtquam cognovit Oreſten,
Narratur Pyladen ipſe probaſſe Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno ſemper Achille,
Laudari ſolita eſt Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theſeus comes iret amico;
Tartareum dicunt indoluiſſe Deum.
Euryali Niſique fide tibi Turne relata,
Credibile eſt lacrymis immaduiſſe genas.
Eſt etiam miſeris pietas, & in hoſte probatur.
Hei mihi quam paucos hæc mea dicta movent!
Is ſtatus, hæc rerum nunc eſt fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adeſſe modus.
At mea, ſint proprio quamvis mœſtiſſima caſu
Pectora, pro ſenſu facta ſerena tuo.
Hoc eventurum jam tum cariſſime vidi,
Ferret adhuc iſtam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, ſeu vitæ labe carentis
Eſt pretium; nemo pluris habendus erit.
Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes;
Quælibet eloquio ſit bona cauſſa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipſas
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hoc mihi non ovium fibræ tonitruſve ſiniſtri,

Lin

Linguave ſervatæ pennave dixit avis;
Augurium ratio eſt, & conjectura futuri:
Hac divinavi, notitiamque tuli.
Quæ quoniam vera eſt; tota mihi mente tibique
Gratulor, ingenium non latuiſſe tuum.
At noſtrum tenebris utinam latuiſſet in imis.
Expedit ſtudio lumen abeſſe meo.
Vtque tibi proſunt artes, facunde, ſeveræ;
Diſſimiles illis ſic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mei: ſcis artibus illis
Autoris mores abſtinuiſſe ſui.
Scis vetus hoc juveni luſum mihi carmen: & iſtos
Vt non laudandos, ſic tamen eſſe jocos.
Ergo ut defendi nullo mea poſſe colore,
Sic excuſari crimina poſſe puto.
Qua potes excuſa; nec amici deſere cauſſam.
Quo bene cœpiſti ſic pede ſemper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, ſitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & à picta caſſide nomen habet.
Sive opus eſt velis; minimam bene currit ad auram:
Sive opus eſt remo; remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta eſt vincere curſu:
Occupat egreſſas quamlibet ante rates.
Et patitur fluctus, fertque aſſilientia longe
Aequora, nec ſævis icta fatiſcit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
Fida manet trepidæ duxque comeſque fugæ.
Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
Aequora, Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vaſti ſecet hoſtia Ponti,
Quaſque petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ ſimul Aeoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter;
Fleximus in lævum curſus; & ab Hectoris urbe
Venimus ad portus Imbria terra tuos.
Inde levi vento Zerenthia littora nactis
Threiciam tetigit feſſa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis eſt Tentyra petenti.
Hac dominum tenus eſt illa ſecuta ſuum.
Nam mihi Biſtonios placuit pede carpere campos:
Helleſpontiacas illa reliquit aquas.
Dardaniamque petit tutoris nomen habentem,
Et te ruricola Lampſace tuta deo.
Quaque per anguſtas male vectæ virginis undas
Seſton Abydena ſeparat urbe fretum.

[I]nque propontiacis hærentem Cyzicon oris;
Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus.
[Qu]aque tenent Ponti Byzantia littora fauces:
(Hic locus eſt gemini janua vaſta maris.)
[H]æc precor evincat, propulſaque flantibus Auſtris
Tranſeat inſtabiles ſtrenua Cyaneas:
[Th]ynniacoſque ſinus, & ab his per Apollinis urbem
Alta ſub Anchiali mœnia tendat iter:
[In]de Meſembriacos portus, & Odeſſon, & arces
Prætereat dictas nomine Bacche tuo:
[Et] quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
Sedibus his profugos conſtituiſſe Lares.
[A] quibus adveniat Miletida ſoſpes ad urbem,
Offenſi quo me compulit ira Dei.
[H]anc ſi contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
Non facit ad noſtras hoſtia major opes.
[V]os quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit inſula, fratres,
Mite precor duplici numen adeſte rati.
[A]ltera namque parat Symplegadas ire per arctas,
Scindere Biſtonias altera puppis aquas.
[V]os facite ut ventos, loca cum diverſa petamus,
Illa ſuos habeat, nec minus iſta ſuos.

ELEGIA X.

Littera quæcunque eſt toto tibi lecta libello
Eſt mihi ſollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me, gelido tremerē cum menſe Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis:
Aut, poſtquam bimarē curſu ſuperavimus Aſthmon;
Altaraque eſt noſtræ ſumpta carina fugæ.
Quod facerem verſus inter fera murmura ponti;
Cycladas Aegæas obſtupuiſſe puto.
Ipſe etiam miror, tantis animique mariſque
Fluctibus ingenium non cecidiſſe meum.
Seu ſtupor huic ſtudio, ſive huic inſania nomen;
Omnis ab hac cura mens relevata mea eſt.
Sæpe ego nimboſis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes ſidere pontus erat,
Fuſcabatque diem cuſtos Erymanthidos Vrſæ,
Aut Hyadas ſeris hauſerat Auſter aquis:
Sæpe maris pars intus erat; tamen ipſe trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nunc quoque diſtenti tridunt Aquilone rudentes,
Inque modum cumuli concava ſurgit aqua.
Ipſe gubernator tollens ad ſidera palmas
Expoſcit votis, immemor artis, opem.

Quocunque adſpicio, nihil eſt niſi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timenſque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipſo.
Plus habet infeſta terra timoris aqua.
Nam ſimul inſidiis hominum pelagique laboro,
Et faciunt geminos enſis & unda metus.
Ille meo vereor ne ſperet ſanguine prædam:
Hæc titulum noſtræ mortis habere velit.
Barbara pars læva eſt avidæ ſubſtructa rapinæ,
Quam cruor & cædes bellaque ſemper agunt.
Cumque ſit hibernis agitatum fluctibus æquor;
Pectora ſunt ipſo turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoſcere candide lector,
Si ſpe ſint, ut ſunt, inferiora tua.
Non hæc in noſtris, ut quondam, ſcribimus hortis
Nec conſuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito brumali luce profundo:
Ipſaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturque, quod auſim
Scribere, ſe rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem. ſed eodem tempore quæſo
Ipſe modum ſtatuam carminis; illa ſui.

TRISTIVM

LIBER II.

QVid mihi vobiſcum eſt infelix cura libelli,
Ingenio perii qui miſer ipſe meo?
Cur modo damnatas repeto mea crimina Muſas?
An ſemel eſt pœnam commeruiſſe parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoſcere vellent
Omine non fauſto fœmina virque, mea.
Carmina fecerunt, ut me moreſque notaret
Iam pridem inviſa Cæſar ab Arte meos.
Deme mihi ſtudium; vitæ quoque crimina demes.
Acceptum refero verſibus, eſſe nocens.
Hoc precium curæ vigilatorumque laborum
Cepimus. ingenio pœna repexta meo.
Si ſaperem, doctas odiſſem iure ſorores,
Numina cultori pernicioſa ſuo.
At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)
Saxa malum refero rurſus ad iſta pedem.
Scilicet ut victus repetit gladiator arenam,

Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forſitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus, opemque ferat:
Muſaque, quam movit, motam quoque leniat iram:
Exorant magnos carmina ſæpe deos.
Ipſe quoque Auſonias Cæſar matreſque, nuruſque
Carmina turrigeræ dicere juſſit Opi.
Juſſerat & Phœbo dici; quo tempore ludos
Fecit, quos ætas adſpicit una ſemel.
His precor exemplis tua nunc mitiſſime Cæſar
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem juſta eſt: nec me meruiſſe negabo.
Non adeo noſtro fugit ab ore pudor.
Sed, niſi peccaſſem, quid tu concedere poſſes?
Materiam veniæ ſors tibi noſtra dedit.
Si, quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Jupiter; exiguo tempore inermis erat.
Nunc ubi detonuit trepidumque exterruit orbem;
Purum diſcuſſis aera reddit aquis.
Jure igitur genitorque deum rectorque vocatur;
Jure capax mundus nil Jovis majus habet.
Tu quoque, cum patriæ rector dicare paterque;
Utere more dei nomen habentis idem
Idque facis: nec te quiſquam moderatius unquam
Imperii potuit fræna tenere ſui.
Tu veniam parti ſuperatæ ſæpe dediſti,
Non conceſſurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum:
Quæque dies bellum, belli tibi ſuſtulit iram:
Parſque ſimul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hoſtem;
Sic, victum cur ſe gaudeat, hoſtis habet.
Cauſſa mea eſt melior: qui, nec contraria dicor
Arma, nec hoſtiles eſſe ſecutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro,
Per te præſentem conſpicuumque Deum;
Hunc animum faviſſe tibi, vir maxime: meque,
Qua ſola potui, mente fuiſſe tuum.
Optavi peteres cœleſtia ſidera tarde,
Parſque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te: cumque omnibus unus
Ipſe quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque, crimina noſtra,
Mille locis plenos numinis eſſe tui?
Inſpice majus opus, quod adhuc ſine fine reliqui,

In non credendos corpora verſa modos;
Invenies veſtri præconia nominis illic:
Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus fit major gloria, nec quo
Vt major fiat, creſcere poſſit, habet
Fama Jovis ſupereſt. tamen hunc ſua facta referri,
Et ſe materiam carminis eſſe, juvat:
Cumque Gigantei memorantur prœlia belli;
Credibile eſt lætum laudibus eſſe ſuis.
Te celebrant alii quanto decet ore, tuaſque
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuſo taurorum ſanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudeliter hoſtis,
Delicias legit qui tibi cumque meas:
Carmina ne noſtris ſic te venerantia libris
Iudicio poſſint candidiore legi.
Eſſe ſed irato quis te mihi poſſet amicus?
Vix tunc ipſe mihi non inimicus eram.
Dum cœpit quaſſata domus ſubſidere; partes
In proclinatas omne recumbit onus:
Cunctaque fortuna rimam faciente dehiſcunt.
Ipſa ſuo quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæſitum odiũ mihi carmine: quaq;
Debuit eſt vultus turba ſecuta tuos.
At, memini, vitamque meam, moreſque probabas
Illo quem dederas prætereuntis equo.
Quod ſi non prodeſt, & honeſti gratia nulla
Redditur: at nullum crimen adeptus eram.
Nec male commiſſa eſt nobis fortuna reorum,
Vſque decem decies inſpicienda viris.
Res quoque privatas ſtatui ſine crimine judex:
Deque mea faſſa eſt pars quoque victa fide.
Me miſerum! potui, ſi non extrema nocerent,
Iudicio tutus non ſemel eſſe tuo.
Vltima me perdunt. imoque ſub æquore mergit
Incolumem toties una procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: ſed omnes
Preſſere hoc fluctus, Oceanuſque caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci,
Cur imprudenti cognita culpa mihi?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam.
Præda fuit canibus non minus ille ſuis.
Scilicet in ſuperis etiam fortuna luenda eſt,
Nec veniam læſo numine caſus habet.
Illa noſtra die, qua me malus abſtulit error,

Parva quidem periit, ſed ſine labe, domus
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
Clara, nec ullius nobilitate minor,
Et neque divitiis, nec paupertate notanda,
Et neque conſpiciendus eques.
Vnde ſit in neutrum conſpiciendus eques.
Sit quoque noſtra domus vel cenſu parva, vel ortu
Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter uſus:
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Naſonem novit, & audet
Non faſtiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Muſis accepta, ſub uno,
Sed non exiguo crimine lapſa, domus.
Atque ea ſic lapſa eſt, ut ſurgere, ſi modo læſi
Ematuruerit Cæſaris ira, queat:
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta eſt:
Venerit ut noſtro lenior illa metu.
Vita data eſt, citraque necem tua conſtitit ira,
O Princeps parce viribus uſe tuis.
Inſuper accedunt, te non adimente, paternæ
(Tanquam vita parum muneris eſſet) opes,
Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
Nec mea ſelecto judice juſſa fuga eſt.
Triſtibus invectus verbis (ita Principe dignum)
Vltus es offenſas, ut decet, ipſe tuas.
Adde, quod edictum quamvis immite, minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
Parcaque fortunæ ſunt data verba meæ.
Nulla quidem ſano gravior mentiſque potenti
Pœna eſt, quam tanto diſplicuiſſe viro.
Sed ſolet interdum fieri placabile numen:
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.
Vidi ego Pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat ſævi fulmine tacta Jovis.
Ipſe licet ſperare vetes; ſperabimus: atque
Hoc unum fieri te prohibente poteſt.
Spes mihi magna ſubit, cum te, mitiſſime Cæſar,
Spes mihi, reſpicio cum mea fata cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora, non eſt
Aequalis rabies, continuuſque furor,
Sed modo ſubſidunt, intermiſſique ſileſcunt,
Vimque putes illos depoſuiſſe ſuam;
Sic abeunt redeuntque mei variantque timores:
Et ſpem placandi dantque negantque tui
Per Superos igitur, qui dent tibi longa dabuntque

Tempora; Romanum ſi modo nomen amant,
Per patriam, quæ te tuta & ſecura parente,
Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram;
Sic tibi, quem ſemper factis animoque mereris,
Reddatur gratæ debitus urbis honos.
Livia ſic tecum ſociales impleat annos,
Quæ, niſi te, nullo conjuge digna fuit,
Quæ ſi non eſſet, cælebs te vita deceret,
Nullaque, cui poſſes eſſe maritus, erat;
Soſpite ſic te ſit natus quoque ſoſpes: & olim
Imperium regat hoc cum ſeniore ſenex:
Vtque tui faciunt ſidus iuvenile nepotes,
Per tua perque ſui facta parentis eant:
Sic aſſueta tuis ſemper Victoria caſtris
Nunc quoque ſe præſtet, notaque ſigna petat:
Auſoniumque ducem ſolitis circumvolet alis:
Ponat & in nitida laurea ſerta coma,
Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas,
Auſpicium cui das grande, Deoſque tuos,
Dimidioque tui præſens es, & aſpicis urbem,
Dimidio procul es, ſævaque bella geris;
Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte,
Inque coronatis fulgeat altus equis;
Parce precor: fulmenque tuum fera tela recondè.
Heu nimium miſero cognita tela mihi!
Parce Pater patriæ: nec nominis immemor hujus
Olim placandi ſpem mihi tolle tui.
Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe Deos.
Mitius exſilium ſi das, propiuſque roganti;
Pars erit è pœna magna levata mea.
Vltima perpetior medios projectus in hoſtes:
Nec quiſquam patria longius exſul abeſt.
Solus ad egreſſus miſſus ſeptemplicis Iſtri,
Parrhaſiæ gelido virginis axe premor.
Iazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis exprohibentur aquis.
Cumque alii cauſſa tibi ſint graviore fugati;
Vlterior nulli quam mihi terra data eſt.
Longius hac nihil eſt, niſi tantum frigus & hoſtis,
Et maris adſtricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars eſt Romana ſiniſtri:
Proxima Baſternæ Sauromatæque tenent.
Hæc eſt Auſonio ſub jure noviſſima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
Vnde precor ſupplex ut nos in tuta releges:

Ne ſit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene ſubmovet Iſter:
Neve tuus poſſim civis ab hoſte capi.
Fas prohibet Latio quemquam de ſanguine natum
Cæſaribus ſalvis barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error;
Alterius facti culpa ſilenda mihi.
Nam tanti non ſum, removem ut tua vulnera, Cæſar,
Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel.
Altera pars ſupereſt: qua turpi crimine tactus
Arguor obſcœni doctor adulterii.
Fas ergo eſt aliqua cœleſtia pectora falli,
Et ſunt notitia multa minora tua?
Vtque Deos, cœlumque ſimul ſublime tuenti,
Non vacat exiguis rebus adeſſe Iovi;
A te pendentem ſic dum circumſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii Princeps ſtatione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis.
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Luſibus ut poſſis advertere lumen ineptis,
Excutiaſque oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt? nunc Illyris ora domanda:
Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum:
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque ſigna manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania ſentit,
Bellaque pro magno Cæſare Cæſar agit.
Denique ut in tanto, quantum non exſtitit unquam,
Corpore, pars nulla eſt quæ libet imperii.
Vrbs quoque te, & legum laſſant tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas,
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
Vnquam te noſtros evoluiſſe jocos.
At (ſi quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeveræ
Scripta, nec à tanto Principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria juſſis
Sunt ea: Romanas erudiuntque nurus.
Neve quibus ſcribam poſſis dubitare; libellus
Quatuor hos verſus è tribus unus habet:
Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris,

Quæque tegis medios inſtita longa pedes:
Nil, niſi legitimum, conceſſaque furta, canemus,
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigide ſubmovimus arte,
Quas ſtola contingi vittaque ſumpta vetat?
At matrona poteſt alienis artibus uti,
Quodque trahat, quamvis non docentur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.
Quodcunque attigerit (ſi qua eſt ſtudioſa ſiniſtri)
Ad vitium mores inſtruet inde ſuos.
Sumpſerit Annales (nihil eſt hirſutius illis)
Facta ſit unde parens Ilia nempe leget.
Sumpſerit, Aeneadum genitrix ubi prima; requiret
Aeneadum genitrix unde ſit alma Venus.
Proſequar inferius (modo ſi licet ordine ferri)
Poſſe nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
Igne quid utilius? ſi quis tamen urere tecta
Comparat, audaces inſtruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina ſalutem,
Quæq; juvans monſtrant, quæque ſit herba nocẽs,
Et latro & cautus præcingitur enſe viator:
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.
Diſcitur innocuas ut agat facundia cauſſas:
Protegit hæc ſontes immeritoſque premit.
Sic igitur carmen recta ſi mente legatur,
Conſtabit nulli poſſe nocere meum.
Et quidnam vitii quicunque hinc concipit, errat:
Et nimium ſcriptis abrogat ille meis.
Vt tamen hoc fatear: ludi quoque ſemina præbent
Nequitiæ: tolli tota theatra jube.
Peccandi cauſſam quam multis ſæpe dedere,
Martia cum durum ſternit arena ſolum?
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi?
Hic ſedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam ſpatientur in hac, ut amator eadem
Conveniat; quare porticus ulla patet?
Quis locus eſt templis auguſtior? hæc quoque vitet
In culpam ſi qua eſt ingenioſa ſuam.
Cum ſteterit Iovis æde; Iovis ſuccurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Iunonia templa ſubibit,
Pellicibus multis hanc doluiſſe Deam.
Pallade conſpecta, natum de crimine virgo

Suſtulerit quare quæret Erichthonium.
Venerit in magni templum tua munera Martis:
Stat Venus ultori juncta viro ante fores.
Iſidis æde ſedens cur hanc Saturnia quæret
Egerit Ionio Boſporioque mari.
In Venerem Anchiſes, in Lunam Latmius heros,
In Cererem Iaſion, qui referatur, erit,
Omnia perverſas poſſunt corrumpere mentes.
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.
At procul à ſcripta ſolis meretricibus Arte
Submovet ingenuas pagina prima nurus.
Quæcunque irrumpit, quo non ſint ire ſacerdos;
Protinus hæc vetiti criminis acta rea eſt
Nec tamen eſt facinus verſus evolvere molles:
Multa licet caſtæ non facienda legant.
Sæpe ſupercilii nudas matrona ſeveri
Et Veneris ſtantes ad genus omne videt.
Corpora Veſtales oculi meretricia cernunt:
Nec domino pœnæ res ea cauſſa fuit.
At cur in noſtra nimia eſt laſcivia Muſa?
Curve meus cuiquam ſuadet amare liber?
Nil niſi peccatum manifeſtaque culpa fatenda eſt;
Pœnitet ingenii judiciique mei.
Cur non Argolicis potius quæ concidit armis,
Vexata eſt iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et ſeptem portas ſub duce quamque ſuo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius eſt patriæ facta referre labor.
Denique, cum meritis impleveris omnia Cæſar;
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque trahunt oculos radiantia lumina ſolis;
Traxiſſent animum ſic tua facta meum.
Arguor immerito. tenuis mihi campus aratur:
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago ſe credere, ſi qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forſan & hoc dubitem, numeris levioribus aptus
Sim ſatis; in parvos ſufficiamque modos.
At ſi me jubeas domitos Iovis igne Gigantes
Dicere; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii eſt immania Cæſaris acta
Condere; materia ne ſuperetur opus.
Et tamen auſus eram: ſed detrectare videbar,
Quodque nefas, damno viribus eſſe tuis.
Ad leve rurſus opus, juvenilia carmina, veni;

Et falſo movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: ſed me mea fata trahebant,
  Inque meas pœnas ingenioſus eram.
Hei mihi quo didici? cur me docuere parentes,
  Litteraque eſt oculos ulla morata meos?
Hæc tibi me inviſum laſcivia fecit, ob Artes,
  Quas ratus es vetitos ſollicitaſſe toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magiſtro:
  Quodque parum novit, nemo docere poteſt.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
  Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quiſquam eſt adeo media de plebe maritus,
  Vt dubius vitio ſit pater ille meo.
Crede mihi, mores diſtant à carmine noſtro.
  Vita verecunda eſt, Muſa jocoſa mihi.
Magnaque pars operum mendax & ficta meorum.
  Plus ſibi permiſit compoſitore ſuo.
Nec liber indicium eſt animi, ſed honeſta voluptas;
  Plurima mulcendis auribus apta ferens.
Accius eſſet atrox: conviva Terentius eſſet:
  Eſſent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique compoſui teneros non ſolus amores:
  Compoſito pœnas ſolus amore dedi.
Quid niſi cum multo Venerem confundere vino
  Præcepit Lyrici Teia Muſa ſenis?
Lesbia quid docuit Sappho, niſi amare puellas?
  Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi Battiade nocuit, quod ſæpe legenti
  Delicias verſu faſſus es ipſe tuas.
Fabula jucundi nulla eſt ſine amore Menandri:
  Et ſolet hic pueris virginibuſque legi.
Ilias ipſa quid eſt niſi turpis adultera? de qua
  Inter amatorem pugna viruṁque fuit?
Quid prius eſt illic flamma Chryſeidos? aut quæ
  Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyſſêa eſt, niſi fœmina propter amorem,
  Dum vir abeſt, multis una petita procis?
Quis niſi Mæonides Venerem Martemque ligatos
  Narrat in obſcœno corpora prenſa toro?
Vnde niſi indicio magni ſcireinus Homeri,
  Hoſpitis igne duas incaluiſſe Deas:
Omne genus ſcripti gravitate tragœdia vincit.
  Hæc quoque materiam ſemper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto, niſi cœcæ flamma novercæ?
  Nobilis eſt Canace fratris amore ſui.
Quid? num Tantalides agitante Cupidine currus

Piſæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum ſanguine mater,
Concitus à læſo fecit amore dolor.
Fecit amor ſubitas volucres cum pellice regem,
Quæque ſuum luget nunc quoque mater Ityn.
Si non Aeropen frater ſceleratus amaſſet;
Averſos Solis non legeremus equos:
Impia nec tragicos tetigiſſet Scylla cothurnos,
Ni patrium crimen deſecuiſſet amor.
Qui legis Electran & egentem mentis Oreſten,
Aegyſti crimen Tyndaridoſque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem letho fallax hoſpita pene dedit?
Quid loquar Hermionen? quid te Schœneia virgo,
Teque Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen, Danaeſque nurum, matremque Lyæi?
Hæmonaque, & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Theſeu? quidve Pelaſgum
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhique parens, huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas, Iliadeſque puer.
Tempore deficiar, tragicos ſi perſequar ignes,
Vixque meus capiet nomina nuda liber.
Eſt & obſcœnos deflexa tragœdia riſus,
Multaque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet autori, mollem qui fecit Achillem,
Infregiſſe ſuis fortia facta modis.
Iunxit Ariſtides Mileſia crimina ſecum:
Pulſus Ariſtides nec tamen urbe ſua
Nec qui deſcripſit corrumpi ſemina matrum,
Eubius impuræ conditor hiſtoriæ.
Nec qui compoſuit nuper Sybaritida, fugit:
Nec qui concubitus non tacuere ſuos.
Suntque ea doctorum monumentis miſta virorum,
Muneribuſque ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis;
Et Romanus habet multa jocoſa liber.
Utque ſuo Martem cecinit gravis Ennius ore;
Ennius ingenio maximus, arte rudis:
Explicat ut cauſſas rapidi Lucretius ignis,
Cauſſarumque triplex vaticinatur opus;
Sic ſua laſcivo cantata eſt ſæpe Catullo
Fœmina, cui falſum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
In quibus ipſe ſuum faſſus adulterium.
Par fuit exigui ſimiliſque licentia Calvi,

De-

Detexit variis qui ſua facta modis. (quos
Quid referam Ticidæ, quid Memmi carmen, apud
Rebus adeſt nomen,nominibuſque pudor?
Cinna quoq; his comes eſt,Cinnaq;procacior Anſer,
Et leve Cornifici parque Catonis opus.
Et quorum libris modo diſſimulata Perillæ.
Nomine nunc legitur, dicta Metelle tuo.
Is quoque Phaſiacas Argo qui duxit in undas,
Non potuit Veneris furta tacere ſuæ.
Nec minus Hortenſi,nec ſunt minus improba Servi
Carmina quis dubitet nomina tanta ſequi?
Vertit Ariſtidem Siſenna: nec obfuit illi
Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe jocos.
Nec fuit opprobrio celebraſſe Lycorida Gallo,
Sed linguam nimio non tenuiſſe mero.
Credere juranti durum putat eſſe Tibullus,
Hoc etiam de ſe quod neget illa viro.
Fallere cuſtodem demum docuiſſe fatetur,
Seque ſua miſerum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ ſignumve probaret,
Per cauſſam meminit ſe tetigiſſe manum.
Vtque refert, digitis ſæpe eſt nutuque locutus,
Et tacitam menſæ duxit in orbe notam:
Et quibus è ſuccis abeat de corpore livor,
Impreſſo fieri qui ſolet ore docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti ſervet: peccet ut illa minus.
Scit cui latretur, cum ſolus obambulet ipſe:
Cur toties clauſas excreet ante fores.
Multaque dat furti talis præcepta: docetque
Qua nuptæ poſſint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi. legiturque Tibullus.
Et placet: & jam te principe notus erat.
Invenies eadem blandi præcepta Properti:
Diſtrictus minima nec tamen ille nota eſt.
His ego ſucceſſi, quoniam præſtantia candor.
Nomina vivorum diſſimulare jubet.
Non timui, fateor; ne qua tot iere carinæ
Naufraga ſervatis omnibus una foret.
Sunt aliis ſcriptæ, quibus alea luditur, artes.
Hæc eſt ad noſtros non leve crimen avos.
Quid valeant tali; quo poſſis plurima jactu
Figere; damnoſos effugiaſve canes.
Teſſera quot numeros habeat: diſtante vocato
Mittere quo deceat, quo dare miſſa modo:
Diſcolor ut recto graſſetur limite miles.

Cum medius gemino calculus hoſte perit.
Vt mage velle ſequi ſciat, & revocare priorem ;
Nec tuto fugiens incomitatus eat.
Parva ſed & ternis inſtructa tabella lapillis,
In qua viciſſe eſt continuaſſe ſuos.
Quiq; alii luſus(neq; enim nunc perſequar omnes)
Perdere rem caram tempora noſtra ſolent.
Ecce canit formas alius jactuſque pilarum:
Hic artem nandi præcipit: ille trochi
Compoſita eſt alis fucandi cura coloris:
Hic epulis leges hoſpitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monſtrat:
Quæque docet liquido teſta ſit apta mero.
Talia fumoſi luduntur menſe Decembris;
Quæ damno nulli compoſuiſſe fuit.
His ego deceptus, non triſtia carmina feci;
Sed triſtis noſtros pœna ſecuta jocos.
Denique hec video de tot ſcribentibus unum,
Quem ſua perdiderit Muſa: repertus ego.
Quid ſi ſcripſiſſem mimos obſcœna jocantes,
Qui ſemper vetiti crimen amoris habent!
In quibus aſſidue cultus procedit adulter,
Verbaque dat ſtulto callida nupta viro.
Nubilis hæc virgo, matronaque, virque, puerque
Spectat: & è magna parte Senatus adeſt.
Nec ſatis inceſtis temerari vocibus aures:
Aſſueſcunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum;
Plauditur: & magno palma favore datur.
Quoque minus prodeſt, pœna eſt lucroſa poetæ:
Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
Inſpice ludorum ſumptus Auguſte tuorum:
Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu ſpectaſti, ſpectandaque ſæpe dediſti.
Majeſtas adeo comis ubique tua eſt.
Luminibuſque tuis, totus quibus utitur orbis,
Scenica vidiſti lentus adulteria.
Scribere ſi fas eſt imitantes turpia mimos;
Materiæ minor eſt debita pœna meæ.
An genus hoc ſcripti faciunt ſua pulpita tutum,
Quodque libet mimis ſcena licere dedit?
Et mea ſunt populo ſaltata poemata ſæpe:
Oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus veſtris ut priſca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras

Ex-

Exprimat, eſt aliqua parva tabella loco.
Vtque ſedet vultu faſtus Telamonius iram,
Inque oculis facinus barbara mater habet;
Sic madidos ſiccat digitis Venus uda capillos:
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella ſonant alii telis inſtructa cruentis.
Parſque tui generis, pars tua facta canunt.
Invida me ſpatio natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguaſque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Aeneidos autor,
Contulit in Tyrios arma virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem teneræque Amaryllidis ignes
Bucolicis juvenis luſerat ante modis.
Nos quoque jam pridem ſcripto peccavimus iſto.
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque ed:derant, cum te delicta notantem
Præterii tot es jure quietus eques.
Ergo quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens; nunc nocuere ſeni?
Sera redundavit veteris vindicta libelli,
Diſtat & admiſſi tempore pœna ſui.
Ne tamen omne meum credas opus eſſe remiſſum;
Sæpi dedi noſtræ grandia vela rati.
Sex ego Faſtorum ſcripſi totidemque libellos,
Cumque ſuo finem menſe volumen habet.
Idque tuo nuper ſcriptum ſub nomine Cæſar,
Et tibi ſacratum ſors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis ſcriptum regale cothurnis:
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Dicta que ſunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
Defuit; in facies corpora verſa novas.
Atque utinam revoces animum pauliſper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi:
Pauca, quibus prima ſurgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæſar, opus.
Aſpicias qantum dederis mihi pectoris ipſe,
Quoque favore animi teque tuoſque canam.
Non ego mordaci diſtrinxi carmine quemquam,
Nec meus ullius crimina verſus habet.
Candidus á ſalibus ſuffuſis felle refugi:
Nulla venenato littera miſta joco.
Inter tot populi, tot ſcripti millia noſtri,
Quem mea Calliope læſerit, unus ego,
Non igitur noſtris ullum gaudere Quiritem

Auguror, at multos indoluiſſe malis.
Nec mihi credibile eſt quemquam inſultaſſe jacenti:
Gratia candori ſi qua relata meo eſt.
His precor, atque aliis poſſint tua numina flecti,
O pater, o patriæ cura ſaluſque tuæ.
Non ut in Auſoniam redeam, niſi forſitan olim,
Cum longo pœnæ tempore victus eris;
Titius exſilium pauloque quietius oro:
Vt par delicto ſit mea pœna ſuo.

TRISTIVM

LIBER III.

ELEGIA I.

MIſſus in hanc venio timide liber exſulis urbem:
Da placidam feſſo, lector amice, manum,
Neve reformida, ne ſim tibi forte pudori.
Nullus in hac charta verſus amare docet.
Nec domini fortuna mei eſt, ut debeat illam
Infelix ullis diſſimulare jocis.
Id quoque quod viridi quondam male luſit in ævo,
Heu nimium ſero damnat & odit opus.
Inſpice quid portem: nihil hic niſi triſte videbis;
Carmine temporibus conveniente ſuis.
Clauda quod alterno ſubſidunt carmina verſu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque ſum cedro flavus, nec pumice levis;
Erubui domino cultior eſſe meo.
Littera ſuffuſas quod habet maculoſa lituras;
Læſit opus lacrymis ipſe poeta ſuum.
Si qua videbuntur caſu non dicta Latine;
In qua ſcribebat, barbara terra fuit.
Dicite lectores, ſi non grave, qua ſit eundum,
Quaſque petam ſedes hoſpes in Vrbe liber.
Hæc ubi ſum lingua furtim titubante locutus;
Qui mihi monſtraret vix fuit unus iter.
Di tibi dent noſtro quod non tribuere parenti,
Molliter in patria vivere poſſe tua.
Duc age; namque ſequor. quamvis terraque mariq;
Longinquo referam laſſus ab orbe pedem.
Paruit; & ducens, Hæc ſunt Fora Cæſaris, inquit:
Hæc eſt à Sacris quæ via nomen habet.
Hic locus eſt Veſtæ; qui Pallada ſervat, & ignem:

Hic fuit antiqui regia parva Numæ.
Inde petens dextram, Porta eſt, ait, iſta Palati:
Hic Stator: hoc primum condita Roma loco.
Singula dum miror; video fulgentibus armis
Conſpicuos poſtes, tectaque digna Deo.
Et Iovis hæc, dixi, domus eſt: quod ut eſſe putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum, Non fallimur, inquam:
Et magni verum eſt hanc Iovis eſſe domum.
Cur tamen appoſita velatur janua lauro,
Cingit & Auguſtas arbor opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus iſta triumphos?
An quia Leucadio ſemper amata Deo?
Ipſane quod feſta eſt, an quod facit omnia feſta,
Quam tribuit terris, pacis an iſta nota eſt?
Vtque viret ſemper laurus, nec fronde caduca
Carpitur; æternum ſic habet illa decus.
Cauſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtante coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice ſervatis unum, Pater optime, civem,
Qui procul extremo pulſus in orbe jacet.
In quo pœnarum, quas ſe meruiſſe fatetur,
Non facinus cauſam, ſed ſuus error habet.
Me miſerum, vereorque locum, vereorq; parentem,
Et quatitur trepido littera noſtra metu.
Aſpicis exſangui chartam pallere colore?
Aſpicis alternos intremuiſſe pedes?
Quandocunque precor noſtro placanda parenti
Iiſdem ſub dominis aſpiciare domus.
Inde tenore pari gradibus ſublimia celſis
Ducor ad intonſi candida templa Dei.
Signa peregrinis ubi ſunt alterna columnis
Belides, & ſtricto barbarus enſe pater:
Quæque viri docto veteres cepere novique
Pectore, lecturis inſpicienda patent:
Quærebam fratres, exceptis ſcilicet illis,
Quos ſuus optaret non genuiſſe parens.
Quærentem fruſtra, cuſtos è ſedibus illis
Præpoſitus ſancto juſſit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, libertas tangere paſſa ſua eſt.
In genus autoris miſeri fortuna redundat,
Et patimur nati quam tulit ipſe fugam.
Forſitan & nobis olim minus aſper, & illi

Evictus longo tempore Cæſar erit.
Di precor, atq; adeo (neq; enim mihi turba roganda)
Cæſar ades voto maxime dive meo.
Interea, ſtatio quoniam mihi publica clauſa,
Privato licet delituiſſe loco.
Vos quoque, ſi fas eſt, confuſa pudare repulſæ
Sumite plebeiæ carmina noſtra manus.

ELEGIA II.

ERgo erat in fatis Scythiam quoq; viſere noſtris,
Quæque Lycanio terra ſub axe jacet?
Nec vos Pierides, nec ſtirps Latoia veſtro
Docta ſacerdoti turba tuliſtis opem?
Nec mihi quod luſi vero ſine crimine prodeſt;
Quodque magis vita Muſa jocoſa mea?
Plurima ſed pelago terraque pericula paſſum,
Vſtus ab aſſiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum ſecuraque in otia natus,
Mollis & impatiens ante laboris eram;
Vltima nunc patior. nec me mare portubus orbum
Perdere, diverſæ nec potuere viæ.
Sufficitque malis animus. nam corpus ab illo
Accepit vires: vixque ferenda tulit.
Dum tamen & terris dubius jactabar & vndis;
Fallebit curas ægraque corda labor.
Vt via finita eſt, & opus requievit eundi,
Et pœnæ tellus eſt mihi tacta meæ;
Nil niſi flere libet. nec noſtro parcior imber
Lumine quam verna de nive manat aqua.
Roma domuſque ſubit, deſideriumque locorum,
Quidquid & amiſſa reſtat in vrbe mei.
Hei mihi quod toties noſtri pulſata ſepulcri
Ianua, ſed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totieſque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium conſtanter iniquos,
Participes iræ quos Deus vnus habet;
Exſtimulate precor ceſſantia fata, meique
Interitus clauſas eſſe vetate fores.

ELEGIA III.

HAEc mea ſi caſu miraris epiſtola, quare
Alterius digitis ſcripta ſit: æger eram.
Aeger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertuſque meæ pæne ſalutis eram.
Quid mihi nunc animi dira regione jacenti
Inter Sauromatas eſſe Getaſve putes?
Nec cœlum patior, nec aquis aſſuevimus iſtis,

Terraque neſcio quo non placet ipſa modo.
Non domus apta ſatis; non hic cibus vtilis ægro:
Nullus Apollinea qui levet arte malum.
Non qui ſoletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat, amicus adeſt.
Laſſus in extremis jaceo populiſque lociſque:
Et ſubit affecto nunc mihi quidquid abeſt.
Omnia cum ſubeant; vincis tamen omnia conjux:
Et plus in noſtro pectore parte tenes.
Te loquor abſentem: te vox mea nominat unam:
Nulla venit ſine te nox mihi; nulla dies.
Quin etiam ſic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum.
Si jam deficiam, ſuppreſſaque lingua palato
Vix inſtillato reſtituenda mero;
Nuntiet huc aliquis dominam veniſſe; reſurgam:
Speſque tui nobis cauſſa vigoris erit.
Ergo ego ſum vitæ dubius: tu forſitan iſtic
Iucundum noſtri neſcia tempus agis.
Non agis affirmo: liquet hoc, cariſſima, nobis,
Tempus agi ſine me non niſi triſte tibi.
Si tamen implevit mea ſors quos debuit annos,
Et mihi vivendi tam cito finis adeſt;
Quantum erat ò magni perituro parcere divi,
Vt ſaltem patria contumularet humo.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuiſſet,
Vel præcepiſſet mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
Exſul ut occiderem, nunc mihi vita data eſt.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris,
Et fient ipſo triſtia fata loco?
Nec mea conſuetudo langueſcent corpora lecto,
Depoſitum nec me qui fleat, ullus erit?
Nec dominæ lacrymis in noſtra cadentibus ora
Accedent animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore ſupremo
Labentes oculos condet amica manus?
Sed ſine funeribus caput hoc, ſine honore ſepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, vt audieris, tota turbabere mente,
Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid in has fruſtra tendes tua brachia partes
Clamabis miſeri nomen inane viri!
Parce tamen lacerare genas: nec ſcinde capillos.
Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amiſi, tum me periiſſe putato;

Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc ſi forte potes, ſed non potes optima conjux,
Finitis grande tot mihi morte malis.
Quod potes, externa forti mala corde ferendo.
Ad quæ jampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore noſtræ
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos.
Nam ſi morte carens vacuam volat altus in auram
Spiritus, & Samii ſunt rata dicta ſenis:
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras,
Perque feros Manes hoſpita ſemper erit.
Oſſa tamen facito parva referentur in urna.
Sic ego non etiam mortuus exſul ero.
Nō vetat hoc quiſquā. fratrem Thebana peréptum
Suppoſuit tumulo rege vetante ſoror.
Atque ea cum foliis & amomi pulvere miſce:
Inque ſuburbano condita pone ſolo.
Quoſque legat verſus oculo properante viator,
Grandibus in tum uli marmore cæde notis.
Hic ego, qui jaceo tenerorum luſor amorum,
Ingenio perij Naſo poeta meo.
At tibi qui tranſis, ne ſit grave, quiſquis amaſti,
Dicere naſonis molliter oſſa cubent.
Hoc ſatis in titulo eſt. etenim majora libelli,
Et diuturna magis ſunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen, & autori tempora longa ſuo.
Tu tamen extincto feralia munera ferto,
Deque tuis lacrymis humida ſerta dató
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
Sentiet officium mœſta favilla pium.
Scribere plura libet: ſed vox mihi feſſa loquendo;
Dictandi vires, ſiccaque lingua negat.
Accipe ſupremo dictum mihi forſitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ipſe, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem ſemper, ſed tempore duro
Cognite, res poſtquam procubuere meæ;
Vſibus edocto ſi quidquam credis amico:
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sævum prælustri fulmen ab igne venit.
Namquamquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
Non proſit potius ſi quis obeſſe poteſt.
Effugit hibernas demiſſa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.

Aſpicis ut ſumma cortex levis innatet unda,
Cum grave nexas ſimul retia mergat onus;
Hæc ego ſi monitor monitus prius ipſe fuiſſem,
In qua debueram forſitan urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipſum)
Sic cadit, ut tacta ſurgere poſſit humo:
At miſer Elphenor tecto delapſus ab alto,
Occurrit regi debilis umbra ſuo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas,
Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempe quod hic alte, demiſſius ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere ſuas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & infra.
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Non foret Eumedes orbus, ſi filius ejus
Stultus Achilleos non adamaſſet equos:
Nec natum flamma vidiſſet, in arbore natas,
Cepiſſet genitor ſi Phethonta Merops.
Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitique precor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenſo ſpatium decurrere vitæ
Dignus es: & fato candidiore frui.
Quæ pro te voveam miti pietate mereris,
Hæſuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile eſt ore fuiſſe meo.
Noſtra tuas vidi lacrymas ſuper ora cadentes,
Tempore quas vno fidaque verba bibi.
Nunc quoque ſemotum ſtudio defendis amicum,
Et mala vix ulla parte levanda leuas.
Vive ſine invidia, molleſque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi junge pares,
Naſoniſque tui, quod adhuc non exulat unum,
Nomen ama, Scythicus cætera Pontus habet.
Proxima ſideribus tellus Erymanthidos Vrſæ
Me tenet, adſtricto terra peruſta gelu.
Boſphoros & Tanais ſuperant, Scythicæque paludes,
Vixque ſatis noti nomina pauca loci.
Vlterius nihil eſt, niſi non habitabile frigus.
Heu quam vicina eſt ultima terra mihi?
At longe patria eſt: longe cariſſima conjux
Quidquid & hæc nobis poſt duo dulce fuit.
Sic tamen hæc abſunt, ut quæ contingere non eſt
Corpore; ſint animo cuncta videnda meo.

Ante oculos errant domus, urbs, & forma locorum,
Succeduntque ſuis ſingula facta locis.
Conjugis ante oculos, ſicut præſentis, imago.
Illa meos caſus ingravat: illa levat.
Ingravat hoc, quod abeſt: levat hoc, quod præſtat amorem:
Impoſitumque ſibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus noſtris hæretis amici,
Dicere quos cupio nomine quemque ſuo:
Sed timor officium cautus compeſcit; & ipſos
In noſtro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis, gratique erat inſtar amoris
Verſibus in noſtris nomina veſtra legi.
Quod quoniã eſt anceps; intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli cauſſa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes verſus amicos
Protrahet. occulte ſi quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Abſim; vos animo ſemper adeſſe meo.
Et qua quiſque poteſt, oro, mala noſtra levate:
Fidam projecto neve negate manum.
Proſpera ſic vobis maneat fortuna: nec unquam
Contacti ſimili ſorte rogetis opem.

ELEGIA V.

VSus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre poſſes diſſimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus eſſes;
Nave mea vento forſan eunte ſuo.
Vt cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
Verſaque amicitiæ terga dedere meæ;
Auſus es igne Iovis percuſſum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præſtas, nec longo cognitus uſu,
Quod veterum miſero vix duo treſve mihi.
Vidi ego confuſos vultus; viſoſque notavi:
Oſque madens fletu, pallidiuſque meo:
Et lacrymas cernens in ſingula verba cadentes;
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi:
Brachiaque accepi mœſto pendentia collo,
Et ſingultatis oſcula miſta ſonis.
Sum quoque, Care, tuis defenſus viribus abſens:
Scis Carum veri nominis eſſe loco.
Multaque præterea manifeſti ſigna favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi poſſe tuos tribuant defendere ſemper,
Quos in materia proſperiore juves.

Si tamen, interea, quid in his ego perditus oris,
  (Quod te credibile eſt quærere) quæris, agam?
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli:
  Triſtia leniri numina poſſe Dei
Seu temere exſpecto, ſive id contingere fas eſt;
  Tu mihi, quod cupio, fas precor eſſe proba.
Quæque tibi linguæ facundia, confer in illud,
  Ut doceas votum poſſe valere meum.
Quo quiſque eſt major, magis eſt placabilis iræ,
  Et faciles motus mens generoſa capit.
Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni:
  Pugnæ ſuum finem, cum jacet hoſtis, habet.
At lupus, & turpes inſtant morientibus urſi,
  Et quæcunque minor nobilitate fera.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
  Dardanii lacrymas non tulit ille ſenis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros,
  Præclarique docent funeris exſequiæ.
Neve hominem referam flexas ad mitius iras;
  Iunonis gener eſt, qui prius hoſtis erat.
Denique non poſſum nullam ſperare ſalutem,
  Cum pœnæ non ſit cauſa cruenta meæ.
Non mihi quærenti peſſundare cuncta, petitum
  Cæſareum caput eſt, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi violentaque lingua locuta,
  Lapſaque ſunt nimio verba profana mero.
Inſcia quod crimen viderunt lumina, plector:
  Peccatumque oculos eſt habuiſſe meum.
Non equidem totam poſſum defendere culpam:
  Sed partem noſtri criminis error habet.
Spes igitur ſupereſt, facturum ut molliat ipſe
  Mutati pœnam conditione loci.
Hoc utinam nitidi Solis prænuncius ortus
  Afferat admiſſo Lucifer albus equo.

E L E G I A VI.

FOebus amicitiæ nec vis cariſſime noſtræ,
  Nec, ſi forte velis, diſſimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
  Nec tibi me tota junctior urbe fuit.
Iſque erat uſque adeo populo teſtatus, ut eſſet
  Pæne magis quam tu, quamque ego, notus amor.
Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
  Cognitus eſt illi, quem colis ipſe, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conſcius eſſem,
  Pectoribuſque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam ſecreti quidquid habebam,

Excepto, quod me perdidit, onus eras.
Id quoque ſi ſciſſes: ſalvo fruerere ſodali,
Conſilioque forem ſoſpes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo,
Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen ò nobis uſu junctiſſime longo,
Pars deſiderij maxima pene mei;
Sis memor: & ſi quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo:
Numinis ut læſi fiat manſuetior ira,
Mutatoque minor ſit mea pœna loco.
Idque ita, ſi nullum ſcelus eſt in pectore noſtro,
Principiumve mei criminis error habet.
Nec breve, nec tutum, quo ſint mea, dicere, caſu
Lumina funeſti conſcia facta mali,
Menſque reformidat, veluti ſua vulnera, tempus
Illud: & admonitu fit novus ipſe dolor.
Et quæcunque adeo poſſint afferre pudorem,
Illa tegi cœca condita nocte decet.
Nil igitur referam, niſi me peccaſſe. ſed illo
Præmia peccato nulla petita mihi:
Stultitiamque meum crimen debere vocari,
Nomina ſi facto reddere vera velis.
Quæ ſi non ita ſunt; alium quo longius abſim,
Quære (ſuburbana hæc ſit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Vade ſalutatum ſubito perarata Perillam
Littera; ſermonis fida miniſtra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre ſedentem,
Aut inter libros Pieridaſque ſuas.
Quidquid aget, cum te ſcierit veniſſe, relinquet:
Nec mora, quid venias, quidve requiret, agam.
Vivere me dices: ſed ſic, ut vivere nolim:
Nec mala tam longa noſtra levata mora.
Et tamen ad Muſas, quamvis nocuere, reverti,
Aptaque in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque dic ſtudiis communibus ecquid inhęres,
Doctaque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et raras dotes ingeniumque dedit.
Hoc ego Pegaſidas deduxi primus ad undas,
Ne male fœcundæ vena periret aquæ:
Primus id aſpexi teneris in virginis annis:
Vtque pater natæ duxque comeſque fui.

Ergo ſi remanent ignes tibi pectoris iidem ;
  Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
  Poſtquã meos caſus ſit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua ſæpe mihi,tibi noſtra legebam:
  Sæpe tui judex , ſæpe magiſter eram.
Aut ego prębebam factis modo verſibus aures;
  Aut ubi ceſſaras cauſſa ruboris eram.
Forſitan exemplo , quia me læſere libelli,
  Tu quoque ſis pœnæ fata ſecuta meæ
Pone Perilla metum . tantummodo fœmina non ſit
  Devia,nec ſcriptis diſcat amare tuis.
Ergo deſidiæ remove doctiſſima cauſſas;
  Inque bonas artes,& tua ſacra redi
Iſta decens facies longis vitiabitur annis:
  Rugaque in antiqua fronte ſenilis erit :
Injicietque manum formæ damnoſa ſenectus,
  Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet , Fuit hæc formoſa ; dolebis
  Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum .
Sunt tibi opes modicæ , cum ſis digniſſima magnis.
  Finge ſed immenſis cenſibus eſſe pares:
Nempe dat & quodcunque libet fortuna,rapitque :
  Iras & eſt ſubito, qui modo Crœſus erat .
Singula ne referam,nil non mortale tenemus ,
  Pectoris exceptis ingeniique bonis .
En ego cum patria caream, vobiſque domoque,
  Raptaque ſint. adimi quæ potuere,mihi ;
Ingenio tamen ipſe meo comitorque fruorque :
  Cæſar in hoc potuit juris habere nihil .
Quilibet hanc ſævo vitam mihi finiat enſe ;
  Me tamen extincto fama ſuperſtes erit .
Dumque ſuis victrix ſeptem de montibus orbem
  Proſpiciet domitum Martia Roma ; legar .
Tu quoque,quam ſtudii maneat felicior uſus ;
  Effuge venturos,quam potes,uſque rogos .

ELEGIA VIII.

NVnc ego Triptolemi cuperem conſcendere currus ,
  Miſit in ignotam qui rude ſemen humum :
Nunc ego Medeæ vellem frenare dracones ,
  Quos habuit fugiens arce Corinthe tua :
Nunc ego jactandas optarem ſumere pennas ,
  Sive tuas Perſeu,Dædale ſive tuas :
Vt tenera noſtris cedente volatibus aura
  Aſpicerem patriæ dulce repente ſolum :

Deſertæque domus vultus, memoreſque ſodales,
Caraque præcipue conjugis ora meæ.
Stulte quid hæc fruſtra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi fertque feretque dies?
Si ſemel optandum eſt; Auguſti numen adora:
Et quem læſiſti, rite precare, Deum.
Ille tibi pennaſque poteſt curruſque volucres
Tradere. det reditum; protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enim poſſunt majora precari)
Ne mea ſint timeo vota modeſta parum.
Forſitan hoc olim, cum ſe ſatiaverit ira,
Tunc quoque ſollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea eſt, inſtar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ.
Hei mihi perpetuus pectora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Sive mei cauſſa eſt in regione mali.
Vt tetigi Pontum, vexant inſomnia: vixque
Oſſa tegit macies: nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percuſſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ nova læſit hyems;
Is mea membra tenet: nec viribus allevor ullis,
Et nunquam queruli cauſſa doloris abeſt.
Nec melius valeo quam corpore, mente; ſed ægra
Vtraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, & ante oculos veluti ſpectabile corpus
Adſtat Fortunæ forma legenda meæ.
Cumq; locum, moreſq; hominum, cultuſq; ſonumq;
Cernimus; & quid ſim, quid fuerimque ſubit;
Tantus amor necis eſt, querar ut de Cæſaris ira,
Quod non oſtentas vindicet enſe ſuas,
At quoniam ſemel eſt odio civiliter uſus,
Mutato levior ſit fuga noſtra loco.

ELEGIA IX.

Hic quoque ſunt igitur Grajæ (quis crederet?) urbes
Inter inhumanæ nomina barbariæ?
Huc quoque Mileto miſſi venere coloni,
Inque Getis Grajas conſtituere domos.
Sed vetus huic nomen, poſitaque antiquius urbe,
Conſtat ab Abſyrti cæde fuiſſe, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia deſertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuiſſe vadis.

Quem procul ut vidit tumulo ſpeculator ab alto;
Hoſpes ait, noſco Colchide vela, venit
Dum trepidant Minyæ, dum ſolvitur aggere funis.
Dum ſequitur celeres anchora tracta manus;
Conſcia percuſſit meritorum pectora Colchis,
Auſa atque auſura multa nefanda manu.
Et, quamquam ſupereſt ingens audacia menti;
Pallor in attonitæ virginis ore ſedet.
Ergo ubi proſpexit venientia vela; Tenemur,
Et pater eſt aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum verſat in omnia vultus,
Ad fratrem caſu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata eſt præſentia; Vincimus, inquit.
Hic mihi morte ſua cauſa ſalutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis
Innocuum rigido perforat enſe latus.
Atque ita divellit, divulſaque membra per agros
Diſſipat in multis invenienda locis.
Neu pater ignoret, ſcopulo diſponit in alto
Pallenteſque manus, ſanguineumque caput.
Vt genitor luctuque novo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triſte moretur iter.
Inde Tomi dictus locus hic; quia fertur in illo
Membra ſoror fratris præſecuiſſe ſui.

ELEGIA X.

SI quis adhuc iſthic meminit Naſonis adempti,
Et ſupereſt ſine me nomen in Vrbe meum,
Suppoſitum ſtellis nunquam tangentibus æquor
Me ſciat in media vivere Barbaria.
Sauromatæ cingunt fera gens, Beſſique Getæque.
Quam non ingenio nomina digna meo;
Dum tamen aura tepet; medio defendimur Iſtro.
Ille ſuis liquidus bella repellit aquis.
Ac cum triſtis hyems ſquallentia protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu
Dum patet & Boreas & nix injecta ſub Arcto;
Tum liquet has gentes axe tremente Premi.
Nix jacet: & jactam nec ſol pluviæve reſolvunt.
Indurat Boreas, perpetuumque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
Et ſolet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis eſt aquilonis, ut altas
Aequet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus & ſutis arcent mala frigora braccis,
Oraque de toto corpore ſola patent.
Sæpe ſonant moti glacie pendente capilli,

Et

Et nitet inducto candida barba gelu :
Nudaque conſiſtunt formam ſervantia teſtæ
Vina: nec hauſta meri, ſed data fruſtra bibunt.
Quid loquar, ut vincti concreſcant frigore rivi,
Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipſe, papyrifero qui non anguſtior amne,
Miſcetur vaſto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Iſter
Congelat,& tectis in mare ſerpit aquis :
Quaque rates ierant,pedibus nunc itur : & undas
Frigore concretas ungula pulſat equi :
Perque novos pontes ſubter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plauſtra boves.
Vix equidem credar: ſed cum ſint præmia falſi
Nulla; ratam debet teſtis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie conſiſtere pontum,
Lubricaque immotas teſta premebat aquas.
Nec vidiſſe ſat eſt. durum calcavimus æquor;
Vndaque non udo ſub pede ſumma fuit.
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuiſſet,
Non foret anguſtæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras
Tollere; conantes dura coercet hyems.
Et quámvis Boreas iactatis inſonet alis,
Fluctus in obſeſſo gurgite nullus erit.
Incluſæque gelu ſtabunt,ut marmore,puppes :
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie piſces hærere ligatos :
Et pars ex illis tum quoque viua fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis ſæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas;
Protinus,æquato ſiccis Aquilonibus Iſtro,
Invehitur celeri barbarus hoſtis equo :
Hoſtis equo pollens longeque volante ſagittâ
Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii: nulliſque tuentibus agros,
Incuſtoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ,pecus,& ſtridentia plauſtra :
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis poſt tergum capta lacertis,
Reſpiciens fruſtra rura Laremque ſuum.
Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus ineſt.
Quæ nequeunt ſecum ferre aut abducere,perdunt :
Et cremat inſontes hoſtica flamma caſas.
Tum quoq; cum pax eſt,trepidant formidine belli·

Nec quiſquam preſſo vomere ſulcat humum.
Aut videt aut metuit locus hic, quem non videt, hoſtem.
Ceſſat iners ſterili terra relicta ſitu.
Non hic pampinea dulcis latet uva ſub umbra,
Nec cumulant altos fervida muſta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda ſuæ.
Aſpiceres nudos ſine fronde, ſine arbore campos.
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo tam late pateat cum maximus orbis:
Hæc eſt in pœnam terra reperta meam?

ELEGIA XI.

Si quis es, inſultes qui caſibus improbe noſtris,
Meque reum dempto ſine cruentus agas;
Natus es è ſcopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam ſilices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quo ſe tua porrigat ira
Reſtat? quidve meis cernis abeſſe malis?
Barbara me tellus, & inhoſpita littora Ponti,
Cumque ſuo Borea Mænalis urſa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia ſolliciti ſunt loca plena metus:
Vtque fugax avidis cervus depren ſus ab urſis,
Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego belligeris à gentibus undique ſeptus
Terreor; hoſte meum pene premente latus.
Vtque ſit exiguum pœnæ, quod coniuge cara,
Quod patria careo, Pignoribuſque meis;
Vt mala nulla feram; niſi nudam Cæſaris iram:
Nuda parum nobis Cæſaris ira mali;
Et tamen eſt aliquis, qui vulnera cruda retractat,
Solvat & in mores ora diſerta meos.
In cauſſa facili cuivis licet eſſe diſerto;
Et minimæ vires frangere quaſſa valent.
Subruere eſt arces & ſtantia mœnia virtus;
Quamlibet ignavi precipitata premunt.
Non ego qui fueram quid inanem proteris umbrã?
Quid cinerem ſaxis buſtaque noſtra petis?
Hector erat tunc cum bello certabat, & idem
Tractus ab Hæmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem noras olim, non eſſe memento,
Ex illo ſuperant hæc ſimulacra viro.
Quid ſimulacra ferox dictis inceſſis amaris?
Parce precor manes ſollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina, nil ſit in illis.

Quod magis errorem quam ſcelus eſſe putes.
Pendimus en profugi (ſatia tua pectora) pœnas,
Exſilioque graves exſiliique loco.
Carnifici fortuna poteſt mea flenda videri:
Te tamen eſt uno judice mœſta parum.
Sævior es triſte Buſiride: ſævior illo
Qui falſum lento torruit igne bovem:
Quique bovem Siculo fertur donaſſe tyranno
Et dictis artes conciliaſſe ſuas
Munere in hoc rex eſt uſus, ſed imagine major:
Nec ſola eſt operis forma probandi mei.
Aſpicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hac tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus incluſum lentis carbonibus ure.
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penſes,
Da precor ingenio præmio digna meo.
Dixerat. at Phalaris, pœnæ mirande repertor,
Ipſe tuum præſens imbue dixit opus,
Nec mora, monſtratis crudeliter ignibus uſtus
Exhibuit querulos ore gemente ſonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiamq; Getaſque?
Ad te, quiſquis is es, noſtra querela redit.
Vtque ſitim noſtro poſſis explere cruore,
Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
Tot mala ſum fugiens tellure, tot æquore paſſus,
Te quoque ut auditis poſſe dolere putem.
Crede mihi, ſi ſit nobis collatus Vlyſſes,
Neptuni minor eſt, quam Iovis ira fuit.
Ergo quicunque es, reſcindere vulnera noli,
Deque gravi duras ulcere tolle manus:
Vtque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
Facta cicatricem ducere noſtra ſine.
Humanæque memor ſortis, quæ tollit eoſdem
Et premit; incertas ipſe verere vices.
Et quoniam, fieri quod nunquam poſſe putavi,
Eſt tibi de rebus maxima cura meis?
Non eſt quod timeas. fortuna miſerrima noſtra eſt.
Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere cre-
Ipſe velim pœnas experiare meas. (dar;

ELEGIA XII.

FRigora jam Zephyri minuunt: annoq; peracto,
Longior antiquis viſa Mæotis hyems:
Impoſitamque ſibi qui non bene pertulit Hellen,
Tempora nocturnis æqua diurna facit,

Iam violas puerique legunt hilareſque puellæ,
Ruſtica quas nullo nata ſerente gerit:
Prataque pubeſcunt variorum flore colorum,
Indocilique loquax gutture vernat avis
Vtque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas parvaque tecta facit.
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta ſulcis,
Exſerit è tepida molle cacumen humo:
Quoque loco vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul à Getico littore vitis abeſt.
Quoque loco eſt arbor, turgeſcit in arbore ramus:
Nam procul à Geticis finibus arbor abeſt.
Otia nunc iſtic, junctiſque ex ordine ludis
Cedunt verboſi garrula bella fori.
Luſus equo nunc eſt, levibus nunc luditur armis;
Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfuſa eſt oleo labente juventus,
Defeſſos artus Virgine tingit aqua.
Scena viget, ſtudiiſque favor diſtantibus ardet,
Proque tribus reſonant terna theatra foris.
O quater & quoties non eſt numerare beatum,
Non interdicta cui licet urbe frui!
At mihi ſentitur nix verno ſole ſoluta,
Quæque lacu duro non fodiantur aquæ.
Nec mare concreſcit glacie: nec, ut ante, per Iſtrum
Stridula Sauromates plauſtra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ,
Hoſpitaque in Ponti littore puppis adeſt;
Sedulus occurram nautæ: dictaque ſalute.
Quid veniat quæram, quiſve, quibuſve locis.
Ille quidem mirum, niſi de regione propinqua
Non niſi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita tranſit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Graja ſcierit, ſive ille Latina
Voce loqui? certe gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore freti longæque Propontidos undis,
Huc aliquem certo vela dediſſe Noto.
Quiſquis is eſt, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parſque graduſque poteſt.
Is precor auditos poſſit narrare triumphos
Cæſaris, & Latio reddita vota Iovi:
Teque rebellatrix tandem Germania magni
Triſte caput pedibus ſuppoſuiſſe ducis.
Hæc mihi qui referet, quæ non vidiſſe dolebo,

Ille meæ domui protinus hoſpes erit.
Hei mihi, jamne domus Scythico Naſonis in orbe
Iamque ſuum mihi dat pro Lare pœna locum?
Di facite, ut Cæſar non hic penetrale domumque,
Hoſpitium pœnæ ſed velit eſſe meæ.

ELEGIA XIII.

ECce ſupervacuus (quid enim fuit utile naſci?)
Ad ſua natalis tempora noſter adeſt.
Dure, quid ad miſeros veniebas exſulis annos?
Debueras illis impoſuiſſe modum.
Si tibi cura mei, vel ſi pudor ullus ineſſet:
Non ultra patriam me ſequerere meam.
Quoq; loco primum tibi ſum male cognitus infans,
Illo tentaſſes ultimus eſſe mihi:
Inque relinquendo, quod idem fecere ſodales,
Tu quoque dixiſſes triſtis in urbe Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæſaris ira
Extremam gelidi miſit in orbis humum?
Scilicet exſpectas ſoliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris veſtis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis.
Micaque ſollemni thuris in igne ſonet?
Libaque dem pro te genitale notantia tempus,
Concipiamque bonas ore favente preces?
Non ita ſum poſitus: nec ſunt ea tempora nobis,
Adventu poſſim lætus ut eſſe tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupreſſu
Convenit, & ſtructis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nihil exorantia divos:
In tantis ſubeunt nec bona verba malis.
Si tamen eſt aliquid nobis hac luce petendum;
In loca ne redeas amplius iſta precor:
Dum me terrarum pars pene noviſſima Pontus,
Euxinus falſo nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

CVltor & antiſtes doctorum ſancte virorum,
Qui facis ingenio ſemper amice meo:
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare ſolebas;
Nunc quoque, ne videar totus abeſſe, caves?
Colligis exceptis ecquid mea carmina ſolis
Artibus, artifici quæ nocuere ſuo?
Immo ita fac vatum quæſo, ſtudioſe novorum,
Quaque potes retine corpus in urbe meum.
Eſt fuga dicta mihi, non eſt fuga dicta libellis.
Qui domini pœnam non meruere ſui.
Sæpe per extremas profugus pater exſulat oras;

Vrbe tamen natis exſulis eſſe licet.
Palladis exemplo, de me ſine matre creata
Carmina ſunt. ſtirps hæc progenieſque mei.
Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parẽte,
Hoc tibi tutori ſarcina major erit.
Tres mihi ſunt nati contagia noſtra ſecuti:
Cætera fac curæ ſit tibi turba palam.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formę;
Carmina de domini funere rapta ſui.
Illud opus potuit, ſi non prius ipſe periſſem,
Certius à ſumma nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
In populi quidquam ſi tamen ore meum.
Hoc quoque neſcio quid noſtris appone libellis,
Diverſo miſſum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicunque leget (ſi quis leget) æſtimet ante
Compoſitum quo ſis tempore, quoque loco.
Aequus erit ſcriptis; quorum cognoverit eſſe
Exſilium tempus, barbariemque locum:
Inque tot adverſis carmen mirabitur ullum
Ducere me triſti ſuſtinuiſſe manu.
Ingenium fregere meum mala: cujus & ante
Fons infœcundus parvaque vena fuit.
Sed quæcunque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta ſitu.
Non hic librorum, per quos inviter alarque,
Copia. pro libris arcus & arma ſonant.
Nullus in hac terra, recitem, cui carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adeſt.
Nec quo ſecedam locus eſt. cuſtodia muri
Submovet infeſtos clauſaque porta Getas.
Sæpe aliquod verbum quæro, nomenque locumque
Nec quiſquam eſt, à quo certior eſſe queam.
Dicere ſæpe aliquod conanti, turpe fateri,
Verba mihi deſunt: dedidicique loqui.
Treicio Scythicoque fere circumſonor ore,
Et videor Geticis ſcribere poſſe modis.
Crede mihi, timeo, ne ſint immiſta Latinis,
Inque meis ſcriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque igitur, venia dignare libellum:
Sortis & excuſa conditione meæ.

TRISTIVM

LIBER IV.

ELEGIA I.

SI qua meis fuerint, ut erunt, vitioſa libellis;
Excuſata ſuo tempore lector habe.
Exſul eram: requieſque mihi non fama petita eſt:
Mens intenta ſuis ne foret uſque mali.
Hoc eſt cur cantet vinctus quoque cõpede foſſor,
Indocili numero cum grave mollit opus.
Cantet & innitens limoſæ pronus arenæ
Adverſo tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulſa brachia verſat aqua.
Feſſus vt incubuit baculo ſaxove reſedit
Paſtor, arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter pariter data penſa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrneſide triſtis Achilles
Hæmonia curas attenuaſſe lyra.
Cum traheret ſilvas Orpheus & dura canendo
Saxa, bis amiſſa conjuge mœſtus erat.
Me quoque Muſa levat Ponti loca juſſa petentem,
Sola comes noſtræ perſtitit illa fugæ:
Sola nec inſidias inter nec militis enſem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum perii, quis me deceperit error:
Et culpam facto non ſcelus eſſe meo.
Scilicet hoc ipſo nunc æqua, quod obfuit ante,
Cum mecum juncti criminis acta rea eſt.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum ſacris impoſuiſſe manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipſa ſacrorum:
Et carmen demens carmine læſus amo.
Sic nova Dulichio lotos guſtata palato,
Illo quo nocuit, grata ſapore fuit.
Sentit amans ſua damna fere; tamen hæret in illis,
Materiam culpæ proſequiturque ſuæ;
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forſitan hoc ſtudium poſſit furor eſſe videri:
Sed quiddam furor hic vtilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat eſſe malorum,

Præ-

Præſentis caſus immemoremque facit.
Vtque ſuum Bacche non ſentit ſaucia vulnus,
Dum ſtupet Idæis exululata jugis,
Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrſo,
Altior humano ſpiritus ille malo.
Ille nec exſilium, Scythici nec littora ponti,
Ille nec iratos ſentit adeſſe deos.
Vtque ſoporiferæ biberem ſi pocula Lethes,
Temporis adverſi ſic mihi ſenſus abeſt.
Iure deas igitur veneror mala noſtra levantes;
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim veſtigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede noſtra ſequi.
Sint precor hæ ſaltem faciles mihi: namque deorũ
Cætera cum magno Cæſare turba facit.
Meque tot adverſis cumulant, quot littus arenas,
Quotque fretum piſces, ovaque piſcis habet.
Vere prius flores, æſtu numerabis ariſtas,
Poma per autumnum, frigoribuſque nives;
Quam mala, quæ toto patior jactatus in orbe,
Dum miſer Euxini littora læva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum:
Huc quoque ſunt noſtra fata ſecuta vias.
Hic quoque cognoſco natalis ſtamina noſtri;
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Vtque nec inſidias, capitiſque pericula narrem;
Vera quidem vidi, ſed graviora fide.
Vivere quam miſerũ eſt inter Beſſoſque Getaſque
Illi, qui populi ſemper in ore fuit!
Quam miſerum porta vitam muroque tueri,
Vixque ſui tutum viribus eſſe loci.
Aſpera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec niſi luſura movimus arma manu:
Nunc ſenior gladioque latus ſcutoque ſiniſtram,
Canitiem galeæ ſubijcioque meam.
Nam dedit è ſpecula cuſtos ſibi ſigna tumultus;
Induimus trepida protinus arma manu.
Hoſtis habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia luſtrat equo.
Vtque rapax pecudem, quæ ſe non texit ovili,
Per ſata, per ſylvas, fertque refertque lupus,
Sic, ſi quem nondum portarum ſepe receptum
Barbarus in campis repperit hoſtis; agit.
Aut ſequitur raptus, conjectaque vincula collo
Accipit, aut telo virus habente perit.
Hic ego ſollicitæ jaceo novus incola ſedis.

Heu nimium fati tempora lenta mei?
Et tamen ad numeros, antiquaque ſacra reverti
Suſtinet in tantis hoſpita Muſa malis. (qui
Sed neque cui recitem quiſquam mea carmina; nec
Auribus accipiat verba Latina ſuis.
Ipſe mihi (quid enim faciam?) ſcriboque, legoque:
Tutaque judicio littera noſtra ſuo eſt.
Sæpe tamen dixi, Cui nunc, hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ ſcripta, Gæteque legent?
Sæpe etiam lacrymæ me ſunt ſcribente profuſæ,
Humidaque eſt fletu littera facta meo.
Corque vetuſta meum tanquam nova vulnera ſētit;
Inque ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Cum vice mutata qui ſim, fuerimque recordor
Et quo me tulerit caſus, & unde, ſubit,
Sæpe manus demens ſtudiis irata malignis
Miſit in arſuros carmina noſtra focos.
Atque ea de multis, quoniam non multa ſuperſunt,
Cum venia facito, quiſquis es, iſta legas.
Tu quoque nō melius, quā ſunt mea tēpora carmen
Interdicta mihi conſule Roma boni.

ELEGIA II.

Iam fera Cæſaribus Germania, totus ut orbis,
Victa potes flexo ſuccubuiſſe genu.
Altaque velentur fortaſſe palatia fertis,
Thuraque in igne ſonent, inficiantque diem,
Candidaque adducta collum percuſſa ſecuri
Victima purpureo ſanguine pulſet humum:
Donaque amicorum templis promiſſa Deorum
Reddere victores Cæſar uterque parent:
Et qui Cæſareo juvene ſub nomine creſcunt,
Perpetuo terras ut domus iſta regat.
Cumque bonis nuribus pro ſoſpite Livia nato
Munera det meritis, ſæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ ſine crimine caſtos
Perpetua ſeruant virginitate focos,
Plebe pia, cumque pia lætetur Plebe Senatus:
Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques,
Nos procul expulſos communia gaudia fallunt,
Famaque tam longe non niſi parva venit.
Ergo omnis poterit populus ſpectare triumphos,
Cumque ducum titulis oppida capta leget,
Vinclaque captiva reges cervice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos,
Et cernet vultus aliis pro tempore verſos,
Terribiles aliis immemoreſque ſui.

Quorum pars cauſſas, & res, & nomina quæret:
  Pars referet, quamvis noverit illa parum:
Hic, qui Sidonio fulget ſublimis in oſtro,
  Dux fuerat belli: proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miſerabile figit,
  Non iſto vultu, cum tulit arma, fuit:
Ille ferox, oculis & adhuc hoſtilibus ardens,
  Hortator pugnæ conſiliumque fuit.
Perfidus hic noſtros incluſit fraude locorum.
  Squallida promiſſis, qui tegit ora comis.
Illo, qui ſequitur, dicunt mactata miniſtro
  Sæpe recuſanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes,
  Plena feræ cœdis, plena cruoris erant.
Druſus in his meruit quondam cognomina terris,
  Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva,
  Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis,
  Et ducis invictis ſub pede mœſta ſedet:
Collaque Romanæ præbens animoſa ſecuri
  Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos ſuper in curru Cæſar victore veheris
  Purpureus populi rite per ora tui:
Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum:
  Vndique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur: Ioque
  Miles Io magna voce triumphe canet.
Ipſe ſono plauſuque ſimul fremituque canentum
  Quadrijugos cernes ſæpe reſiſtere equos.
Inde petes arcem, delubra faventia votis:
  Et dabitur merito laurea ſerta Iovi.
Hæc ego ſubmotus qua poſſum mente videbo:
  Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immenſa ſpatiatur libera terras:
  In cœlum celeri pervenit illa via.
Illa meos oculos mediam deducit in urbem,
  Immunes tanti nec ſinit eſſe boni.
Invenietque animus, qua currus ſpectet eburnos.
  Sic certe in patria per breve tempus ero.
Vera tamen populus capiet ſpectacula felix,
  Lætaque erit præſens cum duce turba ſuo.
At mihi fingenti tantum longeque remoto
  Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atque procul Latio diverſum miſſus in orbem
  Qui narret cupido vix erit iſta mihi.

Is quoque jam ſerum referet veteremq; triumphũ,
Quo tamen audiero tempore lætus, ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam,
Cauſſaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

MAgna minorque feræ, quarum regis altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque ſicca, rates
Omnia cum ſummo poſitæ videatis in axe,
Et maris occiduas non ſubeatis aquas,
Aetheream que ſuis cingens amplexibus arcem
Veſter ab intacta circulus exſtet humo;
Aſpicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades tranſiluiſſe Remus.
Inque meam nitidos dominam conuertite vultus:
Sitque memor noſtri necne, referte mihi.
Hei mihi, cur nimium quæ ſunt manifeſta, requiro?
Cur labat ambiguo ſpes mihi nixa metu?
Crede quod eſt, quod vis, ac deſine tuta vereri:
Deque fide certa ſit tibi certa fides:
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Eſſe tui memorem, de qua tibi maxima cura eſt:
Quodque poteſt, ſecum nomen habere tuum.
Vultibus illa tui tanquam præſentis inhæret,
Teque remota procul, ſi modo vivit, amat.
Ecquid ut incubuit juſto mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore ſomnus abit?
Tunc ſubeunt curæ, dum te lectuſque locuſque
Tangit & oblitum non ſinit eſſe mei?
Et veniunt queſtus, & mox immenſa videtur,
Feſſaque jactati corporis oſſa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc & cætera fiant,
Detque tuus caſti ſigna doloris amor:
Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
Hectora Theſſalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipſe precer dubio: nec dicere poſſum,
Affectum quem te mentis habere velim
Triſtis es: indignor, quod ſim tibi cauſſa doloris:
Non es: ut amiſſo conjuge digna fores.
Tu vero tua damna dole mitiſſima conjux.
Tempus & à noſtris exige triſte malis:
Fleque meos caſus. eſt quædam flere voluptas:
Expletur lacrymis egeriturque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, ſed eſſet
Mors mea; morte fores ſola relicta mea!

Spiritus hic per te patrias exiſſet in auras:
Sparſiſſent lacrimæ corpora noſtra piæ:
Supremoque die notum ſpectantia cœlum
Texiſſent digiti lumina noſtra tui:
Et cinis in tumulo poſitus jacuiſſet avito,
Tactaque naſcenti corpus haberet humus.
Denique dum vixi ſine crimine, mortuus eſſem,
Nunc mea ſupplicio vita pudenda ſuo eſt.
Me miſerum, ſi tu; cum diceris exſulis uxor,
Avertis vultus, & ſubit ora rubor!
Me miſerum, ſi turpe putas mihi nupta videri?
Me miſerum; ſi te jam pudet eſſe meam!
Tempus ubi eſt illud quo te jactare ſolebas
Conjuge, nec nomen diſſimulare viri?
Tempus ubi eſt, quo te (niſi ſi fugis illa referri)
Et dici memini, juvit & eſſe meam?
Vtque proba dignum eſt, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem proferres (ita res tibi magna videbar)
Quemve tuum malles eſſe, vir alter erat.
Nunc quoq; ne pudeat, quod ſis mihi nupta: tuuſque
Non dolor hinc debet, debet abeſſe pudor.
Cum cecidit Capaneus ſubito temerarius ictu;
Num legis Evadnen erubuiſſe viro.
Nec quia rex mundi compeſcuit ignibus ignes,
Ipſe tuis Phaethon inficiandus erat.
Nec Semele Cadmo facta eſt aliena parenti,
Quod precibus periit ambitioſa ſuis.
Nec tibi, quod ſævis ego ſum Iovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in noſtri curam conſurge tuendi,
Exemplumque mihi conjugis eſto bonæ:
Materiamque tuis triſtem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadat iter.
Hectora quis noſſet, ſi felix Troja fuiſſet?
Publica virtutis per mala facta via eſt.
Ars tua Tiphy jacet, ſi non ſit in æquore fluctus:
Si valeant homines, ars tua Phœbe vacat.
Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus; arguiturque malis.
Dat tibi noſtra locum tituli fortuna; caputque
Conſpicuum pietas quo tua tollat habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es,
Et patet in laudes area magna tuas.

ELEGIA IV.

O Qui nominibus cum ſis generoſus avitis,
Et ſuperas morum nobilitate genus,
Cujus ineſt animo patrii candoris imago,
Non careat nervis candor ut iſte ſuis,
Cujus in ingenio patriæ facundia linguæ,
Qua prior in Latio non fuit ulla foro;
Quod minime volui, poſitis pro nomine ſignis
Dictus es. ignoſcas laudibus ipſe tuis.
Nil ego peccavi: tua te bona cognita produnt.
Si, quod es appares; culpa ſoluta mea eſt.
Nec tamen officium noſtro tibi carmine factum
Principe tum juſto poſſe nocere puta.
Ipſe Pater patriæ, (quid enim communius illo?)
Suſtinet in noſtro carmine ſæpe legi:
Nec prohibere poteſt, quia res eſt publica, Cæſar;
Et de communi pars quoque noſtra bono eſt.
Iupiter ingeniis præbet ſua numina vatum,
Seque celebrari quolibet ore ſinit.
Cauſſa tua exemplo Superorum tuta duorum:
Quorum hic aſpicitur, creditur ille Deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
Non fuit arbitri littera noſtra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, eſt injuria noſtra.
Incolumis cum quo ſæpe locutus eram.
Quo vereare minus ne ſim tibi crimen amicus,
Invidiam, ſiqua eſt, autor habere poteſt.
Namque tuus primis cultus mihi ſemper ab annis
(Hoc ſaltem noli diſſimulare) pater:
Ingeniumq; meum (potes hoc meminiſſe) probabat:
Plus etiam, quam me judice dignus eram.
Deque meis illo referebat verſibus ore,
In quo pars altæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus iſta recepit,
Sed prius autori ſunt data verba tuo.
Nec data ſunt, mihi crede, tamen: ſed in omnibus (actis,
Vltima ſi demas, vita tuenda mea eſt.
Hāc quoque, qua perii, culpam, ſcelus eſſe negabis,
Si tant iſeries ſit tibi nota mali.
Aut timor, aut error nobis; prius obfuit error.
Ah ſine me fati non meminiſſe mei.
Neve retractando nondum coeuntia rumpe
Vulnera vix illis proderit ipſa quies.
Ergo ut jure damus pœnas; ſic abfuit omne
Peccato facinus conſiliumque meo.
Idque Deus ſentit: pro quo nec lumen ademptum,

Nec mihi detractas poſſidet alter opes.
Forſitan hanc ipſam, vivam modo, finiat olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio jubeat diſcedere: ſi non
Noſtra verecundo vota pudore carent.
Mitius exſilium pauloque quietius opto,
Quique ſit à ſævo longius hoſte, locum.
Quantaque in Auguſto clementia, ſi quis ab illo
Hoc peteret pro me, forſitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis,
Nec placidos portus hoſpita navis habet.
Sunt circa gentes quæ prædam ſanguine quærant,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pene ſub ejuſdem ſideris axe jacent.
Nec procul à nobis locus eſt, ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ paſcitur ara Deæ.
Hic prius, ut memorant, non invidioſa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro ſuppoſita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacunque ſuæ.
Quo poſtquam, dubium pius an ſceleratus, Oreſtes
Exactus furiis venerat ipſe ſuis,
Et comes exemplum veri Phocæus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus unus erant:
Protinus evincti triſtem ducuntur ad aram,
Quæ ſtabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc ſua mors, nec mors ſua terruit illum:
Alter ob alterius funera mœſtus erat.
Et jam conſtiterat ſtricto mucrone ſacerdos:
Cinxerat & Grajas barbara vitta comas:
Cum vice ſermonis fratrem cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta Deæ ſignum crudelia ſacra peroſæ
Tranſtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regis magni penetralia mundi,
Quam fugere homines dique propinqua mihi.
Atque meam terram prope ſunt funebria ſacra,
Si modo Naſoni barbara terra eſt.
O utinam venti, quibus eſt ablatus Oreſtes,
Placato referant & mea vela deo.

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter ſors prima ſodales,
Vnica fortunis ara reperta meis.

Cujus ab alloquijs anima hæc moribunda revixit,
Vt vigil infuſa Pallade flamma ſolet,
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percuſſæ confugiumque rati,
Cujus eram cenſu non me ſenſurus egentem,
Si Cæſar patrias eripuiſſet opes;
Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pæne tuum!
Tu tamen agnoſcis: tactuſque cupidine laudis,
Ille ego ſum, cuperes dicere poſſe palam.
Certe ego, ſi ſineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine: neve
Intempeſtivi nominis obſtet honor.
Quod licet & tutum eſt, intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuiſſe mei.
Vtque facis remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior aura deo:
Et tutare caput nulli ſervabile; ſi non
Qui merſit Stygia ſublevet illud aqua.
Teque, quod eſt rarum, præſta conſtanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua proceſſus habeat Fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipſe, juveſque tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & veſtro nulla querela toro:
Diligat & ſemper ſocius te ſanguinis illo
Quo pius affectu Caſtora frater amat:
Sic juvenis, ſimiliſque tibi ſit natus, & illum
Moribus agnoſcat quilibet eſſe tuum:
Sic ſocerum faciat tœda te nata jugali,
Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

TEmpora ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum,
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque ſui monitis obtemperat Inda magiſtri
Bellua, ſervitium tempore victa ſubit.
Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis.
Vixque merum capiant grana, quod intus habet.
Tempus & in canas ſemen producit ariſtas,
Et ne ſint triſti poma ſapore cavet.
Hoc tenuat dentem terram renovantis aratri,

Hoc rigidas ſilices,hoc adamanta terit.
Hoc etiam ſævas paullatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus,mœſtaque corda levat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas
Præterquam curas attenuare meas.
Vt patria careo,bis frugibus area trita eſt:
Diſſiluit nudo preſſa bis uva pede.
Nec quæſita tamen ſpatio patientia longo,
Menſque mali ſenſum noſtra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga ſæpe juvenci,
Et domitus fræno ſæpe repugnat equus.
Triſtior eſt etiam præſens ærumna priori:
Vt ſit enim ſi par,crevit,& aucta mora.
Nec tam nota mihi,quam ſunt, mala noſtra fuere;
Sed magis hoc, quo ſint cognitiora, gravant.
Eſt quoque non nihilum vires afferre recentes,
Nec præconſumptum temporis eſſe malis.
Fortior in fulva novus eſt luctator arena,
Quam cui ſunt tarda brachia feſſa mora.
Integer eſt nitidis melior gladiator in armis,
Quam cui tela ſuo ſanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo ſolvitur imbre vetus.
Nos quoque quæ ferimus tulimus patientius ante
Et mala ſunt longa multiplicata die.
Credite,deficio, noſtroque à corpore quantum
Auguror,accedunt tempora parva malis.
Nam neque ſunt vires,neq; qui color ante ſolebat:
Vixque habeo tenuem, quæ tegat oſſa,cutem
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra,malique
In circumſpectu ſtat ſine fine ſui.
Vrbis abeſt facies,abſunt mea cura ſodales:
Et,qua nulla mihi carior,uxor abeſt
Vulgus adeſt Scythicum,braccataq; turba Getarum.
Sic mala,quæ video, non videoque,nocent.
Vna tamen ſpes eſt,quæ me ſoletur in iſtis;
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Bis me ſol adiit gelidæ poſt frigora brumæ,
Biſque ſuum tacto Piſce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera verſus
Quamlibet in paucos officioſa fuit?
Cur tua ceſſavit pietas, ſcribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus uſus erat?
Cur quoties alicui chartæ ſua vincula dempſi,
Illam ſperavi nomen habere tuum?

Di faciant,ut ſæpe tua ſit epiſtola dextra
Scripta,ſed e multis reddita nulla mihi.
Quod precor eſſe liquet . credam prius ora Meduſæ
Gorgonis anguineis cincta fuiſſe comis
Eſſe canes utero ſub Virginis:eſſe Chimæram,
A truce quæ flammis ſeparet angue leam: (ctos;
Quadrupedeſq; hominum cum pectore pectora jun
Tergeminumque virum,tergeminumque canem.
Sphingaque,& Harpyias, ſerpentipedeſq Gigante,
Centimanumque Gygen, ſemibovemque virum.
Hæc ego cuncta prius quam te cariſſime credam
Mutatum,curam depoſuiſſe mei.
Innumeri montes inter me teque,viæque,
Fluminaque,& campi,nec freta pauca, jacent.
Mille poteſt cauſſis, à te quæ littera ſæpe
Miſſa ſit, in noſtras rara venire manus.
Mille tamen cauſſas ſcribendo vince frequenter:
Excuſem ne te ſemper,amice,mihi.

ELEGIA VIII.

IAm mea cygneas imitantur tempora plumas.
Inficit & nigras alba ſenecta comas:
Iam ſubeunt anni fragiles,& inertior ætas:
Iamque parum firmo me mihi ferre grave eſt.
Nunc erat,ut poſito deberem fine laborum
Vivere me nullo ſollicitante metu.
Quæque meæ ſemper placuerunt otia menti:
Carpere,& in ſtudijs molliter eſſe meis:
Et parvam celebrare domum,vetereſque Penates.
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
Inque ſinu dominæ, cariſque nepotibus,inque
Securus patria conſediſſe mea.
Hæc mea ſic quondam peragi ſperaverat ætas:
Hos ego ſic canos ponere dignus eram.
Non ita dis viſum:qui me terraque marique
Actum Sarmaticis expoſuere locis.
In cava ducuntur quaſſæ navalia puppes,
Ne temere in mediis diſſoluantur aquis.
Ne cadat,& multas palmas inhoneſtet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles,ut emeritis non eſt ſatis utilis armis,
Ponit ad antiquos,quæ tulit arma,Lares.
Sic igitur tarda vires minuente ſenecta,
Me quoque donari jam rude,tempus erat.
Tempus erat nec me peregrinum ducere cœlum,
Nec ſiccam Getico fonte levare ſitim.
Sed modo,quos habui,vacuos ſecedere in hortos:

Nunc

Nunc hominum viſu rurſus & urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
Optabam placide vivere poſſe ſenex.
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint; poſteriora gravant.
Iamque decem luſtris omni ſine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas pæne tenere videbar,
Curriculo gravis eſt facta ruina meo.
Ergo illum demens in me ſævire coegi,
Mitius immenſus quo nihil orbis habet:
Ipſaque delictis victa eſt clementia noſtris:
Nec tamen errori vita negata meo eſt.
Vita procul patria peragenda ſub axe Boreo,
Qua maris Euxini terra ſiniſtra jacet.
Hæc mihi ſi Delphi, Dodonaque diceret ipſa;
Eſſe videretur vanus uterque locus.
Nil adeo validum eſt, adamas licet alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita ſublime eſt, ſupraque pericula tendit,
Non ſit, ut inferius ſuppoſitumque Deo.
Nam quamquam vitio pars eſt contracta malorum,
Plus tamen exitii numinis ira dedit.
At vos admoniti noſtris quoque caſibus eſte,
Aequantem Superos demeruiſſe virum.

ELEGIA IX.

SI licet, & pateris, nomen, facinuſque tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
Noſtraque vincetur lacrymis clementia ſeris.
Fac modo te pateat pœnituiſſe tui:
Fac modo te damnes, cupiaſque eradere vitæ
Tempora, ſi poſſis, Tiſiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora noſtro:
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, ſicut ſum, miſſus in orbem;
Noſtra ſuas iſtuc porriget ira manus.
Omnia, ſi neſcis, Cæſar mihi jura reliquit,
Et ſola eſt patria pœna carere mea.
Et patriam, modo ſit ſoſpes, ſperamus ab illo.
Sæpe Iovis telo quercus aduſta viret.
Denique vindictæ ſi ſit mihi nulla facultas;
Pierides vires & ſua tela dabunt.
Vt Scythicis habitem longe ſubmotus in oris,
Siccaque ſint oculis proxima ſigna meis;
Noſtra per immenſas ibunt præconia gentes,
Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.

Ibit ad occaſum, quidquid dicemus, ab ortu :
  Teſtis & Heſperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar undas,
  Et gemitus vox eſt magna futura mei.
Nec tua te ſontem tantummodo ſæcula norint :
  Perpetuæ crimen poſteritatis eris.
Iam feror in pugnas, & nondum cornua ſumpſi.
  Nec mihi ſumendi cauſſa ſit ulla velim.
Circus adhuc ceſſat : ſpargit tamen acer arenam
  Taurus, & infeſto jam pede pulſat humum.
Hoc quoq; quam volui, plus eſt, cane Muſa receptus,
  Dum licet huic nomen diſſimulare ſuum.

ELEGIA X.

ILle ego, qui fueram tenerorum luſor amorum,
  Quem legis, ut noris, accipe poſteritas.
Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis,
  Millia qui novies diſtat ab urbe decem.
Editus hinc ego ſum : necnon, ut tempora noris,
  Cum cecidit fato conſul uterque pari :
Si quid id, à proavis uſque, & vetus ordinis heres :
  Non modo fortunæ munere factus eques.
Nec ſtirps prima fui : genito ſum fratre creatus,
  Qui tribus ante quater menſibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus affuit idem :
  Vna celebrata eſt per duo liba dies
Hæc eſt armiferæ feſtis de quinque Minervæ,
  Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
  Imus ad inſignes urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo ;
  Fortia verboſi natus ad arma fori.
At mihi jam puero cœleſtia ſacra placebant,
  Inque ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas ?
  Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis : totoque Helicone relicto,
  Scribere conabar verba ſoluta modis.
Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos,
  Et quod tentabam dicere, verſus erat.
Interea tacito paſſu labentibus annis,
  Liberior fratri ſumpta mihique toga eſt :
Induiturque humeris cum lato purpura clavo :
  Et ſtudium nobis, quod fuit ante, manet.
Iamque decem vitæ frater geminaverat annos,
  Cum perit : & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores,

Eque viris quondam pars tribus una fui.
Curia reſtabat: clavi menſura coacta eſt.
Majus erat noſtris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram:
Et petere Aoniæ ſuadebant tuta ſorores
Otia; judicio ſemper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas,
Quotque aderant vates, rebar adeſſe deos.
Sæpe ſuas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque necet ſerpens, quæ jubet herba, Macer.
Sæpe ſuos ſolitus recitare Propertius ignes:
Iure ſodalitii qui mihi junctus erat.
Ponticus Heroo, Baſſus quoque clarus Iambo,
Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit noſtras numeroſus Horatius aures;
Dum ferit Auſonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Succeſſor fuit hic tibi Galle; Propertius illi.
Quartus ab his ſerie, temporis, ipſe fui.
Vtque ego majores, ſic me coluere minores:
Notaque non tarde facta Thalia mea eſt.
Carmina cum primum populo juvenilia legi:
Barba reſecta mihi biſve ſemelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per urbem
Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem ſcripſi: ſed quæ vitioſa putavi,
Emendaturis ignibus ipſe dedi.
Tum quoque cum fugerem, quædam placitura cremavi;
Iratus ſtudio carminibuſque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis
Cor mihi, quodque levis cauſſa moveret, erat.
Cum tamen hoc eſſem, minimoq; accenderer igne;
Nomine ſub noſtro fabula nulla fuit.
Pæne mihi puero, nec digna, nec utilis uxor
Eſt data: quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi ſucceſſit, quamvis ſine crimine conjux,
Non tamen in noſtro firma futura toro.
Vltima, quæ mecum ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit conjux exſulis eſſe viri.
Filia me mea bis prima fœcunda juventa,
Sed non ex uno conjuge fecit avum.
Et jam complerat genitor ſua fata; novemque
Addiderat luſtris altera luſtra novem:

Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
  Ille fuit. matri proxima juſta tuli.
Felices ambo tempeſtiveque ſepulti,
  Ante diem pœnæ qui periere meæ.
Me quoque felicem, qui non viventibus illis
  Sum miſer, & de me quod doluere nihil.
Si tamen extinctis aliquid niſi nomina reſtat,
  Et gracilis ſtructos effugit umbra rogos,
Fama parentales ſi vos mea contigit umbræ,
  Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro;
Scite precor cauſſam (nec vos mihi fallere ſas eſt)
  Errorem juſſæ non ſcelus eſſe fugæ.
Manibus id ſatis eſt. ad vos ſtudioſa revertor
  Pectora qui vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canities, pulſis melioribus annis,
  Venerat, antiquas miſcueratque comas:
Poſtque meos ortos Piſæa vinctus oliva
  Abſtulerat decies præmia victor eques:
Cum maris Euxini poſitos ad læua Tomitas
  Quærere me læſi Principis ira jubet.
Cauſa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
  Indicio non eſt teſtificanda meo.
Quid referam comitumque nefas, famuloſq; nocentes?
  Ipſa multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens eſt ſuccumbere: ſeque
  Præſtitit invictam viribus uſa ſuis:
Obtuliſque mei ductæque per otia vitæ,
  Inſolita, cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra caſus pelagoque, quot inter
  Occultum ſtellæ conſpicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
  Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego, finitimis quamvis circumſonor armis
  Triſtia, quo poſſum carmine, fata levo.
Quod quamvis nemo eſt, cujus referatur ad aures;
  Sic tamen abſumo decipioque diem.
Ergo quod vivo, duriſque laboribus obſto,
  Nec me ſollicitæ tædia lucis habent;
Gratia Muſa tibi. nam tu ſolatia præbes,
  Tu curæ requies, tu medicina venis,
Tu dux tu comes es: tu nos abducis ab Iſtro,
  In medioque mihi das Helicone locum:
Tu mihi, quod rarum, vivo ſublime dediſti
  Nomen, ab exſequiis quod dare fama ſolet.
Nec, qui detractat præſentia livor, iniquo
  Vllum de noſtris dente momordit opus.

Nam tulerint magnos cum ſæcula noſtra poetas;
Non fuit ingenio Fama maligna meo.
Vtque ego præponam multos mihi; non minor illis
Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præſagia veri;
Protinus ut moriar, non ero terra tuus.
Sive favore tuli, ſive hanc ego carmine famam
Iure; tibi grates, candide lector, ago.

TRISTIVM

LIBER V.

ELEGIA I.

HVnc quoque de Getico miſſum, ſtudioſe, libellum
Littore, præmiſſis quatuor adde [illegible]
Hic quoque talis erit, qualis fortuna [illegible]
Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noſter ſtatus eſt, ita flebile [illegible]
Materiæ ſcripto conveniente ſuæ.
Integer & lætus, læta & juvenilia luſi:
Illa tamen nunc me compoſuiſſe p[illegible]
Vt cecidi, ſubiti perago præconia caſ[illegible]
Sumque argomenti conditor ipſe m[illegible]
Vtque jacens ripa deflere Cayſtrius [illegible]
Dicitur ore ſuam deficiente necem:
Sic ego Sarmatica longe Projectus in oras [illegible]
Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias ſi quis laſcivaque carmina quærit,
Præmoneo nunquam ſcripta quod iſta leg[illegible]
Aptior his Gallus, blandique Propertius erit,
Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam numero non nos eſſemus in [illegible]
Hei mihi cur umquam Muſa locuta mea [illegible]
Sed dedimus pœnas, Scythicique in finibus [illegible]
Ille pharetrati luſor Amoris abeſt.
Quod ſupereſt, animos ad publica carmina flexi,
Et memores juſſi nominis eſſe ſui.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa [illegible]
Vnde dolenda canam; multa dolenda [illegible]
Non hæc ingenio, non hæc componimus a[illegible]
Materia eſt propriis ingenioſa malis.

Et quota fortunæ pars eſt in carmine noſtræ?
  Felix qui patitur quæ numerare poteſt.
Quot frutices ſilvæ, quot flavas Tybris arenas,
  Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quieſque
  Nulla, niſi in ſtudio, Pieridumque mora.
Quis tibi Naſo modus lacrymoſi carminis? inquis
  Idem, fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar illa mihi pleno de fonte miniſtrat;
  Nec mea ſunt, fati verba ſed iſta mei.
At mihi ſi cara patriam cum conjuge reddas;
  Sint vultus hilares; ſimque quod ante fui.
Lenior invicti ſi ſit mihi Cæſaris ira;
  Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut luſit, rurſus mea littera ludet;
  Sit ſemel illa joco luxuriata meo.
Quod probet ipſe canam: pœnæ modo parte levata:
  Barbariemque rigidos effugiamque Getas.
Interea noſtri quid agant niſi triſte libelli?
  Tibia funeribus convenit iſta meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre ſilendo,
  Et tacitus caſus diſſimulare tuos.
Exigis ut nulli gemitus tormenta ſequantur,
  Acceptoque gravi vulnere flere vetas,
Ipſe Perilleo Phalaris permiſit in ære
  Edere mugitus, & bovis ore queri,
Cum Priami lacrymis offenſus non ſit Achilles?
  Tun' fletus inhibes durior hoſte meos?
Cum faceret Nioben orbam Latonia proles:
  Non tamen & ſiccas juſſit habere genas.
Eſt aliquid fatale malum per verba levare:
  Hoc querulam Prognen Halcyonemque facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
  Voce fatigaret Lemnia ſaxa ſua.
Strangulat incluſus dolor, atque exæſtuat intus:
  Cogitur & vires multiplicare ſuas,
Da veniam, potius vel totos tolle libellos;
  Si mihi quod prodeſt, hoc tibi, lector, obeſt.
Sed nec obeſſe poteſt ulli: nec ſcripta fuerunt
  Noſtra, niſi autori pernicioſa ſuo.
At mala ſunt fateor, quis te mala ſumere cogit?
  Aut quis deceptum ponere ſumpta vetat?
Ipſe nec hoc mando: ſed ut hic deducta legantur,
  Non ſunt illa ſuo barbariora loco.
Nec me Roma ſuis debet conferre poetis.

Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
Ingenio ſtimulos ſubdere fama ſolet.
Nolumus aſſiduis animum tabeſcere curis:
Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt,
Cur ſcribam docui: cur mittam quæritis iſtos
Vobiſcum cupiam quolibet eſſe modo.

ELEGIA II

ECquid ut è Ponto nova venit epiſtola palles,
Et tibi ſollicita ſolvitur illa manu?
Pone metum; valeo, corpuſque, quod ante laborum
Impatiens nobis invalidumque fuit;
Sufficit, atque ipſo vexatum induruit uſu.
An magis infirmo non vacat eſſe mihi? (ſiſt-
Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora ſum-
Affectuſque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora ſpatioque ſuo coitura putavi
Vulnera; non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodeſt annoſa vetuſtas:
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Pene decem totis aluit Pæantius annis
Peſtiferum tumido vulnus ab angue datum;
Telephus æterna conſumptus tabe periſſet,
Si non quæ nocuit dextra tuliſſet opem.
Et mea, ſi facinus nullum commiſimus, opto
Vulnera qui fecit, facta levare velit.
Contentuſque me jam tandem parte doloris,
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum reſtabit acerbi:
Parſque meæ pœnæ totius inſtar erit.
Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores,
Quotve ſoporiferum grana papaver habet,
Sylva feras quot alit, quot piſcibus unda natatur,
Et tenerum pennis aera pulſat avis;
Tot premor adverſis: quæ ſi comprehendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Utque viæ caſus, ut amara pericula ponti;
Ut taceam ſtrictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbiſque noviſſima magni
Suſtinet, & ſævo cinctus ab hoſte locus.
Hinc ego traijcerer (nec enim mea culpa cruenta eſt)
Eſſet quæ debet, ſi tibi cura mei.
Ille deus, bene quo Romana potentia nixa eſt,
Sæpe ſuo victor lenis in hoſte fuit.
Quid dubitas, quid tuta times? accede, rogaque.
Cæſare nil ingens mitius orbis habet. (quunt?
Me miſerum! quid agam, ſi proxima quæque relin-

Subtrahis effracto tu quoque colla jugo.
Quo ferar ? unde petam lapſis ſolatia rebus ?
Anchora jam noſtram non tenet ulla ratem.
Viderit : ipſe ſacram quamvis inviſus ad aram
Confugio: nullas ſummovet ara manus.
Alloquor en abſens abſentia numina ſupplex.
Si fas eſt homini cum Iove poſſe loqui.
Arbiter imperii, quo certum ſoſpite cunctos.
Auſoniæ curam gentis habere deos,
O decus, o patriæ per te florentis imago ?
O vir non ipſo, quem regis, orbe minor?
Sic habites terres, & te deſideret æther,
Sic ad pacta tibi ſidera tardus eas;
Parce precor; minimamque tuo de fulmine Partem
Deme, ſatis Pœnæ, quod ſuperabit, erit.
Ira quidem moderata tua eſt? vitamque dediſti:
Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abeſt.
Nec mea conceſſa eſt aliis fortuna : nec exſul
Edicti verbis nominor ipſe tui
Omniaque hæc timui, quoniam meruiſſe videbar:
Sed tua peccato lenior ira meo eſt,
Arva relegatum juſſiſti viſere Ponti,
Et Scythicum profuga ſcindere puppe fretum.
Iuſſus ad Euxini deformia littora veni
Aequoris, hæc gelido terra ſub axe jacet.
Nec me tam cruciat numquam ſine frigore cœlum,
Glebaque canenti ſemper obuſta gelu,
Neſciaque eſt vocis quod barbara lingua Latinæ,
Grajaque quod Getico juncta loquela ſono;
Quam quod finitimo cinctus premor undiq; Marte,
Vixque brevis tutum murus ab hoſte facit,
Pax tamen interdum pacis fiducia numquam.
Sic hic nunc patitur nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Devoret, atque ſuis ad Styga mittat aquis:
Vel rapide flammis urar patienter in Aetnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta dei.
Quod patimus pœna eſt (neq; enim miſer eſſe recuſo)
Sed precor, vt poſſim tutius eſſe miſer:

ELEGIA III.

ILla dies hæc eſt, qua te celebrare poetæ
Si modo non fallunt tempora, Bacche ſolent:
Feſtaque odoratis innectunt tempora ſertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas
Inter quos memini, dum me mea fata ſinebant.
Non inviſa tibi pars ego ſæpe fui.

Quem

Quem nunc ſuppoſitum ſtellis Cynoſuridos Vrſæ
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem vacuamque laboribus egi
In ſtudiis vitam, Pieridumque choro;
Nunc procul à patria Geticis circumſonor armis;
Multa prius pelago, multaque paſſus humo.
Sive mihi caſus, ſive hoc dedit ira Deorum;
Nubila naſcenti ſeu mihi Parca fuit:
Tu tamen è ſacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras ſuſtinuiſſe tuo
An dominæ fati quidquid cecinere ſorores.
Omne ſub arbitrio deſinit eſſe Dei?
Ipſe quoque æthereas meritis invectus es arces:
Qua non exiguo facta labore via eſt.
Nec patria eſt habitata tibi: ſed ad uſque nivoſum
Strymona veniſti, Marticulamque Geten,
Perſidaque, & lato ſpatiantem flumine Gangen,
Et quaſcumque bibit diſcolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, ſi fas eſt exemplis ire Deorum,
Ferrea ſors vitæ difficiliſque premit;
Illo nec levius eccidi; quem magna locutum
Repulit à Thebis Iupiter igne ſuo.
Vt tamen audiſti percuſſum fulmine vatem;
Admonitu matres condoluiſſe potes.
Et potes aſpiciens circum tua ſacra poetas,
Neſcio quis noſtri dicere cultor abeſt.
Fer bone Liber opem: ſic altam degravet vlmum
Vitis, & incluſo plena ſit uva mero;
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus
Adſit, & attonito non taceare ſono
Oſſa bipenniferi ſic ſint male preſſa Lycurgi:
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet:
Sic micet æternum vicinaque ſidera vincat
Conjugis in cœlo clara Corona tuæ.
Huc ades, & caſus releves pulcherrime noſtros;
Vnum de numero me memor eſſe tuo.
Sunt Dis inter ſe commercia, flectere tenta
Cæſareum numen numine Bacche tuo.
Vos quoque, conſortes ſtudii pia turba poetæ,
Hæc eadem ſumpto quiſque rogate mero.
Atque aliquis veſtrum, Naſonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula miſta ſuis:
Admonituſque mei, cum circumſpexerit omnes;
Dicat, Vbi eſt noſtri pars modo Naſo chori?

Idque ita, ſi veſtrum merui candore favorem,
Nullaque judicio littera læſa meo eſt,
Si, veterum digne veneror cum ſcripta virorum,
Proxima non illis eſſe minora reor:
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen;
Quod licet, inter vos nomen habere meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Naſonis epiſtola veni,
Laſſaque facta mari, laſſaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aſpice Romam.
Heu quanto melior ſors tua ſorte mea?
Flens quoque me ſcripſit; nec qua ſignabar, ad os eſt
Ante, ſed ad madidas gemma relata genas,
Triſtitiæ cauſſam ſi quis cognoſcere quærit;
Oſtendi ſolem poſtulat ille ſibi:
Nec frondem ſylvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat mirabitur Hectore rapto,
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent utinam talis ſtatus eſſet in illo;
Vt non triſtitiæ cauſſa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet, caſus patienter amaros:
More nec indomiti fræna recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram;
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.
Sæpe refert, ſit quanta Dei clementia; cujus
Se quoque in exemplis annumerare ſolet.
Nam quod opes teneat, patrias, quod nomina civis,
Denique quod vivat; munus habere Dei.
Te tamen (ò ſi quid credis mihi) carius ille
Omnibus in toto pectore ſemper habet.
Teque Menœtiaden, te qui comitatus Oreſtem,
Te vocat Aegiden, Euryalumque ſuum.
Nec patriam magis ille ſuam deſiderat, & quæ
Plurima cum patria ſentit abeſſe ſibi;
Quam vultus oculoſque tuos, ò dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis?
Sæpe etiam mœrens tempus reminiſcitur illud,
Quod non præventum morte fuiſſe dolet
Cumque alii fugerent ſubitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus;
Te ſibi cum paucis meminit manſiſſe fidelem:
Si paucos aliquis treſve duoſve vocat.
Quamvis attonitus, ſentit tamen omnia: nec te
Se minus adverſis indoluiſſe ſuis.
Verba ſolet, vultumque tuum, gemituſque referre;

Et te flente ſuos demaduiſſe ſinus.
Quam ſibi præſtiteris, qua conſolatus amicum
Sis ope; ſolandus cum ſimul ipſe fores.
Pro quibus affirmat fore ſe memoremque piumque;
Sive diem videat, ſive tegatur humo;
Per caput ipſe ſuum ſolitus jurare tuumque,
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo.
Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
Nec ſinet ille tuos littus arare boves.
Fac modo conſtanter profugum tueare: quod ille:
Qui bene te novit, non rogat; ipſa rogo.

ELEGIA V.

ANnuus aſſuetum dominæ natalis honorem
Exigit. ite manus ad pia ſacra meæ.
Sic quondam feſtum Laertius egerit heros
Forſan in extremo conjugis orbe diem.
Lingua favens adſit longorum oblita malorum:
Quæ puto dedidicit jam bona verba loqui;
Quæque ſemel toto veſtis mihi ſumitur anno,
Sumatur fatis diſcolor alba meis;
Araque gramineo viridis de ceſpite fiat,
Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura, puer, pingues facientia flamma,
Quodque pio fuſum ſtridat in igne merum.
Optime natalis, quamvis procul abſumus, opto
Candidus huc venias, diſſimiliſque meo
Sique quod inſtabat dominæ miſerabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quaſſata procella,
Quod ſupereſt, tutum per mare navis eat.
Illa domo, nataque ſua, patriaque fruatur:
Erepta hæc uni ſit ſatis eſſe mihi.
Quatenus & non eſt in caro conjuge felix,
Pars vitæ triſti cætera nube vacet.
Vivat, ametque virum; quoniam ſic cogitur, abſens:
Conſumatque annos, ſed diuturna, ſuos:
Adijcerem & noſtros; ſed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipſa, mei.
Nil homini cer um fieri quis poſſe putare,
Vt facerem mediis hæc ego ſacra Getis?
Aſpice ut aura tamen fumor è thure coortus
In partes Italas, & loca dextra ferat.
Senſus ineſt igitur nebulis, quas exigit ignis:
Conſilium fugiunt cætera pæne meum.
Conſilio, commune ſacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu;

Ipſa ſibi diſcors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas,
Hoc (memini) quondam fieri non poſſe loquebar,
Et me Battiades judice falſus erat.
Omnia nunc credo: cum tu non ſtultes ab Arcto
Terga vapor dederis, Auſoniamque petas.
Hæc igitur lux eſt: quæ ſi non orta fuiſſet,
Nulla fuit miſero feſta videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heoriſin æquos.
Queis erat Eetion Icariuſque pater.
Nata pudicitia eſt morum, probitaſque, fideſque:
At non ſunt iſta gaudia nata die:
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus impar,
Iuſtaque de viduo pæne querela toro.
Scilicet ad verſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes;
Penelope felix, ſed ſine laude, foret.
Victor Echionias ſi vir penetraſſet in arces;
Forſitan Evadnen vix ſua noſſet humus.
Cum Pelia tot ſint genitæ; cur nobilis una eſt?
Nupta fuit miſero nempe quod una viro.
Effice ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil, cur referatur, erit
Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
Implerent venti ſi mea vela ſui.
Di tamen, & Cæſar dis acceſſura, ſed olim
Aequarint Pylios cum tua fata dies;
Non mihi, qui pœnam fateor meruiſſe, ſed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TV quoque noſtrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
Tu quoque ſuſcepti curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito ponis onus?
Sarcina ſum fateor. quam ſi modo tempore duro
Depoſiturus eras; non ſubeunda fuit.
Fluctibus in mediis novem Palinure relinquis.
Ne fuge: neve tua ſit minor arte fides.
Numquid Achilleos inter fera prœlia fidi
Degeruit levitas Automedontis equos?
Quem ſemel excepit, numquam Podalirius ægro
Promiſſam medicæ non tulit artis opem.
Turpius ejicitur, quam non admittitur hoſpes:
Quæ patuit dextræ firma ſit ara meæ
Nil niſi me ſolum primo tutatus es at nunc

Me pariter ſerva, judiciumque tuum:
Si modo non aliqua eſt in me nova culpa; tuamque
Mutarunt ſubito crimina noſtra fidem.
Spiritus hic, Scithica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis.
Quam tua delicto ſtringantur pectora noſtro,
Et videar merito vilior eſſe tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Vt meo ſit longis meus quoque mota malis.
Finge tamen moram. quoties Agamemnone natum
Dixiſſe in Pyladen verba proterva putas?
Nec procul à vero eſt, quod vel pulſarit amicum.
Manſit in officiis non minus ille ſuis.
Hoc eſt cum miſeris ſolum commune beatis,
Ambobus tribui quod ſolet obſequium.
Ceditur & cœcis, & quos prætexta verendos
Virgaque cum verbis imperioſa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige noſtrorum minimum de parte laborum:
Iſto, quo reris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celebrantur arundine foſſæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes,
Quam multæ gracili terrena ſub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta ſolent;
Iam me circumſtant denſorum turba malorum,
Crede mihi, vero noſtra querela minor.
His, qui contentus non eſt; in littus arenas,
In ſegeteam ſpicas, in mare fundat aquas.
Intempeſtivos igitur compeſce timores,
Vela nec in medio deſere noſtra mari.

ELEGIA VII.

QVam legis, ex illa tibi venit epiſtola terra,
Latus tibi æquoreis jungitur Iſter aquis.
Si tibi contigerit cum dulci vita ſalute;
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut ſemper, quid agam, cariſſime, quæris;
(Quamvis hoc vel me ſcire tacente potes:)
Sum miſer. hæc brevis eſt noſtrorum ſumma malorum:
Quiſquis & offenſo Cæſare vivet; erit.
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis, & inter
Quos habitem mores; diſcere cura tibi eſt?
Miſta ſit hæc quamvis inter Grecoſque Getaſque;
A male pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ maior Geticæque frequentia gentis

Per medias in equis itque reditque vias.
In quibus eſt nemo, qui non coryton, & arcum,
Telaque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, veriſſima mortis imago;
Non coma, non ulla barba reſecta manu
Dextera non ſegnis fixo dare vulnera cultro,
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his igitur tenerorum oblitus amorum,
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque utinam vivat, & non moriatur in illis:
Abſit ab inviſis & tamen umbra locis.
Carmina quod pleno ſaltari noſtra theatro,
Verſibus & plaudi ſcribis, amice, meis.
Nil equidem feci (tu ſcis hoc ipſe) theatris:
Muſa nec in plauſus ambitioſa mea eſt.
Nec tamen ingratum quodcunque oblivia noſtri
Impedit, & profugi nomen in ore refert.
Quamvis interdum, quæ me læſiſſe recordor
Carmina devoveo, Pieridaſque meas.
Cum bene devovi; nequeo tamen eſſe ſine illis,
Vulneribuſque meis tela cruenta ſequor.
Quæque modo Euboicis lacerata eſt fluctibus; audet
Graja Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen, ut lauder vigilo, curamque futuri
Nominis, utilius quod latuiſſet, ago.
Detineo ſtudiis animum, falloque labores:
Experior curis, & dare verba meis.
Quid potius faciam deſertis ſolus in oris,
Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum ſpecto: locus eſt inamabilis, & quo
Eſſe nihil toto triſtius orbe poteſt:
Sive homines; vix ſunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi, ſævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, ſed cedit viribus æquum,
Victaque pugnaci jura ſub enſe jacent.
Pallibus & laxis arcent mala frigora braccis,
Oraque ſunt longis horrida tecta comis.
In paucis remanent Grajæ veſtigia linguæ;
Hæc quoque jam Getico barbara facta ſono.
Vnus in hoc vix eſt populo, qui forte Latine
Quælibet è medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates (ignoſcite Muſæ)
Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, & fateor; jam deſuetudine longa
Vix ſubeunt ipſi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin ſint, & in hoc non pauca libello

Barbara, non hominis culpa, ſed iſta loca.
Ne tamen Auſoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta ſono;
Ipſe loquor mecum, deſuetaque verba retracto,
Et ſtudii repeto ſigna ſiniſtra mei.
Sic animum tempuſque traho: meque ipſe reduco
A contemplatu ſubmoveoque mali.
Carminibus quæro miſerarum oblivia rerum.
Præmia ſi ſtudio conſequar iſta; ſat eſt.

ELEGIA VIII.

NOn adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
Te quoq; ſim: inferius quo nihil eſſe poteſt.
Quæ tibi res animos in me facit improbe? curve
Caſibus inſultas, quos potes ipſe pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti
Noſtra, quibus poſſint illacrymare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ ſtantis in orbe
Numen, & exoſæ verba ſuperba Deæ.
Exiget ab dignas ultrix Rhamnuſia pœnas?
Impoſito calcas quid mea colla pede?
Vidi ego naufragiumque, viros & in æquore mergi,
Et nunquam dixi juſtior unda fuit.
Vilia qui quondam miſeris alimenta negarat,
Nunc mendicato paſcitur ipſe cibo.
Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco:
Sed modo læta manet, vultus modo ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.
Nos quoque floruimus, ſed flos erat ille caducus,
Flammaque de ſtipula noſtra breviſque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
Non eſt placandi ſpes mihi nulla dei.
Vel quia peccavi citra ſcelus; utque pudore
Non caret, invidia ſic mea culpa caret;
Vel quia nil ingens ad finem ſolis ab ortu
Illo cui paret mitius orbis habet.
Scilicet ut non eſt per vim ſuperabilis ulli,
Molle cor ad timidas ſic habet ille preces.
Exemploque Deum, quibus acceſſurus & ipſe,
Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno ſoles & nubila toto,
Invenies nitidum ſæpius iſſe diem.
Ergo, ne nimium noſtra lætere ruina:
Reſtitui quondam me quoque poſſe puta.
Poſſe puta fieri lenito Principe, vultus
Vt videas media triſtis in Vrbe meos:

Vtque ego te videam cauſſa graviore fugatum.
  Hæc ſunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA IX.

O Tua ſi ſineres in noſtris nomina poni
  Carminibus; poſitos quam mihi ſæpe fores:
Te ſolum meriti canerem memor; inque libellis
  Creviſſet ſine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota ſciretur in urbe:
  Exſul in amiſſa ſi tamen urbe legor.
Te præſens mitem, te noſſet ſerior ætas:
  Scripta vetuſtatem ſi modo noſtra ferent.
Nec tibi ceſſaret doctus bene dicere lector:
  Hic tibi ſervato vate maneret honor.
Cæſaris eſt primum munus, quod ducimus auras:
  Gratia poſt magnos eſt tibi habenda deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris;
  Et facis accepto munere poſſe frui.
Cumque perhorruerit caſus pars maxima noſtros,
  Pars etiam credi per imuiſſe velit,
Naufragiumque meum tumulo ſpectarit ab alto,
  Nec dederit nanti per freta ſæva manum;
Seminecem Stygia revocaſti ſolus ab unda.
  Hoc quoque quod memores poſſumus eſſe; tuum,
Di tibi ſe tribuant cum Cæſare ſemper amicos,
  Non potuit votum plenius eſſe meum.
Hæc meus argutis, ſi tu paterere, libellis
  Poneret in multa luce videnda labor.
Nunc quoq; jam quamvis eſt juſſa quieſcere, quin te
  Nominet invitum, vix mea Muſa tenet.
Vtque canem pavidæ nactum veſtigia cervæ
  Luctantem fruſtra copula dura tenet,
Vtque fores nondum reſerati carceris acer
  Nunc pede, nunc preſſa fronte laceſſit equus;
Sic mea lege data vincta atque incluſa Thaleia
  Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici;
  Parebo juſſis, parce timere, tuis.
At non parerem, ſi non meminiſſe putares.
  Hoc quod non prohibet vox tua; gratus ero.
Dumque (quod ò breve ſit!) lumen ſolare videbo;
  Serviet officio ſpiritus iſte tuo.

ELEGIA X.

VT ſumus in Ponto; ter frigore conſtitit iſter,
  Facta eſt Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul eſſe, tot annis,

Dardana quot Grajo Troja ſub hoſte fuit.
Stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis paſſibus annus iter.
Nec mihi ſolſtitium quidquam de noctibus aufert,
Efficit anguſtos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata.
Cumque meis curis omnia longa facit.
Num peragunt ſolitos communia tempora motus,
Suntque magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
Et Scythici vere terra ſiniſtra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur,
Quæ niſi de rapto vivere turpe putant.
Nil extra tutum. tumulus defenditur ægre
Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minime credas; ut aves denſiſſimus hoſtis
Advolat, & prædam, vix bene viſus, agit:
Sæpe intra muros clauſis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Eſt igitur rarus, qui jam colere audeat: iſque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea paſtor junctis pice cantat avenis;
Proque lupo pavidę bella verentur oves.
Vix ope caſtelli defendimur: & tamen intus
Miſta facit Grajis barbara turba metum.
Quippe ſimul nobis habitat diſcrimine nullo
Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet.
Quorum ut non timeas; poſſis odiſſe, videndo
Pellibus & longa corpora tecta coma.
Hos quoque qui geniti Graja creduntur in urbe,
Pro patrio cultu Perſica bracca tegit.
Exercent illi ſociæ commercia linguæ.
Per geſtum res eſt ſignificanda mihi.
Barbarus hic ego ſum: quia non intelligor ulli,
Et rident ſtolidi verba Latina Getæ.
Meque palam de me tuto mala ſæpe loquuntur;
Forſitan objiciunt exſiliumque mihi.
Utque fit. in me aliquid, ſi quid dicentibus illis
Abnuerim quoties annuerimque, putant
Adde, quod injuſtum rigido jus ducitur enſe;
Dantur & in medio vulnera ſæpe foro.
O diram Lacheſin, quæ tam grave ſidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quod patriæ vultu, veſtroque caremus amici,
Quod ſic in Scythicis gentibus eſſe queror;
Utraque pœna gravis. merui tamen urbe carere:

Non merui tali forſitan eſſe loco.
Quid loquor ah demens? ipſam quoq; perdere vitam
Cæſaris offenſo numine dignus eram.

ELEGIA XI

QVod te neſcio quis per jurgia dixerit eſſe
Exſulis uxorem, litera queſta tua eſt.
Indolui: non tam mea quod fortuna male audit,
Qui jam conſuevi fortiter eſſe miſer;
Quam quod cui minime vellem ſum cauſſa pudoris,
Teque reor noſtris erubuiſſe malis.
Perfer, & obdura. multa graviora tuliſti,
Cum me ſurripuit Principis ira tibi.
Fallitur iſte tamen, quo judice nominor exſul:
Mollior eſt culpam pœna ſecuta meam.
Maxima pœna mihi eſt, ipſum offendiſſe: priuſque
Veniſſet mallem funeris hora mihi. (pis,
Quaſſa tamen noſtra eſt, nec merſa nec obruta pup-
Vtque caret portu; ſic tamen exſtat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit,
Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non affuit illi,
Nil niſi me patriis juſſit abeſſe focis.
Vtq; aliis, quorum numerum comprendere non eſt,
Cæſareum numen, ſic mihi, mite fuit.
Ipſe relegati non exſulis utitur in me
Nomine: tuta ſuo judice cauſſa mea eſt.
Iure igitur laudes, Cæſar, pro parte virili
Carmina noſtra tuas qualiacunque canunt.
Iure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
Teque velint ſine ſe comprecor eſſe Deum.
Optat idem populus. ſed ut in mare flumina vaſtum,
Sic ſolet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exſul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

SCribis, ut oblectem ſtudio lacrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora noſtra ſitu.
Difficile eſt, quod amice mones; quia carmina læta
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt,
Noſtra per adverſas agitur fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea triſtior eſſe poteſt.
Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
Et Niobe feſtos ducat ut orba choros.
Luctibus, an ſtudio videor debere teneri,
Solus in extremos juſſus abire Getas?
Des licet invalido pectus mihi robore fultum,

Fama refert Anyti quale fuiſſe rei;
Fracta cadat tantæ ſapientia mole ruinæ.
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille ſenex dictus ſapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc caſu ſuſtinuiſſet opus.
Vt veniant patriæ, veniant oblivia veſtri,
Omnis & admiſſi ſenſus abeſſe queat;
At timor officio fungi vetat ipſe quieto:
Cinctus ab innumero me tenet hoſte locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læſum
Torpes: & eſt multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, aſſiduo ſi non renouetur aratro,
Nil, niſi cum ſpinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo ſteterit, male curret, & inter
Carceribus miſſos ultimus ibit equos
Vertitur in teneram cariem rimiſque dehiſcit,
Si qua diu ſolitis cymba vacavit aquis.
Me quoque deſpero, fuerim cum parvus & ante,
Illi, qui fueram, poſſe redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui magna vigoris abeſt.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque ſumta tabella,
Inque ſuos volui cogere verba pedes:
Carmina ſcripta mihi ſunt nulla, aut qualia cernis;
Digna ſui domini tempore, digna loco,
Denique non parvas animo dat gloria vires,
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura ſecunda meas.
Non adeo bene nunc, ut ſit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus eſſe velim.
An quia ceſſerunt primo bene carmina, ſuades
Scribere, ſucceſſus ut ſequar ipſe meos?
Pace novem veſtra liceat dixiſſe ſorores;
Vos eſtis noſtræ maxima cauſſa fugæ.
Vtque dedit juſtas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.
Nil mihi debuerat cum verſibus amplius eſſe,
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto, ſi demens ſtudium fatale retentem;
Hic mihi præbebit carminis arma locus
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaque ſignificent quid mea norit; adeſt.
Omnia barbariæ loca ſunt, vociſque ferinæ:
Omnia ſunt Getici plena timore ſoni.
Ipſe mihi videor jam dedidiciſſe Latine:

Iam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, noſtra teneri
A componendo carmine Muſa poteſt.
Scribimus, & ſcriptos abſuminus igne libellos
Exitus eſt ſtudii parva favilla mei.
Nec poſſum, & cupio non ullos ducere verſus,
Ponitur idcirco noſter in igne labor.
Nec, niſi pars caſu flammis erepta dolove,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magiſtrum
Perdidit, in cineres Ars mea verſa foret.

ELEGIA XIII.

HAnc tuus & Getico mittit tibi Naſo ſalutem:
Mittere rem ſi quis, qua caret ipſe, poteſt.
Aeger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet:
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læſit hyems.
Si tamen ipſe vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea eſt humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc tueare caput;
Quod tua me raro ſoletur epiſtola, peccas:
Remque piam præſtas, ni mihi verba neges.
Hoc precor emenda: quod ſi correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accuſem: fieri niſi poſſit, ut ad me
Littera non veniat; miſſa ſit illa tamen.
Di faciant, ut ſit temeraria noſtra querela,
Teque putem falſo non meminiſſe mei.
Quod precor, eſſe liquet. neque enim mutabile robur
Credere me fas eſt pectoris eſſe tui.
Cana prius gelido deſint abſynthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quiſquam convincat amici.
Non ita ſunt fati ſtamina nigra mei.
Tu tamen, ut poſſis falſæ quoque pellere culpæ
Crimina; quod non es, ne videare, cave.
Utque ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora, ſermonem deficiente die;
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces,
Et peragant linguæ charta manuſque vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, ſitque
Verſibus hoc paucis admonuiſſe ſatis;
Accipe, quo ſemper finitur epiſtola verbo,
Atque meis diſtent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

QVanta tibi dederim noſtris monumenta libellis,
O mihi me conjux carior, ipſa vides.
Detrahat autori multum fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo:
Dumque legar pariter mecum tua fama legetur:
Nec potes in mœſtos omnis abire rogos:
Cumque viri caſu poſſis miſeranda videri;
Invenies aliquas, quæ quod es, eſſe velint:
Quæ te, noſtrorum cum ſis in parte malorum,
Felicem dicant, invidiantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dediſſem.
Nil feret ad manes divitis umbra ſuos.
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod & rerum ſola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus,
Quod nunquam vox eſt de te mea muta, tuique
Iudiciis debes eſſe ſuperba viri.
Quæ ne quis poſſit temeraria dicere, perſta:
Et pariter ſerva, meque, piamque fidem.
Nam tua, dum ſtetimus, turpi ſine crimine manſit,
Et tanta probitas irreprehenſa fuit.
Par eadem noſtra nunc eſt ſibi facta ruina.
Conſpicuum virtus hic tua ponat opus.
Eſſe bonam facile eſt, ubi quod vetet eſſe, remotū eſt,
Et nihil officio nupta, quod obſtet, habet:
Cum deus intonuit, non ſe ſubducere nimbo,
Id demum pietas; id ſocialis amor.
Rara quidem virtus, quam non fortuna gubernet;
Quæ maneat ſtabili, cum fugit illa, pede;
Si qua tamen pretii ſibi merces ipſa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adeſt;
Vt tempus numeres, per ſæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Aſpicis, ut longo teneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum Penelopeia fides?
Cernis ut Admeti cantetur ut Hectoris uxor,
Auſaque in accenſos Iphias ire rogos;
Vt vivat fama conjux Phylaceia, cujus
Iliacam primo vir pede preſſit humum?
Nil opus eſt letho pro me, ſed amore, fideque.
Non ex difficili fama petenda tibi ea.
Nec te credideris, quia non facis, iſta moneri.
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta ſuo.

P. OVIDII NASONIS
DE PONTO,
LIBER I.
ELEGIA I. *Bruto.*

NAſo Tomitanæ jam non novus incola terræ,
Hoc tibi de Gretico littore mittit opus.
Si vacat, hoſpitio peregrinos Brute libellos
Excipe dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Quod ſuus hoc illis clauſerit autor iter.
Ah quoties dixi, Certe nil turpe docetis,
Ite, patet caſtis verſibus ille locus.
Non tamen accedunt: ſed, ut aſpicis ipſe, latere
Sub Lare privato tutius eſſe putant.
Quæris, ubi hos poſſis nullo componere læſo;
Qua ſteterant Artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant novitate roges fortaſſe ſub ipſa,
Accipe, quodcunque eſt, dummodo non ſit amor.
Invenies, quamvis non eſt miſerabilis index,
Non minus hoc illo triſte, quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt: & epiſtola cui ſit
Non occultato nomine miſſa docet.
Nec vos hoc vultis, ſed non prohibere poteſtis:
Muſaque ad invitos officioſa venit.
Quidquid id eſt, adjunge meis: nihil impedit ortos
Exule, ſervatis legibus, urbe frui.
Quod metuas non eſt. Antoni ſcripta leguntur:
Doctus & in promtu ſcrinis Brutus habet.
Nec me nominibus furioſus confero tantis.
Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
Denique Cæſareo, quod non deſiderat ipſe,
Non caret è noſtris ullus honore liber.
Si dubitas de me; laudes admitte Deorum,
Et carmen dempto nomine ſume meum.
Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ:
Proderit autorem pacis habere nihil?
Cum foret Aneæ cervix ſubjecta parenti,
Dicitur ipſa viro flamma dediſſe viam,
Fert liber Aeneaden, & non iter omne patebit?
At patriæ pater hic; ipſius ille fuit.

Ecquis ita eſt audax, ut limine cogat abire
 Iactantem Pharia tinnula ſiſtra manu?
Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
 Cum canit; exiguæ quis ſtipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ:
 Vnde tamen vivat, vaticinator habet.
Ipſa movent animos Superorum numina noſtros,
 Turpe nec eſt tali crudilitate capi.
En ego pro ſiſtro Phrygiique foramine buxi,
 Gentis Iuleæ nomina ſacra fero.
Vaticinor moneoque. locum date ſacra ferenti:
 Non mihi ſed magno poſcitur ille Deo.
Nec quia vel merui, vel ſenſi Principis iram;
 A nobis ipſum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ numen violaſſe fatentem
 Iſidis, Iſiacos ante ſedere focos.
Alter ob huic ſimilem privatus lumine culpam,
 Clamabat media ſe meruiſſe via.
Talia cœleſtes fieri præconia gaudent,
 Vt ſua quid valeant numina, teſte probent.
Sæpe levant pœnas ereptaque lumina reddunt
 Cum bene peccati pœnituiſſe vident.
Pœnitet o (ſi quid miſerorum creditur ulli)
 Pœnitet, & facto torqueor ipſe meo.
Cumque ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori:
 Eſtque pati pœnam, quam meruiſſe, minus.
Vt mihi Di faveant, quibus eſt manifeſtior ipſe;
 Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certe, ne ſim cum venerit exul:
 Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
Non igitur mirum, ſi mens mihi tabida facta,
 De nive manantis more liqueſcit aquæ.
Eſtur ut occulta vitiata teredine navis,
 Aequorei ſcopulos ut cavat unda ſalis,
Roditur ut ſcabra poſitum rubigine ferrum,
 Conditus ut tineæ carpitur ore liber;
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus,
 Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem ſtimuli, quam vi[illegible] [illegible]linqu[illegible]nt:
 Quique dolet citius, quam dolor ipſe, cadet.
Hoc mihi ſi Superi, quorum ſumus omnia, credant,
 Forſitan exigua dignus habebor ope.
Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
 Plus iſto, duri, ſi precer, oris ero.

ELEGIA II. *Maximo.*

MAxime, qui tanti menſuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus,
Qui naſci ut poſſes, quamvis cecidere trecenti,
Non omnes Fabios abſtulit una dies :
Forſitan hæc à quo mittatur epiſtola quæras.
Quique loquar tecum, certior eſſe velis.
Hei mihi, quid faciam ? vereor, ne nomine lecto,
Durus, & averſa cætera mente legas.
Viderit hæc ſi quis ; tibi me ſcripſiſſe fateri
Audebo, & propriis ingemuiſſe malis.
Viderit ; audebo tibi me ſcripſiſſe fateri,
Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui, cum me pœna dignum graviore fuiſſe
Confitear ; poſſum vix graviora pati.
Hoſtibus in mediis interque pericula verſor :
Tanquam cum patria pax ſit adempta mihi.
Qui morti ſævo geminent ut vulnere cauſas,
Omnia vipereo ſpicula felle linunt.
His eques inſtructus perterrita mœnia luſtrat :
More lupi clauſas circumeuntis oves.
At ſemel intentus nervo levis arcus equino,
Vincula ſemper habens irreſoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata ſagittis,
Portaque vix firma ſubmovet arma ſera.
Adde loci faciem, nec fronde nec arbore tecti,
Et quod iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumque ſagittis,
Cumque meo fato ; quarta fatigat hyems :
Fine carent lacrymæ : niſi cum ſtupor obſtitit illis,
Et ſimilis morti pectora torpor habet.
Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta mali !
Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velavit populus ora novo.
Ille ego ſum, lignum qui non admittar in ullum,
Ille ego ſum, fruſtra qui lapis eſſe velim.
Ipſa Meduſa oculis veniat licet obvia noſtris,
Amittat vires ipſe Meduſa ſuas.
Vivimus, ut nunquam ſenſu careamus àmaro,
Et gravior longa fit mea pœna mora.
Sic inconſumptum Tityi ſemperque renaſcens,
Non perit, ut poſſit ſæpe perire, jecur.
At puto, cum requies medicinaque publica curæ,
Somnus adeſt, ſolitis nox venit orba malis.
Somnia me terrent veros imitantia caſus,

Et vigilant ſenſus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare ſagittas,
  Aut dare captivas ad fera vincla manus.
Aut ubi decipior melioris imagine ſomni,
  Aſpicio patriæ tecta relicta meæ.
Et modo vobiſcum, quos ſum veneratus, amici,
  Et modo cum chara conjuge multa loquor.
Sic, ubi percepta brevis, & non vera voluptas,
  Pejor ab admonitu fit ſtatus iſte boni.
Sive dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
  Sive pruinoſi Noctis aguntur equi;
Sic mea perpetuis liqueſiunt pectora curis,
  Ignibus admotis ut nova cera ſolet.
Sæpe precor mortem, mortē quoq; deprecor idem,
  Ne mea Sarmaticum contegat oſſa ſolum.
Cum ſubit, Auguſti quæ ſit clementia; credo
  Mollia naufragiis littora poſſe dari,
Cum video quam ſint mea fata tenacia; frangor,
  Speſque levis magno victa timore cadit.
Nec tamen ulterius quicquam ſperove precorve,
  Quam male mutato poſſe carere loco:
Aut hoc, aut nihil eſt, pro me tentare modeſte
  Gratia quod ſalvo veſtra pudore queat.
Suſpice, Romanæ facundia Maxime linguæ.
  Difficilis cauſſæ mite patrocinium.
Eſt mala (confiteor) ſed te bona fiet agente.
  Lenia pro miſera fac modo verba fuga.
Neſcit enim Cæſar, quamvis Deus omnia norit,
  Vltimus hic qua ſit conditione locus.
Magna tenent illud numen molimina rerum:
  Hæc eſt cœleſti pectore cura minor.
Nec vacat, in qua ſint poſiti regione Tomitæ
  Quærere; finitimo vix loca nota Getæ.
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
  Cultaque Oreſteæ Taurica terra Deæ.
Quæque aliæ gentes, ubi frigore conſtitit Iſter,
  Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum, nec te pulcherrima curant
  Roma, nec Auſonii militis arma timent.
Dant animos arcus illis plenæque pharetræ;
  Quamque libet longis curſibus aptus equus:
Quodque ſitim didicere diu tolerare famemque,
  Quodque ſequens nullas hoſtis habebit aquas.
Ira Dei mitis non me miſiſſet in iſtam,
  Si ſatis hæc illi nota fuiſſet, humum.
Nec me, nec quenquam Romanum gaudet ab hoſte,

Meque minus vitam cui dedit ipſe, premi.
Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu.
Nil opus eſt ullis in mea fata Getis.
Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum:
Nec minus infeſtus, quam fuit, eſſe poteſt.
Tunc quoque nil fecit, niſi quod facere ipſe coegi,
Pæne etiam merito parcior ira meo.
Di faciant igitur, quorum juſtiſſimus ipſe eſt;
Alma nihil majus Cæſare terra ferat.
Vtque diu ſub eo ſit publica ſarcina rerum,
Perque manus hujus tradita gentis eat.
Vt tu tam placido, quam nos quoque ſenſimus illum
Iudice, pro lacrymis ora reſolve meis.
Non petis ut bene ſit, ſed uti male tutius, utque
Exſilium ſævo diſtet ab hoſte meum:
Quamque dedere mihi præſentia numina vitam,
Non adimat ſtricto ſquallidus enſe Getes.
Denique ſi moriar; ſubeam pacatius arvum,
Oſſa nec à Scythica noſtra premantur humo.
Nec male compoſitos, ut ſcilicet exule dignum,
Beſtonii cineres ungula pulſet equi.
Et ne, ſi ſupereſt aliquis poſt funera ſenſus,
Terreat ut manes Sarmatis umbra meos.
Cæſaris hæc animum poterant audiſa movere,
Maxime: moviſſent ſi tamen ante tuum.
Vox precor Auguſtas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepedis quæ ſolet eſſe reis,
Aſſueta que tibi doctæ dulcedine linguæ,
Aequandi Superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon, cruduſque rogabitur Atreus
Quique ſuis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox.
Qui vicit ſemper, victis ut parcere poſſet,
Clauſit & æterna civica bella ſera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coercet,
Et jacit invita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator miſſus ad aures,
Vt propior patriæ ſit fuga noſtra, roga.
Ille ego ſum, qui te colui: quem feſta ſolebat
Inter convivas menſa videre tuos.
Ille ego, qui duxi veſtros Hymenæon ad ignes,
Et cecini fauſto carmina digna thoro.
Cujus te ſolitum memini laudare libellos,
Exceptis, domino qui nocuere ſuo.

Cui tua nonnunquam miranti ſcripta legebas.
Ille ego, de veſtra cui data nupta domo.
Hanc probat, & primo dilectam ſemper ab ævo
Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.
Inque ſuis habuit matertera Cæſaris ante:
Quarum judicio, ſiqua probata, proba eſt.
Ipſa ſua melior fama, laudantibus iſtis,
Claudia divina non eguiſſet ope.
Nos quoque præterios ſine labe peregimus annos.
Proxima pars vitæ tranſilienda meæ.
Sed de me ut ſileam, conjux mea ſarcina veſtra eſt.
Non potes hanc ſalva diſſimulare fide.
Confugit hæc ad vos, veſtras ampleɛti ur aras,
(Iure venit cultos ad ſibi quiſque Deos)
Flen ſque rogat, precibus lenito Cæſare veſtris,
Buſta ſui fiant ut propiora viri,

ELEGIA III. *Rufino.*

HAnc tibi Naſo ſuus mittit Rufine ſalutem,
Qui miſer eſt, ulli ſi ſuus eſſe poteſt.
Reddita confuſæ nuper ſolatia menti,
Auxilium noſtris ſpemque tulere malis.
Vtque Machauniis Pæantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere ſenſit opem:
Sic ego mente jacens, & acerbo ſaucius ictu,
Admonitu cœpi fortior eſſe tuo.
Et jam deficiens, ſic ad tua verba revixi,
Vt ſolet infuſo vena redire mero.
Nec tamen exhibuit tantas facundia vires,
Vt mea ſint dictis pectora ſana tuis.
Vt multum demas noſtræ de gurgite curæ,
Non minus exhauſto, quod ſuperabit, erit.
Tempore ducetur longo fortaſſe cicatrix:
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non eſt in medico ſemper, relevetur ut æger.
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli ſanguis pulmone remiſſus,
Ad Stygias certo limite ducat aquas?
Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidandis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut ut ſit; longa eſt extenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
Sumptaque ſunt nobis pectoris arma tui;
Rurſus amor patriæ ratione valentior omni,

Quod tua texuerunt ſcripta, retexit opus.
Sive pium jus hoc, ſeu jus muliebre vocari;
Confiteor, miſero molle cor eſſe mihi.
Non dubia eſt Ithaci prudentia: ſed tamen optet
Fumum de patriis poſſe videre focis.
Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma, Scythico quid frigore pejus?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene ſint clauſæ cavea Pandione natæ;
Nititur in ſylvas quæque redire ſuas.
Aſſuetos tauri ſaltus, aſſueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exſilii morſus è pectore noſtro
Fomentis ſperas cedere poſſe tuis.
Effice, vos ipſi ne tam mihi ſitis amandi,
Talibus ut levius ſit caruiſſe malum.
At puto qua fueram genitus tellure carenti,
In tamen humano contigit eſſe loco.
Orbis in extremi jaceo deſertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas,
Non ſalices ripa, robora monte virent:
Neve fretum terra laudes magis; æquora ſemper
Ventorum rabie, ſolibus orba, tument.
Quocunque aſpicias, campi cultore carentes,
Vaſtaque, quæ nemo vindicet, arva jacent.
Hoſtis adeſt dextra lævaque à parte timendus,
Vicinoque metu terret utrumque latus.
Altera Biſtonias pars eſt ſenſura ſariſſas,
Altera Sarmatica ſpicula miſſa manu.
I nunc & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti caſum mente tulere, refer:
Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
Non uſi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non Pontus, & hoſtica tellus;
Pæne minus nullo Smyrna petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul eſſe Sinopeus:
Legit enim ſedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Perſica contudit armis,
Argolica primam ſenſit in urbe fugam.
Pulſus Ariſtides patria, Lacedæmona fugit.
Inter quas dubium, quæ prior eſſet, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Theſſalicamque adiit hoſpes Achillis humum.
Exul ab Aemonia Pirenida ceſſit ad undam,

Quo duce trabs Colcha ſacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adraſtum Tydeus, Calydone fugatus,
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exſulibus tellus ultima Tybur erat?
Proſequar ut cunctos, nulli datu omnibus ævis
Tam procul à patria eſt, horridove locus.
Quo magis ignoſcat ſapientia veſtra dolenti,
Quæ facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, ſi poſſint noſtra coire
Vulnera; præceptis poſſe coire tuis.
Sed vereor ne me fruſtra ſanare labores,
Nec juvet admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia ſit major prudentia nobis.
Sed ſim quam medico notior ipſe mihi.
Vt tamen hoc ita ſit, munus tua grande voluntas
Ad me pervenit, conſuluique boni.

ELEGIA IV. *Vxori.*

IAm mihi deterior canis aſpergitur ætas,
Iamque meos vultus ruga ſenilis arat:
Iam vigor, & quaſſo languent in corpore vires,
Nec, juveni, luſus qui placuere, juvant.
Nec ſi me ſubito videas, agnoſcere poſſis:
Aetatis facta eſt tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos; ſed & altera cauſſa eſt,
Anxietas animi, continuuſque labor.
Nam mea per longos ſi quis mala digerat annos;
Crede mihi, Pylio Neſtore major ero.
Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,
Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus.
Occidet, ad Circi ſi quis certamina ſemper,
Non intermiſſis curſibus, ibit equus,
Firma ſit illa licet, ſolvetur in æquore navis,
Quæ numquam liquidis ſicca carebit aquis.
Me quoque debilitat ſeries immenſa malorum,
Ante meum tempus cogit & eſſe ſenem.
Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis:
Immodicus contra carpit utrumque labor.
Aſpice in has partes quod venerit Aeſone natus,
Quam laudem ſera poſteritate ferat.
At labor illius noſtro leviorque minorque,
Si modo non verum nomina magna premunt.

Ille eſt in Pontum Pelia mittente profectus,
  Qui vix Theſſaliæ fine timendus erat,
Cæſaris ira mihi nocuit: quem ſolis ab ortu,
  Solis ad occaſus utraque terra tremit.
Iunctior Aemonia eſt Ponto, quam Roma ſit Iſtro,
  Et brevius quam nos ille peregit iter.
Ille habuit comitos primos telluris Achivæ:
  At noſtram cuncti deſtituere fugam.
Nos fragili ligno vaſtum ſulcavimus æquor:
  Quæ tulit Aeſoniden firma carina fuit.
Nec Tiphys mihi erat rector: nec Agenore natus,
  Quas ſequerer docuit, quas fugeremque vias.
Illum tutata eſt cum Pallade regia Iuno:
  Defendere meum numina nulla caput:
Illum furtivæ juvere Cupidinis artes,
  Quas à me vellem non dediciſſet Amor.
Ille domum rediit: nos his moriemur in arvis,
  Perſtiterit læſi ſi gravis ira Dei.
Durius eſt igitur noſtrum, fidiſſima conjux,
  Illo quod ſubiit Aeſone natus, onus.
Te quoque, quam juvenem diſcedens urbe reliqui,
  Credibile eſt noſtris inſenuiſſe malis.
O ego, di faciant, talem te cernere poſſim,
  Charaque mutatis oſcula ferre comis,
Amplectique meis corpus non pingue lacertis,
  Et gracile hoc fecit dicere cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipſe labores,
  Sperato nunquam colloquioque frui.
Thuraque Cæſaribus cum conjuge Cæſare digna,
  Dis veris memori debita ferre manu.
Memnonis hanc utinam lenito Principe mater,
  Quamprimum roſeo provocet ore diem.

ELEGIA V. *Maximo.*

ILle tuos quondam non ultimus inter amicos,
  Vt ſua verba legas, Maxime, Naſo rogat:
In quibus ingenium deſiſte requirere noſtrum,
  Neſcius exſilii ne videare mei.
Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus,
  Vt capiant vitium, ni moveantur, aquæ:
Et mihi, ſi quis erat ducendi carminis uſus,
  Deficit, eſtque minor factus inerte ſitu.
Hęc quoq; quæ legitis, ſi quid mihi, Maxime, credis,
  Scribimus invita vixque movente manu.
Non libet in tales animum contendere curas,
  Nec venit ad duros Muſa vocata Getas.
Vt tamen ipſe vides, luctor deducere verſum.

Sed non ſit fato mollior ille meo.
Cum relego, ſcripſiſſe pudet: quia plurima cerno,
  Me quoque qui feci judice, digna lini.
Nec tamẽ emendo (labor hic quam ſcribere major)
  Menſque pati durum ſuſtinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
  Et ſub judicium ſingula verba vocem?
Torquet enim fortuna parum, niſi Lycus in Hebrum
  Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti:
  Subducunt oneri colla peruſta boves.
At puto fructus adeſt juſtiſſima cauſſa laborum,
  Et ſata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
  Profuit, atque utinam non nocuiſſet, opus.
Cur igitur ſcribam miraris? miror & ipſe,
  Et mecum quæro ſæpe quid inde petam.
An populus vere ſanos negat eſſe poetas,
  Sumque fides hujus maxima vocis ego?
Qui ſterili toties cum ſim deceptus ab arvo,
  Damnoſa perſto condere ſemen humo.
Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum,
  Tempus & aſſueta ponere in arte juvat.
Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
  Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil ſibi cum pelagi dicit fore naufragus undis,
  Et ducit remos, qua modo navit aqua.
Sic ego conſtanter ſtudium non utile ſervo,
  Et repeto, nollem quas coluiſſe, Deas.
Quid potius faciam? non ſum qui ſegnia ducam
  Otia: mors nobis tempus habetur iners.
Nec juvat in lucem nimio marceſcere vino,
  Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus ſomno, quas corpus poſtulat, horas,
  Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrii contendere diſcam
  Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoque me ſtudium prohibent aſſumere vires,
  Menſque magis gracili corpore noſtra valet.
Cum bene quæſieris, quid agam; magis utile nil eſt
  Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
Conſequor ex illis caſus oblivia noſtri.
  Hanc ſatis eſt meſſem ſi mea reddat humus.
Gloria vos acuat, vos ut recitata probentur
  Carmina, Pieriis invigilate choris.
Quod venit ex facili, ſatis eſt componere nobis,

Et nimis intenti cauſſa laboris abeſt.
Cur ego ſollicita poliam mea carmina cura?
An verear ne non approbet illa Getes?
Forſitan audacter faciam, ſi glorier Iſtrum
Ingenio nullum majus habere meo.
Hoc, ubi vivendum, ſatis eſt ſi conſequor arvo,
Inter inhumanos eſſe poeta Getas.
Quo mihi diverſum fama contendere in orbem?
Quem fortuna dedit, Roma ſit ille locus.
Hoc mea contenta eſt infelix Muſa theatro.
Sic merui, magni ſic voluere Dei.
Nec reor hinc iſtuc noſtris iter eſſe libellis.
Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cœlo, quæque eſt procul urbe Quirini,
Aſpicit hirſutos cominus Vrſa Getas.
Per tantum terræ, tot equas vix credere poſſim
Indicium ſtudii tranſiluiſſe mei.
Finge legi, quodque eſt mirabile, finge placere:
Autorem certe res juvat iſta nihil.
Quo tibi ſi calida poſitus laudere Syene,
Aut ubi Taprobanen Indica pingit aqua?
Altius ire libet? ſi te diſtantia longe
Pleiadum laudent ſigna, quid inde feras?
Sed neque pervenio ſcriptis mediocribus iſtuc,
Famaque cum domino fugit ab Vrbe ſuo.
Voſque, quibus perii, tunc cum mea fama ſepulta eſt;
Nunc quoque de noſtra morte tacere reor.

ELEGIA VI. *Gracino.*

ECquid ut audiſti (nam te diverſa tenebat
Terra) meos caſus, cor tibi triſte fuit?
Diſſimules metuaſque licet Græcine fateri.
Si bene te novi, triſte fuiſſe liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis iſtos:
Nec minus à ſtudiis diſſidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt,
Pectora molleſcunt, aſperitaſque fugit.
Nec quiſquam meliore fide complectitur illas,
Qua ſinit officium, militiæque labor.
Certe ego cum primum potui ſentire quid eſſem,
(Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
Hoc quoque fortunam ſenſi, quod amicus abeſſes,
Qui mihi præſidium grande futurus eras:
Tecum tunc aberant ægræ ſolatia mentis,
Magnaque pars animi conſiliique mei.
At nunc, quod ſupereſt, fer opem precor eminus unam,

Allo-

Alloquioque juva pectora noſtra tuo.
Quæ (non mendaci ſi quicquam credis amico)
Stulta magis dici, quam ſcelerata, decet.
Nec breve, nec tutum, peccati quæ ſit origo
Scribere. tractari vulnera noſtra timent:
Qualicunque modo mihi ſint ea facta, rogare
Deſine. non agites, ſi qua coire velis.
Quicquid id eſt, ut non facinus, ſic culpa vocanda eſt.
Omnis an in magnos culpa deos, ſcelus eſt?
Spes igitur menti pœnæ Græcine levandæ
Non eſt ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cum fugerent ſceleratas numina terras,
In dis inviſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, ut vivat vinctus quoque compede foſſor,
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut videat cum terras undique nullas,
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem ſollers medicorum cura reliquit,
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem,
Atque aliquis pendens in cruce, vota facit.
Hæc dea quam multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece!
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, injecta continuitque manu.
Quidq; facis? lacrymis opus eſt, non ſanguine, dixit.
Sæpe per has flecti Principis ira ſolet.
Quamvis eſt igitur meritis indebita noſtris;
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi ſit, Græcine, precare:
Confer & in votum tu quoque vota meum.
Inque Tomitana jaceam tumulatus arena,
Si te non nobis iſta vovere liquet.
Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;
Quam male ſe præſtet veteri Græcinus amico.
Non ita ſunt fatis omnia verſa meis.

ELEGIA VII. *Meſſalino.*

Littera pro verbis tibi Meſſaline ſalutem,
Quam legis, à ſævis attulit uſque Getis.
Indicat autorem locus? an niſi nomine lecto,
Hæc me Naſonem ſcribere verba latet?
Ecquis in extremo poſitus jacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor eſſe tuus?
Di procul à cunctis, qui te venerantur amantque,
Hujus notitiam gentis abeſſe velint.

Nos ſatis eſt inter glaciem Scythicaſque ſagittas
 Vivere, ſi vita eſt mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum,
 Truxque Getes armis, grandine pulſet hyems:
Nos habeat regio nec pomo fœta nec uvis,
 Et cujus nullum ceſſet ab hoſte latus:
Cætera ſit ſoſpes cultorum turba tuorum,
 In quibus, ut populo pars ego parva fui.
Me miſerum, ſi tu verbis offenderis iſtis,
 Noſque negas ulla parte fuiſſe tuos.
Idque ſit ut verum, mentito ignoſcere debes.
 Nil demit laudi gloria noſtra tuæ.
Quis ſe Cæſaribus notus non fingit amicum?
 Da veniam faſſo: tu mihi Cæſar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire; ſatiſque
 Atria ſi nobis non patuiſſe negas.
Vtque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
 Nempe ſalutaris, quam prius, ore minus.
Nec tuus eſt genitor nos inficiatus amicos.
 Hortator ſtudii, cauſſaque; faxque mei,
Cui nos & lacrymas, ſupremum in funere munus,
 Et dedimus medio ſcripta canenda foro.
Adde, quod eſt frater tanto tibi junctus amore,
 Quantus in Atridis Tyndaridiſque fuit:
Is me nec comitem nec dedignatus amicum;
 Si tamen, hæc illi non nocitura putes.
Si minus, hac quoque me mend. c. m parte fatebor.
 Clauſa mihi potius tota ſit illa domus.
Sed neque claudenda eſt, & nulla potentia vires
 Præſtandi, ne quid peccet amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoque poſſe negari,
 Sic facinus nemo neſcit abeſſe mihi.
Quod niſi delicti pars excuſabilis eſſet;
 Parva relegari pœna futura fuit.
Ipſe ſed hoc vidit, qui pervidet omnia, Cæſar,
 Stultitiam dici crimina poſſe mei.
Quaque ego permiſi, quaque eſt res paſſa, pepercit:
 Vſus & eſt modico fulminis igne ſui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit poſſe reverti:
 Si ſua per veſtras victa ſit ira preces.
At graviter cecidi. quid enim mirabile, ſi quis
 A Iove percuſſus non leve vulnus habet?
Ipſe ſuas quamvis vires inhiberet Achilles,
 Miſſa graves ictus Pelias haſta dabat.
Iudicium nobis igitur cum vindicis adſit,
 Non eſt cur tua me janua noſſe neget.

Culta quidem (fateor) citra quam debuit illa;
  Sed fuit in fatis hoc quoque (credo) meis.
Nec tamen officium ſenſit domus altera noſtrum:
  Hic, illic veſtro ſub Lare ſemper eram.
Quæque tua eſt pietas, ut te non excolat ipſum,
  Ius aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid? quod, ut emeritis referenda eſt gratia ſemper,
  Sic eſt fortunæ promeruiſſe tuæ.
Quod ſi permittis nobis ſuadere, quid optes,
  Vt des, quam reddas, plura, precare Deos.
Idque facis quantumque licet meminiſſe, ſolebas
  Officii cauſſa pluribus eſſe dati.
Quo libet in numero me Meſſaline repone:
  Sim modo pars veſtræ non aliena domus:
Et mala Naſonem, quoniam meruiſſe videtur,
  Si non ferre doles, at meruiſſe dole.

ELEGIA VIII. *Severo.*

A Tibi dilecto miſſam Naſone ſalutem,
  Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
Neve roga, quid agam: ſi proſequar omnia, flebis.
  Summa ſatis noſtri ſi tibi nota mali.
Vivimus aſſiduis expertes pacis in armis;
  Dura pharetrato bella movente Geta.
Deque tot expulſis ſum miles in exſule ſolus:
  Tuta (nec invideo) cætera turba jacet:
Quoque magis noſtros venia dignere libellos;
  Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus urbs ripæ vicina binominis Iſtri,
  Mœnibus & poſitu vix adeunda loci.
Caſpius Aegypſos, de ſe ſi credimus ipſis,
  Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odryſiis inopino Marte peremptis,
  Cepit, & in regem ſuſtulit arma Getes.
Ille memor magni generis virtute quod auget,
  Protinus innumero milite cinctus adeſt.
Nec prius abſceſſit, merita quam cæde nocentum
  Se nimis ulciſcens, extitit ipſe nocens.
At tibi, Rex ævo detur fortiſſime noſtro,
  Semper honorata ſceptra tenere manu:
Teq; quod & præſtat (quid enim tibi plenius optē?)
  Martia cum magno Cæſare Roma probet.
Sed memor unde abii, queror, ò jucunde ſedalis.
  Accedant noſtris ſæva quod arma malis.
Vt careo vobis Scythicas detruſus in oras;
  Quattuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ

Quærere Naſonem, quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiſcor amici,
Nunc mihi cum chara conjuge nata ſubit:
Eque domo rurſus pulchræ loca vertor ab urbis,
Cunctaque mens oculis prævidet illa ſuis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc ſubit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc campi pulchros ſpectantis in hortos,
Stagnaque & euripi, virgineuſque liquor.
At (puto) ſic urbis miſero eſt erepta voluptas,
Quolibet ut ſaltem rure frui liceat.
Non meus amiſſos animus deſiderat agros,
Ruraque Peligno conſpicienda ſolo:
Nec quos piniferis poſitos in collibus hortos,
Spectat Flaminiæ Clodia juncta viæ.
Quos ego neſcio cui colui, quibus ipſe ſolebam
Ad ſata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, ſi vivunt, noſtra quoque conſita quædam,
Sed non & noſtra poma legenda manu.
Pro quibus amiſſis, utinam contingere poſſit
Hic ſaltem profugo gleba colenda mihi.
Ipſe ego, pendentes (liceat modo) rupe capellas,
Ipſe velim baculo paſcere nixus oves.
Ipſe ego ne ſolitis inſiſtant pectora curis,
Ducam ruricolas ſub juga pando boves:
Et diſcam Getici quæ norunt verba juvenci:
Aſſuetas illis adjiciamque minas.
Ipſe manu capulum prenſi moderatus aratri,
Experiar mota ſpargere ſemen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arva,
Et dare quas ſitiens combibat hortus aquas.
Vnde ſeu hoc nobis, minimum quos inter & hoſtem
Diſcrimen murus clauſaque porta facit?
At tibi naſcenti (quod toto pectore lætor)
Nerunt fatales fortia fila Deæ.
Te modo Campus habet, denſa modo porticus umbra:
Nunc, in quo ponis tempora rara, forum.
Vmbria nunc revocat, nec non Albana petentem
Appia ferventi ducit in arva rota.
Forſitan hic optes, ut juſtam ſupprimat iram
Cæſar, & hoſpitium ſit tua villa meum.
Ah nimium eſt quod amice petis. moderatius opta,
Et voti (quæſo) contrahe vela tui.
Terra velim propior, nullique obnoxia bello
Detur. erit noſtris pars bona dempta malis.

ELEGIA IX. *Maximo.*

QVæ mihi de rapto tua venit epiſtola Celſo,
Protinus eſt lacrymis humida facta meis.
Quodque nefas dictu, fieri nec poſſe putavi,
Invitis oculis littera lecta tua eſt.
Nec quicquam ad noſtras pervenit acerbius aures
Vt ſumus in Ponto, perveniatque precor.
Ante meos oculos tanquam præſentis imago
Hæret, & exſtinctum vivere fingit amor.
Sæpe refert animus luſus gravitate carentes:
Seria cum liquida ſæpe peracta fide.
Nulla tamen ſubeunt mihi tempora denſius illis,
Quæ vellem vitæ ſumma fuiſſe meæ:
Cum domus ingenti ſubito mea lapſa ruina
Concidit, in domini procubuitque caput.
Adfuit ille mihi, cum me pars magna reliquit
Maxime, fortunæ nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam ſi frater in igne foret.
Hæſit in amplexu, conſulatuſque jacentem,
Cumque meis lacrymis miſcuit uſque ſuas.
O quoties vitæ cuſtos in viſus amaræ,
Continuit promptas in mea fata manus;
O quoties dixit, Placabilis ira Deorum.
Vive, nec ignoſci tu tibi poſſe nega,
Vox tamen illa fuit celeberrima, Reſpice quantum
Debeat auxilium Maximus eſſe tibi.
Maximus incumbet; quaque eſt pietate, rogabit,
Ne ſit ad extremum Cæſaris ira tenax.
Cumque ſuis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo levius doleas, experietur opem,
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ.
Quæ tu ne fuerint Maxime vana, cave,
Huc quoque venturum mihi ſe jurare ſolebat;
Non niſi te longæ jus ſibi dante viæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quam colis ipſe Deos.
Crede mihi, multos habeas cum dignos amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor.
Si modo non cenſus, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.
Iure igitur lacrymas Celſo libamus adempto,
Cum fugerem vivo quas dedit ille mihi.
Carmina jure damus raros teſtantia mores,
Vt tua venturi nomina Celſe legant.
Hoc eſt, quod poſſim Geticis tibi mittere ab arvis:

Hoc ſolum eſt iſtic, quod licet eſſe meum.
nera non potui comitare, nec ungere corpus:
Atque tuis toto dividos orbe ragis.
i potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
Præſtitit officium Maximus omne tibi.
le tibi exequias, & magni funus honoris.
Fecit, & in gelidos fudit amoma ſinus.
iluit & lacrymis mœrens unguenta profuſis.
Oſſaque vicina condita texit humo.
i quoniam exſtinctis, quæ debet, præſtat amicis,
Et nos exſtinctis annumerare poteſt.

ELEGIA X. *Flacco.*

NAſo ſuo profugus mittit tibi, Flacce ſalutem,
Mittere rem ſi quis, qua caret ipſe, poteſt.
ongus enim curis vitiatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere ſuas
Nec dolor ullus adeſt, nec febribus uror anhelis,
Et peragit ſoliti vena tenoris iter.
Os hebes eſt, poſitæque movent faſtidia menſæ,
Et queror inviſi cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educit aer;
Nil ibi, quod nobis eſuriatur, erit.
Nectar & ambroſiam, latices, epulaſque deorum
Det mihi formoſa nava juventa manu;
Non tamen exacuet torpens ſapor ille palatum;
Stabit & in ſtomacho Pondus inerte diu.
Hæc ego non auſim, cum ſint veriſſima, cuivis
Scribere; delicias ne mala noſtra vocent.
Scilicet is ſtatus eſt, ea rerum forma mearum.
Delicijs etiam poſſit ut eſſe locus?
Delicias illi precor has contingere, ſi quis.
Ne mihi ſit levior Cæſaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus eſt in corpore, ſomnus,
Non alit officio corpus inane ſuo.
Sed vigilo, vigilantque mei ſine fine dolores,
Quorum materiam dat locus ipſa mihi.
Vix igitur poſſis viſos agnoſcere vultus,
Quoque ierit, quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles ſuccus mihi pervenit artus,
Membraque ſunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo;
Scis, mihi quam ſolæ pene bibantur aquæ.
Non epulis oneror: quarum ſi tangar amore,
Eſt tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas.
Non ſolet in mœſtos illa venire thoros.

Vndas,

Vnda, locuſque nocent, & cauſſa valentior iſtis
  Anxietas animi, quæ mihi ſemper adeſt.
Hæc niſi tu pariter ſimili cum fratre levares,
  Vix mens triſtitiæ noſtra tuliſſet onus.
Vos eſtis fragili tellus non cura phaſelo:
  Quamque negant multi, vos mihi fertis opem;
Ferte precor ſemper, quia ſemper egebimus illa;
  Cæſaris offenſum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram
  Suppliciter veſtros quiſque rogate Deos.

P. OVIDII NASONIS

DE PONTO,

LIBER II.

ELEGIA I. *Germanico.*

HVc quoque Cæſarei pervenit fama triumphi,
  Languida quo feſſi vix venit aura Noti,
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.
  Iam minus hic odio, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulſa curarum nube ſerenum
  Vidi: fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæſar,
  Velle poteſt cui vis hæc tamen una dari.
Di quoque ut à cunctis hilari pietate colantur;
  Triſtitiam poni per ſua feſta jubent.
Denique quod certus furor eſt audere fateri,
  Hac ego lætitia, ſi vetet ipſe, fruer.
Iupiter utilibus quoties juvat imbribus agros,
  Mixta tenax ſegeti creſcere lappa ſolet.
Nos quoque frugiferum ſentimus inutilis herba
  Numen, & invita ſæpe juvamur ope.
Gaudia Cæſareæ Mentis pro parte virili
  Sunt mea: privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi, per quam ſpectata triumphi
  Incluſo medijs eſt mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper viſenda coiſſe
  Innumeras gentes ad ducis ora ſui.
Quæque capit vaſtis immenſum mœnibus orbem,
  Hoſpitiis Romam vix habuiſſe locum.
Tu mihi narraſti, cum multis lucibus ante
  Fuderit aſſiduus nubilus Auſter aquas;
Numine cœleſti ſolem fulſiſſe ſerenum,
  Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem cum magnæ vocis honore.

Bellica laudatis dona dediſſe viris:
Claraque ſumpturum pictas inſigna veſtes,
Thura prius ſanctis impoſuiſſe focis:
Iuſtitiamque ſui caſte placaſſe parentis,
Illo quo templum pectore ſemper habet.
Quaque ierit, felix adjectum plauſibus omen,
Saxaque roratis erubuiſſe roſis.
Protinus argento verſos imitantia muros,
Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaque in montes, & in altas proflua ſylvas,
Armaque cum telis inſtrue miſta ſuis.
Deque trophæorum quod ſol incenderet auro,
Aurea Romani tecta fuiſſe fori.
Totque tuliſſe duces captivis addita collis
Vincula; pæne hoſtes quot ſatis eſſe fuit,
Maxima pars horum vitam veniamque tulere,
In quibus & belli ſumma caputque Bato.
Cur ego poſſe negem minui mihi numinis iram,
Cum videam mites hoſtibus eſſe Deos?
Pertulit hoc idem nobis Germanice rumor,
Oppida ſub titulo nominis iſſe tui.
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,
Nec ſatis ingenio tuta fuiſſe loci.
Di tibi dent annos, à te nam cætera ſumes,
Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eveniet. ſunt quædam oracula vatum.
Nam Deus optanti proſpera ſigna dedit.
Te quoque victorem Tarpeias ſcandere in arces,
Læta coronatis Roma videbit equis:
Maturoſque pater nati ſpectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit ipſe ſuis.
Iam nunc hæc à me, juvenum belloque togaque
Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoque carminibus referam fortaſſe triumphum:
Sufficiat noſtris ſi modo vita malis
Induero Scythicas ſi non prius ipſe ſagittas,
Abſtuleritque ferox hoc caput enſe Getes.
Quod ſi me ſalvo dabitur tibi laurea templis;
Omina bis dices vera fuiſſe mea.

ELEGIA II. *Meſſaline.*

ILle domus veſtræ primis venerator ab annis,
Pulſus ad Euxini Naſo ſiniſtra freti;
Miſit ab indomitis hanc Meſſaline ſalutem,
Quam ſolitus præſens eſt tibi ferre, Getis.
Hei mihi, ſi lecto vultus tibi nomine non eſt

Qui fuit, & dubitas cætera perlegere.
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega;
Vrbe licet veſtra verſibus eſſe meis.
Non ego concepi, ſi Pelion Oſſa tuliſſet,
Clara mea tangi ſidera poſſe manu.
Nec nos, Enceladi dementia caſtra ſecuti,
In rerum dominos movimus arma Deos:
Nec quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
Numina ſunt telis ulla petita meis.
Eſt mea culpa gravis, ſed quæ me perdere ſolum
Auſa ſit, & nullum majus adorſa nefas.
Nil niſi non ſapiens poſſum, timidusque vocari:
Hæc duo ſunt animi nomina vera mei.
Eſſe quidem fateor meritam poſt Cæſaris iram,
Difficilem precibus te quoque jure meis.
Quæque tua eſt pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera ſæva mineris;
Non tamen efficias, ut timeare mihi.
Puppis Achæmeniden Grajum Trojana recepit:
Profuit & Myſo Pelias haſta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offenſi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non eſſe: fatemur:
Sed non per placidas it mea puppis aquas.
Tuta petant alii fortuna miſerrima tuta eſt.
Nam timor eventus deterioris abeſt.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
Sæpe creat molles aſpera ſpina roſas.
Qui rapitur ſpumante ſalo, ſua brachia cauti
Porrigit & ſpinas, duraque ſaxa capit.
Accipitremque timens pennis trepidantibus ales;
Audet ad humanos feſſa venire ſinus:
Nec ſe vicino dubitat committere tecto
Quæ fugit infeſtos territa cerva canes.
Da precor acceſſum lacrymis, mitiſſime, noſtris;
Nec rigidam timidis vocibus obde forem:
Verbaque noſtra favens Romana ad numina perfer,
Non tibi Tarpejo culta Tonante minus:
Mandatique mei legatus ſuſcipe cauſſam,
Nulla meo quamvis nomine cauſſa bona eſt.
Iam prope depoſitus, certe jam frigidus æger,
Servatus per te, ſi modo ſerver, ero.
Nunc tua pro lapſis nitatur gratia rebus,
Principis æterni quam tibi præſtat amor.
Nunc tibi & eloquii nitor ille domeſticus adſit,

Quo poteras trepidis utilis eſſe reis.
rit enim in vobis facundi lingua parentis,
Et res hæredem reperit illa ſuum.
nc ego non, ut me defendere tentet, adoro.
Non eſt confeſſi cauſſa tuenda rei.
am tamen excuſes erroris imagine factum,
An nihil expediat tale movere, vide.
lneris id genus eſt, quod cum ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe puto.
ngua, ſile: non eſt ultra narrabile quicquam.
Poſſe velim cineres obruere ipſe meos.
c igitur, quaſi me nullus deceperit error,
Verba face, ut vita, quam dedit ipſe, fruar.
umque ſerenus erit, vultuſque remiſerit illos,
Qui ſecum terras, imperiumque movent;
xiguam ne me prædam ſinat eſſe Getarum,
Detque ſolum miſeræ mite, precare, fugæ.
empus adeſt aptum precibus. valet ipſe, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
ncolumis conjux ſua pulvinaria ſervat:
Promovet Auſonium filius imperium.
ræterit ipſe ſuos animo Germanicus annos,
Nec vigor eſt Druſi nobilitate minor.
dde nurum, neptemque pias, natoſque nepotum,
Cæteraque Auguſtæ membra valere domus.
Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata eſt abjectis Illyris armis
Cæſareum famulo vertice ferre pedem.
Ipſe ſuper currum placido ſpectabilis ore,
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiſcum proles comitavit euntem,
Digna parente ſuo, nominibuſque datis.
Fratribus aſſimilis, quos proxima templa tenentes,
Divus ab excelſa Iulius æde videt.
His Meſſalinus, quibus omnia cedere debent.
Primum lætitiæ non negat eſſe locum.
Quicquid ab his ſupereſt, venit in certamē amoris:
Hac hominum nulli parte ſecundus erit.
Hanc colit ante diem, per quam decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit ſpectare triumphos,
Et ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæſaris ore videndi,
Terraque pacis inops, undaque vincta gelu.
Si tamen hæc audis, & vox mea pervenit iſthuc,

Sit tua mutando gratia blanda loco:
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
Si quid habet ſenſus umbra diſerta, petit.
Hoc petit & frater, quamvis fortaſſe veretur
Servandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus petit hoc: nec tu potes ipſe negare
Et nos in turbæ parte fuiſſe tuæ.
Ingenii certe, quo nos male ſenſimus uſos,
Artibus exceptis, ſæpe probator eras.
Nec mea, ſi tantum peccata noviſſima demas,
Eſſe poteſt domus vita pudenda tuæ,
Sic igitur veſtræ vigeant penetralia gentis,
Curaque ſit Superis Cæſaribuſque tui.
Mite, ſed iratum merito mihi numen, adora,
Eximat ut Scythici de feritate loci.
Difficile eſt fateor, ſed tendit in ardua virtus,
Et talis meriti gratia major erit.
Nec tamen Aetnæus vaſto Polyphemus in antro
Accipiet voces Antiphateſve tuas:
Sed placidus faciliſque parens, veniæque paratus,
Et qui fulmineo ſæpe ſine igne tonat,
Qui cum triſte aliquid ſtatuit, fit triſtis & ipſe,
Cuique fere pœnam ſumere pœna ſua eſt.
Victa tamen vitio eſt hujus clementia noſtro,
Venit & ad vires ira coacta ſuas.
Qui quoniam patria toto ſumus orbe remoti;
Nec licet ante ipſos procubuiſſe Deos;
Quos colis, ad Superos hæc fer mandata ſacerdos:
Adde ſed & proprias in mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, ſi non nocitura putabis.
Ignoſcas, timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III. *Maximo.*

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
Nec ſinis ingenium nobilitate premi:
Culte mihi (quid enim ſtatus hic à funere differt?)
Supremum vitæ tempus aduſque meæ:
Rem facis, afflictum non averſatus amicum,
Qua non eſt ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, ſed (ſi modo vera fatemur,)
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior eſt, quam quid ſit honeſtum,
Et cum fortuna ſtatque caditque fides.
Nec facile invenias multis è millibus unum,
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui.
Ipſe decor recti, facti ſi præmia deſint,
Non movet, & gratis pœnitet eſſe probum.

Nil, niſi quod prodeſt, carum eſt. en detrahe menti
  Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit
  Vtile, ſollicitis ſupputat articulis.
Illud Amicitiæ quondam venerabile numen
  Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.
Quo magis admiror, non ut torrentibus undis
  Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, niſi cui fortuna ſecunda eſt.
  Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.
Et ego non paucis quondam munitus amicis,
  Dum flavit velis aura ſecunda meis;
Vt fera nymboſo tumuerunt æquora vento,
  In mediis lacera puppe relinquor aquis;
Cumque alii nolint etiam me noſſe videri,
  Vix duo projecto treſve tuliſtis opem.
Quorum tu princeps nec enim comes eſſe, ſed autor,
  Nec petere exemplum, ſed dare dignus eras.
Te nihil exacto, niſi nos peccaſſe fatentem
  Sponte ſua probitas officiumque juvat.
Iudice te mercede caret, per ſeque petenda eſt
  Externis virtus incomitata bonis,
Turpe putes abici, quia ſit miſerandus, amicum;
  Quodque ſit infelix, deſinere eſſe tuum;
Mitius eſt laſſo digitum ſupponere mento;
  Mergere quam liquidis ora natantis aquis,
Cerne quid Aecides poſt mortem præſtet amico,
  Inſtar & hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Stygias Theſeus comitavit ad vndas:
  A Stygiis quam mors mea diſtat aquis
Adfuit inſano juvenis Phocæus Oreſte:
  Et mea non minimum culpa furoris habet,
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
  Vtque facis, lapſo, quam potes, affer opem.
Si bene te nobi, ſi, quod prius eſſe ſolebas,
  Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui.
Quo fortuna magis ſævit, magis ipſe reſiſtis:
  Vtque decet, ne te vicerit illa, caves,
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hoſtis;
  Sic eadem prodeſt cauſſa, nocetque mihi.
Scilicet indignum juvenum cariſſime, ducis
  Te fieri comitem ſtantis in orbe Deæ.
Firmus es, & quoniam non ſunt ea, qualia velles,
  Vela regis quaſſæ qualiacunque ratis.
Quæque ita concuſſa eſt, ut jam caſura putetur,
  Reſtat adhuc humeris fulta ruina tuis.

Ira quidem primo fuerat tibi juſta, nec ipſo
  Lenior, offenſus qui mihi jure fuit.
Quique dolor pectus tetigiſſet Cæſaris alti,
  Illum jurabas protinus eſſe tuum:
Vt tamen audita eſt noſtræ tibi cladis origo;
  Diceris erratis ingemuiſſe meis,
Tum tua me primum ſolari littera cœpit,
  Et læſum flecti ſpem dare poſſe deum.
Movit amicitiæ tum te conſtantia longę,
  Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus,
  Quodque tibi in cunis oſcula prima dedi.
Quod, cũ veſtra domus teneris mihi sẽper ab annis
  Culta ſit, eſſe vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latiæ facundia linguæ,
  Quæ non inferior nobilitate fuit;
Primus ut auderem committere carmina famæ
  Impulit. ingenii dux fuit ille mei.
Nec quod ſit primo nobis à tempore cultus,
  Contendo fratrem poſſe referre tuum.
Te tamen ante omnes ita ſum complexus, ut unus
  Quolibet in caſu gratia noſtra fores.
Vltima me tecum vidit, mœſtiſque cadentes
  Excepit lacrymas Aethalis Ilva genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuncius eſſet,
  Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confeſſum dubie, dubieque negantem
  Hærebam; pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam mollit aquaticus Auſter,
  Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, quod mea crimina primi
  Erroris venia poſſe latere vides;
Reſpicis antiquum lapſii in rebus amicum,
  Fomentiſque juvas vulnera noſtra tuis.
Pro quibus optandi ſi nobis copia fiat,
  Tam bene promerito commoda mille precor.
Sed ſi ſola mihi dentur tua vota; precabor,
  Vt tibi ſit ſalvo Cæſare ſalva parens.
Hæc ego, cum faceres altaria pinguia thure,
  Te ſolitum memini prima rogare Deos.

ELEGIA IV. *Attico.*

ACcipe colloquium gelido Naſonis ab Iſtro,
  Attice, judicio non dubitande meo,
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amicis,
  Deſerit an partes languida cura ſuas?
Non ita di mihi ſunt triſtes, ut credere poſſim,

Faſque putem jam te non meminiſſe mei.
Ante meos oculos præſto eſt tua ſemper imago,
Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor,
Nec data jucundis tempora pauca jocis.
Sæpe citæ longis viſæ ſermonibus horæ,
Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies:
Sæpe tuas venit factum modo carmen ad aures,
Et nova judicio ſubdita Muſa tuo eſt.
Quod tu laudaras, populo placuiſſe putabam:
Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Vtque meus lima raſus liber eſſet amici,
Non ſemel admonitu facta litura tuo eſt.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
Nos via, nos junctis curva theatra locis,
Denique tantus amor nobis cariſſime ſemper,
Quantus in Accide, Actorideque fuit.
Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula Lethes,
Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.
Longa dies citior brumali ſidere, noxque
Tardior hiberna ſolſtitialis erit:
Nec Babylon æſtum, nec frigora pontus habebit,
Calthaque Pæſtanas vincet odore roſas;
Quam tibi noſtrarum veniant oblivia rerum.
Non ita pars fati candida nulla mei
Ne tamen hæc dici poſſit fiducia mendax,
Stultaque credulitas noſtra fuiſſe cave:
Conſtantique fide veterem tutare ſodalem;
Qua licet, & quantum non oneroſus ero.

E L E G I A V. *Salano.*

CÔndita diſparibus numeris ego Naſo Salano
Præpoſita miſi verba ſalute meo.
Quæ rata ſit cupio rebuſque ut comprobet omen,
Te precor à ſalvo poſſit amice legi.
Candor in hoc ævo res intermortua pene,
Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
Nam quamvis fuerim modico tibi cognitus uſu,
Diceris exſiliis ingemuiſſe meis;
Miſſaque ab extremo legeres cum carmina Ponto:
Illa tuus juvit qualiacunque favor:
Optaſtique brevem ſalvi mihi Cæſaris iram:
Quod tamen optari ſi ſciat ipſe, ſinant.
Moribus iſta tuis tam mitia vota dediſti,
Nec minus idcirco ſunt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctiſſime, noſtris,
Credibile eſt fieri conditione loci.

Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem,
Quæ minus Auguſta Pace fruatur, humum.
Tu tamen hic ſcriptos inter fera prœlia verſus
Et legis, & lectos ore favente probas.
Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
Plaudis, & e rivo flumina magna facis.
Grata quidem ſunt hæc animo ſuffragia noſtro,
Vix ſibi cum miſeros poſſe placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
Materiæ gracili ſufficit ingenium.
Nuper ut huc magni pervenit fama triumphi;
Auſus ſum tantæ ſumere molis onus.
Obruit audentem rerum gravitaſque nitorque,
Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes, erit officioſa voluntas.
Cætera materia debilitata jacent.
Qui ſi forte liber veſtras pervenit ad aures.
Tutelam mando ſentiat ille tuam.
Hoc tibi facturo, vel ſi non ipſe rogarem,
Accedat cumulus gratia noſtra levis.
Non ego laudandos, ſed ſunt tua pectora lacte,
Et non calcata candidiora nive:
Mirariſque alios, cum ſis mirabilis ipſe,
Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
Te juvenum princeps, cui dat Germania nomen,
Participem ſtudiis Cæſar habere ſolet.
Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,
Ingenio mores æquiparante, places.
Te dicente prius, fit protinus impetus illi:
Teque habet, elicias qui ſua verba tuis.
Cum tu deſiſti, mortaliaque ora quierunt,
Tectaque non longa conticuere mora;
Surgit Iuleo juvenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumque ſilens aſtat, ſtatus eſt vultuſque diſerti,
Spemque decens doctæ vocis amictus habet.
Mox ubi pulſa mora eſt, atque os cœleſte ſolutum;
Hoc ſuperos jures more ſolere loqui.
Atque hæc eſt dicas facundia principe digna:
Eloquio tantum nobilitatis ineſt.
Huic tu cum placeas, & vertice ſidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habendas putas.
Scilicet ingeniis aliqua eſt concordia junctis,
Et ſervat ſtudii fœdera quiſque ſui.
Ruſticus agricolam; miles fera bella gerentem;
Rectorem dubiæ navita puppis amat.

Tu quoque Pieridum ſtudio ſtudioſe teneris,
Ingenioque faves ingenioſe meo.
Diſtat opus noſtrum, ſed fontibus exit ab iiſdem:
Artis & ingenuæ cultor uterque ſumus.
Thyrſus enim vobis, geſtata eſt laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet ineſſe calor.
Vtque meis numeris tua dat facundia nervos,
Sic venit à nobis in tua verba nitor.
Iure igitur ſtudio confinia carmina veſtro,
Et commilitii ſacra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat de quo cenſeris, amicus,
Comprecor ad vitæ tempora ſumma tuæ:
Succedatque ſuis orbis moderator habenis,
Quod mecum populi vota precantur idem.

ELEGIA VI.

CArmine Græcinum, qui præſens voce ſolebat.
Triſtis ab Euxinis Naſo ſalutat aquis.
Exſulis hæc vox eſt; præbet mihi littera linguam,
Et ſi non liceat ſcribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, ſtulti peccata ſodalis,
Meque meis meritis ferre minora doles.
Vera facis, ſed ſera, meæ convicia culpæ:
Aſpera confeſſo verba remitte reo.
Cum poteram recto tranſire Ceraunia velo,
Vt fera vitarem ſaxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodeſt diſcere facto,
Qua mea debuerit currere cymba via?
Brachia da laſſo potius prendenda natanti,
Nec pigeat mento ſuppoſuiſſe manum
Idque facis, faciaſque precor ſic mater & uxor,
Sic tibi ſint fratres, totaque ſalva domus.
Quodque ſoles animo ſemper, quod voce precari,
Omnia Cæſaribus ſic tua facta probes.
Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare tenaci,
Turpe laborantem deſeruiſſe ratem.
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere: amicum
Et niſi ſit felix eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio atq; Agamemnone nati,
Non hæc Aegidæ, Pirithoique fides.
Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſus tota theatra ſonant.
Tu quoque per durum ſervato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.
Dignus es, & quoniam laudem pietate mereris,

Non

Non erit officii gratia ſurda tui.
Crede mihi, noſtrum ſi non mortale futurum
  Carmen; in ore frequens poſteritatis eris.
Fac modo permaneas lapſo, Græcine, fidelis:
  Duret & in longas impetus iſte moras.
Quæ tu cum præſtes, remo tamen utor in aura.
  Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo.

ELEGIA VII. *Attico.*

ESſe ſalutatum vult te mea littera primum,
  A male pacatis, Attice, miſſa Getis.
Proxima ſubſequitur, quid agas, audire voluptas;
  Et ſi (quicquid agas) ſit tibi cura mei.
Nec dubito quin ſit; ſed me timor ipſe malorum
  Sæpe ſupervacuos cogit habere metus.
Da veniam quæſo, nimioque ignoſce timori.
  Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
  Omnibus unca cibis æra ſubeſſe putat.
Sæpe canem longe viſum fugit agna, lupumque
  Credit, & ipſa ſuam neſcia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoq; ſaucia tactum,
  Vanaque ſollicitis incutit umbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
  Pectore concipio nil niſi triſte meo.
Iam mihi fata liquet cœptos ſervantia curſus
  Per ſibi conſuetas ſemper itura vias.
Obſervare Deos, ne quid mihi cedat amice,
  Verbaque fortunæ vix puto poſſe dari.
Eſt illi curæ me perdere, quæque ſolebat
  Eſſe levis, conſtans & bene certa nocet.
Crede mihi, ſi ſum veri tibi cognitus oris,
  Nec fraus in noſtris caſibus eſſe poteſt.
Cinyphiæ ſegetis citius numerabis ariſtas,
  Altaque quam multis floreat Hybla thymis:
Et quot aves motis nitantur in aera pennis,
  Quoque natent piſces æquore, certus eris:
Quam tibi noſtrorum ſtatuatur ſumma laborum,
  Quos ego ſum terra, quos ego paſſus aqua.
Nulla Getis toto gens eſt truculentior orbe:
  Sed tamen hi noſtris ingemuere malis.
Quæ tibi ſi memori coner perſcribere verſu;
  Ilias eſt fatis longa futura meis.
Non igitur verear, quo te rear eſſe verendum,
  Cujus amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida eſt omnis miſer, & quia longo
  Tempore lætitiæ janua clauſa meæ.

Iam dolor in morem venit meus, utque caducis
  Percuſſu crebro ſaxa cavantur aquis;
Sic ego continuæ Fortunæ vulneror ictu,
  Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis aſsiduo vomer tenuatur ab uſu,
  Nec magis eſt curvis Appia trita rotis;
Pectora quam mea ſunt ſerie cæcata malorum,
  Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis:
  Infelix perii dotibus ipſe meis.
Vita prior vitio caret, & ſine labe peracta:
  Auxilii miſero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur ſæpe ſuorum:
  Omnibus pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris aliquos præſentia rebus:
  Obruit hoc abſens vaſta procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæſaris iram?
  Addita ſunt pœnis aſpera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
  Arcturum ſubii, Pleiadumque minas.
Sæpe ſolent hyemem placidam ſentire carinæ:
  Non Ithacæ puppi ſævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala noſtra levare:
  Ditata eſt ſpoliis perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca: triſtior iſta
  Terra, ſub ambobus non iacet ulla polis.
Eſt aliquid patriis vicinum finibus eſſe:
  Vltima me tellus, ultimus orbis habet.
Præſtat & exſulibus pacem tua laurea, Cæſar!
  Pontica finitimo terra ſub hoſte jacet.
Tempus in agrorum cultu conſumere dulce eſt?
  Non patitur verti barbarus hoſtis humum.
Temperie cœli corpuſque animuſque juvantur:
  Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Eſt in aqua dulci non invidioſa voluptas:
  Aequoreo bibitur cum ſale miſta palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit.
  Ille etiam vires corpus habere facit.
Suſtineas ut onus nitendum vertice pleno:
  At flecti nervos ſi patiare, cadet:
Spes quoque, poſſe mora miteſcere principis iram,
  Vivere ne nolim deficiamque, cavet.
Nec vos parva datis pauci ſolatia nobis,
  Quorum ſpectata eſt per mala noſtra fides.
Cœpta tene quæſo, nec in æquore deſere navem,
  Meque ſimul ſerva, judiciumque tuum.

ELE.

ELEGIA VIII. *Maximo Cottæ.*

REdditus eſt nobis Cæſar cum Cæſare nuper,
Quos mihi miſiſti, Maxime Cotta, Deos,
Vtque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
Eſt ibi Cæſaribus Livia juncta ſuis.
Argentum felix, omnique beatius auro,
Quod fuerit pretium cum rude, numen habet:
Non mihi divitias dando maiora dediſſes,
Cœlitibus miſſis noſtra ſub ora tribus.
Eſt aliquid ſpectare Deos, & adeſſe putare,
Et quaſi cum vero numine poſſe loqui.
Præmia quanta, dei nec me tenet ultima tellus,
Vtque prius media ſoſpes in Vrbe moror.
Cæſareos video vultus, velut ante ſolebam;
Vix hujus voti ſpes fuit ulla mihi.
Vtque ſalutabam, numen cœleſte ſaluto,
Quod reduci tribuas, nil puto majus habes.
Quid noſtris oculis niſi ſola palatia deſunt,
Qui locus, ablato Cæſare, vilis erit?
Hunc ego cum ſpectem, videor mihi cernere Romã,
Nam patriæ faciem ſuſtinet ille ſuæ.
Fallor? an irati mihi ſunt in imagine vultus,
Torvaque neſcio quid forma minantis habet?
Parce vir immenſo major virtutibus orbe,
Iuſtaque vindictæ ſupprime lora tuæ.
Parce puer, ſæcli decus admirabile noſtri,
Terrarum dominum quem ſua cura facit:
Per patrium numen, quod te tibi carius ipſo eſt,
Per nunquam ſurdos in tua vota Deos,
Perque thori ſociam, quæ par tibi ſola reperta eſt,
Et cui majeſtas non oneroſa tua eſt,
Perque tibi ſimilem virtutis imagine natum,
Moribus agnoſci, qui tuus eſſe, poteſt,
Perque tuos, vel avo dignos, vel patre nepotes,
Qui veniunt magno per tua juſſa gradu;
Parte leva minima noſtras, & contrahe, pœnas,
Daque procul Scythico qui ſit ab hoſte locum.
Et tua (ſi fas eſt) à Cæſare proxime Cæſar
Numina ſint precibus non inimica meis.
Sic fera quamprimum pavido Germania vultu,
Ante triumphantes ſerva feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
Vivant, & poſſis filius eſſe diu.
Tu quoque conveniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura ſupplicis aure preces.
Sic tibi vir ſoſpes, ſic ſint cum prole nepotes.

Cumque bonis nuribus quot peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Druſus
Pars fuerit partus ſola caduca tui.
Sic tibi fraterni mature funeris ultor
Purpureos niveis filius inſtet equis.
Annuite o timidis mitiſſima numina votis:
Præſentes aliquid proſit habere Deos.
Cæſaris adventu tuta gladiator arena
Exit, & auxilium non leve vultus habet.
Nos quoq; veſtra juvet quod, qua licet, ora videmus;
Intrata eſt ſuperis quod domus una tribus.
Felices illi, qui non ſimulacra, ſed ipſus;
Quique deum coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum,
Quos dedit ars vultus effigiemque, colo.
Sic homines novere Deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Iove forma Iovis.
Denique quæ mecum eſt & erit ſine fine, cavete,
Ne ſit in inviſo veſtra figura loco.
Nam caput è noſtra citius ceruice recedet,
Et patiar foſſis lumen abire genis;
Quam caream raptis ò publica numina, vobis,
Vos eritis noſtræ portus & ara fugæ,
Vos ego complectar, Geticis ſi cingar ab armis,
Vtque meas aquilas, vos mea ſigna ſequar,
Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor,
Aut ſpes exſilii commodioris adeſt.
Nam minus & minus eſt facies in imagine triſtis,
Viſaque ſunt dictis annuere ora meis.
Vera precor fiant timidæ præſagia mentis,
Iuſtaque quamvis eſt, ſit minor ira Dei.

ELEGIA IX. *Cotyi Regi.*

Regia progenies, cui nobilitatis origo
Nomen in Eumolpi pervenit uſque Cotys;
Fama loquax veſtras ſi jam pervenit ad aures,
Me tibi finitimi parte jacere ſoli;
Supplicis exaudi, juvenum mitiſſime, vocem,
Quamque potes profugo (nam potes) affer opem,
Me Fortuna tibi (de qua quod non queror, hoc eſt)
Tradidit; hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore noſtrum,
Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia (crede mihi) res eſt, ſuccurrere lapſis!
Convenit & tanto, quantus ex ipſe, viro.
Fortunam decet hoc iſtam, quæ maxima cum ſit,
Eſſe poteſt animo vix tamen æqua tuo.

Conſpicitur nunquam meliore potentia cauſſa,
  Quam quoties vanas non ſinit eſſe preces.
Hoc nitor iſte tui generis deſiderat: hoc eſt
  A ſuperis ortæ nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolpus generis clariſſimus autor,
  Et prior Eumolpo ſuadet Erichthonius.
Hoc tecum commune Deis: quod uterque rogati
  Supplicibus veſtris ferre ſoletis opem.
Nunquid erit, quare ſolito dignemur honore
  Numina, ſi demas velle juvare Deos?
Iupiter oranti ſurdas ſi præbeat aures;
  Victima pro templo cur cadat icta Iovis?
Si pacem nullam pontus mihi præſtet eunti,
  Irrita Neptuno cur ego thura feram?
Vana laborantis ſi fallat vota coloni,
  Accipiat gravidæ cur ſuis exta Ceres?
Nec dabit intonſo jugulum caper hoſtia Baccho,
  Muſta ſub adducto ſi pede nulla fluant.
Cæſar ut imperii moderetur fræna precamur,
  Tam bone quam patriæ conſulit ille ſuæ.
Vtilitas igitur magnos hominesque Deoſque
  Efficit; auxiliis quoque favente ſuis.
Tu quoque fac proſis intra tua caſtra jacenti,
  O Coty, progenies digna parente tuo.
Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas,
  Et melius nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphaten Læſtrygona devovet? aut quis
  Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Caſſandrus pater eſt, duruſve Caphareus,
  Quive repertorem torruit arte ſua;
Sed quam Marte ferox, & vinci neſcius armis,
  Tam nunquam facta pace cruoris amans,
Adde, quod ingenuas didiciſſe fideliter artes,
  Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.
Nec regum quiſquam magis eſt inſtructus ab illis,
  Mitibus aut ſtudiis tempora plura dedit.
Carmina teſtantur, quæ, ſi tua nomina demas,
  Threicium juvenem compoſuiſſe negem.
Neve ſub hoc tractu vates foret unicus Orpheos;
  Biſtonis ingenio terra ſuperba tuo.
Vtque tibi eſt animus, cum res ita poſtulat, arma
  Sumere, & hoſtili tingere cæde manum,
Atque ut es excuſſo jaculum torquere lacerto,
  Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora ſic data ſunt, ſtudiis ubi juſta paternis,
  Atque tuis humeris forte quievit onus.

Ne tua marceſcant per inertes otia ſomnos,
Lucida Pieria tendis in aſtra via
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis affert:
Ejuſdem ſacri cultor uterque ſumus,
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra ſit exſiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Pontica littora veni,
Miſtave ſunt noſtra dira venena manu:
Nec mea ſubjecta convicta eſt gemma tabella,
Mendacem lignis impoſuiſſe notam.
Nec quicquam, quod lege veter committere, feci:
Eſt tamen his gravior noxa fatenda mihi.
Neve roges quæ ſit, ſtultam quam ſcripſimus Artem,
Innocuas nobis hæc vetat eſſe manus.
Ecquid præterea peccarim, quærere noli,
Vt pateat ſola culpa ſub Arte mea.
Quidquid id eſt, habui moderatam vindicis iram:
Qui niſi natalem nil mihi dempſit humum.
Hac quoniam careo; tua nunc vicina præſtet
Inviſo poſſim tutus ut eſſe loco.

ELEGIA X. *Macro.*

Ecquid ab impreſſæ cognoſcis imagine ceræ,
Hæc tibi Naſonem ſcribere verba, Macer?
Autoriſque ſui ſi non eſt annulus index.
Cognitane eſt noſtra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum,
Nec repetunt oculi ſigna vetuſta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque manuſque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod conjux non aliena tibi;
Vel ſtudijs, quibus es quam nos ſapientius uſus,
Vtque decet nulla factus es Arte nocens.
Tu canis æterno quicquid reſtabat Homero,
Ne careant ſumma Troica bella manu.
Naſo parum prudens, Artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium triſte magiſter habet.
Sunt tamen inter ſe communia ſacra poetis;
Diverſum quamvis quiſque ſequamur iter.
Quorum te memorem (quamquam procul abſumus) (eſſe
Suſpicor, & caſus velle levare meos.
Te duce magnificas Aſiæ perſpeximus urbes;
Trinacris eſt oculis te duce nota meis.
Vidimus Aetnæa cœlum ſplendeſcere flamma;
Suppoſitus monti quam vomit ore Gigas:
Hennæoſque lacus, & olentia ſtagna Palici,

Quaque ſuis Cyanen miſcet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphe, quæ, dum fugit Elidis, amnem,
Tecta ſub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta eſt.
Eheu quam diſpar eſt locus ille Getis
Et quota pars hæc ſunt rerum, quas vidimus ambo,
Te mihi jucundas efficiente vias
Seu rate cæruleas picta ſulcavimus undas,
Eſſeda nos agili ſive tulere rota:
Sæpe brevis nobis vicibus via viſa loquendi,
Pluraque ſi numeres, verba ſuere gradu
Sæpe dies ſermone minor fuit, inque loquendo
Tarda per æſtivos defuit hora dies.
Eſt aliquid caſus pariter timuiſſe marinos,
Junctaque ad æquoreos vota tuliſſe Deos.
Et modo res egiſſe ſimul: modo rurſus ab illis,
Quorum non pudeat poſſe referre jocos.
Hæc tibi ſi ſubeant, abſim licet omnibus annis,
Ante tuos oculos, ut modo viſus, ero.
Ipſe quidem gelido cum ſim ſub cardine mundi,
Qui ſemper liquidis altior extat aquis,
Te tamen intueor, quo ſolo pectore poſſum,
Et tecum gelido ſæpe ſub axe loquor.
Hic es, & ignoras, & ades celeberrimus abſens,
Inque Getas media miſſus ab Vrbe venis.
Redde vicem, quoniam regio felicior iſta eſt;
Iſtic me memori pectore ſemper habe

ELEGIA XI. *Ruſo.*

HOc tibi Ruſe brevi properatum tempore mittit,
Naſo parum fauſtæ conditor Artis, opus:
Vt quanquam longe toto ſumus orbe remoti,
Scire tamen poſſis nos meminiſſe tui.
Nominis ante mei veniant oblivia nobis,
Pectore quam pietas ſit tua pulſa meo:
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voco lacrymas meritum, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto ſicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœſtæ ſolatia mentis,
Cum pariter nobis illa tibique dares,
Sponte quidem, per ſeque mea eſt lauadbilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Caſtor fuit, Hector Iuli,
Hoc ego te lætor conjugis eſſe meæ.
Quæ ne diſſimilis tibi ſit probitate, laborat,

Seque tui vita ſanguinis eſſe probat.
Ergo quod fuerat ſtimulis factura ſine ullis,
Plenius autorem te quoque nacta facit.
Acer, & ad palmæ per ſe curſurus honores.
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde quod abſentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre gravatis onus,
O referant grates, quoniam non poſſumus ipſi,
Di tibi: qui referent, ſi pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus iſtis,
Maxima Fundani gloria, Ruſe, ſoli.

P. OVIDII NASONIS

DE PONTO,

LIBER III.

ELEGIA I. *Uxori.*

ÆQuor Iaſonio pulſatum remige primum,
Quæque nec hoſte fero, nec nive terra cares;
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naſo relinquam,
In minus hoſtilem juſſus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum ſemper in iſta,
Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, ſi pax ulla eſt tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hoſtis equo:
Pace tua dixiſſe velim; tu peſſima duro
Pars es in exilio, tu mala noſtra gravas.
Tu neque ver ſentis cinctum florente corona,
Tu neque meſſorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta ſed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes, & in æquore piſcis
Incluſus tecta ſæpe natavit aqua.
Nec tibi ſunt fontes, laticis niſi pene marini:
Qui potus dubium, ſiſtat alatne, ſitim.
Rara, nec hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor, & in terra eſt altera forma maris.
Non avis obloquitur: ſylvis niſi ſi qua remotis
Aequoreas rauco gutture potat aquas.
Triſtia per vacuos horrent abſinthia campos,
Convenienſque ſuo meſſis amara loco.

Adde metus, & quod murus pulſatur ab hoſte,
  Tinctaque mortifera tabe ſagitta madet:
Quod procul hæc regio eſt, & ab omni devia curſu,
  Nec pede qua quiſquam, nec rate tutus eat:
Non igitur mirum, finem quærentibus horum,
  Altera ſi nobis uſque rogatur humus.
Te magis eſt mirum non hoc evincere conjux,
  Inque meis lacrymas poſſe tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc ſcilicet ipſum:
  Invenies, vere ſi reperire voles.
Velle parum eſt, cupias ut re potiaris oportet,
  Et faciat ſomnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos: quis enim mihi tam ſit iniquus,
  Optet ut exilium fine carere meum?
Pectore te toto cunctiſque incumbere nervis,
  Et niti pro me nocte dieque decet:
Vtque juvent alii, tu debes vincere amicos,
  Vxor, & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi impoſita eſt noſtris perſona libellis,
  Conjugis exemplum diceris eſſe bonæ.
Hanc cave degeneres. at ſint præconia noſtra
  Vera vide; famæ quo tuearis opus.
Vt nihil ipſe querar, tacito me fama queretur;
  Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Expoſuit me met populo fortuna videndum,
  Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Notior eſt factus Capaneus de fulminis ictu:
  Notus humo merſit Amphiaraus equis.
Si minus erraſſet, notus minus eſſet Vlyſſes?
  Magna Philoctetæ vulnere fama ſuo.
Si locus aliquis tanta inter nomina parvis;
  Nos quoque conſpicuos noſtra ruina facit.
Nec te neſciri patitur mea pagina, qua non
  Inferius Coa Battide nomen habes.
Quicquid ages igitur, ſcena ſpectabere magna,
  Et pia non parvis teſtibus uxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine noſtro;
  Qui legit has laudes, an mereare rogat.
Vtque favere reor plures virtutibus iſtis,
  Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quarum tu præſta, ne livor dicere poſſit:
  Hæc eſt pro miſeri lenta ſalute viri.
Cumque ego deficiam, nec poſſim ducere curum,
  Fac tu ſuſtineas debile ſola jugum.
Ad medicum ſpecto venis fugientibus æger:
  Vltima pars animæ dum mihi reſtat, ades.

Quodque ego præſtarem, ſi te magis ipſe valerem,
  Id mihi, cum valeas fortius ipſa, refer.
Exigit hoc ſocialis amor, fœduſque maritum:
  Moribus hoc conjux exigis ipſa tuis.
Hoc domui debes, de qua cenſeris, ut illam
  Non magis Officiis, quam probitate colas.
Cuncta licet facias; niſi eris laudabilis, uxor,
  Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec ſumus indignis, nec (ſi vis vera fateri)
  Debitur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
  Nec te, ſi cupiat lædere, livor habet:
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum;
  Pro noſtris ut ſis ambitioſa malis.
Vt minus infeſta jaceam regione, labora,
  Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, ſed non tamen invidioſa roganti:
  Vtque ea non teneas, tuta repulſa tua eſt.
Nec mihi ſuccenſe, toties ſi carmine noſtro,
  Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo.
Fortibus aſſuevit tubicen prodeſſe, ſuoque
  Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua eſt probitas, teſtataque tempus in omne,
  Sit virtus etiam non probitate minor.
Non tibi Amazonia pro me ſumenda ſecuris,
  Aut exciſa levi pelta gerenda manu:
Numen adorandum: non ut mihi fiat amicum,
  Sed ſit ut iratum, quam fuit ante, minus.
Gratia ſi nulla eſt, lacrymæ tibi gratia fient.
  Hac potes aut nulla parte movere Deos.
Quæ tibi ne deſint, bene per mala noſtra cavètur,
  Meque viro flendi copia dives adeſt.
Vtque meæ res ſunt, omni puto tempore flebis.
  Has fortuna tibi noſtra miniſtrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) eſſet:
  Admeti conjux, quam ſequereris, erat.
Aemula Penelopes fieres, ſi fraude pudica
  Inſtantes velles fallere nupta procos.
Si comes extincti manes ſequerere mariti
  Eſſet dux fati Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
  Corpus in accenſos mittere forte rogos.
Nil opus eſt letho, nihil Icariotide tela.
  Cæſaris eſt conjux ore precanda tuo.
Quæ præſtat virtute ſua, ne priſca vetuſtas
  Laude pudicitiæ ſæcula noſtra premat?

Quæ Veneris formam, mores Iunonis habendo,
  Sola eſt cœleſti digna reperta thoro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
  Filiave Aetæ voce movenda tua eſt;
Nec nurus Aegypti, nec ſæva Agamemnonis uxor,
  Scyllaque, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegonive parens vertendis nata figuris,
  Nexaque nodoſas angue Meduſa comas.
Fœmina ſed princeps, in qua Fortuna videre
  Se probat, & cæcæ crimina falſa tulit.
Qua nihil in terris, ad finem ſolis ab ortu
  Clarius, excepto Cæſare, mundus habet.
Eligito tempus captatum ſæpe roganti,
  Exeat adverſa ne tua navis aqua.
Non ſemper ſacras reddunt oracula ſortes,
  Ipſaque non omni tempore fana patent.
Cum ſtatus Vrbis erit, qualem nunc auguror eſſe,
  Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Auguſti, Capituli more colenda,
  Læta (quod eſt, & ſit) plenaque pacis erit;
Tum tibi di faciant adeundi copia fiat,
  Profectura aliquid tum mihi verba putes;
Si quid aget majus, differ tua cœpta, caveque
  Spem feſtinando præcipitare meam;
Nec rurſus jubeo, dum ſit vacuiſſima quæras
  Corporis ad curam vix vacat illa ſui.
Curia cum fuerit patribus ſtipata verendis;
  Per rerum turbam tu quoque oportet eas.
Cum tibi contigerit vultum Iunonis adire,
  Fac ſis perſonæ, quam tueare, memor
Nec factum defende meum (mala cauſſa ſilenda eſt
  Nil niſi ſollicitæ ſint tua verba preces.
Tunc lacrymis demenda mora eſt: ſubmiſſaq; terræ
  Ad non mortales brachia tende pedes.
Tum pete nil aliud, ſævo niſi ab hoſte recedam:
  Hoſtem Fortunam ſit ſatis eſſe mihi.
Plura quidem ſubeunt, ſed iam turbata timore
  Hæc quoque vix poteris voce tremente loqui.
Suſpicor hoc damno tibi non fore: ſentiat illa
  Te majeſtatem pertimuiſſe ſuam.
Nec tua ſi fletu ſcindentur verba, nocebit.
  Interdum lacrymæ pondera vocis habent.
Lux etiam cœptis facito bona talibus adſit,
  Horaque conveniens, auſpiciumque fa[v]ens.
Sed prius impoſito ſanctis altaribus igni,
  Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.

E quibus ante omnes Auguſtum numen adora,
Progeniemque piam, participemque thori.
Sint utinam mites ſolito tibi more, tuaſque
Non duris lacrymas vultibus aſpiciunt.

ELEGIA II. *Cottæ.*

QVam legis à nobis miſſam tibi Cotta ſalutem,
Miſſa ſit vt vere, perueniatque, precor.
Namque meis ſoſpes multum cruciatibus aufers,
Atque ſit ut nobis pars bona ſalva, facis.
Cumque labent alij jactataque vela relinquant;
Tu laceræ remanes anchora ſola rati.
Grata tua eſt igitur pietas. ignoſcimus illis,
Qui cum fortuna terga dedere fugæ.
Cum feriant unum, non unum fulmina terrent,
Iunctaque percuſſo turba pavere ſolet:
Cumque dedit paries venturæ ſigna ruinæ,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non è timidis ægri contagia vitet,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
Non odio, quidam deſtituere mei.
Non illis pietas, non officioſa voluntas
Defuit: adverſos extimuere deos.
Vtque magis cauti poſſunt timidique vocari,
Sic appellari non meruere mali.
At meus excuſat charos ita candor amicos,
Vtque habeant de me crimina nulla, facit.
Sint hac contenti venia, fugiantque licebit
Purgari factum me quoque teſte ſuum.
Pars eſtis pauci potior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putaſtis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia veſtri,
Cum cinis abſumpto corpore factus ero.
Fallor, & illa meæ ſuperabit tempora vitæ.
Si tamen à memori poſteritate legar.
Corpora debentur mœſtis exſanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen honoſque rogos.
Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſten:
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.
Vos etiam ſeri laudabunt ſæpe nepotes,
Claraque erit ſcriptis gloria veſtra meis.
Hic quoque Sauromatæ jam vos novere Getæque,
Et tales animos barbara turba probat.
Cumque ego de veſtra nuper probitate referrem
(Nam didici Getice Sarmaticeque loqui)
Forte ſenex quidam, cœtu cum ſtaret in illo,

Reddidit ad noſtros talia verba ſonos:
Nos quoque amicitiæ nomen bene novimus, hoſpes
Quos procul a vobis, frigidus Iſter habet.
Eſt locus in Scythia, (Tauros dixere priores,)
Qui Getica longe non ita diſtat humo,
Hac ego ſum terra (patriæ nec pœnitet) ortus
Conſortem Phœbi gens colit illa deam.
Templa manent hodie vaſtis innixa columnis,
Perque quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic ſignum cœleſte fuiſſe.
Quoque minus dubites, ſtat baſis orba dea.
Araque quæ fuerat natura candida ſaxi,
Diſcolor affuſo tincta cruore rubet.
Fœmina ſacra facit tædæ non nota jugali,
Quæ ſuperat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus eſt (ſic inſtituere priores)
Ad ena virgineo cæſus ut enſe cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora,
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas feciſſe per auras,
Neſcio quam dicunt Iphigenian iter.
Quam levibus ventis ſub nube per aera vectam
Creditur his Phœbe depoſuiſſe locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos,
Invita peragens triſtia ſacra manu:
Cum duo velifera juvenes venere carina,
Preſſeruntque ſuo littora noſtra pede.
Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Oreſtes.
Alter erat Pylades: nomina fama tenet.
Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
Evincti geminas poſt ſua terga manus:
Spargit aqua captos luſtrali Graja ſacerdos,
Ambiat ut fulvas infula longa comas.
Dumque parat ſacrum, dum velat tempora vittis,
Dum tardæ cauſſas invenit uſque moræ;
Non ego crudelis, Iuvenes ignoſcite, dixit;
Sacra ſuo facio barbariora loco.
Ritus is eſt gentis. qua vos tamen urbe venitis,
Quove parum fauſta puppe petiſtis iter:
Dixit, & audito patriæ pia nomine virgo,
Conſortes urbis comperit eſſe ſuæ.
Alter ut è vobis, inquit, cadat hoſtia ſacris,
Ad patrias ſedes nuncius alter eat.
Ire jubet Pylades charum periturus Oreſtem:
Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
Extitit hoc unum, quo non convenerit illis.

Cæte-

Cætera par concors & ſine lite fuit.
Dum peragunt pulchri juvenes certamen amoris;
Ad fratrem ſcriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
(Humanos caſus aſpice) frater erat,
Nec mora, de templo rapiunt ſimulacra Dianæ.
Clamque per immenſas puppe feruntur aquas.
Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni,
In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
Fabula narrata eſt poſtquam vulgaris ab illo,
Laudarunt omnes facta, piamque fidem:
Scilicet hac etiam; qua nulla ferocior ora eſt,
Nomen amicitiæ barbara corda movet.
Quid facere Auſonia geniti debetis in vrbe,
Cum tangat diros talia facta Getas?
Adde quod eſt animus ſemper tibi mitis, & altæ
Indicium mores nobilitatis habent:
Quos Voleſus patrii cognoſcat nominis autor,
Quos Numa maternus non neget eſſe ſuos:
Adjectique probent genitiva ad nomina Cottæ,
Si tu non eſſes, interitura domus.
Digne vir hac ſerie, lapſo ſuccurrere amico
Conveniens iſtis moribus eſſe puta.

ELEGIA III. *Fabio Maximo.*

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
O ſidus Fabiæ Maxime gentis, ades.
Dum tibi quæ vidi referam, ſeu corporis umbra,
Seu veri ſpecies, ſeu fuit ille ſopor.
Nox erat, & bifores intrabat Luna feneſtras,
Menſe fere medio quanta nitere ſolet.
Publica me requies curarum ſomnus habebat,
Fuſaque erant toto languida membra thoro:
Cum ſubito pennis agitatus inhorruit aer,
Et gemuit parvo mota feneſtra ſono.
Territus in cubitum relevo mea membra ſiniſtrum:
Pulſus & è trepido pectore ſomnus abit.
Stabat Amor vultu, non quo prius eſſe ſolebat,
Sceptra tenens læva triſtis acerna manu.
Nec torquem collo, nec habens crinale capillis,
Nec bene compoſita comptus, ut ante, comas,
Horrida pendebant molles ſuper ora capilli,
Et viſa eſt oculis humida penna meis.
Qualis in aeriæ tergo ſolet eſſe columbæ,
Tractantum multæ quam tetigere manus.
Hunc, ſimul agnovi, (neque enim mihi notior alter)
Talibus affata eſt libera lingua ſonis:

O puer, exilii decepto cauſſa magiſtro,
  Quem fuit utilius non docuiſſe mihi;
Huc quoque veniſti, pax eſt ubi tempore nullo,
  Et coit adſtrictis barbarus Iſter aquis?
Quæ tibi cauſſa viæ, niſi uti mala noſtra videres?
  Quæ ſunt, ſi neſcis, invidioſa tibi.
Tu mihi dictaſti juvenilia carmina primus:
  Appoſui ſenis te duce quinque pedes.
Nec me Mæonio conſurgere carmine, nec me
  Dicere magnorum paſſus es acta ducum.
Forſitan exiguas, aliquas tamen, arcus & ignis
  Ingenii vires comminuere mei.
Namque ego dum canto tua regna, tuæque parentis,
  In nullum mea mens grande vacavit opus.
Nec ſatis id fuerat: ſtultus quoque carmina feci,
  Artibus ut poſſes non rudis eſſe meis.
Pro quibus exſilium miſero mihi reddita merces,
  Id quoque in extremis, & ſine pace locis.
At non Chionide Eumolpus in Orphea talis,
  In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achille talia cepit,
  Pythagoræque ferunt non nocuiſſe Numam.
Nomina neu referam longum collecta per ævum,
  Diſcipulo perii ſolus ab ipſe meo.
Dum damus arma tibi, dum te laſcive docemus;
  Hæc te diſcipulo dona magiſter habet.
Scis tamen, & liquido juratus dicere poſſis,
  Non me legitimos ſolicitaſſe thoros.
Scripſimus hæc iſtis, quarum nec vitta pudicos
  Contigerit crines, nec ſtola longa pedes.
Dic precor, ecquando didiciſti fallere nuptas,
  Et facere incertum per mea juſſa genus?
An ſit ab his omnis rigide ſubmota libellis,
  Quam lex furtivos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodeſt, vetiti ſi lege ſevera
  Credor adulterii compoſuiſſe notas?
At tu ſic habeas ferientes cuncta ſagittas,
  Sic nunquam rapido lampades igne vacent,
Sic regat imperium, terraſque coerceat omnes
  Cæſar, ab Aenea qui tibi fratre nepos;
Effice ſit nobis non implacabilis ira,
  Meque loco plecti commodiore velit.
Hæc ego viſus eram puero dixiſſe volucri.
  Hos viſus nobis ille dediſſe ſonos.
Per mea tela faces, & per mea tela ſagittas,
  Per matrem juro; Cæſareumque caput;

Nil,

Nil, niſi conceſſum nos te didiciſſe magiſtro.
  Artibus & nullum crimen ineſſe tuis.
Vtque hoc, ſic utinam defendere cætera poſſes.
  Scis aliud, quod te læſerit, eſſe magis.
Quicquid id eſt (neq; enim debet dolor ille referri)
  Non potes à culpa dicere abeſſe tua.
Tu licet erroris ſua imagine crimen obumbres;
  Non gravior merito vindicis ira fuit.
Vt tamen aſpicerem, conſolarerque jacentem.
  Lapſa per immenſas eſt mea penna vias.
Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante,
  Phaſias eſt telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum poſt ſæcula longa reviſam,
  Tu facis, o caſtris miles amice meis.
Pone metus igitur; miteſcet Cæſaris ira,
  Et veniet velis mollior aura tuis.
Neve moram timeas, tempus, quod quærimus, inſtat,
  Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet,
  Dum gaudes patriæ magne ducíſque pater,
Dum tibi gratatur populus, totamque per urbem
  Omnis odoratis ignibus ara calet,
Dum præbet faciles aditus venerabile templum.
  Sperandum eſt noſtras poſſe valere preces.
Dixit, & aut tenues ille eſt dilapſus in auras,
  Cœperunt ſenſus aut vigilare mei.
Si dubitem, quin his faveas o, Maxime, dictis;
  Memnonio cygnos eſſe colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor,
  Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur
Conveniens animo genus eſt tibi: nobile namque
  Pectus & Herculeæ ſimplicitatis habes.
Livor iners vitium mores non exit in altos;
  Vtque latens ima vipera ſerpit humo.
Mens tua ſublimis ſupra genus eminet ipſum:
  Grandius ingenio nec tibi nomen ineſt.
Ergo alii noceant miſeris, optentque timeri,
  Tintaque mordaci ſpicula felle gerant;
At tua ſupplicibus domus eſt aſſueta juvandis;
  In quorum numero me precor eſſe velis.

ELEGIA IV. *Rufino.*

HAec tibi non vanam portantia verba ſalutem,
  Naſo Tomitana mittit ab urbe tuus;
Vtque ſuo faveas mandat, Rufine, Triumpho;
  In veſtras venit ſi tamen ille manus.
Eſt opus exiguum veſtriſque paratibus impar.

Quale tamen cunque eſt, ut tueare rogo.
Firma valent per ſe, nullumque Machaona quærunt
Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus eſt magnis placido lectore poetis:
Quamlibet invitum difficilemque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
Aut etiam nullum forſitan ante fuit,
Viribus infirmi, veſtro candore valemus,
Quem mihi ſi demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea ſint propenſo nixa favore,
Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
Spectatum vates alii ſcripſere triumphum.
Eſt aliquid memori viſa notare manu.
Nos ea vix avidem vulgo captata per aurem
Vidimus: atque oculi fama fuere mei.
Scilicet affectus ſimiles, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conſpicuiſque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidiſtis, & auri,
Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror:
Sed loca, ſed gentes formatæ mille figuris,
Nutriſſent carmen prælia que ipſa meum.
Et regum vultus certiſſima pignora mentis,
Iuviſſent aliqua forſitan illud ope.
Plauſibus ex ipſis populi lætoque favore
Ingenium quodvis incaluiſſe poteſt.
Tamque ego ſumpſiſſem tali clangore vigorem,
Quam rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora ſint nobis nivibus glacieque licebit,
Atque hoc, quam patior, frigidiora loco:
Illa Ducis facies in curru ſtantis eburno,
Excuteret frigus ſenſibus omne meis.
His ego defectus, dubiiſque autoribus uſus,
Ad veſtri venio iure favoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec ſunt mihi nota locorum
Nomina: materiam non habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam fama referre,
Aut aliquis nobis ſcribere poſſet, erat?
Quo magis o lector debes ignoſcere, ſi quid
Erratum eſt illic, preteritumve mihi.
Adde quod aſſiduam domini meditata querelam
Ad lætum carmen vix mea verſa lyra eſt.
Vix bona poſt tanto quærenti verba ſubibant,
Et gaudere aliquid res mihi viſa nova eſt.
Vtque reformidant inſuetum lumina ſolem,
Sic ad lætitiam meos mea ſegnis erat.
Eſt quoque cunctarum novitas gratiſſima rerum,

Gratiaque officio, quod mora tardat, abeſt.
Cætera certatim de magno ſcripta triumpho
Iam pridem populi ſuſpicor ore legi.
Illa bibit ſitiens lector, mea pocula plenus:
Illa recens pota eſt, noſtra tepeſcit aqua.
Non ego ceſſavi, nec fecit inertia ſerum;
Vltima me vaſti ſubmovet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataque carmina fiunt,
Factaque eunt ad vos; annus abiſſe poteſt.
Nec minimum refert, intacta roſaria primus,
An ſera carpas pæne relicta manu.
Quid mirum lectis exhauſto floribus horto,
Si duce non facta eſt digna corona ſuo:
Deprecor, hæc vatum contra ſua carmina ne quis
Dicta putet; pro ſe Muſa locuta mea eſt.
Sunt mihi vobiſcum communia ſacra poetæ,
In veſtro miſeris ſi licet eſſe choro.
Magnaque pars animæ, mecum vixiſtis amici.
Hac ego vos abſens nunc quoque parte colo.
Sin igitur veſtro mea commendanda favore
Carmina, non poſſim pro quibus ipſe loqui.
Scripta placent à morte fere, quia lædere vivos
Livor, & injuſto carpere dente ſolet.
Si genus eſt mortis male vivere; terra moratur,
Et deſunt fatis ſola ſepulcra meis.
Denique opus noſtræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Vt deſint vires, tamen & laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.
Hæc facit ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæſo non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo
Aeneidos vati grande fuiſſet onus.
Ferre etiam molles elegi tam vaſta triumphi
Pondera, diſparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia eſt ſententia nobis.
Alter enim de te Rhene triumphus adeſt.
Irrita verorum non ſunt præſagia vatum.
Danda Iovi laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui ſum ſummotus ad Iſtrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis:
Iſta Dei vox eſt. Deus eſt in pectore noſtro,
Hæc duce prædico vaticinorque Deo.
Quid ceſſas currum pompamque parare triumphis
Livia? dant nullas jam tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania projicit haſtas,

Iam pondus dices omen habere meum.
Crede,brevique fides aderit; geminabit honorem
Filius,& junctis,ut prius,ibit equis.
Prome, quod injicias humeris victoribus, oſtrum.
Ipſa poteſt ſolitum noſſe corona caput.
Scuta ſed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentque ſuper victos trunca trophæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immittat fracta ſub arundine crinem
Rhenus,& infectas ſanguine portet aquas.
Barbara jam capti poſcunt inſignia reges,
Textaque fortuna divitiora ſua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpe parata tibi,ſæpe paranda facit.
Di quorum monitu ſumus eventura locuti,
Verba precor celeri noſtra probate fide.

ELEGIA V. *Maximo Cottæ.*

QVam legis,unde tibi mittatur epiſtola,quæris?
Hinc,ubi ceruleis jungitur Iſter aquis.
Vt regio dicta eſt, ſuccurrere debet & autor,
Læſus ab ingenio Naſo poeta ſuo.
Qui tibi, quam mallet præſens afferre ſalutem,
Mittit ab hirſutis,Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o juvenis, patrii non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diſerta foro.
Quæ,quãquã lingua mihi ſunt properante per horas
Lecta ſatis multas; pauca fuiſſe queror.
Plura ſed hæc feci relegendo ſæpe,nec unquam
Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
Cumque nihil toties lecta è dulcedine perdant,
Viribus illa ſuis, non novitate, placent.
Felices quibus hæc ipſo cognoſcere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui
Nam quanquam ſapor eſt allata dulcis in unda,
Gratius ex ipſo fonte bibuntur aquæ:
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata ſumere lance juvat.
At niſi peccaſſem, niſi me mea Muſa fugaſſet,
Quod legi tua vox exhibuiſſet opus.
Vtque fui ſolitus, ſediſſem forſitan unus
De centum judex in tua verba viris.
Major & impleſſet præcordia noſtra voluptas,
Dum traherer dictis annueremque tuis.
Quum quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
Inter inhumanos maluit eſſe Getas,

Quod licet, ut videar tecum magis eſſe legendo,
Sæpe precor ſtudii pignora mitte tui:
Exemploque mei, niſi dedignaris id ipſum;
Vtere, quod nobis rectius ipſe dares.
Namque ego, qui perii jam pridem Maxime vobis,
Ingenio nitor non periiſſe meo.
Redde vicem, nec rara tui monumenta laboris
Accipiant noſtræ grata futura manus.
Dic tamen, ò juvenis ſtudiorum plene meorum;
Ecquid ab his ipſis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas factum modo carmen amicis,
Aut, quod ſæpe ſoles, exigis ut recitent?
Interdum queritur tua mens oblita quid abſit:
Neſcio quid certe ſentit abeſſe ſui.
Vtque loqui de me multum præſente ſolebas,
Nunc quoque Naſonis nomen in ore tuo eſt.
Ipſe quidem Getico peream violatus ab arcu,
(Et ſit perjuri quam prope pœna vides)
Te niſi momentis video pæne omnibus abſens,
(Gratia dis, menti quolibet ire licet.)
Hac ubi perveni, nulli cernendus, in Vrbem,
Sæpe loquor tecum; ſæpe loquente fruor.
Tum mihi difficile eſt, quam ſit bene, dicere, quamq;
Candida judiciis illa ſit hora meis.
Tum me, ſi qua fides, cœleſti ſede receptum,
Cum fortunatis ſuſpicor eſſe deis.
Rurſus ubi huc redii, cœlum ſuperoſque relinquo,
A Styge nec longe Pontica diſtat humus.
Vnde ego ſi fato nitor prohibenti reverti;
Spem ſine profectu Maxime tolle mihi.

ELEGIA VI. *Sodali.*

NAſo ſuo, nomen poſuit cui pæne, ſodali,
Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At ſi cauta parum ſcripſiſſet dextra quis eſſes;
Forſitan officio parta querela foret.
Cur tamen hoc aliis tutum credentibus, unus
Appellent ne te carmina noſtra rogas?
Quanta ſit in media clementia Cæſaris ira,
Ex me, ſi neſcis, certior eſſe potes.
Huic ego quam patior nil poſſem demere pœnæ,
Si judex meriti cogerer eſſe mei.
Non vetat ille ſui quemquam meminiſſe ſodalis:
Nec prohibet tibi me ſcribere, teque mihi.
Nec ſcelus admittas, ſi conſoleris amicum,
Mollibus & verbis aſpera fata leves.
Cur dum tuta times, facis ut reverentia talis

Fiat in Auguſtos invida ſa deos?
Fulminis afflatos interdum vivere telis
Vidimus, & refici non prohibente Iove.
Nec quia Neptunus navem laceraret Vlyſſis,
Leuco hean nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miſeris cœleſtia numina parcunt,
Nec ſemper læſos & ſine fine premunt.
Principe nec noſtro Deus eſt moderatior ullus.
Iuſtitia vires temperat ille ſuas.
Nuper eam Cæſar facto de marmore templo,
Iampridem poſuit Mentis in æde ſuæ:
Iupiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pati.
Obruerit cum tot ſævis Deus æquoris undis,
Et illis mergi pars quota digna fuit?
Cum pereant acie fortiſſima quæque, vel ipſo
Iudice, dilectus Martis inquus erit.
At ſi forte velis in vos inquirere; nemo eſt
Qui ſe, quod patitur, commeruiſſe neget.
Adde quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igne,
Nulla poteſt iterum reſtituiſſe dies.
Reſtituit multos, aut pœnæ parte levavit
Cæſar, & in multis me velit eſſe precor.
At tu, cum tali populus ſub Principe ſimus,
Alloquio profugi credis ineſſe metum?
Forſitan hæc domino Buſiride jure timeres,
Aut ſolito clauſos urere in ære viros.
Deſine mitem animum vano infamare timore.
Sæva quid in placidis ſaxa vereris aquis
Ipſa ego quod primo ſcripſi ſine nomine vobis,
Vix excuſari poſſe mihi videor,
Sed pavor attonito rationis ademerat uſum:
Ceſſerat omne novis conſiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
Terrebar titulo nominis ipſe mei.
Hactenus admonitus memori concede poetæ,
Ponat ut in chartis nomina chara ſuis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus uſu,
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iſte metus ſomnos tibi rumpere poſſit,
Non ultra, quam vis, officioſus ero.
Teque regam, qui ſis, niſi cum permiſeris ipſe.
Cogetur nemo munus habere meum.
Tu modo quem poteras vel aperte tutus amare,
Si res eſt anceps iſta, latenter ama

ELEGIA VII. *Amicis.*

VErba mihi deſunt eadem tam ſæpe roganti,
Iamque pudet vanus ſine carere preces.
Tædia conſimili fieri de carmine vobis,
Quidque petam, cunctos edidiciſſe reor.
Noſtra quid apportet jam noſtis epiſtola, quamvis
Cera ſit à vinclis non labefacta ſuis.
Ergo mutetur noſtri ſententia ſcripti,
Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis ſperavi, ignoſcite amici,
Talia peccandi jam mihi finis erit.
Nec gravis uxori dicar quæ ſcilicet in me
Quam proba, tam timida eſt, experienſq; parùm.
Hæc quoque Naſo feres: etenim pejora tuliſti.
Iam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum.
Subtrahit & duro colla novella jugo:
Nos, quibus aſſuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non ſumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines: moriamur illis.
Parcaque ad extremum qua mea cœpit, eat.
Spem juvat amplecti, quæ non juvat irrita ſemper:
Et fieri cupias ſi qua, futura putes.
Proximus huic gradus eſt; bene deſperare ſalutem,
Seque ſemel vera ſcire periſſe fide.
Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.
Mitius ille perit ſubita qui mergitur unda,
Quam ſua qui tumidis brachia laſſet aquis.
Cur ego concepi Scythicis me poſſe carere
Finibus, & terra proſperiore frui?
Cur aliquid de me ſperavi lenius unquam?
An fortuna mihi ſic mea nota fuit?
Torqueor en gravius, repetitaque forma locorum
Exſilium renovat triſte recenſque facit.
Eſt tamen utilius ſtudium ceſſaſſe meorum,
Quam, quas admorint, non valuiſſe preces,
Magna quidem res eſt, quam non audetis amici:
Sed ſi quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dum modo non nobis hoc Cæſaris ira negarit;
Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

ELEGIA VIII. *Maximo.*

QVæ tibi quærebam memorem teſtantia curam,
Dona Tomitanus mittere poſſet ager.
Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
Sed te, cum donas, iſta juvare ſolent.

Nec tamen hæc loca ſunt ullo pretioſa metallo.
  Hoſtis ab agricola vix ſinit illa fodi.
Purpura ſæpe tuos fulgens prætexit amictus:
  Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
  Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Fœmina pro lana Cerealia munera frangit,
  Suppoſitoque gravem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur viribus ulmus:
  Nulla premunt ramos pondere poma ſuo.
Triſtia deformes pariunt abſinthia campi,
  Terraque de fructu quam ſit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione ſiniſtri,
  Quod mea ſedulitas mittere poſſet, erat.
Clauſa tamen miſi Scythica tibi tela pharetra:
  Hoſte precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos
  Hæc viget in noſtris, Maxime, Muſa locis.
Quæ quanquam miſiſſe pudet, quia parva videntur
  Tu tamen hæc, quæſo, conſule miſſa boni.

ELEGIA IX. *Bruto.*

QVod ſit in his eadem ſententia Brute libellis,
  Carmina, neſcio quem, carpere noſtra refers
Nil niſi me terra fruar ut propiore, rogare,
  Et quam ſim denſo cinctus ab hoſte, queri,
O quam de multis vitium reprehenditur unum!
  Hoc peccat ſolum ſi mea Muſa, bene eſt.
Ipſe ego librorum video delicta meorum;
  Cum ſua plus juſto carmina quiſque probet.
Autor opus laudat. ſic forſitan Agrius olim
  Therſiten facie dixerit eſſe bona.
Iudicium tamen hic noſtrum non decipit error;
  Nec quicquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur ſi me video delinquere, peccem,
  Et patiar ſcripto crimen ineſse, rogas?
Non eadem ratio eſt, ſentire, & demere morbos.
  Senſus ineſt cunctis, tollitur arte malum.
Sæpe aliquod cupiens verbum mutare relinquo:
  Iudicium vires deſtituuntque meum.
Sæpe piger (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
  Corrigere, & longi ferre laboris onus:
Scribentem juvat ipſe labor, minuitque laborem,
  Cumque ſuo creſcens pectore fervet opus:
Corrigere at res eſt tanto magis ardua, quanto
  Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit,

Vt cupidi curſor fræna retentat equi.
tque ita Di mites minuant mihi Cæſaris iram,
Oſſaque pacata noſtra tegantur humo;
t mihi conanti nonnunquam intendere curas,
Fortunæ ſpecies obſtat acerba meæ.
izque mihi videor, faciam quod carmina, ſanus,
Inque feris curem corrigere illa Getis.
il tamen è ſcriptis magis excuſabile noſtris,
Quam ſenſus cunctis pæne quod unus ineſt.
æta fere lætus cecini, cano triſtia triſtis:
Conveniens operi tempus utrumque ſuo.
uid, niſi de vitio ſcribam regiones amaræ,
Vtque ſolo moriar commodiore, precer?
um toties eadem dicam, vix audior ulli,
Verbaque profectu diſſimulata carent.
t tamen hæc eadem cum ſint; non ſcribimus iiſdem,
Vnaque per plures vox mea tentat opem.
n ne bis ſenſum lector reperiret eundem,
Vnus amicorum Brute rogandus erat?
on fuit hoc tanti. confeſſo ignoſcite docti;
Vilior eſt operis fama ſalute mei.
eniqu materia, quam quis ſibi finxerit ipſe,
Arbitrio variat multa poeta ſuo.
uſa mea eſt index nimium quoque vera malorum,
Atque incorrupti pondera teſtis habet.
ec liber ut fieret, ſed uti ſua cuique daretur
Littera, propoſitum curaque noſtra fuit.
oſt modo collectas utcunque ſine ordine, junxi:
Hoc opus electum ne mihi forte putes.
a veniam ſcriptis, quorum non gloria nobis
Cauſſa, ſed utilitas officiumque fuit.

P. OVIDII NASONIS

DE PONTO,

LIBER IV.

ELEGIA I. *Sexto Pompeio.*

ACcipe, Pompei, deductum carmen ab illo,
Debitor eſt vitæ qui tibi, Sexte, ſuæ.
Qui ſeu non prohibes à me tua nomina poni,
Accedet meritis hoc quoque ſumma tuis.

Sive

Sive trahis vultus; equidem peccaſſe fatebor.
  Delicti tamen eſt cauſſa probanda mei.
Non potuit mea mens, quin eſſet grata, teneri.
  Sit, precor, officio non gravis ira pio.
O quoties ego ſum libris mihi viſus in iſtis
  Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, alii vellem cum ſcribere, nomen
  Rettulit in ceras inſcia dextra tuum.
Ipſe mihi placuit mendis in talibus error;
  Et vix invita facta litura manu.
Viderit ad ſummum dixi, licet ipſe queratur,
  Hanc pudet offenſam non meruiſſe prius.
Da mihi, ſi quid ea eſt, hebetantem pectora Lethen
  Oblitus potero non tamen eſſe tui.
Idque ſinas oro, nec faſtidita repellas
  Verba, nec officio crimen ineſſe putes:
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis;
  Si minus; invito te quoque gratus ero.
Numquam pigra fuit noſtris tua gratia rebus,
  Nec mihi munificas arca negavit opes.
Nunc quoque nil ſubitis clementia territa fatis,
  Auxilium vitæ fertque referque meæ.
Vnde rogas forſan fiducia tanta futuri
  Sit mihi: quod fecit quiſque tuetur opus.
Vt venus Artificis labor eſt & gloria Coi,
  Aequoreo madides quæ premit imbre comas,
Arcis ut Actææ vel eburna vel ænea cuſtos,
  Bellica Phidiaca ſtat Dea facta manu:
Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum,
  Vt ſimilis veræ vacca Myronis opus:
Sic ego pars rerum non ultima Sexte tuarum,
  Tutelæque feror munus opuſque tuæ.

ELEGIA II. *Severo.*

QVod legis, o vates magnorum maxime regum,
  Venit ab intonſis uſque, Severe, Getis:
Cuius adhuc nomen noſtros tacuiſſe libellos,
  Si modo permittas dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris ceſſavit epiſtola numquam
  Ire per alternas officiola vices.
Carmina ſola tibi memorem teſtantia curam,
  Non data ſunt: quid enim, quæ facis ipſe, darem?
Quis mel Ariſtæo, quis Baccho vina Falerno,
  Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona colentes
  Vberius nulli provenit iſta ſeges.
Mittere ad hunc carmen, frondes erat addere ſilvis

Hoc mihi cunctandi cauſſa, Severe, fuit.
Nec tamen ingenium nobis reſpondet, ut ante
Sed ſiccum ſterili vomere littus aro.
Scilicet, ut rimus venas excœcat in undis,
Læſaque ſuppreſſo fonte reſiſtit aqua;
Pectora mea ſunt limo vitiata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit
Si quis in hac ipſum terra poſuiſſet Homerum;
Eſſet, crede mihi, factus & ille Getes.
Da veniam faſſo; ſtudii quoque fræna remiſi,
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille ſacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis eſſe ſolebat, abeſt.
Vix venit ad partes, vix ſumptæ Muſa tabellæ
Imponit pigras pæne coacta manus:
Parvaque, ne dicam, ſcribendi nulla voluptas
Eſt mihi: nec numeris nectere verba juvat.
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium noſtri res ſit ut iſta mali;
Sive quod in tenebris numeroſos ponere greſſus,
Quodque legas nulli, ſcribere carmen, idem eſt.
Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem, niſi flavis ſcripta Corallis,
Quaſque alias gentes barbarus Iſter habet?
Sed quid ſolus agam? quaque infelicia perdam
Otia materia, ſurripiamque diem?
Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clam tacitum tempus abire ſolet.
Nec me, quod cuperem, ſi per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra novata ſuo.
Quid, niſi Pierides, ſolatia frigida reſtant,
Non bene de nobis quæ meruere, deæ?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Utiliter ſtudium quod tibi cedit, ama:
Sacraque Muſarum merito cole, quodque legamus
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

ELEGIA III *Ad amicum inſtabilem.*

CONquerar, an taceã? ponam ſine nomine crimen?
An notum qui ſis omnibus eſſe velim?
Nomine non utar, ne commendere querela,
Quæraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina;
Qui mecum velles currere, primus eras,
Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis,
Auxilio poſtquam ſcis opus eſſe tuo.

Diſſimulas etiam, nec me vis noſſe videri,
Quiſque ſit, audito nomine, Naſo rogas.
Ille ego ſum, quamquam non vis audire, vetuſta
Pæne puer puero junctos amicitia.
Ille ego, qui primus tua ſeria noſſe ſolebam,
Qui tibi jucundis primus adeſſe jocis,
Ille ego convictor, denſoque domeſticus uſu:
Ille ego judiciis unica Muſa tuis.
Ille ego ſum qui nunc an vivam, perfide, neſcis,
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui nunquam carus, ſimulaſſe fateris:
Seu non fingebas, inveniere levis.
Aut age dic aliquam quæ te mutaverit iram:
Nam, niſi juſta tua eſt, juſta querela mea eſt.
Quod te nunc crimen ſimilem vetat eſſe priori?
An crimen, cœpi quod miſer eſſe, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factiſque ferebas;
Veniſſet verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, ſed & inſultare jacenti
Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.
Quid facis ah demens? cur ſi fortuna recedat.
Naufragio lacrymas eripis ipſe tuo?
Hæc Dea non ſtabili quam ſit levis orbe fatetur,
Quem ſummum dubio ſub pede ſemper habet.
Quolibet hæc folio, quavis incertior aura.
Par illi levitas improbe ſola tua eſt.
Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.
Divitis audita eſt cui non opulentia Crœſi?
Nempe tamen vitam captus ab hoſte tulit.
Ille Syracuſia modo formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus? tamen ille rogavit
Submiſſa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis.
Indigus effectus omnibus ipſe magis.
Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix toties Conſule Roma fuit;
In cœno latuit Marius cannaque paluſtri,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus,
Et certam præſens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum ſi quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getæ;
I, bibe, dixiſſem, purgantes pectora ſuccos,
Quicquid & in tota naſcitur Anticyra.

Sum tamen hæc paſſus: nec ſi mortalia poſſem,
Et ſummi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

ELEGIA IV. *Sexto Pompeio.*

NVlla dies adeo eſt auſtralibus humida nymbis,
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus ullus ita eſt ut non ſit in illo
Miſta fere duris utilis herba rubis.
Nil adeo fortuna gravis miſerabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculiſque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;
Qua tamen inveni vultum diffundere cauſſam
Poſſim, fortunæ nec meminiſſe meæ:
Nam mihi cum fulva triſtis ſpatiarer arena,
Viſa eſt à tergo penna dediſſe ſonum.
Reſpicio: nec corpus erat, quod cernere poſſem;
Verba tamen ſunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuncia rerum,
Fama per immenſas aere lapſa vias:
Conſule Pompejo, quo non tibi charior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit, & ut læto Pontum rumor replevit,
Ad gentes alias hinc dea vertit iter,
At mihi dilapſis inter nova gaudia curis,
Excidit aſperitas hujus iniqua loci,
Ergo ubi, Iana biceps, longum reſeraveris annum,
Pulſus & à ſacro menſe December erit;
Purpura Pompejum ſummi velabit honoris,
Ne titulis quicquam debeat ille ſuis.
Cernere jam videor rumpi penetralia turba,
Et populum lædi deficiente loco.
Templaque Tarpeiæ primum tibi ſedis adiri,
Et fieri faciles in tua vota deos.
Colla boves niveos certæ præbere ſecuri,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis
Cumque deos omnes, tum quos impenſius æquos
Eſſe tibi cupias, cum Iove Cæſar erit.
Curia te excipiet, patreſque è more vocati
Intendent aures ad tua verba ſuas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore,
Vtque ſolet, tulerit proſpera verba dies;
Egeris & meritas Superis cum Cæſare grates,
Qui cauſſam, facias cur ita ſæpe, dabit;
Inde domum repetes toto comitante Senatu;

Officium populi vix capiente domo.
Me miſerum turba quod non ego cernor in illa,
Nec poterunt iſtis lumina noſtra frui
Quod licet, abſentem, qua poſſum, mente videbo:
Aſpicet vultus Conſulis illa ſui.
Di faciant, aliquo ſubeat tibi tempore noſtrum
Nomen, & Heu, dicas, quid miſer ille facit?
Hæc tua pertulerit ſi quis mihi verba, fatebor.
Protinus exſilium mollius eſſe meum.

ELEGIA V. *Eidem jam Conſuli.*

ITe leves elegi doctas ad Conſulis aures,
Verbaque honorato ferte legenda viro.
Longa via eſt, nec vos pedibus proceditis æquis,
Tectaque brumali ſub nive terra latet.
Cum gelidam Thracen, & opertum nubibus Aemo
Et moris Ionii tranſieritis aquas;
Luce minus decima dominam venietis in vrbem,
Vt feſtinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeja petatur.
Non eſt Auguſto junctior ulla foro.
Si quis, ut in populo, qui ſitis, & unde, requiret:
Nomina decepta quælibet aure ferat.
Vt ſit enim tutum, ſicut reor eſſe, fateri;
Verba minus certe ficta timoris habent.
Copia nec vobis ullo proibente videndi
Conſulis, ut limem contigeritis, erit,
Aut, reget ille ſuos dicendo jura Quirites,
Conſpicuum ſignis cum premet altus ebur:
Aut populi reditus poſitam componet ad aſtam,
Et minui magnæ non ſinet urbis opes.
Aut ubi erunt patres in Iulia templa vocati,
De tanto dignis conſule rebus aget.
Aut feret Auguſto ſolitam natoque ſalutem,
Deque parum noto conſulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæſar Germanicus omne
Auferet. à magnis hunc colit ille deis.
Cum tamen à turba rerum requieverit harum;
Ad vos manſuetas porriget ille manus;
Quidque parens ego veſter agam, fortaſſe requiret
Talia vos illi reddere verba velim,
Vivi adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
Quam prius à miti Cæſare munus habet.
Te ſibi, cum fugeret, memori ſolet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuiſſe vias.
Sanguine Biſtonium quod non tepefecerit enſem,
Effectum cura pectoris eſſe tui.

ddita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
ro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
Se fore mancipii tempus in omne tui.
am prius umbroſa cariturос arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates,
luminaque in fontes curſu reddituга ſupino;
Gratia quam meriti poſſit abire tui.
Ηæc ubi dixeritis, ſervet ſua dona, rogate,
Sic fuerit veſtræ cauſſa peracta viæ:

ELEGIA VI. *Bruto.*

QVam legis, ex illis tibi venit epiſtola Brute,
Naſonem nolles in quibus eſſe locis.
Sed quod tu nolles; voluit miſerabile fatum.
Hei mihi plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta:
Iam tempus luſtri tranſit in alterius.
Perſtat enim fortuna tenax, votiſque malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus maxima gentis,
Numen ad Auguſtum ſupplice voce loqui:
Occidis ante preces, cauſſamq; ego Maxime mortis,
(Nec fueram tanti) me reor eſſe tuæ.
Iam timeo noſtram cuiquam mandare ſalutem!
Ipſum morte tua concidit auxilium
Cœperat Auguſtus deceptæ ignoſcere culpæ,
Spem noſtram terras deſeruitque ſimul.
Quale tamen potui de cœlite Brute recenti
Veſtra procul poſitus carmen ora dedi.
Veſtra proſit pietas utinam mihi, ſitque malorum
Iam modus, & ſacræ mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido poſſum jurare, precari,
O mihi non dubia cognite, Brute, nota.
Nam cum præſtiteris verum mihi ſemper amorem,
Hic tamen adverſo tempore crevit amor:
Quique tuas pariter lacrymas noſtraſque videret:
Paſſuros pœnam crederet eſſe duos
Lenem te miſeris genuit natura, nec ullis.
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit,
At qui, quid valeas, ignorat Marte forenſi;
Poſſe tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejuſdem, quamvis pugnare videntur,
Supplicibus facilem, ſontibus eſſe trucem.
Cum tibi ſuſcepta eſt legis vindicta ſeveræ,
Verba velut tinctum ſingula virus habent.
Hoſtibus eveniat, quam ſis violentus in armis

Sen-

Sentire, & linguæ tela ſubire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Iſtius ingenium corporis eſſe negent.
At ſi quem lędi fortuna cernis iniqua,
Mollior eſt animo fœmina nulla tuo.
Hoc ego præcipue ſenſi, cum magna meorum
Notitiam pars eſt inficiata mei.
Immemor illorum, veſtri non immemor unquam,
Qui mala ſolliciti noſtra levaſtis, ero.
Et prius heu nobis nimium conterminus Iſter,
In caput Euxino de mare vertet iter,
Vtque Thyeſteæ redeant ſi tempora menſæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quam quiſquam veſtrû, qui me doluiſtis ademptum
Arguat ingratum non meminiſſe ſui.

ELEGIA VII. *Veſtali.*

MIſſus es Euxinas quoniam, Veſtalis, ad undas
Vt poſitis reddas jura ſub axe locis;
Aſpicis en, Præſes, quali jaceamus in arvo,
Nec me teſtis eris falſa ſolere queri.
Accedet voci per non irrita noſtræ
Alpinis juvenis regibus orte, fides.
Ipſe vides certe glacie concreſcere Pontum,
Ipſe vides rigido ſtantia vina gelu.
Ipſe vides onerata ferox ut ducat Iazix
Per medias Iſtri plauſtra bubulcus aquas.
Aſpicis & mitti ſub adunco toxica ferro,
Et telum cauſſas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum ſpectata fuiſſet,
Non etiam proprio cognita Marte tibi.
Tendis ad primum per denſa pericula pilum,
Contigit ex merito qui tibi nuper honor.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipſa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Iſter: cujus tua dextra quondam
Puniceam Getico ſanguine fecit aquam.
Non negat Aegypſos, quæ te ſubeunte recepta,
Senſit in ingenio nil opis eſſe loci,
Nam, dubium poſitu melius defenſa manuve,
Vrbs erat in ſummo nubibus æqua jugo.
Sithonio regi ferus interceperat illam
Hoſtis, & ereptas victor habebat opes;
Donec fluminea devecta Vitellius unda,
Intulit expoſita milite ſigna Getis.
At tibi progenies alti fortiſſima Domni,
Venit in adverſos impetus ire viros.

Nec

Nec mora, conſpicuus longe fulgentibus armis,
  Fortia ne poſſint facta latere, caves:
Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
  Saxaque brumali grandine plura ſubis
Nec te miſſa ſuper jaculorum turba moratur,
  Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in caſſide pennis,
  Parsque fere ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
  Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
  Dicitur Hectoreas ſuſtinuiſſe faces.
Vt propius ventum eſt, admotaq; dextera dextræ,
  Reſque fero potuit cominus enſe geri;
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
  Quotque neci dederis, quoſque, quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor acervos,
  Impoſitoque Getes ſub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili,
  Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
  Ante citos quantum Pegaſus ibat equos.
Vincitur Aegypſos, teſtataque tempus in omne
  Sunt tua, Veſtalis, carmine facta meo.

ELEGIA VIII. *Suillio.*

Littera ſera quidem, ſtudiis exculte Suilli,
  Huc tua pervenit, ſed mihi grata tamen.
Qua, pia ſi poſſet Superos lenire rogando
  Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Vt jam nil præſtes, animi ſum factus amici
  Debitor, & meritum, velle juvare, voco.
Impetus iſte tuus longum modo duret in ævum,
  Neve malis pietas ſit tua laſſa meis.
Ius aliquod faciunt affinia vincula nobis,
  Quæ ſemper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pæne eſt:
  Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi ſi lectis vultum tu verſibus iſtis
  Ducis, & affinem te pudet eſſe meum.
At nihil hic dignum poteris reperire pudoris,
  Præter fortunam, quæ mihi cœca fuit.
Seu genus excutias, equites, ab origine prima,
  Vſque per innumeros inveniemur avos:
Sive velis, qui ſint mores inquirere noſtri,
  (Errorem miſero detrahe) labe carent.
Tu modo, ſi quid agi ſperabis poſſe precando,

Quos colis exora ſupplice voce Deos.
Di tibi ſunt, Cæſar juvenis, tua numina placa,
Hac certe nulla eſt notior ara tibi.
Non ſinit illa ſui vanas antiſtitis unquam
Eſſe preces: noſtris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua ſi nos ea juverit aura,
Obruta de mediis cymba reſurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis ſollemnia flammis,
Et valeant quantum numina, teſtis ero.
Nec tibi de Pario ſtatuam Germanice templum
Marmore. carpſit opes illa ruina meas.
Templa domus vobis faciant urbeſque beatæ:
Naſo ſuis opibus carmine gratus erit.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro conceſſa verba ſalute damus:
Sed qui, quam potuit, dat maxima; gratus abunde eſt,
Et finem pietas contigit illa ſuum.
Nec quæ de parva Dis pauper libat acerra,
Thura minus grandi quam data lance valent.
Agnaque tam lactens, quam gramine paſta Faliſco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen officio vatum per carmina facto,
Principibus res eſt gratior ulla viris.
Carmina veſtrarum peragunt præconia laudum,
Neve ſit actorum fama caduca cavent.
Carmine fit vivax virtus, experſque ſepulcri
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.
Tabida conſumit ferrum lapidemque vetuſtas,
Nullaque res majus tempore robur habet:
Scripta ferunt annos: ſcriptis Agamemnona noſti,
Et quiſquis contra, vel ſimul arma tulit.
Quis Thebas ſeptemque duces ſine carmine noſſet,
Et quicquid poſt hæc, quicquid & ante fuit?
Di quoque carminibus (ſi fas eſt dicere) fiunt?
Tantaque majeſtas ore canentis eget.
Sic Chaos ex illa naturæ mole prioris,
Digeſtum partes ſcimus habere ſuas?
Sic affectantes cœleſtia regna Gigantes,
Ad Styga nimbifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem ſuperatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Oechalia.
Et modo, Cæſar, avum, quem virtus addidit aſtris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, noſtro
Reſtat in ingenio, ſerviat omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:

Iudicio pretium res habet iſta tuo.
Quod niſi te numen tantum ad majora vocaſſet,
Gloria Pieridum ſumma futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis;
Nec tamen ex toto deſerere illa potes (ces,
Nam modo bella geris, numeris modo verba coer-
Quodque aliis opus eſt, hoc tibi luſus erit.
Vtque nec ad citharam, nec ad arcum ſegnis Apollo,
Sed venit ad ſacras nervus uterque manus;
Sic tibi nec docti, nec deſunt principis artes:
Miſta ſed eſt animo cum Iove Muſa tuo.
Quæ quoniam nec nos unda ſubmovit ab illa,
Vngula Gorgonei quam cava fecit equi;
Proſit, opemque ferat communia ſacra tueri,
Atque iiſdem ſtudiis impoſuiſſe manum.
Littora pellitis nimium ſubjecta Corallis,
Vt tandem ſævos effugiamque Getas,
Clauſaque ſi miſero patria eſt, ut ponar in illo,
Qui minus Auſonia diſtet ab urbe, loco.
Vnde tuas poſſim laudes celebrare recenter,
Magnaque quam minima facta referre mora.
Tangat ut hoc votum cœleſtia, care Suilli,
Numina, pro ſocero pæne precare tuo.

ELEGIA IX. *Græcino.*

VNde licet, non unde juvat, Græcine ſalutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naſo vadis;
Miſſaque Di faciant Auroram occurrit ad illam,
Bis ſenos faſces quæ tibi prima dabit.
Vt quoniam tanges ſiue me Capitolia Conſul,
Et ſiam turbæ pars ego nulla tuæ;
In domini ſubeat partes, & præſtet amici
Officium juſſo littera noſtra die.
Atque ego ſi ſatis genitus melioribus eſſem,
Et mea ſincero curreret axe rota;
Quo nunc noſtra manus per ſcriptum fungitur, eſſet
Lingua ſalutandi munere functa tui;
Gratatuſque darem cum dulcibus oſcula verbis,
Nec minus ille meus, quam tuus, eſſet honor.
Illa (confiteor) ſic eſſem luce ſuperbus,
Vt caperet faſtus vix domus ulla meos.
Dumque latus ſancti cinget tibi turba Senatus,
Conſulis ante pedes ire juberer eques.
Et quanquam cuperem ſemper tibi proximus eſſe,
Gauderem lateri non habuiſſe locum:
Nec querulus, turba quamvis eliderer, eſſem,
Sed foret à populo tum mihi dulce premi.

Pro-

Proſpicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
Denſaque quam longum turba teneret iter.
Quoque magis uoris quam me vulgaria tangant,
Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.
At cum Tarpeias eſſes deductos in arces,
Dum caderet juſſu victima ſacra tuo;
Me quoque ſecreto grates ſibi magnus agentem
Audiſſet, media qui ſedet æde, Deus.
Thuraq; mente magis plena, quam lance, dediſſem;
Ter quater imperii lætus honore tui.
Hic ego præſentes inter numerarer amicos;
Mitia jus urbis ſi modo fata darent.
Quæque mihi ſola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cœlitibus viſum eſt, & forſitan æquis:
Nam quid me pœnæ cauſſa negata juvet?
Mente tamen, quæ ſola loco non exſulat, utar:
Prętextam faſces aſpiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentem jura videbit,
Et ſe ſecretis finget adeſſe locis.
Nunc longi reditus haſtæ ſupponere luſtri
Cernet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc, pro Cæſaribus, Superis decernere grates,
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Vt mihi placetur numinis ira, roges:
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara,
Detque bonum voto lucibus omen apex.
Interea qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoque te feſtum Conſule tempus agam.
Altera lætitiæ, nec cedens cauſſa priori:
Succeſſor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum ſummo, Græcine, Decembri
Imperium Iani ſuſcipit ille die.
Quæque eſt in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris faſcibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Conſul, bis Conſul & ille,
Inque domo binus conſpicietur honor.
Qui quanquam eſt ingens, & nullum Martia ſummo
Altius imperium Conſule Roma videt;
Multiplicat tamen hunc gravitas autoris honorem:
Et majeſtatem res data dantis habet.

Iudiciis igitur liceat Flaccoque tibique,
Talibus Auguſti tempus in omne frui.
Vt tamen à rerum cura propiore vacabit;
Vota precor votis addite veſtra meis.
Et ſi qua dabit aura ſinum, laxate rudentes,
Exeat è Stygiis ut mea cymba vadis.
Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus, & illo
Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.
Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli,
Hic arcu fiſos terruit enſe Getas.
Hic captam Trœzen celeri virtute recepit,
Infectumque fero ſanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cœli,
Et quam vicino terrear hoſte, roga.
Sintne litæ tenues ſerpentis felle ſagittæ.
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore Pontus,
Et teneat glacies jugera multa freti
Hæc ubi narrarit, quæ ſit mea fama, require,
Quoque modo peragam tempora dura, roga:
Nec ſumus hic odio, nec ſcilicet eſſe meremur,
Nec cum fortuna mens quoque verſa mea eſt.
Illa quies animi, quam tu laudare ſolebas,
Ille vetus ſolito perſtat in ore pudor.
Sic ego ſum longe, ſic hic ubi barbarus hoſtis,
Vt fera plus valeant legibus arma, facit.
Re queat ut nulla tot jam, Græcine, per annos
Fœmina de nobis virve puerve queri.
Hoc facit, ut miſero faveant adſintque Tomitæ,
Hæc quoniam tellus teſtificanda mihi.
Illi me, quia velle vident, diſcedere malunt:
Reſpectu cupiunt hic tamen eſſe ſui.
Nec mihi credideris: extant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.
Conveniens miſeris, & quanquam gloria non eſt,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea eſt: videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo
Stant pariter natuſque pius, conjux que ſacerdos,
Numina jam facto non leviora Deo
Neu deſit pars ulla domus; ſtat uterque nepotum:
Hic aviæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties ſurgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
Officii teſtis Pontica terra mei.

Pontica me tellus quantis hac poſſumus ora,
Natalem ludis ſcit celebrare Dei.
Nec minus hoſpitibus pietas eſt cognita talis,
Miſit in has ſi quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo lævus fuerat ſub Præſide Pontus,
Audierit frater forſitan iſta tuus.
Fortuna eſt impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec veſtris damus hæc oculis, procul urbe remoti:
Contenti tacita ſed pietate ſumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæſaris aures.
Nil illum toto quod fit in orbe latet.
Tu certe ſcis hæc Superis adſcite, videſque
Cæſar, ut eſt oculis ſubdita terra tuis.
Tu noſtras audis inter convexa locatus
Sidera ſollito quas damus ore preces.
Perveniant iſtuc, & carmina forſitan illa.
Quæ de te miſi cœlite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
Immerito nomen mite parentis habes.

ELEGIA X. *Albinovano.*

HIc mihi Cimmerio bis tertia ducitur æſtas
Littore; pellitos inter agenda Getas.
Et quos tu ſilices, & quod, cariſſime, ferrum
Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
Gutta cavat lapidem, conſumitur annulus uſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdit?
Ceſſat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum eſt animi nimium patientis Vlyſſes,
Iactatus dubio per duo luſtra mari.
Tempora ſolliciti, ſed non tamen omnia, fati
Pertulit, & placidæ ſæpe fuere moræ.
An grave ſex annis pulchram foviſſe Calypſo,
Aequoreæque fuit concubuiſſe Deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere ventos,
Curvet ut impulſos utilis aura ſinus.
Nec bene cantantes labor eſt audiſſe puellas,
Nec deguſtanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, ſuccos
Parte meæ vitæ, ſi modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem *Læſtrygonis* unquam
Gentibus, obliqua quas obit Iſter aqua.
Nec vincet ſævum Cyclops feritate Phyacen,
Qui quota terroris pars ſolet eſſe mei!
Scylla feris trunco cum latret ab inguine monſtris;

Heniochæ nautis plus nocuere rates
Nec potes infeſtis conferre Charybdin Achæis,
Ter licet erotum, ter vomat ore fretum.
Qui quanquam dextra regione licentius errant;
Securum latus hoc non tamen eſſe ſinunt.
Hic agri infrondes, hic ſpicula tincta venenis,
Hic freta vel pediti pervia reddit hyems.
Vt qua remus iter pulſis modo fecerat undis,
Siccus contempta nave viator eat.
Qui veniunt iſtinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miſer eſt, qui fert aſperiora ſide?
Crede tamen. nec te cauſſas neſcire ſinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima ſunt nobis plauſtri præbentia formam,
Et quæ præcipuum ſidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oræque domeſticus huic eſt,
Et ſumit vires à propiore loco.
At Nntus, adverſo tepidum qui ſpirat ab axe,
Eſt procul, & rarus, languidiorque venit.
Adde quod hic clauſo miſcentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab amne ſuam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peniuſq; Hiſpaniſq; Crateſqs
Influit, & crebro vortice tortus Halys,
Partheniuſque rapax, & volvens ſaxa Cynapes
Labitur, & nullo tardior amne Tyras.
Et tu fœmineæ Thermodon cognite turmæ,
Et quondam Grajis Phaſi petite viris.
Cumque Boryſthenio liquidiſſimus amne Dyraſpes;
Et tacitè peragens lene Melanthus iter.
Quique duas terras, Aſiam, Cadmique ſororem
Separat, & curſus inter utramque facit.
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius ſe tibi Nile negat.
Copia tot laticum, quas auget adulterat undas,
Nec patitur vires æquor habere ſuas.
Quin etiam ſtagno ſimilis, pigræque paludi
Cæruleus vix eſt, diluiturque color.
Innatat unda freto dulcis, leviorque marina,
Quæ proprium miſto de ſale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur ſint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juverit iſta modis;
Detinui, dicam, curas tempuſque fefelli.
Hunc fructum præſens attulit hora mihi.
Abfuimus ſolito, dum ſcribimus iſta, dolori,
In mediis nec nos ſenſimus eſſe Getis.
At tu non dubito cum carmine Theſea laudes;

Materiæ titulos quin tueare tuæ ;
Quemque refers, imitere virum. vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis eſſe fidem.
Qui quanquam factis ingens, & conditur à te,
Vir tanto, quanto debuit ore cani ;
Eſt tamen ex illo vobis imitabile quiddam,
Inque fide Theſeus quilibet eſſe poteſt.
Non tibi ſunt hoſtes ferro clavaque domandi,
Per quos vix illi pervius Iſthmos erat :
Sed præſtandus amor, res non operoſa volenti.
Quis labor eſt puram non temeraſſe fidem ?
Hæc tibi qui perſtas indeclinatus amico ;
Non eſt quod lingua dicta querente putes.

ELEGIA XI. *Gallioni.*

GAllio, crimen erit vix excuſabile nobis,
Carmine te nomen non habuiſſe meo.
Tu quoque enim (memini) cœleſti cuſpide facta,
Foviſti lacrymis vulnera noſtra tuis.
Atque utinam rapti jactura læſus amici
Senſiſſes ultra, quod quererere nihil.
Non ita dis placuit, qui te ſpoliare pudica
Conjuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epiſtola venit.
Lectaque cum lacrymis ſunt tua damna meis.
Sed neque ſolari prudentem ſtultior auſim,
Verbaque doctorum nota referre tibi :
Finitumque tuum, ſi non ratione, dolorem,
Ipſa jam pridem ſuſpicor eſſe mora.
Dum tua pervenit, dum littora noſtra recurrens
Tot maria ac terras permeat, annus abit.
Temporis officium ſolatia dicere certi eſt :
Dum dolor in curſu, dum petit æger opem.
At cum longa dies ſedavit vulnera mentis ;
Intempeſtive, qui monet, illa novat.
Adde, quod (atque utinam verum tibi venerit omen)
Conjugio felix jam potes eſſe novo.

ELEGIA XII. *Tuticano.*

QVo minus in noſtris ponaris amice libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Aſt ego non alium prius hoc dignarer honore :
Eſt aliquis noſtrum ſi modo carmen honos.
Lex pedis officio, fortunaque nomini obſtant,
Quaque meos adeas eſt via nulla modos.
Nam pudet in geminos ita nomen ſcindere verſus,
Deſinat ut prior hoc, incipiatque minor :
Et pudeat, ſi te qua ſyllaba parte moretur,

Arctius appellam, Tuticanumque vocem.
Nec potes in verſum Tuticani more venire;
Fiat ut è longa ſyllaba prima brevis.
Aut producatur, quæ nunc correptius exit,
Et ſit porrecta longa ſecunda mora.
His ego ſi vitiis auſim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hæc mihi cauſſa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.
Teque canam quacunque nota: tibi carmina mittam
Pæne mihi puero cognite pæne puer:
Perque tot annorum ſeriem, quot habemus uterque,
Non mihi quam fratri frater amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxque comeſque fuiſti,
Cum regerem tenera fræna novella manu.
Sæpe ego correxi ſub te cenſore libellos,
Sæpe tibi admonitu facta litura meo:
Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis,
Cum te Pierides perdocuere tuæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa,
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ niſi te moveant, duro tibi pectora ferro
Eſſe, vel invicto clauſa adamante putem.
Sed prius huic deſint, & bellum, & frigora terræ,
Inviſus nobis quæ duo Pontus habet,
Et tepidus Boreas, & ſit præfrigidus Auſter,
Et poſſit fatum mollius eſſe meum;
Quam tua ſint lapſo præcordia dura ſodali.
Hic cumulus noſtris abſit, abeſtque, malis.
Tu modo per Superos, quorum certiſſimus ille eſt,
Quo tuus aſſiduè Principe crevit honor;
Effice, conſtanti profugum pietate tuendo,
Ne ſperata meam deſerat aura ratem.
Quid mandem, quæris? peream, niſi dicere vix eſt,
Si modo, qui periit, ille perire poteſt.
Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve;
Nec ſatis utilitas eſt mea nota mihi.
Crede mihi, miſeris prudentia prima relinquit,
Et ſenſus cum re conſiliumque fugit.
Ipſe precor quæras, qua ſim tibi parte juvandus,
Quove viam facias ad mea vota vado.

ELEGIA XIII. *Caro.*

O Mihi non dubios inter memorande ſodales,
Quique, quos es, vere Care vocaris, ave.
Vnde ſaluteris, color hic tibi protinus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt.

Nec quia mirifica eſt, ſed quod non publica certe:
Qualis enim cunque eſt, non latet eſſe meam.
Ipſe quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
Quod ſit opus videor dicere poſſe tuum.
Quamlibet in multis poſitus noſcere libellis,
Perque obſervatas invenieré notas
Prodent autorem vires, quas Hercule dignas
Novimus, atque illi, quem canis, eſſe pares.
Et mea Muſa poteſt proprio deprenſa colore,
Inſignis vitiis forſitan eſſe ſuis.
Tam mala Therſiten prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nireus conſpiciendus erat.
Nec te mirari, ſi ſint vitioſa, decebit
Carmina, quæ faciam pæne poeta Getes.
Ah pudet, & Getico ſcripſi ſermone libellum,
Structaque ſunt noſtris barbara verba modis.
Et placui (gratare mihi) cœpique poetæ
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæſare dixi.
Adjuta eſt novitas numine noſtra Dei.
Nam patris Auguſti docui mortale fuiſſe
Corpus; in ætherias numen abiſſe domos:
Eſſe parum virtute patri, qui fræna rogatus
Sæpe recuſati ceperit imperii.
Eſſe pudicarum te Veſtam Livia matrum,
Ambiguum nato dignior, anne viro.
Eſſe duos juvenes firma adjumenta parentis,
Qui dederint animi pignora certa ſui.
Hæc ubi non patria perlegi ſcripta Camœna,
Venit & ad digitos ultima charta meos;
Et caput & plenas omnes movere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæſare, dixit,
Cæſaris imperio reſtituendus eras.
Ille quidem dixit, ſed me jam, Care, nivali
Sexta relegatum bruma ſub axe videt.
Carmina nil proſunt: nocuerunt carmina quondam:
Primaque tam miſeræ cauſſa fuere fugæ.
At tu per ſtudii communia fœdera ſacri,
Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Hermanicus hoſte cathenis,
Materiam noſtris præbeat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune Deorum,
Quos laus formandos eſt tibi magna datos;
Quanta potes præbe noſtræ momenta ſaluti:
Quæ niſi mutato nulla futura loco.

ELEGIA XIV. *Tuticano.*

HAec tibi mittantur, quem ſum modo carmine queſtus
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc utcunque valemus,
Nil me præterea, quod juvet, invenies.
Ipſa quoque eſt inviſa ſalus, ſuntque ultima vota,
Quolibet ex iſtis ſcilicet ire locis.
Nulla mihi cura eſt, terra quo muter ab iſta:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, præſenti dum careamus humo.
Styx quoque, ſi quid ea eſt, bene commutabitur iſtro:
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo;
proxima Marticolis quam loca Naſo Getis.
Talia ſuccenſent propter mihi verba Tomitæ,
Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo eo ceſſabo numquam per carmina lædi,
Plectar & incauto ſemper ab ingenio?
Ergo ego, ne ſcribam, digitos incidere cunctor,
Telaque adhuc demens, quæ nocuere, ſequor?
Ad veteres ſcopulos iterum divertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admiſi: nulla eſt mea culpa Tomitæ,
Quos ego, cum loca ſim veſtra peroſus, amo,
Quilibet excutiat noſtri monimenta laboris;
Littera de vobis eſt mea queſta nihil.
Frigus & incurſus omni de parte timendos,
Et quod pulſetur murus ab hoſte, queror.
In loca, non homines, veriſſima crimina dixi.
Culpatis veſtrum vos quoque ſæpe ſolum.
Eſſet perpetuo ſua quam vitabilis Aſcra,
Auſa eſt agricolæ Muſa docere ſenis.
At fuerat terra genitus, qui ſcripſit, in illa.
Intumuit vati nec tamen Aſcra ſuo.
Quis patriam ſollerte magis dilexit Vlyſſe?
Hoc tamen aſperitas indice nota loci.
Non loca, ſed mores ſcriptis vexavit amaris
Scepſius Auſonios, actaque Roma rea eſt:
Falſa tamen paſſa eſt æqua convicia mente,
Obfuit auctori nec fera lingua ſuo.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina noſtra vocat.
Tam felix utinam, quam pectore candidus eſſem.
Exſtat adhuc nemo ſaucius ore meo.

Adde quod Illyrica ſi jam pice nigrior eſſem ,
  Non mordenda mihi turba fidelis erat .
Molliter à vobis mea ſors excepta Tomitæ ,
  Tam mites Grajos indicat eſſe viros ,
Gens mea Peligni, regioque domeſtica Sulmo ,
  Non potuit noſtris lenior eſſe malis
Quem vix incolumi cuiquam ſalvoque daretis,
  Is datus à vobis eſt mihi nuper honor.
Solus adhuc ego ſum veſtris immunis in oris ;
  Exceptis, ſi qui munera legis habent.
Tempora ſacrata mea ſunt velata corona ,
  Publicus invito quam favor impoſuit.
Quam grata eſt igitur Latonæ Delia tellus ,
  Erranti tutum quæ dedit una locum ;
Tam mihi cara Tomi, patria quæ ſede fugatis ,
  Tempus ad hoc nobis hoſpita fida manet.
Di modo feciſſent placidæ ſpem poſſet habere
  Pacis, & à gelido longius axe foret.

ELEGIA XV. *Sexto Pompeio.*

SI quis adhuc uſquam noſtri non immemor extat
  Quidve relegatus Naſo, requirat, agam ,
Cæſaribus vitam, Sexto debere ſalutem
  Me ſciat. à Superis hic mihi primus erit .
Tempora nam miſeræ complectar ut omnia vitæ ;
  A meritis ejus pars mihi nulla vacat .
Quæ numero tot ſunt, quot in horto fertilis arvi
  Punica ſub lento cortice grana rubent.
Africa quod ſegetes, quod Timolia terra racemos,
  Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos ,
Confiteor : teſtere licet, ſignate Quirites :
  Nil opus eſt legum viribus : ipſe loquor .
Inter opes, & me, rem parvam, pone paternas.
  Pars ego ſim cenſus quantulacunque tui .
Quam tua Trinacria eſt, regnataque terra Philippo ,
  Quam domus Auguſto continuata foro,
Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
  Quæque relicta tibi, Sexte, vel empta tenes :
Tam tuus en ego ſum, cujus te munere triſti ,
  Non potes in Ponto dicere habere nihil .
Atque utinam poſſis, & detur amicius arvum ,
  Remque tuam ponas in meliore loco .
Quod quoniam in dis eſt, tenta lenire precando
  Numina, perpetua quæ pietate colis .
Erroris nam tu, vix eſt diſcernere noſtri
  Sis argumentum majus an auxilium .
Nec dubitans oro. ſed flumine ſæpe ſecundo

Augetur remis curſus euntis aquæ.
Et pudet,& metuo,ſemperque eademque precari,
Ne ſubeant a imo tædia juſta tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido.
Da veniam vitio mitis,amice,meo.
Scribere ſæpe aliud cupiens,delabor eodem;
Ipſa locum per ſe littera noſtra rogat.
Seu tamen effectus habitura eſt gratia; ſeu me
Dura jubet gelido Parca ſub axe mori;
Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet eſſe tuum.
Audiet & cœlo poſita eſt quæcunque ſub ullo:
Tranſit noſtra feros ſi modo Muſa Getas.
Teque meæ cauſſam ſervatoremque ſalutis,
Meque tuum libra norit & ære magis.

ELEGIA XVI. *Ad Invidum.*

INvide quid laceras Naſonis carmina rapti?
Non ſolet ingeniis ſumma nocere dies.
Famaque poſt cineres major venit. & mihi nomen
Tunc quoque,cum viris annumerarer,erat.
Cum foret & Marſus, magnique Rabirius oris,
Iliacuſque Macer,ſidereuſque Pedo,
Et qui Iunonem læſiſſet in Hercule,Carus;
Iunoni ſi non jam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus,
Et cum ſubtili Priſcus uterque Numa.
Quique vel imparibus numeris, Montane,vel æquis
Sufficis,& gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ reſcribere juſſit Vlyſſen,
Errantem ſævo per duo luſtra mari.
Quique ſuam Trœzena, imperfectumque dierum
Deſeruit celeri morte Sabinus opus:
Ingeniique ſui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium duxit in arva ſenem:
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Trojam
Quique ſua nomen Phyllide Fuſcus habet.
Velivolique maris vates, cui credere poſſis
Carmina cœruleos compoſuiſſe Deos:
Quique acies Libycas Romanaque prœlia dixit,
Et Marius,ſcripti dexter in omne genus.
Trinacriuſque ſuæ Perſeidos autor & autor,
Tantalidæ reducis Tyndaridoſque Lupus.
Et qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
Pindaricæ fidicen tu quoque Rufe lyræ.
Muſaque Turrani Tragicis innixa cothurnis:

Et

Et tua cum ſocco Muſa, Meliſſe, levis
Cum Varus Gracchuſque darent fera dicta tyranni,
Callimachi Proculus molle teneret iter.
Tityrus antiquas & erat qui paſceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret.
Naidas à Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora eſt, carmina vulgus habet;
Eſſent, & juvenes, quorum quod inedita cura eſt,
Appellandorum nil mihi juris adeſt?
Te tamen in turba non auſim Cotta ſilere,
Pieridum lumen, præſidiumque fori.
Maternos Cottas cui Meſſalaſque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere ſi fas eſt, claro mea nomine Muſa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo ſubmotum patria proſcindere livor
Deſine: neu cineres ſparge cruente meos.
Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta eſt,
Præbeat ut ſenſum materiamque malis.
Quid juvat exſtinctos ferrum dimittere in artus?
Non habet in nobis jam nova plaga locum.

FINIS.

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS
VITA,
EX LILII GREG. GYRALDI
De Poetarum Hiſtoria Libro quarto.

PVb. Ovidius Naſo, patriam habuit Sulmonem; tertiam Pelignorum civitatem. Nam, ut ex Plinio colligimus, Peligni, in Corfinienſes, in Superæquanos, & Sulmonenſes diſtincti ſunt. Vnde illud ex ipſius Poetæ Elegiis:

Me pars Sulmo tenet Peligni tertia ruris;
Parva, ſed irriguis ora ſalubris aquis.

Ex ordine Equeſtri fuit, ut idem pluribus locis oſtendit. Ingenio fuit ut mihi quidem videtur, parato, facilique, ſed qui nimium ſibi aliquando indulgeret. De cujus vita quædam tantum libabo, quæ non injucunda fore arbitror. Fuit itaque Ovidius, cum omni vita atque victu excultus atque expolitus, tum tenui & veſco corpore, nerviſque compacto. Id quod vel ex ejus ipſius Ovidii carmine liquet, cum ait:

Pondere, non nervis, corpora noſtra carent.

Item alibi,

Aptaq; ſubducto pondere mēbra dedit.

Suopte naturæ inſtituto, puer ad poeticam ferebatur, verum parentis monitionibus oratoriæ facultati operam dare compulſus eſt. In qua, ſi Senecæ credimus, egregie profecit, forenſeſque cauſas & centumviralia judicia exercuit. Mox vita defuncto patre, totum ſe manſuetioribus Muſis reſtituit, foro relicto. Fratrem uno anno natu majorem habuit; forenſi eloquentiæ deditum.

qui

qui xx. *annum agens, diem obiit. Filias duas ipſe habuit. Sunt qui alteram privignam dicant. altera certe aberat, cum ipſe relegatus eſt. Tres vero ſubinde duxit uxores duas quidem, facto divortio, repudiavit: tertiam vero, quam ſingulari caritate ac dilectione proſecutus eſt, ad mortem uſque retinuit. Hanc, ut puto perperam, Perillam vocitatam quidam exiſtimant. Nam ſi Perilla uxor fuiſſet, id profecto in ÿs, quæ ad uxorem multa ſcribuntur, Elegÿs, alicubi ſignificaſſet. Fuit autem Perilla, ut ipſemet oſtendit Poeta, puella valde docta, atque inprimis Poetria. ad quam extat Poetæ ipſius nobilis Elegia. Romæ vero Ovidius ſecundum Capitolium habitavit: ut ipſemet teſtatur. Hortos habuit prope viam Flamminiam, qua Caſſiæ juncta fuit. Mortuus eſt in exilio, ut notat Euſebius,* CXCIX *Olympiade: ſepultuſque eſt juxta Tom & (ut Pontanus è Georgio Trapezuntio nec ſemel ſe audiviſſe ſcribit in eo qui eſt de magnificentia ad Attilium) collata è publico pecunia, à Tomitanis civibus; tymbo, id eſt, monumento, ante opidi portam in loco maxime celebri, magnifice ſtructo. ÿs ſcilicet pluris facientibus peregrini poetæ ingenÿ nobilitatem, quam Imperatoris Rom. proſcriptionem. Exilÿ vero ipſius varie cauſa traditur. tametſi ipſe non ſe exulem, ſed relegatum, ait. Eam ipſe certe triplicem innuit, qua de re multi multa Illam ipſe prætulit, qua & ceteras (ut opinor) prætexuit Auguſtus: quod ſuo ſcilicet, carmine De Amandi arte Romanam corrupiſſet juventutem. Ego omnes quadam ex parte veras fuiſſe puto: eam tamen potiſſimum, quam & Sidonius Appollinaris de Corinna ſuis verſibus attigit. quod videlicet eo ficto nomine Iuliam his verſibus ſignificaret:*

Nec

Nec te (inquit) carmina per libidinoſa
Notam, Naſo, tener, Tomoſque miſſum;
Quondam Cæſareæ nimis puellæ
Ficto carmine ſubditum Corinnæ.

Quam opinionem cum alii, tum ſuo carmine in Nutricia Politianus ſecutus eſt. Tradunt quidam, quod cum filia Auguſtum parum honeſte jacentem vidiſſet. quod & illo ipſius poetæ verſiculo ſignificari volunt,

Cur aliquid vidi? cur cōſcia lumina feci?

Nam & de C. Caligula Suetonius ita tradit: C. Agrippæ ſe nepotem neque credi, neque dici, ob ignobilitatem ejus volebat. Succenſebatque, ſi qui, vel oratione, vel carmine, imaginibus eum Cæſarum inſererent. Prædicabat autem, Matrem ſuam ex inceſto, quod Auguſtus cum Iulia filia admiſiſſet, procreatam. Hæc Suetonius. Sunt qui rem hanc in puerum ineptius referant. Sed in re hujuſmodi, conjectura potius quam certa aliqua ratione dicuntur. Sunt & qui de Mecœnate nihil non ſuſpicentur: quem, quod nunquam nominavit, neſcio quid de Iulia confingunt. Extant Cæcilii Minutiani Apuleii fragmenta in quibus de Ovidio poeta hæc fere produntur: eum ſcilicet Calendis Ianuarii, quo die T. quoque Livius deceſſerit, anno ſui exilii ſeptimo, hominem eſſe deſiiſſe: fructumque ille tymbon à barbaris ante ſuarum ædium januam. Idem Minutianus ait. Item, quem Ibin ſimulato nomine appellarat, Corvinum fuiſſe: qui exulantis poetæ uxorem ſollicitaſſet. Elegationis cauſam fuiſſe, quod Auguſti inceſtum vidiſſet. Cæterum de Ovidii ingenio ſic alicubi Annæus Seneca: Declamabat inquit, raro Naſo controverſias; ſed non niſi ethicas: libentius dicebat ſuaſorias. Moleſta illi erat omnis argumentatio. Ver-

bis

bis minime licenter uſus, niſi in carmini bus. In quibus non ignoravit vitia ſua,ſe amavit. Manifeſtum poteſt eſſe, quod roga tus aliquando ab amicis ſuis,ut tolleret tre verſui ; invicem petiit, ut ipſe tres excipe ret, in quibus nihil illis liceret. Æqua le viſa eſt. Scripſerunt illi quos tolli vellent & Ovidius,quos tres exciperet. In utriſqu codicillis iidem verſus erant. In quibu primum fuiſſe narrabat Albinovanus Rhe tor, qui inter arbitros fuit,

Semibovemque virum, ſemivirumqu
bovem.

Et,

Egelidum Borean,egelidumque notum

Ex quo apparet, ſummi ingenii viro, judi cium non defuiſſe,ad compeſcendam ſuorum carminum licentiam ſed animum. Ajeba interim, decentiorem faciem eſſe, in qua nævus aliquis fuiſſet. Et hæc quidem Sene ca: qui & partem declamationis ejus ſolu ta oratione attulit,in ea controverſia, cujus hoc eſt argumentum: Vir & uxor jurave runt, ut, ſi quid alteri obtigiſſet, alter mo reretur. Vir pergere profectus miſit nun tium ad uxorem, qui diceret, deceſſiſſe virum: uxor ſe præcipitavit. Recrea ta, jubetur à patre relinquere virum. non vult. abdicat. Hanc certe controverſiam, ait Seneca, ante Arellium Fuſcum, magi ſtrum ſuum, declamavit Ovidius, ut mihi videbatur longe ingenioſius; excepto eo, quod ſine certo ordine per jocos diſcurrebat, &c. Extat & Caſii, ejus ætatis viri doctiſſimi, de Ovidio teſtimonium. Cum enim Alſius Flavus in declamatione quadam hanc ſen tentiam dixiſſet,

Ipſe ſui, & alimentum erat, & dam-
num;

Alſius objurgavit, Apparet (inquit) te

poetas ſtudioſe legere. Iſte ſenſus eſt ejus, qui hoc ſaculum amatoriis non artibus tantum, ſed ſententiis implevit. Ovidius enim in libris Metamorph dixit,

Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.

Hæc ille. Quæ vero ingenioſiſſimi hujus Poetæ opera ſuperſint, breviter colligam. Elegiæ Amorum, vel de ſine titulo: de quibus ſunt Grammaticorum controverſiæ. Epiſtolæ: quarum nonnullæ tanta arte & elegantia conſcriptæ ſunt, ut in eo genere abſolutius quidam nihil fieri poſſe exiſtiment. Tres libri De arte, duo De remedio amoris, De triſtibus quinque, De Ponto quatuor, in Ibin, de Nuce ad Liviam conſolatio ſex Faſtorum: & præclariſſimum ut ait Lactantius, Metamorphoſeon opus. Quæ vero perierunt temporum injuria, hæc ſunt: Sex Faſtorum ultimi, Medea tragœdia. quæ Fabio & Tacito, aliiſque commendata plurimum. Quæ hoc tempore inventa dicitur, ſed falſo, ut puto Scripſit & alteram tragœdiam ex Virgilio. de qua ſic Tertullianus Septimius quodam ſuo libello: Denique inquit, Ovidius etiam Medeam tragœdiam ex Virgilio pleniſſime expreſſit: quo loco agit de his, qui ex aliis autoribus centones, & nova opera concinnarent. Reliquit item Ovidius inchoatum opuſculum De piſcibus: ex quo multos Plinius enumerat Periere & Ovidii Epigramata: quæ tum Priſciano Grammatico, tum Martiano & Martiali citantur Item Phænomenon libellus: ut ex Lactantii & Probi ſententia conſtat. Item liber, quem in malos poetas ediderat, ut ex Fabio colligimus. Perierunt & Vaticinia quæ uno libro complexus erat. Item triumphus Auguſti Cæſaris, & De Geſtis Impe

ratoris lingua Getica. Bellum item Actiacum: quod ad Tib. Cæſarem libris duobus inchoaverat. Atque ut hæc quidem, quantum in præſentia recordor, deperdita: ita quæ ſubjungam, ſuppoſititia, & adulterina, falſoque Ovidio adſcripta. De vetula. in quo de magnis ſiderum conjunctionibus, & de Chriſtiana lege miranda leguntur. Item De Pulice, De Philomela, De Medicamine faciei. Qua de re licet in Arte ſe ſcripſiſſe aſſeveret id tamen quod in manibus habetur, poema illegitimum, & traslatitium, aliquibus doctis viris putatur.

FINIS

REGESTVM

A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S.

Omnes ſunt Quaterniones.

De Judice me
poſſidet

M·D·LXXVII

VENETIIS, M DC LXIV.

Typis Io: Mariæ Turrini.
SVPERIORVM AVCTORITATE.

110
A
62